

ŐRANGYAL.

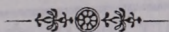
VALLÁSI ALMANACH,

HONUNK

GYÖNGÉD HÖLGYEINEK

SZENDELVE.

1846.

SZÉRKESZTI

SUJÁNSZKY ANTAL.

PESTEN,

KIADJA EMICH GUSZTÁV.

ÖRÖNGYAL

VALLASZ ALVANDOK

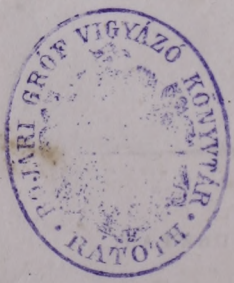
BONNA

STADT-DRUCKERIE

VERLAG

1848

A MAGY. TUD. AKADEMIA
VIGYÁZÓ FERENC
KÖNYVTÁRA.
8522

311.372

Szent Erzsébeth.

ÖRANGYAL.

ORANGE

AZ ÖRANGYALHOZ.

Im áldozunk: az oltár készen áll,
Oltára keblünk tiszta érzetének,
Szent láng lobog rajt, s forró hálaének,
Mi ajkainkról lángján égbe száll.

Körüle terjeng kedves illatár
S harmoniája a legszebb zenének,
Mik hön imádó szívben serkedének,
Minöket Isten csillagtrónja vár.

Jövel, te égnek fényes Angyala,
Nekünk az Úr kit örül küld vala,
Hogy légy vezérünk kétes útainkon.

Jöjj! s mit kegyéért áldozik szívünk,
Vidd számolyához, s tedd, hogy szent hitünk
Győzelmet adjon lelki harcainkon.

C s á s z á r.

DECLARATION

I, the undersigned, do hereby certify that the within and foregoing is a true and correct copy of the original as the same appears in the records of the Court of Sessions for the County of ...

Witness my hand and seal of office at the City of ... this ... day of ... 18...

Notary Public for the County of ...

Subscribed and sworn to before me this ... day of ... 18...

A HOGY ISTEN AKARJA.

ALANNA VETSI YBON A

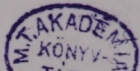
ELŐJELENET.

Gyönyörű salonba lépünk : gróf Tömösiné lágy pamlagain s karszékein kellemes kis társaság foglalt helyet. A fehér márvány kandallóban vidor tűz lobog ; s a vendégek azon otthoniasok közé látszanak tartozni, kikkel olly jól esik fesztelen nyájassággal társalogni.

Örülök kedves Ottenburgné, hogy te is ezt találod, — szolt a még igen csinos, bár nem első fiatalságában levő grófné : — mikor elhatároztam magamban leányomat e falusi nevelő-intézetbe adni, gondolom nem számítottam roszul.

Valóban, felelt az éltes matróna — kihez a szavak intézve valának : — legalább az eredmény a választás helyes voltát fényesen igazolta.

Mit gondol ön — mond a kandalló közelében álló s neje karszékére támaszkodó gróf Tömösi, — egy egészséges tekintetű igen egyszerűen öltözött egyén fe-

lé fordulván: — mi okozza, hogy most a felvilágosodott kor daczára a nevelés olly kevéssé ad gyakorlati embereket az állománynak: főleg hölgyek, háziasszonyok — ama jó régi fajból — ijesztőleg kevesednek. — Szóljon kedves Rápolti ur! önnek mint tanítónak sokszor kellett erről gondolkoznia.

Azt hiszem, hogy a feloldás igen egyszerű, felett a tanító. — Most minden nevelés általános lánageszek képezésére adta magát. — Igen sokat kell tanitanunk, s így természetes, mikép arra, mire legközelebb szükség van — legkevesebb idő marad.

Jószágaink lassankint zsidók és saracenusok kezei közé jutnak: jegyzé meg egy fiatal úr, — ki a grófné közelében foglalt a pamlag szögletén helyet — — s mégis legkevesebben tanulták — de értem — jól megtanulták — a gazdaságot. Igen igen sokat tudunk, de ha ott-hon dolgaink roszul folynak, ha jövedelmünk apad: kénytelenek vagyunk illy igen közel érdeklő dolgokat másokra bízni.

Barátom, veté ellen Tömösi: a gazdasághoz kedv és szenvedély kell. Ollyan ez mint a költészet, mire születni kell. Mit ér minden tudomány, ha unjuk s nem izleljük az egyszerű mezei foglalatosságokat.

Nem vagyok egy értelemben veled barátom, felett a grófné férjének, azon fiatal úr helyett, kihez annak szavai intézve valának: emberi természetünkben valami gépi van, mit nem tagadhatunk. Mikép szükségeket lehet élvek által előidéznünk, ugy szenvedélyt s kedvet is valamihez, — ha tudniillik a nevelésnek annyi tapintata

van, az emberi természetből oly könnyen megfejthető vágyot kellemes érzésekre, a hasznossal kapcsolatba hozni.

Nagyságodnak igaza van — mond a tanító: ha idegen országba visz a végzet, s ott egészen ismeretlen körülmények, emberek, élvek közé szorítatunk, lassankint mindezekhez hozzá szokunk, és sok oly dologban találunk élvét és gyönyört, mellyeknek az előtt legkevesebb érdeke sem volt előttünk.

Legalább — szólt Ottenburgné: a honunkban magokat oly igen jól mulató s abban oly igen fesztelen kényelemmel nyújtódzó angol urak, kik a cserkeszek s egyptomiak közt is oly kedvtelve mulatnak, eleven példával igazolják ezen állítást.

Ezen, mond a grófné, sokszor bámultam: onnan a miveltség az élvek s a polgáriasodás gyulpontjából ezen urak ide, sőt a távol keletre vetődnek; kénytelenek magokat egészen új, néha durvább szokásokhoz szabni, néha Albion szabad légéből a knut vagy a vörös zsinór honába menni: s mégis minő nehezen válnak el, minő kevés kedvet mutatnak a honi pudding s a párolgó befsteak viszonzására!

Mindez bizonyítja, vevé fel újra a beszéd fonalát a tanító: — mikép az emberek igen alkalmasok arra, hogy néha unalmas és kevés élvel kinalkozó tárgyakat előttük majdnem szenvedélylyé felfokozzunk. Mikint van például, hogy ezen egyszerű falusi nevelőintézetben a növénydekek nevezetes előszeretettel gyakorolják a gazdasági munkákat, s a kézmiveket mulatságnak tekintik, — min d-

azon sokszerű foglalatosságok mellett, mellyek ezen ikerfiu s leány nevelő intézetben gyakorlatban vannak; — soha jobb kedvű s épebb fiatalságot még kivanni sem lehet.

Bocsánat tisztelt barátom, mond a grófné bájos mosolylyal: — ön feledni látszatik, mikép ezen intézetnek kormányzói kivételes ritka jellemű s a legjobb felfogásu emberek. A mi illy embereknek közvetlen kormánya alatt lehető, — azt mindig kivételes esetnek lehet tekinteni.

Igaza van Nagyságodnak, mond az ifju — ki az előbb szólott: Ezen uj Schnepfenthal csudákat tesz, s alig hiszem, hogy mostani vezetőinek halála után ez intézet az maradjon a mi most!

Mindenesetre nagy kérdés, jegyzé meg Tömösi.

Adjunk hálát Istennek, hogy Emiliád nevelése épen e derék embereknek jutott: most nincsen itt leányod, s így kissé dicsérhetjük.

A grófné szivesen megszorította barátnéjának — Ottenburgnénak kezét — kinek beszédéből nem hizelgés hanem valódi meggyőződés szólt.

Ön kedves Rápolty ur: mond most Tömösi, a tanító mellett foglalván helyet: régen ismeri ezen intézetet. Én ezelőtt hét évvel öröklöttem itteni birtokomat, s már akkor e nevelőintézet tökéletesen meg volt alapitva. Sokat hallottam eredetéről: de mióta azok, kik ezt leginkább tudhatnák — a derék Gárnaiék — Pestre költöztek: nem találtam még senkire, ki nekem ezt kimerítőleg el tudná beszélni.

Kérem önt én is, szólt Tömösiné — kedves tanító

úr, mondjon nekünk valamit ezen intézet érdekes kormányzóirol: Ön, ki az öreg, feledhetlen emlékü Astrik atyával meghitt barátsági viszonyban élt, tudhat azon régényről is valamit, melly — a mint hijánosan hallottam — az intézet alapítását megelőzte.

Ha Nagyságtok parancsolják, szolt a tanító vidámon, — örömet elbeszélem a mit tudok.

Kérjük, kérjük! szoltak most mindnyájan. E pillanatban a bájos Tömösi Emilia is belépett a salonba, s miután mindnyájan a tanítóhoz közeliték üléseiket, vagy más székeken foglaltak helyet — ez így kezdé elbeszélését.

I.

Ha az ember meggondolja mennyi az igazi nélkülözhetlen szükség, s látja mégis mennyi percz, mennyi idő s boldogság vész oda áldozatul a fényüzésnek, a hiúságnak, s annyi — annyi! — elkorcsosult egyeniségünk által igénylett kényelemnek; — elcsudálkozunk, hogy az ember, kinek olly elvitathatlanul hatalmában van önmagát mivelni, kiismerni, vezetni: — élete legnagyobb részét tévutakon kalandozza el.

Hogy olty sok az elpuhult, elselejtesedett, elferdült ember, mikép a fehér holló nem ritkább, mint azon kihalt faja az ép, egészséges, erélyes természeteknek, mellyek állásukat e rövid életben valami higgadt kiábrándult szemponból tudják felfogni, — s magoknak a lehető legkevesebb bajt szerzik a földön.

Végre is minden földi boldogság e háromra szorítkozik: lelki nyugalom, egészség, élv; s a legtöbb ember a két elsővel könnyelműen, az utóbbival — mondanók — szilajon bánik. — A vallási érzelm, mellyet lelki nyugalom föltételez, vonzó erejét vesztette el: s a legkevesebb embernek van azon jámborságról, azon kegyeletről eszméje, melly a teremtményt teremtőjéhez vonzza; melly a viszonyt ébren tartja Isten és ember közt, s annak ama patriarchai, ama családi színezetet adja, melly az Isten által tanított „Mi atyánk!” szavakban van kifejezve. — És Ő, ki bölcsességében nem akarta hogy őt királynak, úrnak, bírónak nevezzük; ki gyermekeinek teremtett, Ő a mindenható mondá: imádkozzatok így: „Mi atyánk!” s a t.

Több ember féli az Istent mint szereti: pedig szeretni tanított ő — s a szeretet visz minket közelebb hozzá, nem a félelem. Szeressétek őt és bízni fogtok benne, bizzatok és bajaitokban zörgetni fogtok, s mikint ő mondá: fel fog nektek nyitlatni!

Ne teremtsetek magatoknak sok szükséget: élvezétek mindazt, mit nyugalmatok háborítása nélkül élveznetek lehet, de ne áldozzatok jövő élveiteket a szenvedély rohamának. Gazdálkodjatok azokkal, hogy legyetek azon ritkák sorában, kik minden korra s minden körülményre gazdálkodtak, mondanók, félretettek magoknak valami gyönyört, valami élvet. — Kik a szegénységben, alárendelt sorsban, kik még éles szenvedések közt is valamivel birnak, valami félretett filérrel — mellyből újra egy kis öszveg szaporodhatik.

Illy s ehez hasonló elvek s nézetek voltak azok, mellyekben a jóseftelki falusi lelkész ügyekezett hugát a kis Portelki Bertát nevelni. A jámbor egyszerű ember, mondják, önmagát nevelte így; mert szülői jókor elhalván, — e huga volt mindaz, a mit tőlök öröklött, s ez akkor csak három éves.

Miért említném itt azon okokat, mellyek a szegény lelkész szülőit úgy kifogyasztották mindenükből, mikép az atya utolsó lehelletével — — mert anyja egy évvel elébb halt meg — — az utolsó garas is kifogyott a házból. — Nálunk, hol minden oldalról, szelíd és polgáriásodott haramiákkal vagyunk körülvéve; nagyobb csuda ha valakinek valamije marad, mint ha életével, mint a lámpa olaját — vagyonát is látja elpárologni.

Portelki Astrik, ez volt a lelkész neve, egy volt azon ritka természetek közül, mellyekben valami benszülött vidámság van. Nem azon felcsigázott szilaj jó kedv, hanem azon bódogító kiáradása egy nyugodt, magával kibékült kedélynek, hol a követelések mérséklettek, hol hiúság helyett önérzetű irányt vesz a gondolkozás, végre rendes, eszélyes életszabályozás a nedveket egyensúlyban tartja, s okozza, hogy az ember, nehézkes utitársát ez életben, anyagi részét, e földhöz vonó testet, a lehető legkevesebbé érezze.

Astrik atya, mikép őt mindenki hitta, ki e szeretetre méltó egyéniséggel ismeretes lön, — nem volt az élvek megvetője, mennyiben azok elveivel, kötelességeivel öszhangzásban lehettek, de ezek nála egyszerűek va-

lának. Soha sem lőn általuk egészsége, épsége, álma koczkáztatva. Pompás étvágya volt, szerette a szép természetet, annyi más előtt talán csekélységnek tetsző apróság, neki valódi gyermeki örömet okozott. Volt is e jámbor természetben valami gyermekien szende, valami, mondanám hálás: mi vele minden örömet — a hála, a vallási kegyelet utógondolatjával s költőiségében egy némes, higgadt kedélynek élveztetett.

Idejét igen szerette: bárminő rejtelmes, talán érthetlen e kitétel, — mégis szószerint igaz, mikép valami dajkázkodás színét viselte benne a nap óráinak felhasználása: Beh szeretem a reggeli órákat! Minő imádandó az úr, mikor napkarajját átgyujtja szép világán és sugárkalászok szövődnek el a fák lombjain! — Minő kedvesek az esti órák: a harang esti kondulása; az ebek csaholnak, lábdobogások hangzanak — az egyház tornyára a bucsuzó csillag rubin pártát tüzött — ah mennyire szeretem az időt! Így szólt ő mindig.

S ez ugy volt: a derék lelkész nem tartozott azon gépi lényekhez, kik magokat egy mindig működő tengelynek, nagy archimedi csavarnak tekintik. Ó! — a jó, jámbor Ástrik atya, igen szerette néha kezét ölébe tenni, néha a szőlőárnyékolt tornácra kiülni, s bemélyedni tekintetével a nap aranyában ragyogó völgy keblébe. Mégis jó gazda volt idejével, s még a pihenés, a szemlélet e boldog, e nyugodt óráival is tudott gazdálkodni.

Egy más szava járása újabb bizonyítványa volt gyermekien buzgó vallási érzelmének, melly a fővalóság iránti, ha szabad így kifejezni magunkat, személyes gyer-

meki kegyelettel vegyült. Minden bajában így szólt. — A hogy Isten akarja! — S az Isten jól akarta, mert a szelid Astrik atya igen boldog ember volt; boldog mint lelkész és ember, mert hivatása egész fontosságát fel bírta fogni, s éppen olly távol volt minden vakbuzgóságtól mint szenteskedéstől. — Ő a vallást meg tudta szerettetni hiveivel, s a tisztelet, mellyet beléjük az iránt csepegtetett, mi a földieken felebb vezet, — nem a félelem, nem a rettegés, vagy babona, hanem a szeretet tisztelete volt.

Betű szerint igaz, mikép Ástrik atya, kinek igen józan esze volt, és nem élt ábrándokban, nem hitt vallástalanságban. Nála majdnem rögeszmévé vált azon meggyőződés: mikép az ember — e hiányokkal teljes lény — ki minden philosophia segedelmével saját természetét meg nem bírja fejteni, s majd minden elvont tárgy felett holta napjáig gyanításokon s rejtelmeken fűz odább — igen — Ástrik atya hitte: hogy illy hijányteljes lény — önkénytelen s akaratja ellen érzi vagy sejtí egy felsőbb gyámokság hatását.

Sokszor mondá a kis Bertának: mindezen emberek a szerencse kegyeltjétől a gunyhók lakójáig hisznek Istenben! Ha nyelvük máskint szól is, — a veszély s szenvedés első óráiban lelkük a magasba vonatik.

Nem csuda, ha a szelid lányka a jámbor öreg nevelése alatt két sajátsággra tett szert: csüggedetlen hitre és gyakorlati életszemléletre.

II.

Olly kevés szükségét ismerő emberekhez, a valódi nélkülözés ritkán köszönt be. Astrik atya még is gyakran szólt a kis leánykával szükségéről, s nélkülözésekről. A jámbor öreg nem minden költőiség nélküli kedélye, a nemes büszkeség érzetét tudá azon eszmébe csepegtetni, hogy az ember elhagyatva mindenkitől, pusztán állva a világban, egy tekintettel ég felé, csüggedetlenül élélhet a jég hátán is, — mint a jó magyar szólás mondja.

Berta a paplakban egy öreg gazdasszony közvetlen felügyelete s a jó Astrik gondnoksága alatt nevededett föl. Mikor 12 éves lőn, — megjelenése kellemes benyomást tett. — Őt az egész helységben szerették; — mert a természet különös előszeretettel fejezte ki a kedves gyermeki vonásokban a jóságot, részvétet, vidámságot. — A lelki nyugalom, az érintetlen ártatlanság hajnala ömlött át e tiszta nemes homlokon — tekintett ki e jámboron csinalan szemekből, s ült nemtőként a friss teljes ajkokon. Berta pedig nem volt szép. Festő vagy szobrász érdek nélkül tekintende rá; de meg volt összeségében vonásainak az, a mi a legtöbbször a szépség elől képes a babért elragadni: olly kifejezés, melly egyenesen a szívig vezet — melly első tekintetre megkap, s azon jóltevő, szeretetre méltó vidámság, melly a derü sugarit szőtte minden körül, **mi** közelében volt.

A falusi élet, a mindennapi foglalatosságok olly kevés érdekekkel birnak, mikép alig hiszem szükségesnek

ezeket napról napra, évről évre kíséni. — Pár éven a képzelet szárnyain felül héjjázva, kikapom a változatos képből azon keveset, mi épen történetünk lánczolatára szükséges.

Látjuk Bertát minden reggel imázsámolyon térdepelni s rövid de buzgó imával kezdeni a napot. — Látjuk eryedetlen munkásságban. Nem olyanban, melly az erőt apasztja, melly talán kifáraszt, vagy lefeszítő, — hanem melly egy jó háziasszonynak olly mindenek fölött érdekes és bájos tekintetet ad; munkában, hol lenge lépteit látjuk, hol ruganyos karjai működnek, s szeme sugárait önti a házi légen át; mindent rendezve, szépítve, szelidítve s kiengesztelve. Ah ha annyiszor, és annyiban tisztelendő a hölgy, — mi tehetné őt szebbé, tündérébbé, mi hatna inkább — mint e látói szellemkormány, mint e szövetkezése a szelidségnek a férfiú vas erejével s jellemének keményebb szövegével?

Berta néhány év mulva, kifejlett deli teremtmény lön. Tagjai erőre, rugalmasságra mutattak; szemeiből a jámborság nemes kifejezése mellett erély sugárzott. Nem lehetne szépnek mondani — de tetszett. Egy volt azon szerencsés alakok közül, mellyek minden igénytelenségük mellett, talán épen azért, ki nem kerülük a figyelmet.

Miért tehát maradott 19 éves korában még a pártá fejében: miért nem találkozott kérő — e kincset átvivő küszöbén — hogy oda áldás térjen be?

Berta szegény volt: erkölcsi tőkén kívül semmivel sem bírt. Nem volt olly nemtelen, hogy alku tárgya lehetne. A természet maga nem ékesítette őt fel, s a gond-

viselés épen azért látszott őt kiemelni akarni a nagy számból, mivel szegénynyé tette.

Szegénynyé — hogy legyen mindaz, a mi kedves, a mi elragadó, szeretetre méltó benne — sajátja: legyen önmaga, minden toldás, minden függelék nélkül. A gondviselés talán akarta, hogy illy drága kincs, illy gyöngy a rejtekben, csak annak juthasson, ki elég nemes, őt azért hogy szegény, hogy pusztán áll a világban — még inkább szeretni. — E szellemi kisugárzása az égnek — világosan — csak valami rokonkebelre volt számítva.

Berta a már hanyatló koru Astrik atyának sokszor mondá: mikép egészen nyugodt csak azzal lehetne, ki épen olly szegény mint ő, s kivel együtt dolgozhatna, kivel együtt örülhetne munkája sikerének. — Nem valószínűtlen a hölgyben ezen óhajtás; de az élet olly sokszor forgatja ki elménkből legszebb óhajtásainkat: s a hölgy ki még nem szeretett, kit a szenvedély érintetlen hagyott — alig ismeri önmagát, vagy legalább a képet kellő világítás nélkül rajzolja ki; mert a hölgy életének jelentősége, érdeke a szerelemmel kezdődik. — Jaj a hölgykedélynek, melly nem tud szeretni, mellyben azon tárháza a mennyei érzeteknek zárva maradott, mellyet Isten a szerető hölgy keblébe zárt — hogy mennyjének előérzetet adja — s hogy angyalait szállítsa le a földre.

Berta szíve, e tárháza a felebaráti szeretetnek, e kedély — melly minden szenvedésre megindult, nem ismerte a szerelmet. — Ő sok férfit látott életében: mert a derék Astrik atya nem bujt ám el az emberektől, s őt gyakran felkeresték. Azonban Berta nem talált e seregé-

ben az ifjaknak senkit, kinek módja vagy külseje őt különösen meglepné. E hosszú béke idején, a polgariasodás áldásai s kinövései közepett, — megszűnt a jellemben azon változatosság, melly annyi választásra ad alkalmat. Valami typus van most a fiatalság nagy részében: majd mindenütt szintazon kapkodás a külszinen, azon kimeríthetlen vágy fényleni, azon vegyítéke az önmagára beszélt vagy beszéltetett durvaságnak, — mellyen aztán a polgariasodás, s az önkénytelen ráragadott simultság foszlányai csüggenek. Majd mindenhol e negély a kifejezésben, s azon anomal izlés, melly a nemzetiségét körülnyirbálja, s annak divatos szabást ad; e vágy többre, míg az ajk megvetést szinlel minden magasb ellen; e hiúságáthatott hetykélkedés, a legtöbbször minden nyom nélkül eltűnő lényekben: s azon óriási követelés, azon pöffeszkedés, melly elmerenyíti az embert, ha összehasonlításokat tesz, s néha illy nyomoruságosan semmit jelentő egyeniségeket az agg vagy jelenkor valamelyik óriása mellé állítja.

Mi érdeket gerjeszthetett Bertában e kisbólti kelme — ezen egy kaptára ütött nép!

De a minő természetes az, mikép oly kedélyekre, mint a Bertáé, köznapi lények nem gyakorolhattak befolyást; oly igaz az is, hogy Berta épen mivel igénytelen volt, talán nem egynek ezen emberek közül adandá hosszszas vonakodás nélkül kezét. — Ő bátyja által ugy volt nevelve, mikép határozását, hivattatását tökéletesen értette. Ő inkább mint igen sokan, érezte, hogy míg jelen intézvényeink így állanak, míg a férjetlen nő, húszszor

annyi észszel mint gyámnoka, végig gyámnokság alatt marad, addig jelentőséget élete csak egy derék becsületes férj társaságában nyer. — Berta egy átalában nem volt az emancipált hölgyek barátnéja. Neki a házasságról magasb eszméi voltak; s benne annyi igaz, mély kötelesség érzete vala kifejtve: mikép mint bizonyost állíthatni, hogy azok — ha egyszer férjhez megy, mindig szentek maradnak előtte.

III.

Darab idő óta — folytatá Rápolti, rövid szünet után: Bertának közelebbi ismerői szokatlan komolyságot kezdtek vonásaiban észrevenni; a nélkül, hogy valami különös történt volna vele. — Sokan ezt unatkozásnak tulajdoníták: mások azt hitték, hogy egészsége romlott meg: de mindnyájan csalatkoztak. Az óra ütött, melly előbb utóbb ütni szokott a hölgyi életben: Bertának szíve, mikép felebb mondám, érintetlen maradt mindedig. — most azonban egy mély indulat jelenségeit kezdi észre venni magában. — Mikép keletkezett ez maga sem tudta, — de meg volt s éjeit tevő álmatlanokká. — Érezte az édes, mégis kínos nyomást szíve körül. Gondolatjai szétágaztak, s valami óvhatlan elmélyedés és szórazottság mutatkozott, mellyet nem birt, néha nem akart legyőzni.

A helységben, hol Astrik atya annyi évek óta a lelkeszi hivatalt folytatá, egy derék nemes család lakott:

Gárnaiék. — A 40 éves családfőnek s pár évvel fiatalabb nejének három gyermekök volt: két fiu s egy leányka; — ezek legidősbike — 11 évet haladott csak. A derék úr, ki nejét hódolva szerette s gyermekeiben élt: nem akart semmit elmulasztani nevelésükre. Tudta, mikép a világ minden teremtményei közől, — talán a paradicsom-madarakat és vadpávákat kivéve — alig van valami nehezebben található, mint egy jó nevelő, azért minden ügyekezését arra fordította: ilyenre szert tenni. Egynek elpuhult férfiatlan kényelmeskedése, másnak elvei, harmadiknak hiusága vagy egyoldalúsága ijesztették őt el, míg végre majdnem véletlenül egy lengyel menekővel ismerkedett meg szomszédjai egyikénél, ki mindenkép alkalmásnak látszott arra, hogy nemcsak tanító, hanem nevelő is legyen. Nem tudta mikép vegye őt arra, hogy e hivatalt felvállalja. — A lengyel, ki magát egyszerűen Sebastiannak nevezte, s nem örömet hozta elő multját: külsőleg is igen kellemes benyomást idézett elő. Termete csinos sőt választékos volt, s szabályos nemes vonásai sok érdekléssel s a jóság szelid megnyerő kifejezésével bírtak. — Nem volt vidám: mosolyogni ritkán, nevetni senki sem látta; de komolysága nem volt hideg és visszataszító. Ő azért barátságos körben örömet elmulatott, s kik őt közelebről ismerték, társalgását kellemesnek sőt tanulságosnak vallák. Végre Gárnainak sikerült őt megnyerni, s azóta annak házánál lakott. — Gárnai szerfelett meg volt vele elégedve: s valóban gyermekei majdnem csudás előmenetelt tőnek. A nevelő francziaul s némétül tökéletesen beszélt; e mellett a latin s görög clas-

sicusokat értette s több kellemes elsőségekkel bírt. — Különös élvezet szerzett Gárnaiéknak gyönyörű hangja, melyet ha nem is remekül, de mindenesetre kellemesen tudott a zongorával kíséni; e mellett igen jól vívott és még jobban lőtt.

Azok közül, kik a nyájas vendégszerető Gárnaiékat a legtöbbször meglátogatták, az öreg Astrik atya is volt. Nem egyszer vitte el magával hugát, ki iránt Gárnainé — egy a legbájosb hölgyek közül — nagy előszeretettel viseltetett.

Sebastián a Gárnai háznál gyakran látta őt: de semmi előszeretettel nem mutatott iránta. Többször számon voltak a salonban vagy ebédlőteremben, s Berta igen ritkán jött oly körülménybe Sebastiánnal, tanuk nélkül szólni.

Volt-e valami, mi az ifju lengyel szívét elfoglalta: — vagy természetes szórakozás okozá, hogy ő a pap hugát — mert így nevezték őt közönségesen — soha sem vizsgálta különös figyelemmel, nem tudom megmondani: — de mind a mellett mégis valami igézet hatalma alatt volt mind a kettő. — A mint az történni szokott, valahányszor a véletlen két rokonlelkű lényt hoz össze, a nélkül, hogy ezt magok is észre vennék, foglalatoskodtak egymással, nem valának semlegesek, valami mindig történt, mi által e két szellemi lánczolatban élő lény egymás jelenlétét élvezte. Néha oly csekélység, mi senkinek sem tűnt föl, mit magok sem kerestek: de mi ha elmaradt ürt nyitott szíveikbe: valami hiányzott — a nélkül

hogy magokat szerencsétleneknek éreznék, s a hijány nyugtalanságot szült és vágyakat ébresztett.

Sebastián egy estve, midőn a Gárnai család a kert felőli nyitott tornáczon ült; pillanatra a salonba tért vissza, valami csekélységért, talán keztyűjét feledte ott. Mikor annak közepébe ért, egy tekintetet vetett az egyik ablak felé. A napnak átlátszó sugára ömlött ott el egy bájos hölgyalakon, vonásai e szép világításban valóban angyali kifejezésével birtak a szendességnek, ártatlanságnak; a bucsuzó fénycsillag zománcza fehér öltözetét rózsafátyollal öntötte el, s valami olly megkapó volt egész alakján, mikép Sebastián mintegy levarázsoltan állt meg előtte.

Ő-e, valóban! gondolá magában: — Berta a pap huga; e vidám falusi gyermek, ki mint a pacsirta hangoztatja természetes dalát, ki nevet és örül életének, s kit eddig mint a ház kiegészítő tagját tekintettem csak. — Igen — Sebastián e pillanatban ezt gondolta: ezután megszégyenülve tevé hozzá: hol voltak szemeim, hogy e bájos elragadó teremtés közelében olly nyugodt maradtam! —

Berta, ki kissé elmélyedve kísérte a napot leáldoztában, nagy eleven kék szemeit emelte Sebastiánra, azután elpirulva vette kalapját és sietett a többiekhez.

E nap óta Sebastián átváltozott: alkalmazásában Berta iránt valami olly bensőség, olly tiszteletteljes fejledezett ki, mi természetesen azon mértékben ébreszté figyelmét annak, ki e hódolat tárgya volt, mint maradott titokban mások előtt. Mert a minő mély, ellenállhatlan von-

zalom kapta meg Sehasiánt, szintolly ovakodó és vigyázó volt azt mások előtt el nem árulni.

Berta az idegen — mindenki által magasztalt, tehát elkényeztetett férfin hódolata által kellemesen meg volt lepetve. Nem csudálhatjuk, ha ő, ki olly kevés hiusággal birt, szemeknek nem hitt egyelőre, mig végre saját szive, saját ébredő érzelme meggyőzők arról, hogy szeretetik. Midőn egyszer ennyire volt, s ez jóval a Sehasián nyilatkozata előtt történt, Berta gondolkozóvá lett. Érezte magában, mikép Sehasiánt szereti, de azért még távol volt azon meggyőződéstől, ha az ifju lengyei komoly szándékot táplál e keblében.

Sehasián mindenkép mutatta szerelmét: tekintete, elejtett szavai, czélzásai nem hagyának semmi kétséget fen, de nem nyilatkozott.

Nehány hét telt így el, melly a két szerelmest mindig közelebb hozta. A jámbor, jó indulatu lelkész nem egyszer kérte Sehasiánt, hogy őt látogassa meg; de ez magát sok foglalatosságaival mentette; most azonban gyakrabban jött a paplakba, hol Berta mindig tudott valamit felgondolni, hogy őt a lehető legtovább tartóztassa.

Egy napon végre midőn Astrik atya hivatalos foglalatosságai miatt távol volt, Sehasián s Berta közt minden meg lön mondva. — Ki írja le e boldog óra dicsőségét! — ki azon bájt, melly mindkettőjüket elragadá, midőn végre az igen elhagyta az ajkakát, s karjaik ölelve tartották egymást. — Mennyi szép visszaemlékezések merültek föl, minő értelme s jelentősége lön egyszerre mindennek! Angyalian dicsőülve vallá meg Berta, minő

rég tudja már hogy szerettetik: s aztán vetekedtek, ki szerette előbb a másikat és minden elejtett szó, minden futó czélzás a szerelem ítélőszéke elé idéztetett.

Midőn az első nyilatkozások költői ittassága elmúlt, Sebastião megragadta a hölgy kezét, s mindenre miszent előtte kéré, hogy szerelmüket még darabig titokban tartsák. — Igérte, mikép e szükséges titkolódzásnak helyes okait adandja, s hogy nem fog az sokaig tartani.

III.

Legyen itt szabad történetünk megszakadt fonala kiegészítéseül néhány levelet közlenünk, s a tanító elbeszélését félbe szabasztanunk — ki e levelekről — csak rövid említést tett.

1.

Varsó Aug. 4. 18 --

Két hét óta számlálom a perczeket! O! Fedor! számláltál valaha perczeket? — Tudod, ismered-e a sikeretlen várakozás kinjait? — O! te nem tudod — nem tudhatod ezt: mert nem hagynál szenvedni! — szenvedek pedig — s jóságod — szerelmed elszoktatott a szenvedéstől: ezer csapásai közt a sorsnak — boldog valék — mert szerettetve tudtam magamat, s mi kell a hölgy-szivnek egyéb? — Két hét óta — 14 egész nap! O gon-

dold ezen örökkévalóságot — járok a postára. Remény szárnyain indulok s sebhedt szívvel térek vissza. — Nincs levél, egy szó sincs melly megnyugtatna, megvigasztalna! Pedig a seb mely szivemben vérzik orvost vár! — Anyagi gondok nem nyomnak: mi kell nekem?! — szegény vagyok; voltam gazdag, voltam fényes ház kormányán, irígység tárgya — s most szegénységemben találok vigaszt! szegény vagy te is, miért lennék én több mint te: osztozzunk mindenből, örömből mint szükségből! —

Mi tartóztat? most, midőn együtt élhetnénk, midőn egyesülésünknek nincsen akadálya: özvegy vagyok, s szeretlek — jer — jer! epedve vár.

hű Bogumilád.

2.

Jóseftelke Ang. 20. 18 --

A hogy Isten akarja! Sebastian! — szeretem önt! érzem, hogy szivem egész teljével önhöz ragaszkodik — nincsen más gondolatom! — Reggel midőn az egyházban a sz. szűz oltára előtt térdelek, első fohászom önnek boldogsága! — Az enyim? — miért kérném Istentől ezt: — hiszen az enyim s az öné egy. Ugy hiszem ezt, úgy sugall fel lelkemből értelmemig valami — mikép nekem ön által — önnel lehet és szabad boldognak lenni csak!

Ön béketűrésre int! kell-e ez? — nem vagyok-e

boldog, nem nyugodt-e szívem, nincs-e Isten, kit imádjak; haza mellyért lángoljak, férfit, kit szívem mélyéből szeressek? — Ön szavát adta, hogy ön leendek Isten s emberek előtt: mi volna a szerelem akkor, ha önnek nem hinnék; önnek — mindenemnek e világon! — Nem volnék-e gyáva akkor, és érdemetlen olly férfit szerelmére mint ön?

Legyen nyugodt Sebastian! — én béketűrő vagyok, önnek fontos okai lehetnek. Nem volna-e elbizottság s bizodalmatlanság ezen okok megfejtésére kérni! — Nem vagyok-e hölgy, — a repkény s ön a büszke cser, kihez leveleim tapadnak? — Nem várok-e mindent öntől — egész jövőmet! — O higgye nekem Sebastian, nem leend panasza.

Választottam. Nem vagyok mindennapi hölgy; ne kételkedjék ön: Választottam minden életre! — Hiszek önben. Szerelmem bódogit: érzem mikép ezen indulat, mellynek bódogságát ön ismertette meg velem, távol van minden vádtól: nyugodt, boldog vagyok. Ön szeret, látom önt, titkunk, ez ártatlan titok, — mellyel senki sem vétünk, még fűszerezi viszonyunkat. — Miért ne várnék! — Igen, a hogy Isten akarja: mint az én tiszteletre méltó öreg bátyám mondja; — s az Isten akarni fogja! — mert szívemben olvas és látja mennyire — mennyire! szereti önt

Berta.

3.

Jóseftelke Aug. 21. 18--

Későn, hosszú 24 óra múlva felelhetek önnek — neked — szeretett jó Bertám! — Köszönet, ezer köszönet bizodalmadért — béketüresédért. Talán, ha a szerelemnek jogai, érdemei lehetnének, — a szerelemnek, melly önkénytelen, — talán mondom, akkor megérdemleném jószágodat. Talányokban szólok hozzád angyali Bertám; de eljő az idő, mellyben érteni fogod, mikép bár a szerelemnek minden áldozat kedves és nyereség; vannak körülmények, hol lelkünk egész erejét fel kell költenünk, hogy ne ingadozzunk. — Szeretlek — az ég tanum! Nincs e világon élő lény, kiért azt és annyit tehetnék, mint éretted. Tennem pedig sokat — nehezet kell jó Bertám! — s szívemnek fáj ezt neked csak talányokban fejezhetni ki. — Most azonban még egy komoly kérdésem van hozzád. — Megbocsátnál-e nekem, ha egy titkot kellene elhallgatnom előtted: s kész volnál-e, ha szükség kívánja — velem egy más világ résziben keresni menhelyet és nyugodalmat?

Ismerlek: — tudom mennyire nehéz a felelet melylyet várok, s mégis szükségkép tudnom kell szándékkodat.

Válaszodat hozd magaddal. Megtörténhetik, hogy nem szólhatunk pár napig magánosan együtt, s így jobb ha irsz — — még egyszer kérlek felelj,

s szeresd Sebastiánt.

4.

Jóseftelke Aug. 22. 1840.

Sietve írom e pár sort, szeretett barátom! Mindent — mindent hiszek — mindenre kész vagyok! De szegény öreg bátyámat el nem hagyhatom! — Ó ez fekete hálátlanság lenne! — Ha ezt tehetném, ha e szelidjám-bor öregnek képes lennék vég napjait elkeseríteni — — bizhatna-e ön — bizhatnál-e te

Bertádban.

U. i. E sorokat magam adom át, — szóval többet, ha lehet.

5.

Varsó Aug. 24. 18--

Kezemben van leveled Fedor! — s még mind nem tudom, mit tartsak e sorokról, mit rólad! — Ah! hogy az emberi természet mindig visszatér töredékenységére, s lassankint szent hitünk, lángoló bizodalunk s mindazon nagy és magasztos, mit jobb emberek a rényről, vallásról s az adott szó szentségéről álmodtak, visszasülyed a köznapiság avába! Látom a lángot felkelni arczodon, szemed villámait látom! mit gondolok azzal — mit, ha életemet kell mérlegbe vetni pár heves szó váltságául! — Hitszegő! — ki vagy te — mivé lettél! hol van azon

szenteseült órák emléke, hol barátságot esküdtünk egymásnak, hol — — de miért ismételni ezt. — Üldözött valál s őt is üldözték: őt, ki vagyónát, hírét, életét áldozta neked. Igen életét! — Emlékezzél azon éjre, midőn körülfogva ellenségeinktől, azon gondolkozánk, a házat gyujtani fel magunk felett. Midőn az égő kanócz kezzeimben volt már, s e hölgy Bogumila! — elénkbe állt, gyávaságunkat vetette szemünkre s egy pisztolyt ragadván fel, az ajtót rántotta fel. Ő volt első ki kirohant, — mielőtt eszméltre jönénk, őt lövés érte, őt: előttünk ment, — ő fogta fel, mi nekünk férfiaknak volt szánva. — A hirtelen megrohanás ellenségünket elrettenté, egy utcza nyílt, megszabadultunk.

O! Fedor — hogy eljött az idő mikor mindezt szemedre kell lobbantanom. Semmink sem volt, Bogumila kincseiből, mellyeket az eszélyes nő egy hü embere által meg tudta menteni, éltünk. De nyomunkra akadtak, futnunk kellett, a sors elválasztott jó nemtönktől, kinek mindenét elkobozták. Végre szabadság nyílt visszatérni honunkba. Itt van Varsóban, mindene te vagy: hite — élte — reménye! — — S én mondom ezt neked, én, ki e nőt örülésig szeretem — vetélytársad! Eljött az idő e páratlan hűséget, a feláldozást meghálálni; és te új szenvedély rabja lettél; te e magas szellemű hölgyet kész vagy egy falusi leánykának feláldozni, ki nem érdemes cipőit szalagját feloldani! — Nem tudom mit mondjak neked? Ha igaz a mit irsz, hogy Bogumilát soha nem szeretted, ha elég gyáva vagy, hűtlenségedet azzal még kárhuzatosabbá tenni — hogy e hölgy jellemét gyanu-

sítod — kiért kész vagyok minden csepp véremet ontani, — ugy szakadjon a baráti kötelék is örökre szétköztünk! — Nem vagy barátom, nem vagy férfit, nem vagy lengyel! — mert nincs Istened — nincs hazád — nincs szeretőd! — Igen én vetélytársad vagyok: s meg fogom tudni annak meggyaláztatását bosszulni, kire érdemetlen vagyok

Idalinszki.

6.

Varsó Aug. 30. 1840.

Igen — Idalinszki — elhatároztam, engedek végre! de egy feltét alatt: ha Fedor valóban feledett, ha szive kihült, s a nyomoru állhatatlansága mellett gyáva is, sőt elég vakmerő engemet — kit jól ismer — sérteni, bántani merni! — — akkor viszonyom olly fordulatot vett, hol — férfitra van szükségem, ki őt feleletre vonja. — Legyen ön az: s ha meg büntette, — vegye jutalmul kezemet.

Emlékezem azon órákra — barátom! midőn ön bennem a magasztaltságot ügyekezett lehangolni, melly mindennek körülem költői dicsfényt kölcsönze — ön bálványomat akará leszálitni talapjáról — — hogy azt, mi kép ön mondá, ne imádjam többé, ne csudáljam — hanem szeressem — vagy megvessem. — Értem most e keserű órában, hogy önnek igaza volt! — Nem volt Sebastian az, kinek őt lelkem hitte; én tevém szerelmem túl

áradtában azzá — mi soha sem volt! — Nem ismertem őt! — — Ámde ő, a nyomoru ismerni gondol engemet — ő, e köznapi teremtés, — kiről most minden nemes és szép lehámlott lelki szemeim előtt, merészel engemet Bogumilát — a mindennapi lények sorába helyezni, s velem úgy bánni, mint e neme a szerencse vadászoknak — köznapi hölgyekkel bánni szokott, kiket megunt! — Nem így számítánk — pan Fedor! — nem így! — —

Ön barátom volt mindig, egy kérésemet meg nem tagadhatja: Tegye titokban készülleteit, — néhány nap múlva indulunk. Igen — barátom — együtt megyünk, mert látnom kell őt. Erélyem, mellyet ön ismer, megfoghatóvá teendi, mikép e szenvedő pangásban hölgy nem lehet, nem maradhat — ki úgy szeret mint én — s úgy gyűlöl mint én! — Tudnom kell mindent! — Mert — s ezt szerelmem sugallja — még annyival tartozom annak, kit úgy szerettem, hogy saját szemeimnek higgyek csak. Tudnom kell mindent — hogy megvethessem, — mondják: — ekkor a szerelem kialszik — s a boszszú áll elő.

Bogumila.

U. i. Vegye ön köszönetemet azon nemes egyenes-ségért, mellyel ön Fedornak irt, bár — mikép most hiszem — érdemetlen rá.

V.

September közepe táján volt — így folytatá Rápol-ti, miután az itt közlött levelekben irtak kivonatát emlí-

té: midőn egy estve Gárnaiéknál néhány vidéki látogató mulatott. A derék családatya éjre marasztá őket; nem csak mivel egyszerre olly zivatar tamadt, melly az elmenetelt lehetlenné tevé, hanem mivel egy igen kedves ünnepélynek folytatása volt ezen estély. Astrik atya mikép már mondtam, s mindnyájan tudjuk, vidám társalgó férfiu volt. Előhaladt kora daczára, több természetes, szinletlen vídorsággal birt, mint egész serge fiatal életuntjainak. Ő ezen estve különös jó kedvében volt: de kinek az öröm fellengő derűjében sugárzott homloka, Berta. Soha szebbnek, soha szeretetre méltóbbnak őt nem látta senki. Valami bensőség s kedélyesség tünt fel egész valóján, mi mindenkit elbájolt.

Miért hallgatnám el tovább e boldogság e megelegedés okát? — Berta — ma először lépett e kedves jó emberek közé mint az érdekes lengyelnek Sebastiónnak arája. Az ifju kétségbehozhatlan oklevelekkel kimutatá születését: hogy egy elszegényedett grófi család fia, s egy azok közül, kiknek engedelem adatott ugyan honukba visszatérni, de kiknek őtt semmijek sem volt. B. Fedor gróf — mert ez volt valódi neve — az egyszerü Sebastión nevet megtartotta: mint a melly mostani sorsához inkább illett, s Bertának olly kedves volt.

Valóban Berta majdnem imádta az ifjut: s nem lehet egyáltalában csudálnunk, mikép az egyszerü, falun nevelt leánykát, mindazon szép, feltűnő tulajdonok s képességek felmagasztalták, mellyek Sebastión megjelenésének bárhol is biztosíták hatását és sikerét. — Ki bámulná az egyszerü, tiszta és nemes hölgyet, ki a vallás el-

veiben neveltetett fel, ki a jámbor, mondanánk gyerme-
kien ártatlan Astrik atya társaságában élt, ha Sebestián-
nak jellemében bizott, ha hitte, hogy az adott szó — az
eskü szintolly szent előtte, minő szent volt a nemes szüz
szívében, ki elkárhozni gondolta, ha a mit esküdött meg-
szegné.

Nekem magamnak, ki e történet minden részleteit
tudom: nehéz elhatározottan pálczát törnöm Sebestián fö-
lött. — Igaz-e betű szerint: mikép minden emberisziv-
ben egy életre csak egy szerelem van — bár hitem ez
— — — alig merem olly korban kimondani, hol minden
kölcsonös csaláson, kölcsonös ámitáson alapul. Hol a
legszentebb, legmagasztosabb érzelmek némileg alku tár-
gyává aljasulnak: olly korban, midőn a jobb emberek is
a megszokás kárhozata alatt, mély — undok alávalóság-
okat eltérni tanultak. Miért állnék ki a sikra olly érzel-
mekkel, olly hittel, melly valószínűségét vesztette el. —
Sebestián talán most szeretett életében először: de hibá-
zott abban, illy indulatnak odaengedni magát viszonyai-
ban. — Bogumila — e feltünő hölgy, ezen uj amazon,
e tűzjellem, szunyadó cráter volt, mellynek csak külszi-
nét ismerte. Meglehet, hogy e vonzó külső — e megle-
pő tulajdonok, s azon regényes sors, melly e hölgyet a
közbámulat s csudálat tárgyává tüzték ki — szédítették
őt el. — Végre ki tagadná, hogy egy keresett, megkü-
lönbötetett egyéniség ragaszkodása csábitólag hizelg a
hiuságnak. A legkevesebb ember bir olly öntagadással,
egy kirekesztő szerelem s megkülönbötetés csábjainak
ellenállni.

De térjünk vissza történetünkhöz. Miután itt Bertát s Sebastiant mint jegyeseket látjuk; igen természetes, mikép alkalmasint valami történt, mi lehetővé tette mindazon akadályokat legyőzni, mellyek a két érdekes szereplő egyesülése ellenében tüzték magukat. Találkoztak-e együtt azon levelke után, mellyet Berta Sebastiának utóbbi soraira felelt, nem tudom; — de igen valószínű, hogy találkoztak, s később Sebastián a derék Astrik atyával is szolt, s nem tartotta a titkolódást többé szükségesnek. Ugy szintén bizonyos, mikép Bogumilának s Idalinszkinak leveleire is elhatározott feleletet adott, s így minden egykori kötelekről feloldottnak hitte magát.

Ezen este azonban lehetlen volt valami élesen kifejezett nyugtalanság árnyalatát észre nem venni arczán. Ügyekezett azt mindenkép titkolni, de Berta, ki olly igen boldog volt, észrevette hogy Sebastián kedélye borong s nem olly elfogulatlan mint máskor. A mi Bertát leginkább meglepte, de aztán okozá is, hogy aggodalmát legyőzte, azon körülmény volt, mikép az ifju ezen egész nap — sokkal vidámabb és nyájasabb volt, mint valaha: s csak egy óra óta lön halványabbá, s vonásai valami belső küzdelmet árultak el.

Sebastián főfájással mentette kedvetlenségét, — s ez természetesen hitelt is nyert, mivel az utóbbi rövid óra lefolyta alatt legtávolabbról sem történt semmi, a mi okot adhata kedvetlenségre.

Minden azonban nem ugy volt, mint azt Gárnaiék Berta s a vendégek gondolták. Mert azon rövid óra közben, igen történt valami, a mi a jelenlévők figyelmét ki-

kerülte. Gárnaiék lakása tágas volt, s mikor vendégek jöttek, nem egyszer történt, hogy azok több szobákba oszlottak el.

Azon pillanatban, mellyben — egy órával ezelőtt — néhány vidéki vendég nyitott be, s az egész társaság elejökbe indult: Sebastián egy inast vett az egyik mellékszoba ajtajánál észre, ki jelentőleg intett.

Azonnal hozzá sietett, s ez pár szót sugott neki — s egy levélkét nyújtott kezébe, mellyet az ifju fölbontott. A levélke így hangzott:

Ha ön férfiú s böcsületről eszméje van: e sorok írója holnap pontban 5 órakor reggel, elvárja önt a helység alatti cserligetben jobbra az uttól. Ha egy fél órával később jő a szabott időnél, vagy épen elmarad — a hol találandja önt bosszut áll

E l l e n s é g e

Sebastian pillanatig sem kétkedett, ki legyen e sorok írója. Ismerte a kezét, hogy e lengyelesen gerjengő, szép szavakban gazdag álbarát, régen vágyik Bogumila szerelmére; — s a levél paczkázó hangja lángba hozta őt. —

Sebastiannak helyzete kedvetlen volt. Sokan talán illy kihívó hetvenkedését megvetették volna, de ez nála keserű utógondolattal páruult, mellyet mostani végelhatározása sem szüntetett meg egészen.

Mindaz, mit a feljebb említett levelek tartalma részint tudunkra adott, részint sejteni engedett, betű szerint igaz volt. — De mikép sok, mi az életben történik viszonyos, s néha tetemes változást szenved, ha a körül-

ményekhez illesztjük, így Sebastián összeköttetése a lengyel forradalom ezen ismeretes hősnéjével olly természetű volt, mikép számtalan vélemény férhetett meg ittegy-más mellett, s valódián csak a részesekek ítélni tudtak, mint kik közvetlen érintetvén, — legjobban tudhatták érzeményeik természetét.

Igaz, hogy Sebastian egy régi grófi család végivadéka még a forradalom kezdete előtt igen kevéssel birt.

Lángoló honszeretete, nem vágyott magas tisztságra, mellyre vérevel akart csak érdemet tenni, s ő azon kaszás ezred közemberei egyike volt, mellyek közelében Bogumila állt férjével, kit e férfias nő a csatákba követte, s kit egyben e véres tusák közül oldala mellett látott meghalni. — Bogumila lelke mivelte volt, jelleme erélyteljes, hanem egy gyöngesége volt, mellynek hijával — mi különös — épen az illy amazon jellemű hölgyek vannak legkevesebbé. Szive igen gyulékony volt, s talán azzal különbözteté meg magát más könnyelmű hölgyektől, mikép szenvedélyesebb volt s készebb minden áldozatra, de bosszura is. — Ő jókor észrevette a csinos, vakmerő ifjút, ki élete kockáztatásával védette férjét, s úgy szólván annak testén vagdaltatott össze. Mert sok sebből vérzett, midőn egy orosz tiszt, gúnyos udvarisággal ragadta meg Bogumila lovának kantárát, s légyottra kérte őt sátorába. — Sebastián helyet szabadított magának kaszájával s a jövő perczben a fájdalomtól s szégyentől lángoló hölgy megbántóját férje mellett látta fekünni véreben. E pillanatban érkezett segítség: mindenfelől előrohant a lovasság, s egy negyedóra mulva Sebastián s Bo-

gumila szekeren ültek, melly őket a sereg háta mögött a fő hadi szállásra vitte.

Itt ápolta e hölgy az ifjut, ki férje védelmében majd életét veszté. E pillanattól óta szövetekezett szive vele. — Később a valódi nevét a legszilárdabb következetességgel titkoló Sebastiónnak születését Idalinszkitől tudta meg, ki százados volt egy lovas ezredben — s régi barátja Bogumilának.

Hála, szenvedély, valódi szerelem nélkül vonták Sebastiant — ki nem sokára nevezetes szerepet játszott — Bogumilához. Az elragadó báju nőnek deli termete, lán-goló odaolvadása, mindenek fölött pedig azon nyílt, tartózkodás nélküli megkülönböztetés, mellyel Sebastión irán-ti vonzalmát mutatá s kimondá; levarázsolták őt. — Ké-sőbb, mikor az első behatások ereje szűnt s Sebastión mélyebb tekintetet vetett e néember jellemébe, — meg-rettent annak szenvedélyességétől. Azon nőitlen gyön-gédtelenség, mellyel egynek e legfeltünőbb férfiak közül szeretett neje magát, egy még akkor egészen ismeretlen ifjunak átengedte, s ezt a legnagyobb nyilvánossággal tette, természetesen azon gondolatra hozták Sebastiónt, mikép e hölgy, mellynek lelke illy hirtelen képes elfo-gadni minden újabb benyomást, őt is fel fogja egykor egy másért áldozni. — Voltak órái a fiatal lengyelnek, mellyekben ohajtotta Bogumilát inkább szerethetni, — s nem egyszer sohajtott fel: Istenem! minő boldog lehet-nék, ha őt ugy szerethetném, mikép hinnem kell, hogy ő szeret! — — Mind a mellett azonban, hogy e jólte-vő, boldogító érzet Bogumila iránt az ifju szivében soha

sem fejlett ki egészen. — merjük kimondani — Sebastían csak neki élt. Lelkiismeretesen került mindent, mi őt hűtlenség veszélyébe sőt csak gyanujába is hozhatná; — s így tartott e viszony a lengyel forradalom ismeretes történeti katastrophjáig.

Az akkori üldözések s a véletlen, melly ilyenkor olly kaján szerepet játszik a szerencsétlenek viszonyai-ban, — elszakíták Bogumilát Sebastiótól. Pár év telt el, míg végre névtelen czélszók a hirlapokban felfödözék tartózkodásuk helyét. Bogumila Franciaországba futott, — Sebastían elébb Erdélyben, később Magyarországon talált menedéket, — míg végre a közbocsánat Bogumilát hónapba vezette vissza s leveleik sűrűbben követték egymást.

Minden egyéb a felebb lemásolt levelekből tudva van, — annyira t. i. mennyire Sebastian előtt lön némely dolog tudva, míg talán sok előtte is homályban maradt.

Bogumila úgy őrizte-e meg hűségét mint Sebastian, azt azon elhatározó pillanatig tevé, mellyben a szép Bertával megismerkedett — nem merjük állítani; — sőt ha itt ott elterjedt — bár kétes temondáknak hitelt akarunk adni — : Franciaországban egy magashelyzetű férfinak, némi egyéni okai lehettek őt annyira pártolni, mikép sikerült e nagyon is fekete könyvbe irt hősnének a szabadságot hónapba visszatérni az orosz követség útján kieszközölni. — Ha az igaz, mindig félig talány maradand azon előszeretet Sebastión iránt, mellyben Idalinszki is hitt, s mellyet Bogumilának szenvedélyes levele is bizonyít.

Nincs hálátlanabb feladat, mint hölgyek elhatározá-

sát okolni: néha az indokok olly láthatlan szálakon függenek, s olly egészen más ürügy köpenye alatt rejtőznek, mikép csak a legmélyebb ismerete a nőszivnek s nőkedélynek vezethet helyes felfogásra. — Azonban legyen szabad mégis a lehető rövidséggel itt sejtelveimet felföldözni, s egy okolást kockáztatnom, mellynek helyességéről egyedül hölgyek ítélendhetnek el — véleményem szerint. — Kimondom tehát, mikép alig hiszem, hogy Bogumila valódián szerette Sebastiant, — legalább alighiszem ezt úgy, mikép a szerelmet gondolom ismerni. — Ha valóban szeretendé: — mind azon nőeszélylyel előhordott apró okok s ürügyek mellett elébb láthatandá őt, mint az történt. — Visszatérvén Franciaországból honába megfoghatlan okok miatt nem kereste fel Sebastiant, holott azt könnyen tehetendé, — s Sebastiannak sem adott alkalmat arra, hogy vele találkozzék.

Az ifju nagyon meg volt lepetve, midőn Bogumilának első levelét vette Varsóból, de mind a mellett féltékenységét nem érzett magában. Egyébiránt sok más is volt, mit ő Bogumilának megbocsátott, de nevének meg nem bocsátandá: — például azon negélyezését a férfiasságnak — mi, főleg ha az évek haladnak, borzadalmas, émelyítő kinyomást ad a női vonásoknak. — Sebastian Bogumila egyes kifejezéseiben világosan látta a kevés lelki ismeretességet az eszközök választásában, ha ezek célhoz vezetnek — mit a szenvedélyes hölgy nem titkolt előtte. — Főleg lehangotha őt azon szeretetlenség, mellyel Bogumila szülőiről szólott, — holott leveleiből ember őt a legkegyelőbb szülöttnek vélné.

Mi okozta tehát, hogy Bogumila Sebastián iránt folytonosan szenvedélyesnek mutatkozott? — — Csalatkozom-e, ha ki merem mondani, mikép azon hideg árnyalatu valami — a mit Sebastiánban az előbb mondottakból megfejtethünk — sebzé a nő hiuságát. A gondolat, hogy Sebastián —kiért e hölgy vagyonát, hírét, életét kockáztatta — nem volt egy fokozatán a szenvedélynek vele: tartá — véleményem szerint — indulatját folytonos pezsgésben, folytonos vágyban, s okozá, hogy e soha egészen nem visszonzott szerelem, olty rögtön esett át a gyűlölség határába, melly bosszút forralt.

VI.

Az elébb leirt estvély szombat napon volt. Azért követő vasárnap Gárnaiék az egyházba mentek és az isteni szolgálat után a paplakba tértek be; hol őket Astrik atya s Berta egyszerű reggelivel várták. Bertán valami nyugtalanság mutatkozott: szemei Sebastiánt — ki mindig a Mária oldaloltára mellett szokott állni — az egyházban meg nem pillantották. Később, midőn a nép kitódult, Berta önkénytelenül lassítá lépteit — de nem látta sehol Sebastiánt, ki máskor mindig hozzá sietett, s őt haza szokta kísérni. Valami szokatlan lágyságot, melly majdnem érzelgéssé fajult — vett a tegnapi estvélykor Berta, vőlegényén észre; — főleg midőn az őt bucsuzáskor szívéhez szoritotta. — Berta az egész éjet átvirasztotta,

szokottnál is jobbkor kelt fel, s nem tudott számot adni magának: mi bántja, mi nyugtalanítja.

Gárnaiék is észrevették, hogy Sebastián nincsen jelen, — de ez nem volt valami olly különös és feltűnő dolog, s mindnyájan azt hitték, mikép talán valami foglalatosság tartóztatja őt, s a reggeli igen vidámon lön elköltve, — Bertát kivéve, ki nem tudta leküzdeni elfogultságát.

Vasárnap lévén, Gárnaiéknak fel nem tűnt az is hogy Sebastiánt egész délelőtt nem láttak, de midőn az ebédnél sem jelent meg, nem állhatták, hogy le ne küldjenek a paplakba tudakozódni, de ott nem volt s ott sem látták egész nap. — Végre azon inas, ki neki tegnap a levelkét átadta, Sebastian tilalmának ellenére elbeszélte a dolgot Gárnainak, — ki gyanítván, mikép talán a levelnek valami összefüggése van Sebastián távollétével, nem nagyon aggódott, s meg volt győződve, hogy estére előkerül.

Gárnaiéknál, mikép látjuk — e távollét nem nagy aggodalmat szült, de annál nagyobbat s kinosabbat Bertában.

Leirhatlan lassusággal teltek el a szerető kedves hölgynek e kinos órái. — Folytonos várakozásban a ház előtti szőlőlugasban ült, mig Astrik atya csendesen járva fel s alá rendes ajtatosságát végzé. A délutáni isteni szolgálat alatt Berta halvány volt mint egy halott: ajkai reszkettek, nem tudta gondolatait rendezni, s imája bár forróbb és buzgóbb mint valaha — önkénytelen rémképektől lön megszakasztva. — Midőn Astrik atya a nép felé

fordult s áldását adta, Berta megerősíté magát, szemeit emelte a szűz képéhez, kinek oltára előtt térdelt, és mondá vagy inkább rebegette: a mint Isten akarja.

E hit a gondviselés bölcseségében, — e jámborság, melly Istenre bizta sorsát, nem volt valami fájdalomatlan lanyhaság eredménye, hanem mély, szívébe edzett vallási érzelemé.

E pillanatban valóban elragadó kifejezésü arczát gyöngéd pir futotta el, s midőn így hanyatló léptekkel — futó s félénk tekintetet vetvén maga körül, távozott az egyházból — angyalhoz hasonlított.

Midőn a paplak kertjén át Astrik atyával az udvarba lépett, ott legközelebbi szomszédjukat a helység jegyzőjét találták, azon fontosságot jelentő arczkifejezéssel, melly e hivatal apró teendői közt annyira feltűnő, s mi azonnal láttatá, mikép Nyargali úr — ez volt a jegyző neve — valamit hord begyében, mit ég másokkal tudatni.

Isten hozta szomszéd — mond Astrik atya nyájasan — mi ujság a faluban?

Furcsa. tisztelendő ur, igen furcsa — nevezetesnek is oda illik, — rémitő dolog, ha igaz.

Rémitő-e? — kiált fel Berta.

Mondja amice, per amorem — szólta Astrik atya — mi történt, segíthetünk-e?

Az erdőkerülő épen most ment az udvarba, — az utcán találtam — s mondá, hogy a ligetben egy sebesültet talált neje, s férje nem lévén otthon, pár idegen juhász segedelmével a kerülőházhoz vitte, de nem ismert

rá; ő pedig csak most érkezhén haza, siet jelentést tenni az udvarban, hogy meghalt.

Berta eszméletét kezdé veszteni, — meghalt — sikoltott fel, — mig kezei egy fához fogódtak, melly hűs árnyát terité szét az udvaron. — De ki halt meg? kérdé hirtelen.

Ugy — mond Astrik atya: nincs veszteni idő, talán mégis életben van, és segíthetünk rajta. — — Jancsi fogj hirtelen! — szólt kocsisának — ki épen most érkezett az egyházból az udvarra, s a vett parancsra azonnal az istállóba sietett. — Nem tudja ön ki a halott, — nem ismert a kerülő rá?

Nem vala időm kérdezni, — a kerülő csak annyit mondott, hogy az udvarból való.

Berta egészen magán kívül volt, s a fa mellé rogyott le. — Astrik atya az öreg gazdasszonyt szólítá elő, — s Bertának hirtelen mindazt mondá, mit olly alkalomra szükségesnek hitt. Egyelőre eszébe nem jutott Sebastianának távolléte; nem csuda tehát, ha Bertának rémülését egyedül részvétnek s ijedelemnek tartotta. — Mikor a kocsi előállt, s a jegyző már felült, látszott a derék öreg igen jelentő arcának megváltozott kifejezésén, hogy huga fájdalomának igazi okát sejtí; — leemelte tehát a hágsóról lábát., melly már azon volt, s kezét ragadván meg Bertának, a vigasz jóltevő hangján mondá: légy bátor Bertám — az Isten megőriz bennünket; — s reméllem vigaszt hozok.

Megyek én is bátyám, — szólt Berta: oh engedje

hogy menjek, — nem fogom e nyugtalanságot kiállani, — érzem, mikép zajong a jég minden idegemen át.

Nem jöhetsz — mond Astrik békitve: Nem neked való az illy jelenetek, maradnod kell; de sietek s vigaszt hozok. Ezzel a jámbor öreg hirtelen beült a kocsiba, melly a jövő perczben meglehetősen gyorsasággal haladott ki az udvarból.

Még nem értek a ligetbe, midőn őket Gárnai utólérte: —

Hallotta atyám — szólt Astrikhoz: nem hihetem — Sebastían. —

Sebastían? — kérdé Astrik, mig arcza elhalványodott.

Ő — igen — a kerülő mondja, viszonzá Gárnai. A gyermekek, kik anyjokkal otthon maradtak, jókor reggel két lövést hallottak — — meggyilkoltatott.

Mig Gárnai ezt mondá, mindig haladtak, s a jövő néhány percz mulva fájdalmas jelenet bontakozik előttök.

Gárnai, a kerülőházhoz érvén leszált lováról: — nem kétkedhettek — Sebastían volt. Egyszerű ágyon feküdt; — lábai görcsösen össze valának húzva, keze meredten tapadt keblére, s el volt egészen vértől lepetve. Mellette a kerülő neje állt, ki a sebet még reggel kimosta volt s jól roszul bekötözte. Mindenből látszott, mikép a gyilkosságot nem rablók követték el: mert a halott órája, tárczája zsebeiben voltak; az utóbbiban 40 pg. frtot találtak.

A kerülő neje mondá, hogy a bekötés közben Sebastião még életjeleit adá.

Szegény Berta! — sohajtott a fájdalom legmélyebb kifejezésével Astrik — mikint mondjam meg ezen iszonyu hirt neki! — Azután szemeit a halott nemes kibékült tekintetű vonásain nyugtatva, kezeit fogta össze és szemeit éghez emelvén hallhatlanul rebegte: a h o g y I s t e n a k a r j a.

Hogy mindez néhány másodperc műve volt, a helyzet maga fejt meg. —

Sebastião testét a kocsira emelték, Astrik atya mellé foglalt helyet, úgy érkeztek meg, a paplakot egy mellékutczában kikerülve — a Gárnaiék udvarába, hol mindenki a legnagyobb ijedelemben volt.

Mihelyt Sebastião szobáját felnyitották, mellynek kulcsát a halott zsebében találták, oda vitték őt s ágyába fektették.

Gárnai azonnal a helybeli borbély után küldött, hogy a sebet még egyszer vizsgálja meg: — e közben fogott, s egy negyedóra alig telt el, már kocsisa utban volt a három negyedórára fekvő mezőváros felé, hol egy igen ügyes orvos lakott.

Gárnainak már a kocsiban úgy tetszett, mintha a testben még valami csekély melegséget érezne: s egy kis tükrök, mellyet most Sebastian orra alá illesztettek, alig észrevehető homályfoltocskát kapván — még némi kis reményt adott életére.

Mig a borbély, ki sietve érkezett — Sebastiãoval

volt elfoglalva: Astrik atya az ifju íróasztalán egy levél-nyalábot talált, mellynek föliratán saját nevét látta.

VII.

Hirtelen felbontotta azt: — két levelet s néhány okiratot talált abban. Az egyik levél neki, a másik Bertának szólt. Az első így hangzott.

Kedves Tisztelendő úr!

Adja az ég, hogy e levelet ön soha se olvassa! De ha sorsom vas keze ezt mégis akarná, hallja egy szerencsétlen — utolsó szavait: Az ide rekesztett levelek és okiratok kétségtelenné teendik, mikép azon hölgy iránt, kinek most bosszuja — mikép hiszem — életemre törekszik, — hálát és vonzalmat éreztem, de szerelmet soha. Évek óta jobban megismervén jellemét, e fontos órában mondhatom, erős szándékom volt tőle menekülni. Visszahuztam s szabadnak hittem magamat. Így tehát ajánlatokat teheték forrón szeretett Bertámnak, most arámnak, kit Istenen kívül leginkább szeretek és tisztelek. A kihívás, mellyet ön ezen iratok közt megtalálánd, Bogumilának egy szeretőjétől jő, s nem valószínűtlen, mikép e szenvedélyes bosszuvágyó nő halálamat tevő birhatása feltéteül.

Ha meghalok, ön végrendeletem szerint cselekedendik, — s mindenemet mivel bírok, — mi ugyis kevés — átadandja páratlan hugának, levelemmel együtt, mellyben forró hálát adok boldogító szerelmeért, s bocsánatot ké-

rek azon szomorúságért, melyet halálom neki okozand — ha így szól a végzet!

Isten önnel — bocsánat! és imádkozzék ön a szerencsétlen Sebastiónért.

Ez volt Sebastiónnak levele — Nagyságos asszonyom, mond Rápolti gr. Tömösinéhez fordulva: a mi ezután következik, tudva van, mert Sebastión él, — Berta él, — s miután e jeles férfit két évig sinlett s több fördőt használt, egészsége, gondos — őt híven szerető ne-jének ápoló karjai közt egészen helyre állt.

Azon intézet, melyet a Schnepfenthali mintájára er-nyedetlen szorgalommal és kitartással alapítottak, — már is köz elismerést nyert. Mert itt a nevelés gyakorlati szempontból indul ki, s azt kedvelteti meg az ifjúsággal, mi legközelebbi érdekét teszi. Mély vallási érzelem, a hon szeretete, jártasság mindenben, mi egy könnyen s eszélyesen élhetésre szükséges, végre a lélek s test ké-posségei bámulatos kifejtése, ezek azon előnyek, mely-lyekkel a Sebastióncsalád jóseftelki nevelő intézete ki-nálkozik.

Ugyan szóljon ön, Bogumilából s Idalinszkiból mi lett? kérdé Ottenburgné.

Idalinszki épen olly veszedelmes sebet kapott mint Sebastión: Bogumila, ki tanuja akart lenni bosszujának, midőn Sebastiónt összerogyni látta, Idalinszkit kocsijára segitette, s mikép később tudva lön, ez Bécsben sebe következtében meghalt. —

Két év óta állt már a jóseftelki nevelő intézet mikor

egy estve Sebastiánnak a falu kis fogadójának pinczérje illy tartalmu levelet adott kezébe :

Ha ön , egy régi , kibékült , s a sorstól nehezen kísértett ismerőjének a roszt jóval akarja fizetni , siessen a vendégfogadóba , hol az 5dik szám alatt megtalálja —
a haldokló Bogumilát.

Sébastián a levelet megmutatta Bertának , ki maga bátoritá férjét , hogy e nőt meglátogassa : A hogy Isten akarja , szolt Berta . eredj s tégy jót a rosztért ; mert mondva van , hogy kik kövel hajitanak , azokat kenyérrel hajitsuk .

Valódi regény ! szoltak többen :

Német regényiró négy kötetet nyujtana belőle mond Tömösiné — igen vágyok a kifejlést tudni :

Sebastián elrémült azon pusztitáson , mellyet betegség s szenvedés ezen olly ifju életen tevének .

Egy szerencsétlent lát ön Sebastián , szolt Bogumila ki miután minden barátit elvesztette — ellenségét kereste fel — hogy neki a legnemesebbnek , kit ismer — legdrágább kincsét adja át ! — egyetlen gyermekét .

Ah — ah ! — mond Tömösiné — Feodora Sebastiánnak fogadott leánya — most értek mindent !

Bogumila — folytató Rápolti — igenelve intvén a grófnénak — három nap mulva kiadta lelket , — s Sebastián atyja , gyámnoka lön s nevelője leányának .

Ez nemes bosszu volt , mond Ottenburgné : Feodora egy a legbájosabb teremtései közül Istennek .

Jósika Miklós.

HYMNUS.

Isten, hatalmas a világ fölött !
 Elötted a király is arczra hull,
 És annyi embermilliók között
 Minden titok lepelje szétvonul;
 Csodálva nézek én lakodba fel
 Egy jó keresztény érzeménnyel.

Szent ihletés árasztja lelkemen
 Magasztos érzetét a hitnek el,
 Legyen szabad buzogva zengenem,
 Mitől hevül ez ajtatos kebel:
 Térdimre hullva, hadd, imádjalak
 Én gyöngé ember, gyarló porsalak.

A dús természet összesége szól,
 Hirdetve égi bölcseségedet,
 Istenkezdednek alkotásiról,
 Mikért dicsőség éri szent neved; —
 S míg a halandó rád csodálva néz,
 Szemléletedben elfogúl az ész.

Nagy vagy te a villám csapási közt,
 Ha életárboczt tör a vihar,
 Midőn a víz gerendaszált füröszt,
 S kétségbeesve rajta csüng a kar;
 Nagy a nyugalmas, enyhe éjjelen,
 Midőn a hold ragyogva megjelen.

Gondoskodásod árja egyiránt
 Terül a nagy világon szerteszét,
 S ha van, kit létvihar veszélybe ránt,
 Csak próbaköre vontad életét;
 Nem hagytad el te még a jót soha,
 Ha volt is olykor élte mostoha.

Súlyeszsze gondtalan könnyelműség
 Bűn tengerébe a világ fiát,
 Melléje küldi őr gyanánt az ég
 Baj és veszélyben éber angyalát;
 Csak egy fohász, szivéből származott —
 S vigasztalásul nyer bocsánatot.

Ha jogbitorló gyáva úri kény
 Mulatja a kéjszomju zsarnokot,
 S börtönfalak között sovárg a rény,
 A gyötrellem hol évvé tesz napot.
 Te megjelenesz, te bátorítod őt,
 A rabbilincsben árva szenvedőt.

Még akkor is, ha győzelemben áll
Ártatlanok fölött a léha bűn,
És érdemetlent sujtva kinhalál
Egy szebb jövő reménye is letűn:
A végvigaszt te fölragyogtatod —
Egy túlhazát, a végső nagy napot.

Isten! hatalmas a világ fölött,
Mégfoghatatlan égi tiszta lény!
Előtted arczra hull a porszülött
Tehetlen semmisége érzetén;
Engedd csodálni bölcseségedet,
Imádni téged, áldva szent neved.

Lakner Sándor.

H A R A N G S Z Ó.

Romancz.

A mezőn víg pórleányok
Játszi népdalokra keltek,
S vélők a viszhangos ormok,
Völgyek együtt énekeltek.

Mint egy óriási holló
Barna szárnyon szállt az estve,
Halk röptében a természet
Méltósága volt lefestve.

A hold, mint imádkozó hölgy,
Föllegoltárra borúla,
Szép ezüstszeméből harmat,
Ajtatosság gyöngye hullá.

S a mint estimára kondult
A szomszéd falvak harangja,
Ajtatos bűbájt idézett
A szentelt érc tünde hangja

S a harang, ez érzepostol
 Lélekébresztő szavára,
 Térdre hullt egy vígadó lány,
 Keresztet hányt homlokára.

Lelkünk méze az imádság:
 S illy égi méz folyt ajkáról,
 S tiszta öntudat mosolygott
 Arcza rózsahajnaláról.

..... S épen ekkor gúnyolódva
 Egy kaczer lány szólt hozzája:
 „Jaj be csúful rád kiálltott
 „Az a kongó harang szája!

„Megbotlott a lelked benne,
 „S térdre ejte mint a gyávát;
 „Ha! ha! döre! mint koptatja
 „Föld porában a ruháját.

„Szebb az én piros harangom:
 „Mátkám szája, a kerekded,
 „Ez ha szól, ha csókja kondul,
 „Meghatóbban lelkesíthet.

„S míg te a csillagvilágot
 „Fényes oltárlángnak nézed,
 „S szent fohászt tördelsz szívedből,
 „S kebled kereszttel tetézed:

,Addig én bokrétát fűzök
 ,Völegényem kalpagára ,
 ,S gyöngyszemére gondolok , ha
 ,Nézek az est csillagára ! —

S itt elnémult a harangdal ,
 Kéj száll az imádkozóra ,
 S néma lelki sérelemmel
 Tekintett a gúnyolóra .

S útban a írárdl leányok
 Ujra vígan énekeltek ;
 S mért hogy a falút elérve
 Gyászos sejtalemre keltek ?

— Ujra kondult a harangszó ,
 Ah de most halál harangja !

— S ápad , rezg a gúnyoló lány , —
 — „Mért hat így rád tompa hangja ?“

Szólt hozzá a sértett lányka ,
 „Hiszen ez nem völegénydal ?
 „Menj , siess , mátkád szívébe
 „Harangozz-be csókjaiddal .“

S búsan kérdik , hogy ki halt meg ?

— Ujra kondul hirdetője —

S a bűnös lány térdre hullva ,

Tudta meg hogy — szeretője !

S a füzért, mit vétkes pillanatban
Füze völegénye kalpagára,
Mint halotti koszorút borítja
Hideg, fehér márvány homlokára.

S a harangszó mint Isten beszéde
Tön ezentúl rá varázshatást :
S a megtért lány tiszta buzgalommal
Megbecsülle minden szent szokást !

Lisznyay Kálmán.

HAMVAZÓ SZERDÁN.

Eltűnt a tomboló vigalmak
Szivmérgecsítő mámora,
S a kéjben csillogott szemekből
Hull a vezeklés zápora.

Mi elfelejtők, hogy hiúság
Minden, mi él az ég alatt,
S póralkatunk a gyász koporsó
Ölén megint porrá szakad.

Mi elfelejtők, hogy reményünk
Hazája e föld nem lehet,
Hol a csalódás féрге vérig
Mardossa a hívő szívet.

Mi elfelejtők, hogy zajongó
Örömben üdvünk nem virul,
S szívédenünk erényviránya
Vésztelt viharján elvadul.

Mi elfelejtök, hogy csak Isten,
Lehet szerelmünk tárgya itt,
Ki értünk Golgothán kiontá
Patakzó vére árjait.

Azért oltára zsámolyához
Borulva, mondunk hő imát,
Hogy öntse hamvazott fejünkre
Gazdag kegyelme harmatát.

Hogy üzze szét malasztugára
Bűnös szivünk gyász éjjelét,
S örökre bontsa szét fölötte
A megbocsátás szőnyegét.

Hogy e világon büszkeségünk
A szenvedő Jezus legyen,
Kinek véröntözött keresztén
Nekünk magasztos üdv terem.

Sujánszky Antal.

A BÜNBÁNÓ.

Vétkeztem. — Hova lett szívemnek régi nyugalma?

Hol van az egykori kedv? hol van a tiszta öröm?

Mint a völgyek ölén lefutó víg csermelyek árja

Napjaim olly vígan folytak a vétek előtt.

És most, mint mikor a bösz tenger harcra dühülve

Háborog, — életem úgy zajlik a vétek után.

S lelkem a rettenetes vészben hányatva hajóként

Majd a halálörvény mély fenekére merül.

Ah mi öröm vala szent bizalommal nézmem az égre!

Tiszta derűjéből béke mosolyga le rám:

Most a komor felhők haragot zúgnak le fejemre,

És ha kitisztúl is nem nekem int a derű.

Lelkem imája előtt az egek szent ajtaja megnyílt,

S angyalom azt Isten trónja elébe vivé:

Bűnös nyelvemen a szent szózat most csak üres hang,

S a meleg érzet most megfagy a sziv jegein.

Gazdag volt ezelőtt minden munkámon az áldás,

S életem élveinek fűszere volt a dolog:

Most kiesik minden kezeimből, bábeli tornyot

És homokon palotát alkotok esztelenül.

Munka után édes nyugalom volt egykor az álom,

S szárnyain az távol kedveseimhez emelt:

Most szemeimtől fut, s ha mikor perczekre elalszom,
 Fölver a mély poklok isszonyu rémserege.
 S őt, a ki ágyából nyugton lépett ki egyébkor,
 Jégveríték közt a borzalom űzi ki most.
 Űz, igen, és rohanok, félelmem az emberi körbe
 Visz, ragad, és enyhet — hasztalan ott keresek.
 Mert ki előbb bátran nézett mindenki szemébe
 Senkire sem bír most nézni az elvetemült.
 Minđ szemeimre vetik a bűnt e hallgatag arczok,
 S a gúnyos szemeken látom a néma gyanút.
 Hah mi ez? — ím a falak rengnek repedezve fölöttem;
 Hát a lelketlen kö is a bűnre kiált?
 Elfutok. Oh te magány, lelkem hű orvosa, adj irt,
 Mint mikor a bántó emberek ellen adál.
 Árnyak, rejtsetek el! bús rengeteg éje, takarj el!
 Tán a kebelharcz így végre lecsendesedik.
 Csendesedik? De minő zivatar riad által az erdön?
 A remegő fákról vész ijedelme beszél.
 Durva viharszó lett a patakvíz lágy csevegése,
 Hull, szakad, omlik a bércz, reszket alattam a föld.
 Hah mire vitt bűnöm? mire vitt romlása szívemnek?
 S a kétségbeesés ördöge még hova ránt?
 Mert elfárasztám Istennek hosszú türelmét,
 Bűneim eltapodák bennem az égi hitet.
 Véggkép elhervadt a remény zöld ága szívemben,
 Nincs abban bánat, nincs szemeimbe könyű;
 Csak te vagy énvelem itt, oh kétség, retteneteddel,
 Lélekölő gyilkos, csak te vagy én velem itt.

Ölj meg, csak ne gyötörj, vess kárhozatomra örökre.

Mert ezen életnél tán a pokol se kinosb.

Hol van a bosszú-nyíl, mellyel Káinra lecsaptál?

És min az áruló elvesze, hol van az ág?

Meddig kései még? De hisz itten emelkedik a bércz.

S a riadó mélység éjjele itt van alant.

Czélra tehát veszszek S te remegsz, oh szolgálilélek.

Élni se tudsz többé? halni se? veszni se tudsz?

Én megyek Oh Isten! ha talán szent gondviselésed

Rólam még valamit tudna — feledje el azt.

És ha leszöktem a bércz tetemimre szakadjon azonnal,

A kétségbeesés gyászköve légyen a szirt

Hah de mi tartóztat? mi szegez le erővel a földre?

És mi sugár villant át a vak éji borún?

Lelkem megrendül, új érzés támada bennem,

Mint mikor Istennek szózata költi fel azt.

Lépteim inganak, és remegéssel földre borúlok,

S felfakad a kiapadt szemben az enyhe könnyű.

Oszlik a vad kétség Oh isteni irgalom értem,

Értem a szent intést, hallom a mennyei szót.

Ő, a kit elhagytam, ő jött kegyelemmel utánam,

És atya volt, mikor a korcs fiu megtagadá.

Ismerem a mentő istenkart, ismerem a fényt,

Mellyre a vad kétség éjjele szerteoszolt.

Még füleimben cseng a hívás szózata, mellyre

Háborgó lelkem harcza lecsendesedett.

Felkelek, és megtört szívvel járúlok Atyámhoz,

S mondani fogja szavam, mondani fogja könnyüm:

Én vétkeztem, Atyám, egek ellen, s ellened álltam,
 És fiaid sora közt lenni nem érdemelém.
 Ámde a kétségből kegyed által visszaragadva
 A bizalom fia hull térdre előtted, Atyám!
 Áldást nem várok, jóknak koronája az áldás,
 A bünös irgalmat s égi malasztot eseng.
 Add, hogy a megrendült szív hozzád térjen egészen,
 Add, hogy sebjeinek balzsama légyen a köny.
 Elmegyek a Bárány vérébe lemosni bünömnek
 Sok szennyét a kereszt szent menedéke alá.
 És hogy lelkem erőt nyerhessen az új viadalra,
 Majd a mennybeliek szent kenyerébül eszem.
 Erre szövetséget fogok én majd kötni szememmel,
 Hogy ne legeljen a bűn szép de csalóka színén.
 Hogy ne mulasson a bűn szavain — megmondom a fülnek,
 Meghagyom a karnak, rosra ne nyujtsa kezét.
 Ajkamat elzárom, netalán vétekre fakadván
 Visszaidézzé megint rám az előbbi nyomort.
 És azután oltárt emelek lelkemben az Úrnak,
 Áldozatúl szívem lángja lobogjon azon.
 Szálljon imádással Jehovának trónja elébe,
 S légyen az olly kedves mint a mit Ábel adott.
 Végre ha visszajövend szívembe az egykori béke,
 S nem fog több bűnről vádlani öntudatom:
 Ajkaimat kinyitom, zengvén diadalmas örömmel,
 S zengje velem föld s ég győzelem-énekemet:
 Áldott légyen az Úr, mert megmentette a bűnöst,
 És töredelme után vétkeit elfeledé.

Emberek! oh jertek, jertek példámon okólni,
Lássátok rajtam: mennyire jó s kegyes ő,
Míg a szerencse körüllebeg, addig híved az ember,
Ámde ha balsors ér, senki se nyújtja kezét.
Isten az inségben, nyomor és kétségbeesés közt
Égi malasztjával mint atya megjelenik.
Védkar a gyengének, menedékhely az árva szegénynek,
Vígasz a sírónak, mindenikünknek atyánk.
Bizzatok Istenben, hitetek jó magva kihajt így,
S drága borostyánát ő fejetekre tüzi,
S érzeni fogjátok, hogy az Úrban töltve nagyobh üdv
Egy nap, mint száz év a bűnök élvei közt.

Tárkányi Béla.

BIZALOM.

„Miért! ha a sors karja ért,
S díjt nem nyersz sok küzdelmidért
Hanem csak bánatot.

Miért tekintsz az ég felé?
Hol csillag, hold, honát lelé;
Mért nézed a napot?

Hisz a nap, hold és csillagok,
Bár gazdagok s hatalmasok
Nem fogják pártodat!

„De túl rajtok van Istenem,
Ő nékem bírom, mindenem;
Ő igazságot ad.” —

Lauka Gusztáv.

JÓSEF.

SZENTTÖRTÉNETI NOVELLA.

I.

Sichem és Dolhain között, azon földön, hol az Urnak választott népe élt, a lenyugvó nap sugárai több férfuból álló csoportozatra derítik mosolygó fényüket — Barnúlt arcaik, a könnyű öltöny s a legelő baromnyájak pásztoroknak vallják őket, kik a nap' fáradalmai után néhány fának árnyában keresnek enyhülést, s nézik a csillagkirály pirosuló leáldozását — Az urnak malasztja látszik nyugodni e vidéken, melly csendes és boldog, mivel az ember a teremtés remekje, a korcs félisten soká még nem üzé rajtajátékát. — A mező virágai, a fák lombjai vidoran terjeszték ég felé fejeiket az egyetlen kegyes Úr elébe, kitől csak áldást nyernek, ki ad harmatot, esőt, meleget, s kinek tipró lába, vagy irtó fejszójétől nem kell rettegniök — De kissé távolabb, hol a pásztorok hevernek, már az ember működik, — a szenvedelmes arcz,

s haragdult vonások harcztot tanusítanak az isteni szikra s az állati hústömeg között; midön pedig egy a férfiak közül a távol halmokra terjeszté karját, neme a kárörömmel mosolygott társainak arcaikon, s hevesen szöktek fel üléseikből.

„Ott jön az álmadozó, kiálta egyikök — ki előtt kévéink meghajlanak, a nap, hold s csillagok pedig imádva gyűlnek körébe ... ki elvádolt atyánk előtt vig mulatás miatt — a kedvencz fiú, fényes tarka öltönyében im ott jő.... Bátyák! mit tegyünk vele?“ ... A pásztorok nem szólottak, de botjaik gorcsösen szorúltak markaikba, s vonásaikból boszúvágy szólott.

Végre Azar beszélt a legvadabb, legromlottabb, s halált mondott öcsésének, a szende Jósefnek fejére; a bűn pedig már akkor is vonzó erővel bírt, melly ezreket csábjaiba sodor, — suttogott a kötelesség szózata, míg az erénygyőző indulat viharként tombolt — és nyolcz torok orditá Azar után „haljon meg!“

De Ruben a legidősebb, kinek fürtei közé az elélt évek ősz szálakat vegyítének, fenyegetve emelé feléjük kezét, s szózata halható vala a zajgó tömeg felett. —

Emberek! kiáltá — feleditek, hogy Jehova él a fellegeken túl, ki jutalmat oszt a jónak, bünteti a gonoszt, ki éltet adott nekünk, hogy dicsőítsük szent nevét s jó tetteikkel érdemeljük az országot, melly őszünk Abrahamnak ígérve vala ... Feleditek öcsék! hogy a testvérgyilkos Kain üzött vadként bolýgott a mezőkön....

Beszéde gúnyos kaczagásban hangzott el...

Halgass erényszónok ... kiálta Dan ... hallgass Is-

tened igazságáról! nyájainkban a legszebb tinókat látod, juhaink legkövérebbek; te, ki Isten parancsaként élsz, naponta veszett barmodon búsulsz

Az úr keze sokszor sújtja a jót, de jutalma annál fényesebb leend — válaszolt Ruben — s legyen bármiként József élni fog. ...

Ezalatt a vita tárgya körükbe lépett, üdvözetet s ételt hozva az ősz Jakabtól, ki Hebron völgyében Canaan legtermőbb részén lakott — de alig kezdte szólani, midőn öltönyétől megfosztva, s sulyos pásztor botot láta lebegni feje fölött, Ruben pedig gyorsan, miként a vilám termett oldalánál s izmos alakja a támadót visszariasztá.

El véletek — kiáltá! az elsőt, ki rá emeli kezét le-sújtja karom. . .

Halál reá! orditá a tömeg, s egy helyett kilencz kar készült csapásra. . .

Ruben előlépett ... Tudta azt, hogy öcseit a gyűlölség legdühösb neme ingatja, mellynek forrása sértett nagyravágyás — tudta, hogy az ember leggyengébb azon bűn ellenében, mit önmaga is bűnnek vall, hogy a lélek elfojtott szava nem mindig ébredez, s hogy az indulatnak áldozat kell: tudta azt is, miszerint gyakran győz csel, hol az erő gyenge vala, és hogy a külsőségek után kapkodó embernek elég a látszat, közömbös a lényeg, s azért leeresztve karját békítőleg szólott testvéreihez:

József nagyravágyása büntetést érdemel — mondá csendesen; de ne büntessük a vétkesben az ártatlan elag-gott atyát, ne legyünk gonoszok, midőn lehetünk igaz-

ságosak ... Ott a völgyben egy száraz kutat láttok , legyen ez a vétkesnek tömlöcze ...

Néhány perczig az ifjak nem feleltek , de Judás Ruben részére állván rövid vita után a síró József kútba bocsájtaték s keserves zokogása hallatszott a mélységből ... Ruben csordája után látott , míg testvérei a kút közelébe települtek :

Galaad felől pedig a távolban egy csoportot láttak közelgeni számos tevével s fegyveres kísérettel , kis idő múlva Ismaelita kereskedőknek ismerék , kik szőlőt , fűszert , és egyéb portékát vittek Aegyptusba.

És Judás ekként fordúlt testvéreihez :

Ruben igazat szólt ... A gyilkos Káint Jehova keze bujdosással sujtá , hasonló lőn a vad állathoz ... az ifjak gyávasággal vádolák ...

Gyávább az , ki a gyűlölség karja alatt görnyed , monda csendesen Judás , mint ki meghajlik az Ur parancsa előtt ... mi hasznunk megölni Józsefet s titkolnunk a kiontott vért , saját vérünket , melly elmoshatlanul ragadna ujjainkon ... adjuk őt el az Izmaelitáknak

Van-e rögzött kebel , melly vétket szomjaz akkor is , midőn az ohajtott czélt másként érheti el? melly akar rosszabbat , midőn kevésbé rosszal is boldogúl? Végzetlenek a bűnök csábjai ... az első törvény , melly megszorítá bennünk az állatot , és azt a szellem hatalma alá nyomasztá ; — az első parancs , melly nélkülözést , vagy feszített érot kívánt , magában hordá a bűnök csiráit szükségképpen , és elkerülhetlenül ; mert vér buzog ereinkben , — de ha barátot birhatnánk közelünkben , ki útba

igazítana, mellyen kerülhetnök a vétket, ki pótolná a néma lelkiisméret szavát, melly jót tenni int ... a bünt sokszor hibává látnók alakúlni s erényesnek azt, ki hibázni készült Judás szavai sem véték el hatásukat, mert midőn ő beszélt, az indulatok már halgattak, és ellentmondás nélkül vonatott ki József tömlöczéből, hogy a kereskedőkkel vándoroljon.

De a gyermeknek sorsa fájdalmasabb lőn, mintha megöletik vala ... a halál Jehova országába, Abraham és Izsák oldalához vezérlendette, s a földi nyomor helyett örök nyugalom várt reá, most szakadnia kellett a földtől, mellyet ifjusága álmai lengettek körül, hol a mező virágai között csecsemő, gyermek és serdülő ifjú leve, hol szerető atyai karok övezték, szóval hol hazája virúlt ...

Nincs kinosb fájdalom, mint melly először sújt — hasonló a halálhoz, mit megszokni nem lehet, minek türni kell egész súlyát — s József e fájdalomban néma maradt, egybekulcsolt kezekkel állott álkudozó bátyjai előtt, csak szemeiben vala olvasható a mély bú, az első fájdalom .. midőn pedig a kereskedő reá tevé kezét mint sajátjára, remegés futotta végig tagjait; könnyek omoltak arczaira s szive közel vala a megtöréshez.

Ne küldjete el — esdekle — ne küldjete el — szolgátok leszek, dolgozom tanyáitokon, csordáitoknak hübb örje nem lehet, csak maradnom engedjete ... mert néz étek: a nap illy szépen seholnem nyughatik le, ez illatos virágot más mező nem adhatja, nem lehet a harmat

illy fénylő, s nem találhatok én atyai kebelt, mellyen kinyugodnám a sors csapásait.. Bátyák könyörüljetekek...

De Azar nem engedett. „A bünt megkezdők — kiáltá — többé nem maradhat itt, hogy gyilkos szándokunknak tanúja legyen.“

Mert ilyen a bűn ... tetteinknek míg feltételünkben élnek, urai vagyunk, de a ténynyel változnak a szerepek. — A vétkek úrrá lesz felettünk, előre taszít, tovább mint menni akarnánk, s ha pályánkra tekintünk, elborzadunk az undokságok miatt, mikhez csak az első lépést tevők. — Hasonló a vétkes a havasok rohamaihoz, hol minden fordulat óriási réteget ragaszt a tömegre.

Jósef arczain remény sugára látszék — Azarhoz közeledék s megfogá kezét:

„Bátya! mondá komolyan — ne félj tőlem — néma leszek mint a kő, mellyen nyugszol — ha szólok, büntessen meg a mindenható.“

Ég felé emelé kezét, setét fürtei arczaira hullottak, s vonásaiból mondhatlan bánat szólott — de Azar kemény maradt, s eltaszítá a rimánkodót. — Ez egybekulcsolt kezekkel keblére hajtá fejét és szemeiből sűrű könnyzapor omlott.

Ne zokogj gyáva gyermekként e kopár földért — szóla a kereskedő, új hazád leend, dicsőbb ennél, hatalmasabb...

Vedd el a sast mezetlen bérceiről, s adj lakást neki selyem lepel között és megszűnt élni — monda Jósef — a kebelnek vágya szülő földe után égi adomány, s bár hol leszek, boldogúl, holdogtalanúl ... az esti szellő so-

hajtásaimat hozandja e halmokra, hol őseim nyugosznak.
Hazám! Isten veled. —

Arczát kezeibe temeté, s követé urát — gyengéd érintés riasztá fel álmadozásaiból, visszatekinte, és látá testvéreit osztozni a pénz felett, melly szabadságának ára vala — csak Judás nem vala közöttök, csak ő nem osztozék . . . némán tartá öccsének kezét övéi között, s piláin egy csep fénylett.

Jósef öcsém suttogá — nem segíthetlek . . . azok megölnének . . . de az Isten jó, nem hagyja el híveit. —

Az Úr igazságos — válaszolt Jósef — megjutalmazza a jót, bünteti a gonoszt, s téged bátya áldani fog

Gyengéden szoritá meg kezét, és eltűnt a fák közé, végszavai Judásnak vigasztalásúl maradtak. —

Jövő estve az ősz Jakab szagगतott ruhával ült fiának véres öltönye előtt. —

A vadak étke lön — kesergett — Jehova keményen sújt — oh! engedjeteK fiamhoz mennem . . . és nem szűnt meg zokogni.

II.

Isten nem hagyá el hívét; malasztja kíséré Jósefet mindenfelé, ki szeretteték urának, Putifarnak házában, melyet Jehova megáldott Jósef kedvéért, szaporodván az urnak épületei, s kalászai tizszerezve adván a szokott gyümölcsöt.

Történt egyszer, hogy Jósef vágyától ösztönözve, a

város melletti halmon állott, és szemeit hazája vidékére emelé — nem szólott senkinek Kanaan berczeiről, nem említé viritó fáit, illatos mezőit...nem ősz atyját, kinék kebelén annyiszor nyugodott...fájdalma szókat nem talált; de ha látnátok őt a nap végsugárainál keblére szoritott kezekkel, szemeit ég felé emelve...ha látnátok a könyvet, melly pilláin rezeg, annyi panaszt találnátok, mit száz ajak nem adhat. — A Nil iszapja mindenfelé zöld szőnyeget ölte magára, midőn József szokás szerint a halmon kesergett hazája után — képzelete messze ragadta őt, túl a pusztának égető homokján, s a múltban élve elholt a jelennek. — Hangos kiáltozás rázá fel álmaiból, s a hegyecske aljában ősz férfiút látott, egy nő kíséretében, kik Putiphar lakását tudakolák, vala pedig az ősz Hekopolis főpapja, s a nő Aseneth... leánya, kit a vidéken hajnal csillag név alatt ismertek, mert szép volt, miként az égnek bibora s szelid a szende galambként. — És néhány hó múlva József nem keresé többet a magános halmot, hogy sírjon elveszett hazája felett... Szíve új hazát talált, rokon kebelben élt, melly megosztá keserveit, és örült mosolygásának — a szerelem pedig más érzet hatalmát nem tűri oldalánál; — egészen bír, vagy elveszti a valóság jellemét, s lesz állati ösztön, melly előtt pírul a nemes kedély — de ha a kebel mélyéből eredt, ...oh! akkor elnémúl minden szenvedés.. Isten jutalmúl adá a léleknek ez érzést, melly csak jót boldogíthat, ..az aljas szív szeretni nem képes. —

De nem maradt az ifjú ege fellegtelenül. — Az Ur megkiserti hiveit, s csak olyyat koronáz, ki csábok között

is szilárd maradt. — Putiphárnak szép neje vela, ki kedves idegent érdekekkel szemlélé. — Gyakran látá Jósef alakján nyugodni égő pillantásait, s mindannyiszor öszverezent, mint ha kigyót érintene. —

Egy estve szobájában vala, melly keleti báj illatával nyomasztólag hatott az ifjú érzékeire, s mintha gyanítaná a veszélyt, mitől tiszta keble rettegett, elfödé arczat, s távozni készült, .. de a nő visszatartá....

Miért kerülsz? Jósef! kérdezé olly hangon, melly minden idegét megrázkodtatá, .. midőn pedig feltekintett az esdeklő nőt olly érzéssel látá függeni vonásain, szemeit olly merengve fényleni, hogy remegve tekinté körül segélyért a vész ellen, melly számára e csábító bájban készült....

„Mondd ifjú ... folytatá a nő ... szeretsz-e?“

Jósef néhány perczig nem válaszolt, ... de tekintete, melly tisztán miként a nap, és önhitten simúlt a nőre kiállott küzdést, s győzelmet tanúsított... Aszonyom — mondá csendesen — midőn a sors elszakított apáim tűzhelyétől, s a pusztá sivatagon át idegen földre dobott, ... férjed vala az, ki mint uram így szólott hozzám: Ifjú! Én bizom benned.... Minden vagyonom kezedbe teszem, úgy áldjon meg az úr, mint hűm leszesz...

Hallgatott... és pillanatig úgy látszék, mintha a nő is hevesen küzdene vágyai, s kötelessége érzetével, de mi az emberi hatalom, ha féktelen indulatok állanak szemközt erejével? lehet a lélekben oriási szilárdság, ingadhatlan mint az ég boltozat, melly évezredek óta lebeg felettünk, de a tiszta erénynek kell ekkor izmos rugony-

ként működni, mi nélkül leszünk hatálytalan bábok, soha nem gyengébbek, mint midőn indulattal harczolunk — mert ekkor min magunk állunk ellenség gyanánt, önkeblébe pedig kést könnyen ki sem merit. A nő tehát folytatá csábításait, szava mindig esengőbb, édesebb vala, József pedig pirúlva állott előtte...

Mondd — kedves ifjú—kiáltá a hölgy—mondd hogy szeretsz, négy fal között vagyunk, nem lát, nem hall senki...

Van egy — válaszolt József, és ég felé emelé kezét — kilátja, hallja a legtitkosb gondolatot, ki büntetve, jutalmazva behat minden rejtekbe, s ki előtt a sziv vágyaival, s az akarat lepletlenül áll.... Asszony ne feledd, hogy az Úr feletted van...

Menni készült, de a nő ujjai görcsösen övezték köpenyét, s szép arcát boszú vonaglás rutitá.

Ember! kiáltá — s szemeibül dühösség lövelt ... tudod-e, hogy a sértett női hiúság iszonyú fegyverében....

Tudom — szólt József csendesesen s lesüté szemét — hogy az úr nem hagyja el hü szolgáját, s hogy veszély idejében legközelebb áll segéd karjával. —

Az asszony indulatossága e szavaknál túlhaladt minden korlátan — ajkai vonaglottak, és öklei görcsösen szoriták a köpenyt, melly József tagjairól folyt le. — Ki nem ismeri a sértett hiúság fájdalmait — ki nem tudja: hogy a bűn csak akkor pirul, midőn az erény győztesen áll ellenében? de ezen pirulásból mintegy szégyenülten üdülve föl szélsőségekig szökel: tovább talán mint hajlama ve-

zérlelndette? Igy a felbőszült nő is elvete minden tartalékot, s József undorral fordult tőle el. —

Ismerem okát büszkeségednek — rebegé amaz — Azeneth a koldús gyermek, nyomorúlt porféreg mint magad, a kesergő gerle elrablá lelkedet, de eltépem viszonytokat, vagy nem asszony a nevem. . .

Az ifjú arcza újra lángba borúlt, — de e bibort harag és büszkeség idézte vonásaira.

Asszony — kiáltá, ne emlitsd szentségtelen ajkaddal e nő nevét . . . dicsértessék az Isten, ki illy angyalt adott a földnek, hogy feledtesse annak nyomorúságait.

Vég pillantásában mondhatlan megvetés feküdt, kibontakozott köpenyéből, s jövő perczben a nő egyedül maradt. . . Kiáltására szolgálai rohantak a szobába, kiknek József buja szándoka tanúságául köpenyét mutatá, és midőn férje megtért, vádakkal halmozá a szegény ifjút, . . . Putiphárnak pedig nagy lőn haragja, s maga elébe vezeteté a vádlottat.

József arczán ártatlansági öntudat honolt — nyugodtan lépett elő, nyugodtan tekintte szemébe, s zavartalanul hallgatá kifakadásait — de midőn a kegyes úr hálátlansággal vádolá, köny fénylett pilláin. . . .

Nem uram! — kiáltá — hálátlan nem vagyok, ugy jutalmazzon az ég, mint igazat szolok.

Putiphar nem hive az igazság szavainak — tömlöczbe vetteté az ifjút, ki nyugodtmaradt ez ítélet hallásánál is. . . De midőn elvezetteték s künn az álnok nővel találkozték, fenyegetve emelé feléje kezét, s égi igazságra hivatkozott, amaz gúnyosan felkaczagott.

Menj erényes zsidó — suttogá — menj örökös tömlöczbe...álmadozzál ott boldogság, hűség, szerelemről — Gondolj Azenethre, ki jövő hónapban talán másnak neje lesz.....Nem tetszik? folytatá, midőn József tagjain remegést láta terjedezni...nem tetszik?..... Jól van... így jól; menj, szenvedj, és győződjél meg, hogy az erény kora már lejárt, mert Jehová elhagyja leghűbb szolgáját.....

„Legyen meg szent akaratja — rebegé József, s feje mellére hanyatlott — keservesen büntet, de igazságában végtelen, áldássék dicső neve!“

III.

A nap aranyfényben kelt föl; sugárjai új éltet adtak a vidéknek, de a tömlöcz homályába csak pillanatra, csak szük rostélyon át hatottak. Ott állott József két fogoly társa előtt, kikbúslakodva ültek a nyirkos kőlapokon, s álmaikról beszéltek, míg az ifjú komolyan figyelt szavaikra.

Szülő veszőt láték — kezdé az egyik — Pharaó pohárnoka, kit királyi szeszély tömlöczbe hozott — s a veszszőn három sarjádékot — láttam ezeket nőni, virágozni, s gyümölcsesé érnei, uramnak serlege kezemben vala, én pedig beléje facsarám az érett nedvet, hogy italt adhassak királyomnak.....

József pillanatig gondolkozék — a pohárnok szemei vonásain függöttek, mert József a tömlöczben is Isten szol-

gájának ismértetett, s a vétkesek sem hallák tiszteletlenül szavait:

Végre az ifjú válaszolt:

A három sarj, három napot jelent. — Ezek multával Pharao megemlékezik hűségéről, s ismét pohárno-ka lesz. —

A fogoly örvendezve szökött fel üléséből s hála szokat rebegett — Jósef nyugodtan hallgatá...

Adj hálát Istennek — mondá utóbb — tiszteld őt, ki legkisebb férgéről sem feledkezik meg, s mikor legérzékenyebben sújt, akkor is igazságos. — De ha jól lesz dolgod, s fény környezendi napjaidat, emlékezz rólam meg, ki szomorúságban vigasztalásod valék. — Tedd, hogy Pharao szabadítson ki e tömlöczből, s adja vissza elragadott — távol hazámat...

Bú terjedett vonásaira, szomorkodva vonúlt egy szegletbe s két tárgy állott égő alakban lelke előtt: hazája, és Azeneth! — és a szerelem mellyel hona iránt viselték nem vala hidegebb, mint az, melly a kedves nőhöz csatolá; könyüi mindkettőért egyiránt hűltanak. — Nem látá, hogy ismét fogolytárs áll előtte — gondolatai Chanaant és Heliopolist öszvefűzék, csak akkor kezde eszmélni, midőn új álom magyarázatra lön felszólítva. —

Három kosarat vittem főmön — mondá az udvari süttő — a madarak pedig körül lebegtek, s csipkellének a süteményekből, mik a legfelsőbb kosárban voltak halmozva, mondd ifjú! ez álom mit jelent!?

A három kosár, ennyi napot — válaszolt Jósef —

Ez idő múltával a király keresztre feszített: s tollasok étke leendesz. . . .

Három nap múlva pedig Pharaó születése ünnepét ülé — és mint Jósef jövendölé, a pohárnok tölté meg serlegét, míg a mezőn magas bitófán undok holttestet károgtak körül az éhes szárnyasok. —

De a szerencse gyakran homályba borítja az emlékezetet — feledjük a barátot, kivel balsorsban kezet fogánk, a jóltevőt kinek segítségével jutottunk célunkhoz, feledjük magát az Istent, ha kegyelme magas polczra emelt, s elhalmoza áldásaival — mert végetlen az ember önhittsége — saját erejének tulajdonítja, mit az úr malasztjából bir, s hogy önszemeiben nagynak látszassék, másnak mit sem akar köszönni. — Igy lön, hogy Jósef segély nélkül maradt börtönében, mindenki elhagyá, csak nem az úr, — e szabadítására álmot küldé Pharaó szeméire, s a király folyam partján állott — 7 kövér marhát láta a habokból felmerülni, hogy a réten legeljenek — s ezen állatokat 7 sovány rokkant ökör nyelte el, fölébresztvén Pharaot nyugalmából. — Ismét szunyadozott — s egy szalma szál lengett előtte teli és nehéz hét kalászszal — ezek mellett 7 elaszott s üres és az utóbbiak felfalák a kövér magot, a király pedig nem tudott nyugodni, az álom kerülé pilláit. —

És Aegyptus tudosai hasztalanul törekedtek megfejteni a királyi álmot, mignem a pohárnok szavaira Jósef Pharaó elébe hozatott. Először állott az ifju koronás fő előtt, először látá az urat, ki előtt milliók meghajlanak, de nem remegett. . . Öntudata mondá, hogy teljesíté Je-

hova parancsait, s általa segítette nem félt emberi haragtól. — A király szemei kedvvel nyugodtak Jósefen, ki hosszú selyem fürtöktől árnyazott arcját az erény ártatlanságával emelé hozzá, s midőn szólott Pharaó — hangja atyáéhoz hasonlita, ki fiával társalog. —

Mondd — ifjú — így szolt — adott-e Isten hatalmat neked, hogy láss a jövő homályába.

Jósef megrázta fejét. —

A jövő, válaszolt — az úr kezében van, gyenge féreg, minő magam vagyok, nem tekinthet a hatalmasnak titkaiba, de Pharaónak Jehova nélkülém is csak jót jöven-dölhet...

A király elmosolyodott... naponta ezer hizelgő szó zszibongott füleibe, ezerszer hallá magát nagy — hatalmas — félistennek nevezni — s a dicsőítés elveszté hatását, mert tárgya igen jól tudá, miként mindez üres szó, hogy a hódolati alkotvány érdem alapján nem nyugszik — A zsidó ifjúnak mondása ellenben tiszta ártatlanságnak volt kifolyása, szózata azon véleménynek, melly a királyról a nép soraiban terjedett, s bár mi egyszerűek alkotrészei, a nép többnyire ismeri a jó urat, tudja — ha zsarnokkal van dolga. — És midőn Pharaó Jósef szavai után szívére tévé kezét, öntudata azt mondá, hogy büntetést Istentől nem érdemel. Közelébb inté magához az ifjút, s feltünő nyájassággal mondá...

Isten megáld szerénységédért fiam, mint az ibolyának adá bájillatát, mert nagyra nem vágyott — de mostan beszélj... mit sugall bensőd álman értelméről — szólj tartózkodás nélkül! Bölcsek oldatlanul hagyák e kérdést,

de Isten gyakran egyszerűségnek ad győzelmet, igazságot....

Jósef lesüté szemét, szavai kezdetben csendesek, majd hangosan dörögök valának, s végre a király előtt nem szegény zsidó fiú állott, de az úrnak magasztos lát-noka. —

Uram király — mondá, Isten álmodban előre tudatá véled, mit léssen teendő! dicsérjük szent nevét ezért, mert milliók fejről inséget emelt el. — A kövér marha és kalász hét bő évet jelent — áldva lesz Isten keze által Aegyptus földje, és a mező százszorosan fizetendi visza a gazdának vetett gyümölcsét — roskadozni fognak a fák ter-hük alatt, s kifárad a nép a gyűjtésben. — De jövend 7 év, mellynek szüksége amannak áldását meghaladja — a bölcs király tehát magtárákat állítand, s felhalmozza a bőtermés ötödét, hogy népe éhen ne vesszen. Tartomá-nyaiban felügyelőket nevezend, Isten, s királyi akaratá-nak eszközeivé....

Jósef szavai végeztével ismét a szerény ifjú vala, és lesütött szemekkel vonúlt vissza a királyi tróntól — senki nem szólott, de a király felhivólag jártatá szemeit az udvaronc sereg között, hogy lássa azt, ki az Isten hir-nöke szavain kételkednék, és midőn mindenfelé hálás pil-lanatok sugároztak elébe, hirtelen fölemelkedve, Jósefhez lépett, megfogá kezét, s alattvalóihoz fordúlt:

Szóljatok — kiáltá — Találhatunk-e embert így eihal-mozottan Isten malasztjával? "

Aegyptus bölcsei öszvesereglettek — szóla egy ősz, de a király álma fejtetlenül maradt. — Nagy az urnak ke-

gyelme, hogy könyörül bűnös szolgálain, hirnöke megérdemli a király bizalmát.

Helyeslő moraj követé e szókat, s Pharao jóvahagyólag inte fejével:

Az úr kegyelmében malasztját reád árasztá, mondá — s Jósef vállára tevé kezét. — Tiszteljük választását. — Házam felébe helyezlek, s ajkaidnak az egész nemzet engedelmeskedendik — Trónom marad, mivel nem birandsz, de ura léssz Aegyptusnak — ne feledd fiam, hogy népem javát bizom reád, Isten megbüntet, ha visszaélsz hatalmaddal.

Isten büntessen, ha visszaélek a hatalommal ismétlé Jósef, és ég felé emelé kezét — nagy feladás fekszik előttem, nagy áldozatot tevé király, midőn e gyenge karoknak engedél részt venni dicső munkádban, alattvalóid boldogításában, de sújtson az ég villáma azon perczen, midőn bizalmadra méltatlan leszek!“

S szép vonásairól eltűnt a felleg, melly rajta honolt — önérzet lebegett rajtok, nem büszkeség, mint az emberi báboknál, üres alakoknál látható — kiknek fő dicsőségük... a név — keble fendobogott azon tudatban, hogy Isten megadá jutalmát szenvedéseinek, koronát a tövissek helyett, és fényt a tegnapi fogolynak. —

A király pedig levoná gyűrűjét, s ujjára tűzé — bitor öltönyt adott tagjaira, s sulyos aranylánczot nyakába — majd szekerebe ülteté, s hirnökök futkostak a nép között, hogy térdre boruljon szabadítója, kormányzója előtt. —

Midőn az est e szerencsés napra nyugodott — Jósef

Pharao oldalánál állott palotája fedezetén — előttök a Nil, távolról Gizech gúlái, még távolabb az égboltozat lát-szott elmerülni a puszták tengerében, s midőn József He-liopolis felé fordult, sóvár tekintete elárulá a királynak, hogy a kedvencz kebele valami után vágyakozik, mit ki-rályi kéz sem adhat. —

„Mit ohajtasz még? — kérdezé — s atyai szeretettel tekinte a tiszta szemekbe, mik bizalommal simultak reá — nem adtam-e mindent miről rendelkezhetém?“ . . .

„Mindent atyám, mit adhatál — kiálta József s térdre borúlt, többet, mint kellett volna, sokkal többet mint ér-demlék. . . . de — s itt szava suttogássá vált — van keb-lünkben hely, mit fény be nem tölthet, hol édesebb, tisz-tább öröm lakozik. — Én szeretek. . . . nem szólott töb-bet, de a kiraly megérté őt. — És két köny folyt öszve az ifjú arczán — egyik ősz pillák alúlmig a másiknak for-rása fiatal szem vala; de mindkettőt érzés facsára ki, s az úr mosolygva tekinte a könnyezőkre. —

Évek múltak, — s Azeneth boldog férjének két fiat szült — az elsőt József Manassesnek nevezé, mondván: Feledteté vélem az úr szenvedésimet s az atyai házat, — Ephraim volt a másik, annak emlékeül, hogy az Isten hű szolgáját szegénysége földjén magasra növeszté.

Midőn pedig a hét bőséges év leforgott, éhség lőn mindenfelé; de Aegyptusban elég kenyér vala; a nép pedig élelemért kiáltozott Pbaraohoz, és lőn Józsefhez uta-sítva, mondván a király: „menjeteK, s mindenki szavai szerint cselekedjék.“

És naponként ezrek gyűltek a magtárak körül éh-

ségtől szabadúlandók, s József bölcsessége élelmet adott mindnyájoknak.

IV.

Az ősz leszaggatá a fák lombjait, fakó legelőn futkostak Hebron mellett a nyájak, s a pásztorok lakházaikba vonultak. — Távolságban a többiektől diszesben, s több gondot tanúsítva egy épület emelkedék, mellynek piros cserép fedele nyájasan mosolygott a még zöldelő fák között. Tornácán férjfiak társalogtak, s az ősz haj, a tisztelet, mellyel iránta az ifjabbak viseltetének, megismerteték az atyát, ki ülve halgatott fiaira — az Aegyptusból étellel megtért utasokra, midőn a történeteket beszélék.

Ruben szólott, a legidősb — ki félté az Istent, kinek a büntudat, melly Józseffel követteték el, redőket edzett vonásaira. —

„Atyám! — mondá — fiaid éhezének, s te Aegyptusba küldél, hogy kenyeret hozzunk ... Tíz fiad közül csak kilencz tére meg...

Az öreg nyugtalanul tekinté rájuk. —

Simon hiányzik — mondá — talán őt is vad állatok tépték el ... Szoljatok emberek, hogy hagyátok őt?

Börtönben — Bilincsek között ... Kémeknek tartatánk, s a kormányzó láncokra vereté Simont, mignem igaz járatunk tanuságául Benjamins viendjük elébe...

Jakab felszökött üléséből — megriadt szarvasként tekinté széllyel, s remegve szoritá kebeléhez szíve kedveltjét, az ifjú Benjamins. —

Árva atyává tettetek — kiálta zokogva — Jósef vérét vad állat szivta fel, Simon börtönben nyög — s most e kisdedet is el vennétek — ?... nem, nem inkább haljak meg éhen, mint gyomrom javáért szívemet áldozzam.. Benjamin nem menend. —

Fiai mogorván halgattak, csak a lelkiismeret vádja szólott hangosan, és könyörtelenül, Jósef állott előttök a zokogó ártatlan gyermek, kit házjától, a földtől, mely nedvével táplálta, elszakítván, idegeneknek adtak át portéka gyanánt, ki talán régen porrá lőn nyomorgása közt, — s suttogva igazságosnak mondák az Istent, ki néha későn, de mulhatlanul sujtja a bűnt... A vétkes földkirályt, ki élte néhány éveiben biszi őszpontosítottnak minden lételét, a felhőkön túl nem reményl, elbizottan nem retteg az örök biró igazságától, s cselekszik jót, és gonoszt mint kedve jó. — Csak Ruben vala nyugodt búslakodásában is. — Öntudata őt nem vádolá, és érezé, hogy a balsors minden csapása közt az igaznak van horgonya, mit bizalommal karolhat körül, hogy a tiszta lélek a külsőségek daczárais szép jutalom Isten által adva azoknak, kiket jóságukért világi gúny, vagy üldözés sújt. — És ártatlansága érzetében Ruben bátran lépett elő, még öcséi földre szegzett szemekkel háttérbe vonúltak.

„Atyám — mondá fájdalmad mély, s annál sujtóbb, mert nem érdemléd — de gondoldj Simon fiadra, gondold, hogy Benjamin nélkül gyermekei atyjukat soha nem ölelendik“ ..

„Benjamin nem megy veletek ... válaszolt az ősz keményen s határozottan“ ...

Két gyermekem van — folytatá Ruben — mindketőt szeretem, mint te Benjamint — vedd éltöket, ha fiadat vissza nem hozom, csak ne hagyj éhen halnunk...

De Jakab nem engedett...

Benjamin nálam marad, aggságom gyamolául — kiáltá, Ruben pedig búsan távozott.

Néhány hét múlva Judás jelent meg atyja előtt, ki szótalanul tekintte reá, mintha az aggság előlte volna érzéseit. —

„Atyám — mondá a fiú — magtáraink üresek“... Aegyptusba kell utaznunk.

Az ősz aggodalmasan tekintte reá, s alig halhatóan rebegé:

„Jehova vezéreljen, s Simont hozzátok vissza“...

„Add velünk Benjamint — folytatá Judás, míg az atyának arcán fájdalmas rezgés villant át, szemei keresni látszottak valakit, s megpillantván Benjamint oldalánál hevesen szoritá őt karjai közé..."

Ne vigyétek el, ne vigyétek Rachelem egyetlen fiát, aggságom örömét... Gyermekeim könyörüljetekek.....

Judás szemeibe köny villant, de látá, miként cselekednie kell, nehogy az egész család éhvel vesszen és újlag atyjához lépett...

Atyám! kiáltá — s arcza lángolt, az aegyptusi férfi meg esküvék, hogy kis öcsénk nélkül nem látandjuk arcját — és szavát megfogja tartani, mert vonásai hasonlitanak a tiedhez, mik soha nem hazudnak. — Csak egy út áll előttünk: Vagy bizd lelkemre a fiút, s Jehova úgy áldjon, mint örzendem kedves napjait, vagy készülj lát-

ni bennünket egyenként hullani el, hogy gyermekeinknek ne legyen, ki sirjukat megássa. . . .

Hallgatott, s az ősz is néma vala — csak könnyei szállottak, mik sűrűen gyöngyöztek tisztos szakálán — most ezüst hang hatott füleibe, gyermeki karok övezték körül, s a szeretett fiút látá oldalánál esdve, bátyja kérelmének teljesítéseért. —

Elmegyek atyám — rebegé, mert ha éhen nem halok is meg örök gyötrelmet találnék azon tudatban, hogy bátyáim, hogy Hares és Zeram, kiket annyira szeretek miattam hullnak el mint a dérsците virág lombok, vagy a pillangók — ha élelmük elfogyott. . . Bocsáss atyám! Jehova, s Rachel anyám ott fenn kísérni fognak. —

Jakab csak egy tekintettel jutalmazá a gyermeket — de e tekintetben mondhatlanul sok feküdt — az árva kebelnek, melly nem érzé, hogy az atyai szem büszkén, s örömkönnyel telve nyugóvék rajta — ezt hiába magyaráznám, a szív szavát nem toll írja le. — Illy perczek égben felrovnak, hogy egykor Isten kegyelme érdemet is tartson a vétkes elébe. — És midőn szólott az atya hangja nyugodt vala, mint az est, mellyet légfuvallat nem háborita. —

„Menjetek — gyermekeim! — szóla — ha Isten úgy akarja — vigyetek ajándokokat termékeinkből, s a buzáért kétszeres árt, vizatérítvén, mit zsákjaitokban találatok, vigyétek Benjamint is, mint az aegyptusi kíváná, s kísérjen a mindenható . . . az alatt én árva, gyermektelen atya leszek. Isten veletek!“

Áldva emelé kezeit magzati felé, s midőn elhagyák

szobáját, zokogva bórúlt a földre, agg szive közel vala a megtöréshez.

Mig Jakab bánkodva élte napjait, a testvérek Aegyptusba értek, ajándokokat, és pénzt halmazván József lábaihoz, és telljesülve lón a tárnok álma, mert bátyjai meghajoltak nagysága előtt, .. s midőn József látá Benjamins midőn hallá, hogy az ősz atya él, szive túl csordult érzelemben, s szobájába méne könnyeket ontandó. De a bűn nagyobbnak látszott még előtte, mint a bűnhődés, s habár fájdalom metszé valóját övéit szenvedni látván, kötelességének tartá lakoltatni a vétkeket, hogy az Urnak kevesb oka legyen büntetésre. Fényes ebédre gyűjté testvéreit, s meghagyá udvarnokának, hogy zsákjaikba a hozott pénzt, Benjaminéba arany serlegét is rejtse el. — Midőn pedig Simonnal együtt könnyü kebelvel Canaan felé zarándoklának, József embereit láták közelgeni, kik tolvajlással vádolák őket... Szóla pedig Ruben Józsefhez...

Uram! Vétkesek lehetünk, de tolvajt nem látasz előtted — motozd meg zsákjainkat, s a serleg rablója legyen halál fia, mi örökös szolgálid...

Nem, így — mondá József — ítéleted felette szigorú — az ártatlan térjen vissza atyjához — a bűnös szolgálom marad.... nyissátok meg zsákjaikat. —

A serleg pedig Benjaminsnál találtaték.

A férfiak elnémúltak — szótlánul borúltak földre, csak szemeik, s vonásaikban látszott a fájdalom, az esdeklés. —

De József hajthatlan maradt. —

Ekkor Judás fölemelkedvén így szólott:

Eljöttünk hozzád élelmet vásárlani, s te kémeknek

tartál. — Szót tevéل családunkról, s mi elmondók, miszerint hon agg atyánk, és kis öcsénk él. — Egyikünknek tömlöczben kelle maradnia, mi menénk a kisedet elhozandók — hogy megtörjük ősz atyánk szivét. — E büntetés keserves, de érdemlett vala, mert valjuk meg az úrnak: vétkesek vagyunk — azonban bünhődés elveszi a véték súlyát, s az Isten nem engedheti, hogy ősz atyánk életét sirba vigyük. — Midőn elhagyók őt, Jehovára esküvém, s úgy kértem áldását mint megörzendem öcsém napjait, ... magammal hozám, mig a szegény öreg árván elhagyottan maradt. — Legyen szived uram! ne törd meg életét. — Végy öcsém helyett engemet örök rabságra!

Végy mindnyájunkat! — kiálták a férfiak — mi vétkeztünk öcsénk, s az ősz ártatlan....

Jósef nem tarthatá vissza érzelmeit, .. elküldé szolgálait, s hangosan zokogott, — bátyjai csodálkozva néztek reá!

„Emlékezel-e Ruben — szóla Jósef anya nyelvén, a kedves hangokon, mik évek óta nem jöttek ajkaira — emlékezel-e, midőn botod őrzé meg öcséd életét?“

A férfiak csodálkozása mindinkább növekedett. S te Judás — folytatá — öcsédhez simúltál, midőn a kalmárok elhurczolák, s írt adál sebeire. — Öcsém — mondád — nem segíthetek, de az Isten jó, nem hagyja el hivét.....

„Ugy volt, miként mondod, kiáltá Judás, de eszokat egyetlen ember hallá — a szegény áldozat... .

„Melly előttetek áll“ — válaszolt Jósef, és szenvedé

dés, bánat, bűnértet, vágy mind egy érzésbe olvadtak — az öröm, s viszontlátás érzetébe, . . . a testvérek pedig soká ölelve tarták egymást.

Pharao parancsára József családját Aegyptusba hozatta, Gessen, a legtermékenyebb vidék lön lakhelyük, s Jakab 130 éves korában megáldá a királyt, hogy népét boldogítsa. — Lön pedig József és családja mindig hatalmasabb, és bátyjai megtértek az Urhoz, szolgálván néki szent parancsai szerint.

M á r k.

SZENT ERZSÉBET.

Legenda.

Mint kis virág , melly bájosan
 Nagy őserdőnek árnyiban
 Rideg sziklák és hó között
 A szép tavaszt köszöntni jött ,
 S nem tudva , sejtve önnön ékét
 Bájjal betölti térvidékét :
 Akkép virúlt fel ékesen ,
 Szelíden és szemérmesen ,
 Nagy , büszke ősök trónusán
 Erzsébet , a királyleány.

De csak hamar találkozik
 Utas , ki rá áhitozik ,
 S letépi a kis rózságot ,
 Hogy ékesítsen más virágot ;
 Mit tudja ő , mi gondja rája ,
 Hogy ép ez a virág halála ?

Ekképen szüz Erzsébetet
 Már mint öt éves gyermeket,
 Kitépte országos viszony
 Szülői ápoló öléből,
 Hogy más hazában, nem rokon
 Karok közt lenne, más kényéből,
 András király adott szavára
 Lajos, thüringi gróf arája.

Isten korán választja meg
 Számát, szerét kedveltinek,
 S a rózsát, melly királyi széken
 Olly szüz szelíden és szerényen
 Virult a karpatok honában,
 El nem hagyá Thüringiában.
 S a szende rózsaszál,
 Bár még bimbóban áll,
 Már bimbajában megmutatta,
 Mi rejlik keblének alatta,
 Miként a csepp, mit hűs koránnyal
 Égről a földre sír a hajnal,
 Ámbár a föld' legszebb virága
 Lett is hulltában édes ágya,
 Föl, vissza vágy oda,
 Honnan leszakada,
 Föl, vissza vágy az ég határra,
 Hová felszítja napsugára, —
 Ugy Erzse minden gondolatja,
 S melly ég szívében indulatja,

Egyetlen egy gyúpontha gyűl:
„Istennek élni egyedül.“

S nem ismer senki a szerény
Leány jámbor viseletén
András király lányára benne.
Miként ha rá szorulva lenne,
Varr, sző és fon eselődível,
Erény s jóság a mit mivel,
S szegényt ha lát, szegényt ha tud,
Segélni őt sietve fut,
S a beteget kínaiban
Vigasztlni száz s száz módja van.
Másnál nagyobbnak lenni átall
Egyéb, mint rény s jósága által,
S azért, miként ő mást tegez,
„Te Erzse“ minden czíme ez.
S a hányszor Istennek elébe
Az úrnak szent házába lépe,
— Ezt róla híven megírák
A hagyomány és krónikák —
Apródjának nyujtotta át,
Mellyet viselt, a koronát.
„Nem illik — mondván — énneken:
Ott koronával fénylenem,
Hol Jézus Krisztus, én uram,
Tövissel koszorúzva van“

Igy hint alázatában

A völgynek oldalában
 Áldást a terebély fa-ág, —
 Mig a hitvány fű bérczre hág,
 S büszkén lenéz a gyáva fára,
 Hogy nem kuszott a bércz fokára.
 De a tetőn is törpe ez,
 Mig az lenn nagygyá serkedez.

Azonban szálka régen

A zordon gróf szemében
 A jámbor nőnek szép erénye,
 Hogy ő a népnek szeme fénye,
 Hogy Erzsébet dicső nevével
 Hangzék országa szerteszéjjel.
 S ím a szerelmi vonzalom,
 A meghasonlott bízalom
 Nyájas tükrével széttörött
 A feleség és férj között.
 Jót a nő csak titkon tehet,
 A férj tart kémlő őrzetet,
 S mit nője tesz, a mit javal,
 Ellenzi zord parancsival. —

Majd a gyötört hölgy zordon öre

Kettős csapássá lesz a nőre :
 Az ország minden tájiban
 Nyomor s éhségnek árja van !

Rajként tolúl az éhező
 Segélyt és enyhet esdező,
 Erzsébet ismert ajtajára —
 De azt férjének örzi zára!
 Esd és könyörg a vézna kin
 Ezer nyomorgó ajkain,
 S Erzsébet, ah szegény Erzsébet,
 Miként akarna, nem segíthet!
 S bár férjével ellenkezik,
 Titokban is szövetkezik,
 Itt nyujt, amott küld a mit adhat,
 A férj mindenhová nem hathat.

Az úri laktól nem tova,
 Volt egy szegény özvegy laka;
 A nő kórágyon feküszik,
 Körött' hét gyermek éhezik,
 Remélve, bár nincsen reményök,
 Sírván, kiszáradt bár könnyüjök.
 Végső imájok elhala. —
 De ím a vigasz angyala,
 Erzsébet, a ki mindig jót hoz,
 Utban van immár a családhoz.
 Vigaszt, szerelmet hoz szivében,
 Tápot, segélyt köténykejében,
 Mellyel kertén át maga fut,
 Hogy elkerülje a gyanut.

De ah, nyomában éber öre
 Mindütt s mindig vigyáz a nőre!
 Zord férje áll rémként utába . . .
 A nőnek földbe sülyed lába.
 „Mit — kérdi tőle — mit viszesz?“
 „R ó z s á k a t“, mond ijedve ez.
 S első, mondott hazúg beszéde
 Bibort kerget szűz arczegébe.
 Ám hitlenül és gúnykaczagva
 A férj, kötényt feltakarja . . .
 „Lássuk“ kiált, de jéggé fagyva
 El, visszapattan róla karja.
 A hölgy kötényéből elé
 Legszebb r ó z s á k virítanak,
 S mint fűszer-ámbra ég felé
 Bájillatot bocsátanak.
 S ki szégyeníteni vágyta őt,
 Kérlelni most ő száll a nőt,
 S előle szégyen lángitul
 Pírongva a gróf elvonul. —

De ah! mit ér szegény Erzsének,
 Hogy a vihar s vész eltünének?
 Szívének új csatája kel,
 Csak most érez kint a kebel.
 Kezét tördelve, mint gyerek,
 Ki csinyt mivel, szorong, remeg,
 Hogy rózsákká vált elesége
 Nem más, mint Isten büntetése

Valótalan beszédeért.

Mi éri most a bús családot?

Talál-e, hol s mikor barátot?

Éhen marad,

Nincs egy falat

Gondatlan vétkeért.

S már hallja a sirók jaját

A kis kunyhón sivítni át,

A száraz ajkak, dölt szemek

Felé miként esengenek,

S köztök mint sírharang csengését

A kór szülő kétségbesését.

S beront a házba, tarthatatlan —

Reájok oldja öntudatlan

Rakott kötényét... im de nézz,

Tesz új csodát az égi kéz!

Rózsák helyett az éhező sereg

Enyhítő táp közt kéjeleg,

S étkét a háladó kebel

Köny — és imával költi el.

S fenn az égnek boltozatja

Im e szent szókat hallatja:

Vigasztalás a hűn hívőnek,

És jutalom a jötttevőnek!

Nem volt hazudság a beszéd,

Midőn rózsának nevezéd

A mit vivél a szenvedőnek.

Nem káprázat a kétkedőnek.

Mert mint a rózsza bíbor ága
Minden virág legszebb virága:
Úgy a legemberibb erény
Rózsája — a jótétemény.

Garay János.

REMÉNY.

Magasra nőtt szivemben
Az átkos büntheher,
S nyugalma gyász romokban
Szét disztelen hever.

S mig éltem elsötétült ;
Fölöttem csillagok
Nem oltható tűzében
A fényes ég ragyog.

S belém reményt sugárzva ,
Hozzád kiáltni kész :
„Nagy Isten ! irgalomból
Szüntetni jőj a véaszt.

Im óriás erővel
Örvény felé sodor ,
Hol egy percz életemből
Évezredes nyomor.

Mindenható szavadra
A gyász romok közül
Szivem nyugalma bájos
Viránynya édenül.

S a bünhalom leolvad
Kegyed sugáritól,
Mint hó meleg tavaszkor
Magas hegy ormiról.“ —

És ajkimon hiába
Nem reszketett imám,
Kegyelmed fénybetűkben
Az égről olvasám.

Sujánszky Antal.

BORÚRA DERŰ.

Sötét homályban vesztegel
 A fenni láthatár,
 S villámnyilak tűzfénye közt
 Ömölve zúg az ár.

De földerül a tiszta nap
 Örömsugárival,
 S mindent, mi gyászban szenderül,
 Mosolygva eltakar.

Röpösve dall a csattogány
 Magasztos zengeményt,
 Dicsérve a végnélküli
 Jóságú égi lényt: —

Ha sujtoló rémszörnyeit
 Föléd torlá a vész.
 Ne légy pulyák példájakint
 Kétségbeesni kész.

Még szétvonúl a bú köde,
Tisztább leend az ég,
S pótolva lesz a nagy nyomor,
A szüi veszteség.

S megzendülend kiszcnvedett
Veszélyek nyomdokán,
A háladás víg éneke —
Mint bércki csattogány.

Lakner Sándor.

VÍZÁRADATKOR.

— Szüléimnél Jul. 18-kán 1845 —

Nem volt-e hát elég sulyos csapás,
 Mit a sors rajtatok minap teve;
 Midőn a láng — egy böszült óriás —
 Rabolni titkon hozzátok jöve?!

Nem volt elég!..A távol bikk fölött
 Megálltak utjokban a föllegek ...
 Omolt a zápor a sziklák között
 S ti új veszély zsákmánya lettetek!

Habzó tengerré nőtt a kis patak
 Futott, rohant, dult fékezetlenül,
 Segélyhívó vagy rémületszavak
 Hangzottak szörnyü zúgásán felül. —

A part melletti lombos fűzeket
 Tövükből vad bullám sodorja ki,
 S mit a szegény év óta gyűjtöget
 Egy pillanat mind semmivé teszi...

— Elhagyta reggel csöndes hajlokát,
 Munkára ment a jámbor földmives...
 S mit lát, hogy megjött?... kérdezd magát,
 Őt, a ki most zsellér-lakot keres!!

Miért, miért hozzátok illy kemény
 Az ég, melly máskor csak szelíd vala?
 Talán a bűn, az elhagyott erény
 Boszúztaték meg ekkép általa?!

Vagy tán földhöz ragadva szívetek,
 Istent felejté lángolásiban,
 És ő intést adott elöttetek
 Egymást üző habok zugásiban?!

Oh honfiak! ez élet szenvedés!
 Az a legboldogabb, ki tűrni tud!...
 Mit ér a jaj szó, vagy kétségbesés,
 Midőn kiálltuk a gyász háborut!!!

A kéz, melly most hullám közé sodort,
Áldást hint még rátok, csak higyetek!..
Enyhítsen az, hogy a nyomorban is
Isten kezében nyugszik éltetek.

Lévay József.

SZÜZ CZECZILIA.

Róma egyik piacán, lombos fák hűs árnyában, három ifju sétált. Beszélgetésök, mellyel az unalmas lassan folyó időt előlni iparkodtak, nem volt komoly, mert egyik vagy másiknak ajkairól kitörő könnyelmű kacajjal gyakran szakasztott félbe, nem volt érdekes, mert tárgyait szórakozottan folyvást változtaták, nem volt mulatságos, mert a hallgató a szólónak néhanéha ásitva nézett szemibe.

Heliosz még nem üzé lovait messze túl a dél tetőpontján, s a nap forró szakában édes pihenést tartó rómaiak közül még kevesen vonultak lakjok hűs falai alul utcára vagy köz térekre. Annál felülőbb volt, hogy közel a helyhez, hol a fiatal rómaiak lassu s gyakran megszakasztott sétamozgalmukat tevék, egy szűk utca nyílása felé szokatlanul sűrűbben siettek egyenkint vagy ki-

sebb csoportokban az emberek, hol az utcza rendezetlen kanyarulatiban eltűntek szem-elől.

Az ifjak egyike, Valerian, kinek erőteljes magatartásában, szilárd komoly vonásaiban, nyugodt bátor tekintetében legkönnyebben lehetne a hős elődök unokájára ismerni, rég figyelemmel kísérte e mozgalmakat. „Maxim, te udvari ember vagy“, szólt aztán társai egyikéhez, „tudsz-e valami nevezetességet, mellyet ma, tizzel a nyárhói kalendák előtt, ezen előttünk levő igen szűk és semmi különös nagyszerűt nem gyaníttató utczácskában lehetne látni?“

„Köszönöm“, mond mosolyogva Maxim, „hogyan illy hizelgő véleménynyel vagy udvari emberségem felől, azonban irántami bizalmadnak ez alkalommal olly kevéssé felelhetek meg, a milly hihetőséggel képes volnék erre, ha valamelly a császári udvar által rendezett ünnepélyről kívánál felvilágosítást; illyesmiről pedig ismét nem tudósíthatlak, mert Szever Sándor nem barátja az ünnepélyeknek...“

„Nagyra becsülöm érte; ámbár a nép és a hadlábok nem osztakoznak is véleményemben.“

„Mind a kettőnek csak egy része,“ közbe szólt Tiburtz, Valerian öccse, „mert napról napra szaporul köztünk az emberek azon faja, melly midőn olymp isteneinek ellenségivé esküszí magát, egyszersmind lemond minden becsületes élveziről az érzékeknek, mellyekkel Zeus ő istensége bizonyosan nem azért ruházta fel az embereket, hogy jogos kívánataikat elfojtva, önkínzókká botoruljanak.“

„Bocsáss meg, ékesszóló barátom,“ mond felkaczagva Maxim, „de lehetlen szádból Zeusz nevét hallanom, a nélkül, hogy körülmézzem magam, nem csap-e közénk vilámával... Soha az istenek vakmerőbb tagadóját náladnál!“

„Gyermek vagyok-e,“ válaszolt Tiburtz összevont szemöldökkel, „hogymésék által ringattassam álomba magamat? A hit pórnak való, gyáváknak és csalóknak; — Lucretz bennünket rég okosabbra tanított...“

Az álmüvelt és elpuhult, ki szívben romlottabb, sem hogy férfias bizalommal hinni tudjon, észben gyávább, sem hogy a korirány által szült kétségek örvényéből kivergődhessék, kincset vél birni a szív és ész ez üreiben, s mit szégyelnie kellne, dicsekvés tárgyaivá emeli, és — mert a való vagy vélt szellemi kincs tulajdona, hogy birtokosa minél többekkel megosztani ohajtja a megosztás által csak növekvőt, — szakadatlan kikelések által keres társakat hitlenségében: így Tiburtz kevés alkalmat mulasztott el, hogy Hellasz és Róma istenei ellen gúnyzókra ne fakadjon, felejtve hálátlanul, hogy azok véd-szárnyai alatt emelkedett amaz a művészet és tudomány, ez a hatalom legmagasb fokára. Valerián sajnálkozva hallgatta öccse káromló beszédét, de ajkait nem nyitá meg feddő vagy czáfoló szavakra, miket Tiburtz kérkedékenysége ellen már olly gyakran sükertelennek tapasztalt; — az ősi nagyságot s Róma jelen elfajultságát forgatá eszében; erélyes lelke forró ragaszkodással ölelte a szeretett hont, s fájdalommal gondolt mind arra, mi annak népét elfajulttá s puhulttá teszi, s aggályosan fontolgatá, hogy

e téren a mind inkább terjedő vallástalanság pusztit legdühösben.

Egy új jelenet mindnyájok figyelmét fölébreszté s más irányt ada Tiburtz szavainak s barátai gondolatainak: közel mellettök sugár termetű fiatal hölgy haladt el két koros matrona kíséretében, s köztök a fiatal arcját áthathatlan sűrű fátyol födé; gyors léptekkel mindnyájan az említett szűk utczába kanyarultak. A hölgyek lépteit nem nagy távulságban vékony termetű magas ifju kísérte, olly elmerülten s szemeit olly mohó vágygyal függesztve a haladókra, hogy a három ifjut észre sem vévé; mig figyelmét Maxim hangos üdvözlettel föl nem ébresztette.

„Illik-e illy kevés figyelemre méltatnod barátodat, Balbin?“ szolt tréfás szemrehányással az udvarnok, s társaságukba szolítá a magányosan haladót, ki engedett ugyan a felhívásnak, de észrevehetőleg kedvtelenül, legalább azon tapadó pillanat, melyet az iménti hölgyek után küldé, azt látszék mutatni, hogy igen szivesen maradna tovább is nyomdakaik kísérője.

„Mindig hölgyek nyomaiban látni e boldog udvarlót,“ folytatá szavait Maxim, s olly állhatatossággal, minővel maga Apoll sem üldözte Daphne nyomait, ki aztán borostyánná változott.“

„Szerelmes Apollnak nem kis boszuságára,“ közbe szolt Tiburtz mosolyogva.

„De azon öröme mégis, hogy fáradsága után legalább zöld ág felé nyujthatá ki kezeit,“ mond tovább Maxim, „mig némelly mostani Daphne-üldözők sokszor

csak száraz galyhoz jutnak... Ne csinálj olly zord képet, mint vén Cato a pharsali ütközet hírére,“ folytatá az udvarnok, midőn látta, hogy elméskedése nem nagy tetzésben részesül Balbin előtt, mindnyájan tudjuk, hogy mint hajdan Midas tapintatára minden aranyrá vált, ugy most a te pillantásodra olvadásnak indul minden, — értvén t. i. az asszonyi szíveket!“

„Mellyek közül most a legszebb sem lehetett figyelmem tárgya,“ válaszolt Balbin enyelegve s kitérőleg, „mert sokkal ajtatosabb célból indultam el hazuról, mint — mint sem illy világ gyönyöreibe merült ifjak e célét csak fel is foghatnák.“

„Ajatos cél!“ felkiálta Maxim és kaczagott.

„Ajatos cél!“ ismételé Tiburtz a felkiáltást, „tán csak nem lettél keresztényné?“

„Rágalmazó!“ mond szinlett haraggal Balbin, „így meggyalázni engemet!... Szükség-e az embernek levetközni életbölcseését s egynek lenni az együgyü népsoraiból a végett, hogy ugyanazon úton és azon célra haladjon, mellyen e balga nép csúszkál?“

„Tehát még sem tagadhatod, hogy egy úton jársz a keresztényekkel?“ kérdé Maxim.

„Semmi esetre,“ válaszolt Balbin, „sőt megvallom egyenest, hogy már többször voltam jelen gyűléseiken, hol saját módjuk szerint áldoznak egyetlen Istenöknek.“

„Egyetlen!“ közbe szólt Maxim, „az igaz, e keresztények a dicső olympot ugyan[megrítkitották... Na de Tiburtz jó barátunk még is kitesz rajtok.“

„Hogyhogy?“ kérdé Balbin csudálkozva.

„Mert a keresztények legalább egy istent meghagytak olymp számára,“ szolt Maxim, „de Tiburtznak ez is sok volt, s ő az egész fénylakot kipusztította.“

„Hogy olly üres legyen minden, mint saját kebele,“ jegyzé meg Valerián szemrehányó hangon.

Az iménti hölgyek a szűk utczában haladva még láthatók voltak; Balbin ujlag egy pillantást vete utánok s búcsura nyujtá jobbját az ifjaknak.

„Miért sietsz annyira a keresztények közé?“ kérdé Maxim, kezénél tartva őt.

Balbin zavarodva felelet iránt látszott gondolkozni.

„Ugyan miért?“ ismétlé a kérdést Valerián, s mosolyogva intésre emelé uját; „Vigyázz magadra Balbin, mert téged még eltántoritnak Zeusztól a keresztény — nők!“

„Hahaha! milly különös gondolat!“ felkaczagott Balbin, s hogy az ifjakat ellenkezőrül győzze meg, magasztalni kezdé a mulatságot, mellyet a keresztények gyűlésében egy elfogulatlan és felvilágosult ember nyerhet, midőn — ugymond — bölcsesége magas álláspontjáról nézi az együgyü gondolkozás módot és tetteket, mellyekre ez embereket vakbuzgalom és elragadtatás birja. Megvallá azt is, hogy ő mint elfogulatlan néző jelenvén meg e gyűléseken, többször vett magának időt, vizsga szemmel körültekinteni az összegyült hölgyek során, s köztök olly arczokat födezett fel, mellyekért — hogy saját könnyelmü szavaival éljünk — maga Zeusz sem sajnálhatna egy kis olly nemü fáradságot, minőket jó kedvében többször követett el, annál kevesbbé tehát olly ősök utódja,

kiknek legelső höstettök is a sabini hölgyek elrablása volt. . . . Szavai kíváncsivá tevék az ifjakat, s mindnyájan társai lőnek, s vele indultak a kiseded kápolna felé, melyet a külvárosnak e távullevő utczáján Szever Sándor jámbor türelme engedett emelni a keresztényeknek.

* * *

A négy p o g á n y ifju szemgyönyör és multság végett indult a keresztény egyházba. Ki fogja ezért megfeddeni őket, kik a keresztény vallás szsntségét, nagyságát nem ismerék? . . . A pogányság kora köztünk elmúlt; keresztények vagyunk mindnyájan; . . . s sem jelenik-e meg számtalan keresztény ifju ma is a keresztény egyházban — fájdalom — szemgyönyör és multság végett?

II.

A fiatal császár, Szever Sándor, nem üldözé a keresztényeket: ő maga bölcseségre törekvő, munkás és jóra hajló ember levén, szakadatlan tanulmánya tárgyaiul tűzte ki mind azt, mit a világ minden bölcsei, Orpheustól az üdvezítő Jézusig, erkölcsiség és erény tekintetében tanítottak, s így szelíd uralkodása alatt nem volt szokatlan, a békében hagyott keresztényeket nyilvános — bár kiseded és szerény — egyházakban összegyűlve látni.

Azon egyszerű külsejü egyház is, mellybe a kereszt-

tény hit ajtatos népét láttuk vonulni, telve volt hivekkel, — s kezdődött az isteni tisztelet.

Mintegy harmincz éves fiatal férfi hatályos alakja emelkedett föl a szent oltár előtt, kezében az ó történetek szent könyvével, s több fejezetet olvasott bölcs Salamon Példabeszédeiből, mellyeknek élettapasztalással dústartalma edzé s erősíté a hivek lelkeit. Utána olvasmány következett Jézus erényt hirdető bölcs tanaiból s az apostolok és szent atyák irományaiból; ezeket lelkes beszéd követte, mellyet — bár nem volt czifrázva pogány ékes-szólás szabályai szerint — szívemelöve tudott tenni a szónok mély meggyőződésből s ajtatos ihlettől eredő előadása, kinek Isten-áldott ajkai olly hatályossá varázsolák az egyszerű beszédekét még a bámulat kedveért ollykor megjelenő hitetlenekre nézve is, hogy sokan közülök hívökké győződtek meg ... Csudálni lehetett a varázshatalmat, mellyet a fiatal szónok ajkairól lelkesült ihletséggel lefolyó beszéd a hallgatókra gyakorlott, s mellyet kifejteni a gyülekezet legtiszteltebb őszai sem lettek volna képesek; de nem szentelheti-e egyszerű szív, éles ész, szilárd meggyőződés s erős akarat az ifju beszédekét is mélyen ihlettekké? ... maga Üdvözítőnk virágzó férfikorban oktatta a népet, s birta magát szent meggyőződése áldozatául vinni a legnagyobb hatással, a legüdvösebb eredménnyel.

Az ifjak az egyházban elszéledtek; némellyik közülök féktelen tolakodással furta magát a tág terem azon részére, hol a hölgyek — ajtatos matronák sűrűn vegyítve viritó arczu szüzekkel foglaltak helyett, s e tolakodók egyike volt Balbin. Valerián első belépte óta megragadt

figyelemmel kísérte a szertartásokat; lehetlen volt a halott és látottaknak ép lelkére mély hatást nem gyakorolniok. Félre vonta magát a boltozat egyik oszlopához, s figyelmét az olvasmány és szónoklat egyetlen szava sem kerülé el.

Most uj tünemény vonta magára tekintetét. Lassu mozgás támadt a nép között, melly két felé oszolva nyilt rést engedett egyikétől az egyház legutolsó helyeinek, s e résen sugár termetü ékes hajadon lépdelt alázatos szerénységben az oltár felé, kinek feltünő szépségét rendkívül emelte égő fekete szemei ajtatos tekintete, a homlokán ülő méltóság, melly a szerény hölgy akarata ellen meghatón ünnepélyessé tette föllépését, a gyönyörün virító arczrózsák, övezve egyszerün font igéző hajzat által, melly hosszú s némileg rendezetlen fürtökben hullott alá, dúsan elborítva alakja egy részét, mellyet a legegyszerűbb öltöny tett bájhatásuvá. Kezében hárfát tartott, s ezt, midőn az oltár elé érkezett, térdeihöz alkalmazá, s kevés percz mulva lelket buzditó zene előhangjai rezgék át a terem boltozatát, után hangozva minden szívben, — s mély, ajtatos csönd lön az egyházban.

A hívők seregében hit buzgalma munkált... Három férfi volt, kiknek kebelét szinte buzgalom s eddig nem tapasztalt megindulás szállta meg a hölgy megjelentére. Balbin — közel a helyhez, hol a szüz letelepült — meg-rázkódni látszék idegeiben, elsápadt, s arczán, szemeiből, egész viseletéből indulatvihar villanyhatása tünt fel a figyelmes vizsgáló előtt. Valerián, kit az eddig hallottak szokatlan kedélyhelyzetbe hozának, áradozó érzelem-

mel tekintett a leány felé, s levarázsolt szemeit nem bírta elvonni az alabástrom karokról, a dalt csengő rózsajakokról s az egész lény igéző alkatáról. Azok által, miket a felolvasott és elmondottakból hallott, uj, eddig ismeretlen, de bájcsábu világ nyílt meg lelki szemei előtt; s most úgy tetszett neki, mintha e világ uralkodó tündére a megjelent szüz volna. — Nem messze Valeriántól, általa észre nem vétetve, egy meglelt koru férfi álla, s kivehetőleg nem a keresztények közül, mert a szent kereszt szokott jelével egyszer sem tünteték ki, hogy az uj vallás követőihöz tartozik. E férfi arczát a legtökélyesebb egykedvűség, hideg érdeketlenség tette első tekintetre felötlővé: részvétlenül szerte hordozott szemeiből egyetlen melegebb sugár nem lövelt ki, egyetlen tekintet nem esett mind azokra, miket maga körül látott, melly keblében a részvét legkisebb fellobbanásáról tett volna tanulságot; e viseletéhez alkalmazott volt teste minden többi mozdulata s pongyola elhagyott állása... Csak midőn a hárfa első zengését meghallotta, lobbant öröm élénk szikrája szemeibe; állása fölegyenesült és szilárd férfias lön, s miután a dalhoz készülő szüzet rövid perczig kéjtelgven nézte volna, két karját összekulcsolá s ismét előbbi roz-zant állásában támaszkodott egy oszlophoz, arcza az előbbinél sápadtabb, s egyetlen vonásban, melly ajkai körül mostantul állandóvá lön, tünt ki mély, rendkívüli érdekeltsege; aztán becsuká szemeit, s mint a mellette levő szobor, mozdulatlan merevségben maradt mind végiglen.

A rövid bevezetés után, mellyel a hölgy mély csöndet varázsolt mindenek ajkaira, folyvásti hárfazene kísé-

retében, lelkesült dalra nyiltak meg ajkai. Megható gyász-
hangon énekle a szűz egyet Dávid zsoltárai közül, mely-
nek merész és költői beltartalma a legméltóbb öltönyt
nyeré ez előadás által, hogy az emberi szív fenekére le-
hasson s annak minden idegeit mozgásba hozza. Édes
csöngésű volt e hang, mint az óvó szeretet hangja,
mellyel forró keblü anya nyájaskosdva oszt jó intést kis-
dedeinek; majd leolvadva a törelmes alázat suttogó ké-
relmévé, mellyel a gyöngye ember hálát rebeg, könnyört
mutat be, bút panaszol el, vagy örömet rebeg fel min-
denható teremője zsámolya előtt; majd lassan emelkedett
a bizalmas megimádás hitteljes hangjaira; majd ismét har-
sányabb lön s erőteljesen szállott a boldogító hitet, re-
ményt, szeretetet hirdető szózatokig; mig végre egész
erejét látszott kifejleszteni, s lelket ráza, félelmet ger-
jeszte a szivekben és könyeket sajtolt a szemekből, mi-
dön feddőleg fordult a bünösökhöz, s a vétkes élet ös-
vényéről retteget gerjesztve riasztá vissza a keresztény
hit tévelygő követőit. . . . Az ének egy szaka véget ért,
s a keresztény szűz, buzgó elragadtatásban éghez emelt
szemekkel, rövid zene hangoztatása közben engedett pi-
henést hullámzó keble fölhevült indulatának, s a hárfa-
húrok e rövid zengeménye mint csöndes és lágy szellő
hatott a hallgatókra, melly csillapító erővel birt a zsol-
tár igéi által föllángolt kedélyekre, miként lecsillapítja
zugó tenger hullámait a tavasz csöndes puha szele, melye-
ket imént erősebb hatalom felhőkig tornyosuló mozgásba
hozott. S mint midőn kiállt szélvész után hálaimára har-
sulnak fel a tengeri utazók ajkai, olly ünnepélylyel tölté

be a gyülesterem boltozatát a keresztény hívek buzgó öszéneke, melly most — az ékes szüz zenekisérete mellett — betölté s viszhangoztatá e boltíveket. Egy sem volt most ez egyház belsejében, bár a legérdekletlenebb néma s báméskodásra bejött hallgató, ki az istenes ének buzgó dallása közben szívét mélyen illetődve nem érezné.

Az ének elnémult s utána rövid perczig ismét mély csönd következett, mellyet azonban Valerián háta megökl csakhamar tomboló örömháng szakasztott félbe. „Io! io! eheu Czeczilia!“ riadozott időhöz és helyhöz nem illő fél-szeg hangon az imént olly érdeketlennek látszó férfit, s ismételve elkiáltott szavait, olly tartozkodás nélküli tapsokkal kísérte, melly a circusok bármellyik vastag tenyerü hősének becsületére válandott, s melly ez ünnepélyes csöndü gyülekezetben minden szem figyelmét a kiméletlen lármázóra vezette. „Io! eheu Czeczilia!“ riadt fel ismét, az előbbi hang, s erőszakos tolongással utat tört magának a sokaságon keresztül, hogy további ajtatosságát magánosan háborítlanul folytathassa.

Az ajtatosságba merült keresztények csöndesen maradtak buzgalmuk e váratlan félbe szakasztására: rendíthetlenül edzett volt türelmük a részben is, hogy a gyakran gúnyszókra s tettekre fakadó pogányoktól békéntürjék a botrányokat, millyennek a jelen riadozást is tekinték. . . . Valerián maga mellett érzé az előre törekvő férfit tolongani: arczára tekint, s benne Achillt, Róma legelső, legkeresettebb zenészét, ismeré meg.

„Achill!“ szól hozzá Valerián, karját ragadva meg a tovább haladni szándékozónak, „te itt vagy? s illy in

dulatban? te Achill, kinek áthathatlan hidegségü jégkeblét még nem volt képes fölmelegíteni semmi e világon. nem bor, tor, nem virágokból vagy bájos nőkből fűzött szép koszoru?“

„Io! io!“ válaszolt folytonos elragadtatásban Achill, „kit ne részegítsen le, ha illy ajkak mézével édesítve nyújtatik neki a dal nectaritala? ... Van-e boldogabb ember Achillnél? van e zenész Italia határi közt, olly nagy, olly jeles, hogy illy tanítványt nevelhessen? olly hitvány olly silány, hogy tanítványa által ennyire meghaladtassék? Csak én vagyok illy boldog ember, s Apoll maga irigyliszerencsémet, Apoll a dicső zene istene, az egyetlen isten! — io Czeccilia!“

Bár nem tartozott Valeriám a hívők sorába, szíve azonban helyes vala s művelt lelke nem engedé, hogy botrányos jelenést szenvedjen meg maga körül egy seereg jámbor és mindent tűrő ember ellenében, s bárha Achill lelkesedése zajának nem aljas forrása kimutatva volt előtte, még sem engedheté őt, botrányos előhaladását az egyházban tovább folytatni, s karra fűzve, kivoná magával a teremből a túllelkesült zenészt.

A keresztények tovább folytatták könyörgésüket, mellyet aztán mértékletes étkezés követett, a gazdagabbaktól adva a szegényeknek, mellyhez szeretet vezette s mellynél az embertárs iránt forrón érzett barátság fogadta el a vendégeket.

„Ismered e hölgyet, Achill?“ kérdé kevés idő mulva Valerián kísérlőjét.

„Szemem fénye, mi több ujaim hegye nem kedve-
sebb nálánál előttem, úgy ismerem, mint a három hang-
zatot, mint Apoll ismeri a musákat, kiket oktat lyrája
mellett....?”

„Atyja?” kérdé tovább Valerián.

„Nem legszegényebb polgára Romának.”

„Lakása?”

„A Tiber partján a város tulsó részén?”

„Ő is keresztény?”

„Nem tudom, van-e annyi esze, hogy egy isten-
nek se áldozzék; de annyi tudom van, hogy isteneit
nem cserélgeti.”

„Achill!” szólt most Valerián, lelkesült arczzal,
„ha e hölgy atyja Róma régi dicső isteneit imádja, meg
kell ismernem őt!”

„Nem ért a zenéhez,” válaszolt Achill, miből az
olly hön kedvelt leány atyja iránti egykedvüséget könnyen
ki lehet venni.

„Mind egy. Mikor megyünk villájába? Az nap arany-
nyal fogom lyrádat bevonatni.”

„Nem kell!” válaszolt Achill.

„Igaz, elveszthetné szép hangját. Tehát öltönyödet
aranyoztatom meg.”

„Nem kell.”

„Herkulra! tehát téged himeztetlek be aranyval
tetőtül talpig háladatosságból.”

„Hahaha! szegény profanus!” szólt Achill sajnál-
kozva, „te akarsz-e engem gazdagítani, te Irusnál sze-
gényebb, ki az egyszerű lyrán nem tudsz egy húrt a má-

siktól, a hét lyuku tybián egy hangot a másiktól megkülönböztetni? ... Együgyű rómaiak, sajnálandó kardforgatók! ti birnátok-e megajándékozni engem — egy zenészt?“ s a szóló büszkén tekintett maga körül.

„De hát eljössz mégis egy lakomára hozzám, ha Róma legelső zenészeit rendelem meg mulatságodra, ma estve például?“

„Bizonyosan elmegyek,“ válaszolt Achill örömteljesen, „így már értjük egymást.“

„S előbb elfogadsz egy ülést szekereemben, hogy veled udvarlásra mehessek, hogyan is hívják Czeccilia atyját?“

„Procopius Cato Maximinus.“

„Úgy-e teljesíted felhívásomat?“

„Milly kérdés! hisz azt mondtad, hogy felséges zene mellett ebédelünk?“

„Minden kétségen kívül.“

„Velem jössz Procopius Cato Maximinushoz, megismertelek Czecciliával, a világ legjelesebb zenészével, hárfázni s dallni hallandjuk őt, aztán ... de, Valerián, mióta lettél olly hő barátja a zenének?“....

E két férfi után még egy harmadik is indult ki a keresztények egyházából; az Balbin volt. Balbin észrevette, hogy Valerian Achill társaságában távozik, s szívét, melyet olthatlan szerelem lángjai emésztettek Czeccilia iránt, fojtó gyanu szállotta meg; sejteni kezdé, hogy Valerián Czeccilia iránti tudakolás miatt szegődik a zenész társaságába, s észrevétlenül utánok vonult. Már közel érte nyomaikat, midőn Valerián forró kérelmét és Achill adott ígéretét hallá, miszerint még ma meg fognak jelenni Czeccilia körében.

III.

A nem sokára következő estvék egyikén étellel, borral és illatos fűszerekkel pazarul ellátott és ékesített étterem várt Valeriánál vendégeire. A mellékszobák egyikében néhány fiatal uracs áll a s üle körül egy férfit, ki kényelmes pamlagra dülve lágy hárfa hangokkal mulattatá környezőit.

Az ajtón Valerián lépett be; nem ügyelve semmit a lelkesültségre, mellyel a szép zene hallgattatott, nem a mély elmerültségre, mellybe a zenész hárfája mellett andalodott, gyors léptekkel haladt a pamlaghoz, s játszása közepében megragadván a rajta ülőnek karját, felszólala: hadd a zenét, dicső Achillem! jer, dülj asztalhoz, hol készen várnak szép szolgálaim rózsafüzérekkel... Jertek lakomához, barátim! ez egyes lant andalító hangjait harsányabb és viditőbb karzene fogja éttermünkben kipótolni.“ S e szavakkal jobb karjára Achillt, balra a közel álló Balbint fűzve, megindult Valerián az étterem felé.

Ki Rómában Achillt, a zenészek legjelesbikét s így minden gazdag uracs vidámitó barátját, ismeré, megszokta már arcza örök egykedvűségét, rideg változatlan-ságát látni, mellyet sem öröm sem fájdalom és semmi nemü érdekelttség nem tudott kivetköztetni. stoi egykedvűségéből. Ő szintolly közönnyel tekintett volna Zeusz szeméibe, ha hatalmával és olymp kincseivel megkinálja, a milly háborítlan lélekkel fogadandá magát Plutót, ha

az alvilágba híjja meg, hogy ott Ixion, Prometh, Tantal vagy bármely más főfő elkárhozott kínvilágát élje ezentul. Zenén kívül őt mi sem érdeklé; ez — ha jeles volt — ollykor magán kívül birta ragadni. . . . Annál fel-ötlőbb volt tehát a vidám ifjak előtt, hogy az étterembe lépven, Achill arcza minden izmait munkásságban láták; a mint pamlagra dült, elsápadott. szemeiben szokatlan tűz lángolt, ajkai kékülni s utóbb érthetlen szók elmorgása közben reszketni kezdettek, végre izzadság csöpjei fakadoztak homlokán: aggódás, félelem, háborodottság minden jelei mutatkoztak rajta. Egyszerre, midőn a vendégek közt a bevezető tojásétek köröztettek, Achill felugrik pamlagáról, kiragadja az illatos koszorut fürtei közül s kacajt gesztő heveskedéssel borítja el vele fejét a közelében álló szolgának, kit aztán a kezében tartott étellel együtt félretaszít utjából, a szomszéd szobába rohan, tárt ajtót hagyva maga után. . . . Mindnyájan utána bámultak. Achill pedig a szomszéd teremben hárfát ragad s ujjait a hurok köré furván, olly erővel pendít rajta egy teljes összhangzatu accordot, hogy utána zúgtak a terem falai. . . . Azután visszatért az étterembe; zavartsága minden előbbi jelei elmúltak, arczán kevés perczre öröm és édes megelégedés kifejezése viszsugárzott, melly azonban csak hamar szokott egykedvüségének adott helyet. Letelepült az elhagyott pamlagra, s nyugodtan hagyá a koszorut fürtei köré egyengetni, s kezeit és ajkait evésre készítette.

„Mi csuda hát orgatott imént, jó vendégtárs? furiákat láttál-e, vagy magát az elrémitő Medusafőt?“ kér-

dék többen csudálkozva a vendégek közül; „ugy rohan-
tál ki, mintha Cerberuszok üldöznék nyomaidat, s oly
nyugodtan térsz ismét vissza, mintha édes mosolyu nim-
phák lebegnének előtted.“

„Semmi baj, semmi!“ válaszolt egykedvüleg Achill,
„minden jól van.“

„De mi minden van jól, holott imént — viseleted
után ítélve — minden roszul látszott lenni?“ kérdé egyik
vendég.

„Tehát ítéljetez köztem és Valerián közt: imént
ujjonnan szerzett zenedarabomat játszám előttetek, melly
nektek tetszett, ámbár nem értetek; ... hiszen csak egy
van, ki meg fogja érteni: Czeczilia!“

„Achill barátunk oly gyakran emlegeti Czecziliát,“
jegyzé meg enyelegve egyik a vendégek közül, „nem le-
het-e kétkedni rajta, ha valljon nem annyira a zenésznőt
mint a szép hölgyet szereti benne?“

„Hölgyet szeretek én — mondád?“ felkiálta hango-
sabban Achill; „oh Apoll! hallod-e e rágalmat? ha hal-
lod, tehát boszulj meg, s mivel ez embert borostyánná
nem változtathatod, csinálj legalább fűztuskót belőle illy
rágalomért... hölgyet szeretni!“

„Tehát hogy áll a dolog iménti zenedaraboddal,
mellyről szólni kezdél?“ kérdé egy másik vendég, miután
Achill ötletén az egész társaság jól kinevette magát.

„Midőn a' zenét épen végezni akarom, s a végső
összehangokat megelőző disharmoniai menetet futák meg
ujjaim, előáll Valerián s kezemet hangszeremről felragad-
ja... S lehet-e fájdalmasabb, megzavaróbb valami, min t

egy kedvvel játszott zenedarabot a vég összhangu accord előtt szakasztani meg? Ő, a kegyetlen ember, erővel étterembe hurczolt, holott füleimben rémitőn kínozva zúgott a disharmonia, mint eltemetetlen lélek, melly jajgatva bolyong Styx partjain, míg Charon engesztelő evezője nyughelyére nem vezeti... Egyre zajosb lett füleimben a zürzavar, agyam forrni kezdett, vérem pezsgeni, s idegeim legapróbbja is hangosan kiálta: Achill, hol a feloldozó öszhangzat, melly csillapítsa a disharmoniát?... Tovább ki nem állhatám: be kellett zenémet fejeznem, vagy Apoll tudja, mi lett volna különben belőlem...”

A zenész e nyilatkozata még nagyobb bámulatra ragadá a lakomázókat, mint iménti tette, azonban csak hamar megnyugodtak különczködésén. E közben Achill Valerián felé fordult s fenhangon mondá: „És e darabot a megnyegzőre készítettem, mellyet ülendesz a szép Czeccziliával; s nem lett volna-e iszonyu baljoslat, ha disharmoniával fejezem be saját házában, mellynek adjon Juno ezentulra is annyi harmoniát, mint eddig lakozott falai közt.”

Valerián — mint tapasztaltuk — első láttatra szívébe fogadta Czeccziliát, s szerelme a kellemdús hölgy iránt nőttön nőtt, s miután lelkes és bájoló társaságában néhány órát tölte, szívlángolása tetőpontot ért. Czecczilia, a szelid és mindenkit felebarátilag hön szerető keresztény hölgy, elfogadá ugyan a szülejétől szivesen látott ifju látogatásait, de ennek szerelmi szózata viszhang nélkül hangzott füleibe ... szüz életet ajánlván fel Isten-

nek, férfiszó s szerelmi esdések nem lehettek hatással éghöz fordult lelkére. De Valerián vonzalma sokkal forróbb volt, sem hogy merész reményeit ez első hidegség által csillapíttatni engedje; sőt ünnepélyesen kérte szülejétől nőül Czecziliát, és innen lőn, hogy szivállapotja nem volt titok némelly közelbi ismerő előtt.

Midőn Achill szavait Valeriánhoz intézte, Balbin különös figyelemmel tekintte utóbbira, s midőn arczán reménydús, örömteljes kifejezést vélt észrevenni, saját homlokát boszu fellege sötétíté s szemeiből gyűlölség szikráit lőtte a boldogítottnak hitt vágytárs felé... Néhány percz mulva vidám zene csendült meg a teremben, melly a közbeszélgetést koronkint félbeszakasztotta. Ez alkalommal magához inte Balbin egyet a szolgák közül, s titkos egyetértéssel tekintett szemébe. „Albe!“ ugymond, „értekeztél-e Rufussal?“

„Igen uram,“ válaszolt a szolga bizalmasan, mi közben ura fürtei közt látszott valamit igazítani, „mindenre készen vagyunk.“

„Menj tehát Albe, mihelyt a borkelyhek sűrűbben keringenek társaságunkban, s olly észrevétlenül, mint elhunytak árnyéka, vonuljatok éjféltáján Rufussal a tudvalevő tájra; borítsátok lángokba Procopius laka környékén két római polgár házáat; s el ne mulassátok, midőn segélynyújtásra gyülemndek össze a megrémült emberek, köztök a hírt elterjeszteni, hogy keresztények a gyujtagatók.“

„Bizzál, uram, hű szolgálidban!“ válaszolt a szolga,

s távozott, hogy urának borgyöngyöző sérleggel szolgálhasson.

* * *

Egy pár óra mulva, midőn még Valerián vendégei közt a lakomázás legvigabban folyt, ég felé csapongó lángok világíták fel az éj sötétét. Zaj támadt a városrészben, hol az égés volt, s tolongva csoportoztak arra az emberek... A vigadó ifjakat a távul veszély nem zavarta meg; háborítlanul folytaták lakomájukat, s társaságuk csak egygyel lőn kisebb számu: Balbin a tűzvész első fel-tüntére elsietett magányosan.

IV.

Nagy néptömeg vevé körül a Tiber partján lángba borult házakat, s a nem kimélt munkásságnak sikerült, a tűz tovább terjedésének elejét venni... Most szózatok emelkedtek a nép között, a keresztényeket szándékos gyujtogatásról vádolók, s e vádnak vallási gyűlölség könnyen eszközlött gyors hitelt. Száz kéz ragadott üszköket a hamvadni kezdő házokról, hogy azokkal ártatlan keresztények békés lakjaira rohanjanak; orditva kiáltott boszut a nép, és elvonulni kezdett a színhelyről, hogy fölébredt dühének áldozatot keressen.

Procop megjelent háza előtt. „Nézzétek az árulót!” riad fel egy szózat a nép közül, „ennek házában is ide-

genekké lettek Róma istenei; házi nemtői keresztény által vannak szentségtelenítve, s tán hajlékában is vannak a lángok forrásai, mellyek egykor Nero korában Rómát már fölemészték, s most ujra készülnek vészbe borítani. . . . Boszura rómaiak!“

Procop ijedve hallá e szavakat, ijedve látta, mint fordul laka felé a dühöngő nép feltartóztathatlan tömege. Kérelemhez fogott, Zeusra s olymp minden isteneire esküdött, hogy ő a kereszténység gyanujától is tökéletesen ártatlan.

„Leányod a bünös! leányod keresztény!“ riadt felé több fenyegető szózat, s az égő üszkökkel közelebb vonultak laka felé.

„Styxre esküszöm, leányom nem keresztény! Czeczilia őseinek imádja isteneit. Győződjetek meg tulajdon szájából!“ szólt esdő hangon Procop, s remegve vonult vissza lakába, a kaput bezárva maga után.

Kevés percz mulva két alak jelent meg a ház erkélyén: Procop és Czeczilia. A keresztény szüz nem aggalom nélkül, de még is elég bátran tekintte végig a sokaságon, hófehér öltönyében úgy állt remegő atyja mellett, mint védangyal gyarló földfi oldalánál; a nép ajkairól önkénytelen kifakadása hangzott a hódoló csudálkozásnak, midőn szemeit a tűz vörös fényétől világított hősi szüzalakra emelé. Pillanatnyi csönd lön.

„Szólj Czeczilia!“ mond, e csöndet használni akarva, fenhargon Procop leányához, „Róma népe méltó boszut akar gyakorolni a gonosz keresztényeken, s mert téged is vádol, atyád házát akarja felgyujtani. . . .“

Alant a nép közt csöndre intő szózat emelkedett; kié e szózat volt, jól tudta, hogy keresztényszáj nem nyílik hazudságra, bár halálvész legyen is általa elhárítható.

„Mondd el Róma érdemes polgárainak, Czeccilia!“ folytatá szavait Procop, „hogya az istentagadó keresztény fajjal nem vagy érintkezésben, mert Róma istenei háznak istenei is!“

A nép feleletre várt, azon csak igen ritka esetben tanusított türekenységgel, melly vallomásra hallgat, mielőtt engesztelődnék vagy boszút gyakoarolna. Czeccilia átlátta a szólás kénytelenségét, s azon magasztos önmegtagadással, mellynek csudapéldáit isteni vallásunk első követőinél tapasztaljuk, készült felszólalni... „Átok és halál fejedre, hittagadott leány, ha atyádnak árulója leszesz!“ sugá e közben fülébe az atya fenyegető arczczal.

„Róma polgárai!“ emelé csengő szavát ünnepelesen Czeccilia, „a keresztény vallás szóban és tettben, sőt gondolatban is egyiránt tisztáknak és feddhetlennek lennünk parancsol; — s ha kit vallása a szó tisztátlan-ságában bünt elkövetni tilt, hogyan ne félne az tettben vétkezni büntető Istene ellen? hogyan vehetne rá keresztény embert gyujtagatóvá, felebarátja vagyónának megrontójává lenni bár mi érdek, ha fenyegetések nem képes igaztalanságra tántorítani őt szavaiban?... Igen, Róma polgárai, én keresztény vagyok....“

És e vallomás elég volt, féktelen kicsapongásra birni a csak rövid időre csillapult türelmességet; száz és ezer torok nyílt meg fenyegetésre, száz és ezer kar csóvált lángba

borult üszköket Procop háza felé. Procop rémulve látta az elkerülhetlen veszélyt; földi vagyonhoz kötött s a közel veszteség által lázba hozott lelke dühre ingerült; s szerencsétlensége okát egyedül lánya vélt engedetlenségében látván, arczán dühös harag kifejezésével és két öklét rémitő fenyegetésre emelve fordult feléje.

„Atyám!” felkiálta szorongó szívvvel Czeczilia, s a vad indulatunak megtört erővel lábaihoz rogyott.

E pillanatban felcsapott a' láng a ház egyik ablakából, s Procop dühe visszatarthatlan lön, lábát rugásra emelte, s olly erővel taszítá el magától a' könyörgő szüzet, hogy ez eszmélet nélkül esett hanyatt. . . „Lássák Róma hölgyei, mint bünteti az igaz római férfi engedetlen gyermekét!” kiálta Procop magán kívül, s hogy lányának a szabadulás utját elzárja, távoztában elrekesztette az ajtókat maga után.

A nép vést látott, mellyet dühében ő okozta, s haragja engesztelve lön; kába önelégedéssel vonult vissza a lángba borult épülettől, s mint az isteneknek kedves áldozati tüzet tekinté a pusztító elemet. . . Az atya a nép közé vegyült, s csak az átkozódások, mellyeket háza elpusztítói ellen morgott fogai közt, ismertetének benne Procopra, de legkisebbé sem az atyai szív abbeli aggodalma, mellyet halálvészben elhagyott leánya után érezhetett.

A gyorsan növekvő vész eldöntő pillanatában egy ifju tört keresztül az égő épület láng és füsttelt szobáin, míg Czecziliához ére. Itt késedelem nélkül vállára emelte a folyvást eszméletlen szüzet, s elszánt léptekkel sietett

vele az épület hátrésze felé, hol a kerítésfalban egy kisdéd ajtót nyitott meg, s terhével a Tiber partján áll.

„Saule!“ szolt itt elfojtott hangon, „készen vagy-e?“

„Szolgálatodra, uram!“ válaszolt egy férfi, egy a Tiber hullámi felett hintázó kis ladikból s evezőt ragadott kezeibe.

„Nem vett észre senki?“

„Egy lélek sem járt itt a rövid percz alatt, mióta távozá.“

„Ne kíméld karodat, Saule! folytatá az érkezett sietető hangnyomattal, „minél gyorsabban érkezel túlparti villám kertje alá, fáradságod díja annál nagyobb lesz.“

Egy percz mulva nyilsebességgel repült hármas terhével a kisdéd ladik alá a Tiber csöndes hullámain.

V.

Másnap még nem hinté el a fölkelő nap Róma fényes palotái felett arany sugárait, midőn a hajnal első piro-sultával Procopot pusztult háza füstölgő üszkei közt látjuk megjelenni. Sápadt arczán lelki ingerültségének bő jelei mutatkoztak, s villogó apró szemei aggályos vizsgasággal jártak helyről helyre a rommaradványok közt, mi közben olykor rendkívüli felindulásra mutató vérfolt lépé el ránczba szedett homlokát, melly körül rőt haja kenetlen fürtei rendetlenül szédelegtek. Léptei lassuk voltak és kémkedők, mintha keresne valamit, mi iránt még

is félt bizonyossághoz jutni, nehogy e bizonyosság erős szirtén eddig táplált reményei porhadjanak szét. Most az épület főteremébe ért, mellyből több nyílások közül egy az erkélyre vezetett. Akaratlanul fordultak Procop szemei ez erkély felé; de csak hamar visszavoná tekintetét: „Nem, nem! még nem akarom e helyet látni, . . . hiszen nagyobb kincset is hamvaszthatának el égő házam lángjai egy engedetlen leánynál, morgá fogai közt, s a terem egyik szögletében alig észrevehetett kisdéd ajtót nyitott meg, melly néhány lépcsőn sötét boltozathoz vezetett alá. Mohón haladta meg Procop e lépcsőket s remegő vágygyal mereszté előre a sötét üregbe tekintetét, midőn a föld alatti boltozat távolából láng lobogása tünt szemeibe, melly őt nagyobb mértékben megdöbbsenté, mint midőn az égő üszköket háza tetőire látta feldobhatni. „Védő isteneim!“ kiálta fel ijedtében, „engedétek e e rejtek helyre betörni az emésztő lángokat, hogy semmivé tegyék életem egyetlen örömét, gyűjtött kincseimet!“ azonban ijedése még magosabb fokra hágott, midőn a fényt mozgásba jőni látta maga felé, és sugárainál emberi alakot lehete észrevennie. „Rabló! rabló!“ kiálta fel halálos rettegésben, s kivont törrel rohant a közeledő alak felé, mellynek ajkairól azonban csillapító hangon hallá magát neveztetni.

„Maradj békén, Prokop!“ szólt az idegen, „őre vagyok, nem rablója kincseidnek, mellyek nélkülem tán a lángok közt olvadtak volna szét. . . . Ismerj meg, hogy nyugodt lehess,“ s e szavakkal a beszélő messze eltartá magától a fáklyát, hogy vele saját alakját világítsa meg.

„Te vagy-e oh Balbin? higgyék-e szemeimnek?” felszólalt Procop, „hogyan jöhetsz te vész között házam védelmére, kit én béke s nyugalom idején eltiltottam házam küszöbétől?”

„Olly harag következtében, mellyre holdogult atyám ingerelt maga ellen, de mellyet midőn rám is átruháztál, igaztalanul cselekvél,” szólt hízelt hangon s barátságos kezet nyujtva Balbin. „Tudtam, hogy arany és ezüst kincseidet vész idején e boltozatba szállítod, de nem kevéssé aggódtam, hogy a mult éji tüzvész alkalmával tán nehezen lesznek azok e helyen is biztosítva. Adhatám-e irántadi igaz barátságom szebb jelét, mint midőn eljöttem a duló tüzvész közepette, belopóztam kincsrejtő boltozatodba, hogy védő s oltalmazó legyenek, ha vész környékezné kincseidet?”

„Igy cselekvél Balbin?” kiálta Procop álmétkodva.

„Győződjél meg, mert nem hasztalan volt elgondoskodásom,” válaszolt Balbin, s Procopot kézen fogva a boltozat fenekére vezeté, hol egy bezúzott nyilást tüntetett szemeibe, mellyen által a fejlő hajnal sugárai a boltozatba hatottak; . . . gondosan vizsgáló szem könnyen észrevehető, hogy az épületekövek e nyilásból nem véletlen erőszak által nyomattak ki, hanem emberi kéz szedé el olly rendesen őket. „Ha jelen nem vagyok,” bizonyítá Balbin, „cz omladék ürege pusztító tűz hat e boltozatba, mellynek martalékaul olvadnak és enyésznek el felhalmozott kincseid. . . .”

Procop az álnok ifjut nem hagyá tovább beszélni; hálásan mellére ölelte őt, forró szavakban mondott kö-

szönetet neki, s ismételve kérdezé, mi az, mit ő tehetne kincsei megmentőjének viszon szolgálatul? . . . Azután körülfordult a föld alatti boltban, sorra nyitogatta fel a szekrényeket, s szenvedélyes kéjelgéssel nézte nagy becsü arany és ezüst kincshalmazát, mellyet jó előre gondoskodva horda itt össze, midőn laka közelében a tüzet két közel házon pusztitgatni látta. . . . Balbinban e kincs-szemle nem csekélyebb örömet okozott: „milly királyi gazdagság!“ gondolá magában, „s mind ez a vén atya halála után egyetlen leányáé. . . . E leálynak nőmnek kell lennie!“

*
*
*

Procop római polgár s mesterségre nézve asztalos volt; jeles készítményei rövid időn kedvességet nyertek a városban, s az egyre növekvő közbizodalom a szorgalmas mestert dúsgazdaggá tevé, s e gazdagságot ő csakhamar olly szenvedélylyel megkedvelte, hogy kincseivel napról napra nőtt fukarsága is, míg utóbb szük lelkének e tulajdona mindent tulszárnyalt, mi jobb indulat vagy érzemény gyanánt ébredhetett volna fel keblében. Így aludt ki lassankint egyetlen gyermeke iránt is nem csak a szeretet szivéből, de megszűnt iránta még azon gondossággal is lenni, mellyet közönyös atya is tanusit gyermeke iránt. Czeczilia cselekedhetett mindent tetszése szerint, s hogy e szabadságot csak üdvösen használta, ez egyedül erényszerető ártatlan lelkének volt érdeme. Tudva volt Procop előtt, hogy Czeczilia némelly

jámbor rokonok közbejárása által keresztény lön, de kincsszeretettől ittás lelke felesleges gondnak tartá, leánya e lépését is legkisebb figyelembe venni. . . .

Balbin előkelő senatorcsalád elfajult sarjadéka volt, kinek lelkét buja kicsapongások, vagyonát könnyelmű fényüzés rontotta meg; s míg az első nagyobb bajra gyógyszerről gondoskodni feleslegesnek tartá, az utolsót gazdag házasság által akarta orvosolni, melly célját Procop leánya által elérni annál kívánatosbnak tartotta, mert a lélek és test bájaival egyiránt dúsan áldott hölgy mély szerelmet költött szívében maga iránt. — Utjában két dolog állott: Czeccilia állhatatos visszavonulása, s Procop rég meggyökerezett haragja családja iránt, melly egy atyjával folytatott vagyon feletti hasznos pörlekedésnek volt kiirthatlannak látszó maradványa. De Balbin ezt hívé, hogy az elsőt legyőznie könnyen sükerülend, csak Procop hajlandóságát nyerje meg előbb; — s erre az alkalmat valamint bünedzett kemény lélekkel előkészítette, szintolly álnokul használta is. . . . Midőn a föld alatti boltozatból feljöttek, Procop és Balbin a legbizalmasabb és jobb barátok voltak.

De még egy út volt, mellyet utóbbinak simítnia kellett maga előtt, hogy kitüzött célja felé biztosan közeledhessék, s ez úton Valerián állott előtte akadályul. Valerián lelke azon erélyével, melly a római ősök e derék unokáját a legegyeseb úton cselekvésre unszolá, alig ismerkedett meg a bájos külsejű hölgy még bájosabb beltulajdonival, midőn azonnal kérőleg lépett Procop elé,

s nőül kivánta magának a megszeretett leányt. Procop annál hajlandóbb volt egyezni e kívánatban, minthogy Valerián egyik volt a legelőkelőbb és gazdagabb római ifjak közül...

„Igazad van, oh Procop!” szolt Balbin, miután annak ellenére is Czecziliát tüzé ki beszélgetés tárgyául, igazad van, hogy vődül Valeriánt választottad, a legderekabbat Róma ifjai közül, s egyszersmind a leghatalmasbat is... Oh, láttad volna csak, ékesszólása milly hatalmat gyakorol e nép felett! alig emelt szót mult éjjel, gyujtogatással vádolva a keresztényeket, midőn az egész csöcselék felzúdult lázításaira...”

„Mit szólasz, Balbin?” kérdezé álmétkodva Procop, „s Valerián lázította volna a néptömeget gyujtogatásra?”

„S te ezt nem tudod?” kérdé viszont Balbin színlett álmétkodással; „oh szerencsés atya te! ... s meggondolatlan én, hogy felráztalak gondtalan álmodból.”

„Nem értelek, szólj világosabban.”

„Valóban nem tudnád, hogy Valerián vesztésére csödült a néptömeg házad felé?”

„Illyet nem is képzelhettem...”

„Nem birtad volna szavát a nép lármája közül megkülönböztetni.”

„Hogyan? ... de valóban ... mintha csakugyan rá ismernék az emlékezetben! ... ugy van: az ő hangját hallám...”

„Meg nem foghatám, mi ingerlé őt olly gyűlölségre ellened, midőn dühösen kiálta a fellázadt néphez: ime e házban is keresztény lakik...”

„Oh görögnél kétszínűbb...“

„S te őt mind eddig házad jó barátjának tartád? No de hogyan is ne! hiszen tudva Rómában, hogy hizelgőbb és tetetőbb férfi Valeriánnál nincs Italia kék ege alatt; nincs a ki téged komolyabb szeretet jeleivel üdvözöljön, bár a legelső találkozásakor...“

„Hiszen csak jöjön!“ mondá Procop fenyegetve, „csak jöjön közelembe az áruló... Oh Balbin, hogyan tüntessem ki irántad hálás szeretetemet? miként tegyem szerét, megérdemelni irántam mutatott barátságodat?“ S Procop elámitott lelke, lekötve már azon szolgálattal, melyet kincse megmentésében Balbin által véghez vittnek tartott, ömlengve tárult az álnok ifju felé, ki miután még néhány czélszerű intéssel erősíté a bal véleményt, melyet Procop keblében költe, s miután őt Valerián iránt teljes ovatosságra utasítá, rövid kitéréssel Czeceziliára vezeté a beszédet.

Procop megrázkódott; szembetűnő volt a kinzó aggalom, mellyel a kérdést leánya iránt hallotta, s bárha Balbin ismételte is szavait, Procop még sem volt feleletre birható, kivevén azt, mellyet még inkább sápadó arca, tétovázó tekintete s némán reszkető ajkai adának: ... „Hadd el, hadd el és távozzál!“ szólt azután szenvedélyes ingerültséggel kísérelőjéhez, „nem akarok, nem tudok a rossz leányról szólani... Amott látom érkezni szolgálaimat; — hagyj magamra jó Balbin; maskor, kedves barátom, találkozhatunk.“

... Procop közel volt az erkélyhez, és egyedül. Testét hideg rázkódás futá végig s zabolázhatlan félelem

szállta meg lelkét, minőt benne a legnagyobb véték, a szándékos gyermekgyilkolás öntudata ébresztett föl; e félelem elnyomására most egyszer nem birt elegendő vigasztaló erőt azon gondolatban, hogy kincsei — lelke legfőbb ohajtmánya — véstől óva s birtokában maradtak. Akaratlanul vonzódtak lábai az erkély felé, s bár reszketeg rángatózás fogta el idegzetét, ellenállhatlan erőtül kényszerítve ki kellett oda lépnie. Szemeit csak idő várta, mert körül hordozni, s lassankint nyitá vizsgálatára, midőn egyéb romok közt elégett holttestnek semmi maradványit nem találhatá. Szigoron kémlő vizsgálatot tartott.

„Meggzabadult! hála nektek, oh istenek! meggzadult! e tett sulya nem terheli lelkemet.“ Felkiálta aztán, midőn vizsgálatá után eléggé meggyőződheték, hogy Czecziliára idején érkezett menekülés... „S most vissza kincseim számba vételére!“

Balbin még nem messze haladt a Tiber partján. Visszatekinte, s Procop alakját az erkélyen látta ingadozni; gonosz mosoly vonult el ajkai körül, miközben huzamosan nézte kétes mozdulatit... „Kezemben vagy! s nem menekszel ki cseleimből!“ szolt azután elégületen önmagához, s gyors fordulattal letért a Tiber magas partja alá. Itt ladik várakozott érkezteré, melly őt sebesen szállitá a folyam tulsó partjára.

VI.

Czecziliát magános szobában találjuk, melyet puha kényelem keresete és fényüzés drága bútorokkal övezett körül. Álmából, mely az éj küzdelmei után hajnal táján elnyomta, most ébredt föl; — csak rövid körültekintésre volt szüksége, s azonnal megismerkedett helyzetével; visszaemlékezett, mint vezette őt egy ifju, kiben Balbin-ra ismert, a Tiber partján lengő ladikból e hajlék alá; mint kényszeríté az itt maradásra, előadván, hogy haragra gyult atyja előtt megjelennie halálos vész volna rá nézve: mint küzdött ő e beszédek ellen s iparkodott a szobából, hol most vala, menekülni, míg Balbin színlett jószivűség szavai közt hagyá őt magára s távoztávaj az ajtót elzárta kívülről; megemlékezett, mint tölté aztán az éjt ajtatos elmélkedések és ima között, a nélkül hogy többé idegen által háboríttatnék, míg végre kétes helyzetében isteni kegy vigasztaló sugalata szállta meg lelkét, s az ég iránti bizalomban édes megnyugvással ajánlá magát annak pártfogásába, s fáradt testét, vallásos gondolatának édes ringatása közt, szállta meg végre a jótevő álom.

A mult éj e történeteit röviden átfutván emlékeztében, az éberebb lét első gondolatával a menny felé fordult; bizalom és szeretetteljes kebele imára buzdult Isten iránt.

A pamlag felett, mely tagjait nyugtatá, tör függött ékes hüvelyben, mellynek fogantyúja a megváltó kereszt-

jének alakját viselé. Czeczilia hévvel ragadta meg a pogány fegyvert: „Nem hagysz el sehol én Istenem!” sohajta áhitattal, „s szenvedésed és szereteted jelképét felmutatod buzgóságomnak a nem hívők lakházában is... Légy üdvöz szívemnek, szent kereszt jele! légy oltárom-má, melly előtt imát bocsássak Istenemhez oltalomért, pártfogásért!”

A pogány fegyvert ajtatos csók a szüz ajkáról szentelte fel megváltásunk dicső jelképévé, mellyet aztán a keresztény hölgy hegyével egy alacsony szekrény tetejébe szúra, s buzgalmas elragadtatással omlott imára előtte.

Áz ajtó csöndesen megnyilt háta megett, s rajta Balbin lépett be az elmélyedt szüztől észre nem vétetve. A szeretetdús alázatosság e helyzetében Czeczilia kellemteljes és elragadó vala, mintha lelke szépségei kiszálltak volna külsejére, ennek bájait chariszokkint igézőleg nevelni, Balbin álmélkodva állott meg s elragadtan tekintte az előtte térdelő szüze; keblét forró vágy feszítette, szemében egyre sovárgóbb tűz lángola, míg végre magán kívül omlott a térdelő szüz lábaihoz: „szép vagy, mindenek felett szép, oh Czeczilia!” kiálta fékezhetlen tüzeben, „im, bájaid előtt én is meghajtom térdeimet, mint te ismeretlen istenséged előtt!”

Czeczilia fölrettent, s meglepetve állott meg Balbin előtt, „Köszönöm, Balbin, hogy eljövél visszavezetni atyámhoz, kinek közeléből ennyi időre sem kellett volna elválasztanod.”

„Ott hagyta volna-e, hogy halál martaléka légy, te római hölgyek legkecsesbike?” válaszolt forró szavak-

kal Balbin; „nem, nem! inkább legyek lángok áldozata enmagam, mint ezt megengedém, — s inkább teszem karom izmait ajtóim kilincsévé, sem mint elbocsássalak e lakból, míg vész várhat rád haragvó atyád közelében.“

„A véstől megőriz Istenem, mellytől nem óhat meg emberi hatalom,“ válaszolt Czeczilia, s csakhamar hozzá tévé, még folyvást lábai előtt látván térdelni Balbint. „Kelj föl Balbin, s ne fertőztess meg nem illető tisztelettel, ... e kereszt jelképe annak, ki előtt térdet fejet kell hajtani!“ mondá a törfeszületet kezeibe ragadva.

„Czeczilia — Venus kegyeire! nem fogod e tört használni ellenem?“ felszólalt Balbin elsápadva, s felállván kezét a tör után nyujtotta ki.

„Keresztény keze nem használt fegyvert semmi célra,“ válaszolt Czeczilia, „s míg te ez aczélon csak a gyilkoló tört látod, melly sebez de nem gyógyíthat, én Üdvezítőnk keresztjét tisztelem benne, melly lelkeket gyógyít, de nem sebezhet senkit! ... Vedd törödet; biztos vagyok védelme nélkül is.“

S a tör Balbin kezeibe ment által, ki azt szenvedélyes gyorsasággal rejté egy szekrény fiókjába, azután visszatért Czecziliához s karjait terjeszté feléje; „Biztos vagy, oh Czeczilia, mindenütt közelemben; karjaim ölelése legyen biztosságod őrfegyvere.“

Czeczilia visszalépett; de Balbin keblében fellázadt az indulat buja vágya, melly nem akarva is sodrá magával az ide érkezett... Balbin ravasz szándéka volt, si-ma nyelvvél meghasonlás magvait hinteni el atya s leány között, a rágalmazás káromlataival fosztani meg Vale-

riánt Czeczilia vélt szerelmétől, hogy majdan így, mint közbenjáró, mint engesztelő s kibékitő igaz barát, Czeczilia orozva megnyert szerelmében élvezze gazmerényei jutalmát... De ő hidegvérrel rajzoló ki az ösvényt maga előtt, mellyen csábítási munkáját véghöz viendé, s kifelde számításból a szenvedélyt, melly gyöngé lelkén olly könnyen erőt von a pillanat csábító hatalmával, s melly — ha erre itt szükség vala — minden tiszta keblü hölgy szerelmét meghűtni lett volna képes iránta.

Balbin vad indulatoskodással vegyite esdést és fenyegetést, míg végre mind kettőből kifáradtan s nem bírva többé fellázadt vágyaival, végostrom gyanánt kiterjesztett karokkal rohant a gyöngé szüz felé.

„Megállj oh Balbin!“ kiálta megrettenve a tiszta lelkü szüz, „büntető Istenemre kérlek, megállj... Engedj időt, ortalomért folyamodnom Istenemböz dühöd ellen... oh! adj egy lyrát, adj egy hangszer kezeimbe, csillapító ohajt fogok csepegtetni saját kebled fellázadt hullámiba... csak időt engedj; hallgasd a mindenható zenét; hallgasd, mint könyörög a szorongatott keresztény Istenéhez.“

„Időt akarsz?“ kérdé reszkető ajakkal Balbin; „ám legyen kívánatod... De aztán? ...“

„Tégy a mit akarsz és — a mit birsz,“ válaszolt a szüz; bizalommal emelte szemeit ég felé, bizalommal és erősbülő lélekkel nyujtá ki kezét a hangszer után, melyet Balbin egy szekrény fiókjából adott által.

A szent ihletű szűz a kezébe vett hangszer első hangjaira, melyet húrjain könnyen röpkedő ujjai kicsaltak, buzgalomra ragdatatott... Lelkének a zene iránti ragaszkodás minden felett kitűnő sajátsága volt: nem csak örömet és bűt, mint közönségesen az emberek, oszta meg Czeccilia bájos hangszerével, hanem forró érzelmei, melyek őt Isten szeretetére s imadására ragadák, s melyek tolmácsolására nem birt elég erővel és világossággal agyában a gondolat, a zenét és éneket bírák leghathatósb eszközül, melly által lelkét magas szárnyalásában kíséresse...

Ajtatos ének csendült meg Czeccilia fölKent ajkain gyöngén sutogó zenéje kísérete mellett; — éneke magasztalá az erényt, a jótétet, a lemondást és keresztény szeretetet; kárhozatot hirdete a bűn fiának, ki világi gyönyörökbe merülten, csak vést és keserveket terjeszt maga körül, csak kárhozatot keres önmagának; s végre önáldozó bizalommal simult a mindenható istenség zsámo lyához, melly védi választottait a legkétesebb bajok közepett, s bünteti a vétkest, ki vakmerő kart emel az erény eltiprására.

Balbin e lelkes ének minden szavát akaratlan figyelemmel kísérte. Elején kéjes gyönyört érzett, látván a húrok felett rózsák és liliomok gyanánt lengő bájos kart és karcsu ujjakat, s hallván a dal zengeményét, mellynek minden egyes hangja virágkehelyből fejlődő gyöngyök gyanánt ömledezett a bibor ajkak korlátai közül; — utóbb szintolly önkénytelenül emelkedett lelke a dal növekvő magasztosságával, s bünérzetes félelemmel szállt

ismét magába, midőn az ihlett szüz a vétkes ember sorát fösté dalhangjaival... Midőn az ének vége felé közelgetett, keble féktelen vágyai lecsillapultak, eddig nem érzett nyugalomnak és vidámságnak engedve helyet, melly míg a szüz csudálatára unszolta őt, lelkét egyszersmind a szellemélet eddig ismeretlen tájaira látszott elragadni.

Mint márványszobor állott Balbin, némán, törődötten, elálméklodva önmaga felett.

Czeczilia nem szünt meg figyelemmel lenni mozdulatira; látta magasztos zenéje s éneke várt hatását, s dalát bevégezé.

„Oh folytasd tovább ez olympi zenét!“ emelte hozzá kérő szózatát szeliden esdve az imént vad szenvedélyü ifju; „lelkem illy élvezetben még soha sem részesült.“

Czeczilia nyugodtan emelé az ifjura szende tekintetét, a hangszert pamlagra tette kezeiből, s az ajtóig előre lépett... Balbin mozdulatlanl tekintett utána.

„Csak a duló szenvedély tüzét akartam lecsillapítani kebledben,“ szolt Czeczilia, az ajtótul az ifju felé visszafordulva; azután kinyujtotta jobb karját feléje engesztelődése jeléül, s igéző tekintetével, mellynek hatalma Balbinra most ellenállhatlan volt, veszteg maradásra látszott őt lebilincselni. „Atyám hajlékába megyek,“ folytatá szavait Czeczilia, vigasztalni őt a földi javakban szenvedett vesztesség felett; de te nem fogsz kísérni engemet! Térj magadba, oh Balbin! térj magadba! s ha vágyasz még hallani zenémet és énekemet, a keresztény leány és

hivő atyafiai minden megtérőt szívesen fogadnak kebelükre.

Mint dicső királyné, kinek parancsa szent, hatalma ellenállhatlan, távozott Balbin hajlokából Czecezilia — a keresztény szüz.

VII.

Hol a néptömeg vakbuzgalma üldöző harczra szilajul, romboló dulási ellen nem bír megóvó paizst emelni egyesek tetteje s hatalma; mennyivel könnyebb tehát illy felvadult seregnek erőszakát a csöndes maga-megadás, a csupán szeretet fegyvereit ismerő türekenység ellen használnia? . . . Elég volt megpendíteni a gyujtogatás gyanuját a keresztények ellen, s a gyanu szájról szájra járt, haladás közt egyre nehezebb váddá sulyosulva, míg a zúgolódó tömeg önalkotta rágalmait valóságnak hitte, és sietett ártatlan üldözöttek kínosan ontott vérével lemosni a bűnt, mellyel őket vak dühében terhelé. Egyesek önkénye s lázongó tömegek kicsapongásai kezdék üldözőbe venni a keresztényeket, romboló csapatok dulták fel lakait, támadák meg őket utczákon, csöndes magányaikban, vagy ajtatos imahelyeiken, — s mert az erőszakoskodás azok ellen is kiterjedett, kik kereszténységről vádoltakkal rokoni, baráti, vagy bármi nemü szövetségi viszonyban voltak, felbomladoztak hívők és nem hívők közt a szeretet lánczai, a rokon rokonát, sőt a szüle gyermekét és viszont kerülni sőt üldözni volt kész, in-

kább akarván igaztalanságot gyakorolni a hatalmasokkal, mint szenvedni az ártatlanok társaságában.

* * *

Néhány nap mulva azon éj után, melly Procop Tiberparti villaját lángok martalékává tette, sötét arczczal sietett Balbin Róma főbb utczái egyikén, midőn közel magához egy szinte gyors léptekkel haladó férfit vön észre.

„Ah, milly ritkaság, veled találkozhatni, Valerián!“ kiáltott Balbin a megismert sietőre: „bizonyos idő óta kerülöd jó barátid társaságát, s mint erdei berek istensége, egészen a magány kedvelőjévé levél.“

Valeriánt mély és komoly elmerültségből verék föle szavak, mellyben háboríttatni nem lehetett tetszésére, mert rövid üdvözet után feltartóztatlanul sietett tovább.

Balbin gyűlölségteljes pillantást lövelt a távozó után. „Menj, menj szerelmesed ölébe,“ szóla magában, „bosszum utólérend, fortélyom ki fog játszani... Oh, sovány-nyá emészt a harag, mint egy nyílvesző, mióta tudom, hogy e férfiu szeretett barátja, naponkint — minden órában szívesen látott és kegyelt vendége Czecziliának, kit hatalmamban birtam, s kit elég gyáva voltam kezemből kiszalasztani....“

A haragtelt férfi agyában kedvesen fogadott gondolat látszott felvillanni; szemeibe hirtelen tűz szökelt, mi közben folytatá eszméi sötét fonalát. „Hatalmamban van meghasonlás magvait hűteni el e lány és atyja között, s

ha saját atyja üldözőbe veszi őt, lehetlen lesz szerelmi esdéseinek ellenállnia, mert csak én birandom a kien-gesztelődés kulcsait, csak én nyithatom meg az üldöző-be vett keresztény lánynak az atyai ház elzárt kapuit, — engem kegyelnie, vagy vesznie kell!“

* * *

Kevés idő teltével Valeriánt egy fényes külsejű ház közelében látjuk megállapodni, hol figyelmesen körül néz, azután a ház hosszában elnyuló kőfal végén egy kised ajtót nyit meg s rajta eltűnik... A kertnek, hová belépett, árnyas fái közt kedves külsejű nyári lak díszlett; midőn e lak felé közeledék, megnyilt ennek is ajtaja, s Czezcilia bájteljes arcza nyájas üdvözetlet mosolygott az érkező elé; Valerián szíves tisztelettel nyujtá kezét az előlépett szüznek, s vele a lak belsejébe távozott... Itt egy agg hölgy, mellette Maxim és Tiburtz fogadák az érkezőt üdvözlő szavakkal...

E közben az épület főkapuján Balbin lépett be, büzske magatartással és mogorva tekintettel haladván végig a szolgáltól őrzött előtéren. Procopot belső szobáiban találta.

„Üdvözöllek Róma derék polgára,“ szolt Balbin Procop elébe lépven, „üdvözöllek atyák leggyöngédebbike, ki magad arról gondoskodik, mint szaporítsd veritékkel a kincset, mellyet tán nem sokára vidáman fog eltékozolni leányod szerelmese.“

Procop sötéten és szótlantul mereszté szemeit az érkezőre.

„Szabad hinnem, hogy nem mondtam új vagy kelemetlen dolgot,” folytatá szavait Balbin, „mert csak nincs tudtodon kívül, hogy jelenleg is igen kedvesen tölti idejét Czeczilia mellett Valerián — Valerián, kit én Procop legnagyobb ellenségének tartok.”

„Én is annak tartom, mióta vele megismertetél,” válaszolt Procop, s egy aranyzott nyelvű tőr után nyujtotta jobbját, „s ha merészelne...”

„Milly hirtelenkedés,” szólt csillapítólag Balbin, „aszu csontaiddal rohanni a fiatal karok ereje ellen!... Olly nehezen várod-e, hogy e fiatal karok élted kioltására támadjanak?”

A fullánkos szavak nem téveszték hatásukat, ámbár a kincsszerető s kincsféltő Procop olly ingerült volt már, Balbin eddigi cselszövényeskedései által Valerián ellen, hogy haragját és gyűlölségét nevelni épen nem valaszükséges.

„Nem azért jöttem,” szólt utóbb Balbin, midőn Procop kedélyét eléggé haragdult állapotban látta, „nem azért jöttem, hogy szószaporitással untassalak. Mondani valóm sokkal fontosabb... Szólj Procop, szólj olly férfinak, ki irántadi ragaszkodását tettel tanusítá, s ki Czeczilia atyjáért a halállal is kész szembe szállani: mit szeretsz jobban, kincseidet-e, életedet-e, vagy leányodat?”

„És ha száz gyermekem volna, s köztök olyanok, kik Rómát volnának vitézségökkel ellenség karából meg-

menteni képesek, — fölérnének-e mindnyáján gyűjtött kincseimmel, fölérnének-e életemmel?“

„Nem úgy gondolkozol mit én,“ válaszolt Balbin ravasz mosolylyal, „én lányodat többre becsülöm, jobban szeretem a világ minden kincseinél, jobban szeretem életemnél...“

„Bohó!“ közbeszólt érzéketlen megvetéssel Procop.

„Azért kerestelek föl, hogy megmentsem Czecciliát, megmentselek téged és kincseidet,“ mond tovább Balbin.

„Mit mondasz? vész fenyeget-e?“ szólt ijedten Procop.

„Szomszédaid irigyei gazdagságodnak, s ők nem elégsznek meg azzal, hogy fényes villádat láng emészté föl, — még tovább akarnak üldözni e házadban is. Lányod kereszténysége kivánt ürügygyel szolgál gyűlölségöknek; ...házodat megrohanni, kincseidet feldulni készülnek! s ha e rombolás közben életed a vad tömeg dühétől megkiméltetik, ezt bizonyosan nem Valerián kegyének fogod köszönhetni, ki míg leányod körül kéjeleg, az atya ellen néptömeget bujtogat... Gyanutámadt elleneid közt, hogy magad is keresztény vagy...“

„Én? keresztény?“ szakasztá félbe Procop haragos kifakadással a beszélőt.

„Mig e gyanu el nem oszlik, hasztalan szólitnád fel védelmedre Róma leghatalmasabb emberét is: — ki tené ki magát a böszült nép dühének?... Csak egy mód van e gyanu eloszlatására, tenmagadnak és Czecciliának teljes biztosítására: rá kell őt birnad, hogy a kereszté-

nyek szövetségéből lépjen vissza, hogy nyilvános tanújelül templomainkban jelenjen meg, áldozzék isteneinknek, mint Róma igaz leányához illik.“

„Halál fejére, ha nem enged parancsomnak!“ felkiálta Procop, „tulajdon kezemmel kinzandom el, magam mártok tört elfajult kebelébe, ha vonakodik; — ismerheti atyját, nálam nincs irgalom!“

A milly kevéssé ohajtotta most Balbin, hogy Procop tettei megfeleljenek fenyegetésinek, olly kevéssé hitte azt, hogy atyai kebelből ennyire kipusztulhat a jobb érzelem; különben is sem szenvedélyes szerelme sem kincsvágya nem nyer vala legkisebb előnyt illy fenyegetések teljesülése által. Jónak tartá azonban Procop haragját élénken tartani; s míg őt egy részről Valerián ellen ingerelte, egyszersmind a naponkint látható szomorú példák földidézésével megerősíteni benne azon hitet, miszerint a fenyegető vész elleni meneküléstől csak egyetlen mód van: Czecziliát a keresztény vallás megtagadására birni.

Procop elfásult s egyedül kincsszomjának élő lelkét Balbin jól ismerte, s tudta tapasztalásból, hogy míg a Czeczilia iránti gondoskodás szüksége ez olthatlan kincsszomjjal nem hozatik kapcsolatba, addig ő szabadon és menten az atyai őrsemektől egészen — mint vélte — Valerián szerelmének élhet, és saját törekvései nem jutnak közelebbh céljokhoz. Ha pedig Procop meggyőzetik arról, hogy leányát Roma isteneihez visszatéríteni szükséges, ekkor szüntelen örködni fognak felette az atyai szemek, ekkor ő nem fog — mint vélte — idegen szerelem miatt visszataszittatni közeléből, s az atyai hatalom védszár-

nya alatt könnyebben jutand el a szív birtokához, melyet meghódítani ohajtott.

* * *

Balbin távozott, mint jól intézett dolgok után.

Procop a kertbe indult, hogy leányát fölkeresse. Dult arcza keble zajgó szenvedélyéről tön tanuságot.

Alig haladt néhány lépést az árnyas fák alatt, midőn a kert mellékajtaján három férfit láta eltávozni; az utolsóban Valeriánra ismert. Már felnyitá ajkait, hogy utána kiáltson, midőn egy közel fa törzsöke mellett Achill alakja tünt szemeibe, ki házánál régi ismerős s megszokott látogató volt.

„Idegen férfiak kertemben,“ kiálta hozzá Procop indulatosan, „kik lehettek, a kik amaz ajtón épen most távoznak?“

Achill mozdulatlanul maradt és nem felelt; ajkai körül különös neme ült az önelégülést tanusító mosolynak, s úgy látszott, nagyon el van mélyedve.

„Valerián volt, ki most kertemből távozott?“ riada Procop az ábrándozóra nem legnyájasabb hangon.

„Herculra! ugy kiáltasz, mintha e süket fának beszélnél mellettem,“ válaszolt föleszmélve Achill; s van-e itt valaki, a ki kérdésedet tagadná?“

„S Valerián és ama másik két férfi leányom társágában volt kétség kívül?“ folytatá Procop nem csillapult hévvel vallatását.

„Szeretném látni az embert, a ki ezt tagadná,“ volt Achill felelete.

„Tehát csakugyan igaz, hogy leányom halálos ellenimmal van szövetségben!“ kiálta ismét Procop, s öklét görcsösen fenyegetésre emelte, mi közben Achill csudálkozva bámult különös magaviseletén. „Megszeneded ő ez engedetlenségért!“

„Procop, mi baj ért utól?“ kérdé Achill a lehető legeggykedvűbb s épen ezért haragra ingerlő hangon.

„Hol van leányom?“ riadt ismét Procop a hidegvérű zenészre. „Hol van leányom?“ ismételte kérdését, miután első szavára csak egy arcizom megrándulásában sem kapott feleletet.

E perczben a kerti házból lágy zene hangjai hullámzottak a beszélők felé; Procop felriadt e hangokra, s gyorsan feléjük indult; ... fenyegető mozdulati s szenvedélyes szavai mutaták, hogy az atya megjelenése kínos leend a leányra nézve ... Azonban alig tett néhány lépést, midőn karját erős maroktul érzé átszoríttatni. Haragosan visszatekintett.

„Megállj!“ suttogá fülébe Achill, „Apollra mondom, megállj! hogy mernéd e bájzenét megzavarni? hallottál-e valaha ennél szebb hangokat?“ s a zenész lábujjhegyen állta meg, ujját ajakira tevé, s szemeivel csöndet látszott az előtte állónak parancsolni.

Procop haragos szavakra fakadt a kelleetlen feltartóztatáson; de Achill egész magaviselete, parancsoló állása s néma intései olyanok voltak, mellyek őt akaratlanul is megállásra s figyelmezésre birták, ámbár okát nem tud-

hatá, azért marad-e veszteg, hogy e merész feltartóztatáson csudálkozzék, vagy csakugyan talált valamit ő is az egyre lelkesben és bájosabban ömlengő zenén, mi figyelmét akaratlanul is lekötötte.

„Eheu Czeccilia!“ felszólalt ismét a zenész olly hangon, melly csak csöndesen suttogó akart lenni, mellyet azonban kitörni akaró elragadtatás hangjának is könnyen lehete nevezni.

Procop keze lesimult a törőrül, mellyen eddig, fellázdott haragja következésül; vesztegelt; tekintete, melyet az előtt szenvedélyes láz szikráztatott, lassankintszelidebbre változott kifejezésében, s figyelme is, melly előbb egyedül Achillra volt irányozva, Czeccilia tündérszép zenéje által lassankint egészen lekötve s elfoglalva lön.

„Szén! kedves!“ felszólalt végre egészen szeliddé engesztelődve s ő maga is suttogó csöndes hangon.

„Hallgass!“ inté őt Achill, „hallgass és figyelj! ... Figyelj minden erődbül, és olvadj el azon bájoló lágy fordulatra, melly most következik.“

S a zene a kerti házból folyvást tartott, s a két hallgató — a lelkesült zenész s a haragdühről lágy szeretetre engesztelődött atya — egyre növekvő részvétellel figyelt megragadó hangjaira. — Óráig tartott e veszteglés, míglen Czeccilia, zenéjében egyre merészebb szárnyalásra ragadtatva, végre bevégzé lelkesült imadalát.

„Hallottál-e szebbet életedben?“ kérdé, csak most merve teljes lélekeztet venni az elragadt zenemester. „Illy zene nem ember műve, Apoll maga sem csalhatna ki meghatóbb dalt hangszeréből.“

„Igazad van!” szolt Procop, csudálkozva a változáson, melly lelkén ez idő közben keresztül vonult. „Most nem szólok vele! így nem volna erőm, egyetlen kemény szóval illetni őt, mellyet mégis bőven megérdemel... Hadd nyerje vissza elpuhult lelkem haragerejét; majd akkor számadásra vonom a gyűlölt leányt!”

VIII.

„Térj el hitedtől, Czeczilia! fordulj el átokhozó vallásodtól, és megosztom szívem szeretetét közted és kincseim közt... Élő lényt még nem ére illy szerencse; azért atyád szeretetére kérlek, fordulj el a keresztények szövetségétől!” szolt Procop Czecziliához egy napon, szorongatott kebellet.

A felelet e felszólításra a szűznek nem került küzdelmébe; rég tisztában volt ő magával az iránt, mint kelljen a csábitást, bár honnét jöjjen az, magától visszautasítania, ámbár hogy akaratát atyjáéval kellett ellenkezésbe hoznia, ennek keservét nem nyomhatta el. „Te vagy szeretetem s tiszteletem fő tárgya e földön,” szolt esdőleg, miután atyjának hitéhözi erős ragaszkodását előadta, „de ott fenn a mennyei atyának minden felett kell engedelmeskednem...”

„Térj el hitedtől, Czeczilia! s fogadd el a férjet atyád kezeiből, kinél jelesbet kincseimen sem vásárolhatnék,” folytatá szavait Procop, „fogadd el kincseimet, mellyeket — oh, az atyák úgyis csak gyermekeik számá-

ra gyűjtenek. Kincseim halmaira kérlek, fordulj el a keresztények szövetségétől.“

A szó hatástalan hangzott el Czeccilia füleiben. Hogyan is lenne vonzalommal földi kincshez az, kinek lelke a menny örök kincseit keresi, kinek a rövid élet mulékony édei helyett a túllét magasztos örömei kínálkoznak, mellyek mellett az aranyon és gyémánton vásárolt élvek semmivé enyésznek el? ... „Az örömökre kérlek, mellyek egy hön szerető vőlegény karjaiban várnak, fordulj el a keresztények szövetségétől!“ folytatá Procop utóbbi szavait.

De Czeccilia, a tiszta szüz, menyeyi vőlegénye discsőítésére szentelé föl magát, — miként hasson így el füleibe földi szerelem csábigéje?

Szeliden és szendén ismételte a szavakat, mellyek hitébenei tántorithatlan állhatatosságát tanusíták. S most ő fordult atyja felé, hogy szent meggyőződése ekesszólásával mutassa fel neki a kereszténység üdvforrásait.

Az atya szemei haraglángra gyultak; kívánata megtagadása boszura ingerlé őt a szüz ellen, boszura, mellynek keblében határtalan dühhé emelkedhetik kifejlése.

„S ha nem tekintesz az atya szeretetére, nem a kincsekre, mellyek földi szerencséd forrásaivá lehetnek, nem a boldogságra, melly a szeretett és szerető nőre várazozik, — tekints haragomra, mellyet minél tovább tart a féken mérsékletem, annál borzasztóbbnak tapasztalandsz; tekints e kínszerszámokra, mellyekkel saját kezeim szaggatják ízre testedet, míg fájdalmaid irtózatossá bakká lesznek, mint az elkárhozottaké Tartarusz sötét

öbleiben.“ S ez utolsó szavainál valóban olly eszközökre mutatott Procop, mellyek csak a keresztény-kinzó hóhérok kezeiben fordultak meg.

Czeczilia nyugodt pillantást vete a feltárt késeszközökre. „Oh atyám! mindent tehetsz e földön felettem; de hidd el, a keresztényre nézve nincs kín mellyet az igaz Isten százszoros örömmel ne jutalmazna, meg ne édesítene...“

„Ez végválaszod egy atya kérelmeire?“ szólt erőszakolt nyugalommal Procop, s jobbját egy vas sodrony után nyujtá ki.

„Oh atyám!“ felszólalt Czeczilia, s a kereszt jelét illeszté homlokára.

E pillanatban Procop haragja visszatarthatlan lön; balkezét dühösen furta Czeczilia ékes hajgöndeibe s ki-méletlen rántással teríté földre a gyöngé szüzet; a sodrony magasan suhogott jobbában, és.....

De illy jelenet festése nem gyöngéd keblü olvasó elé való. A kereszténység első századai szám nélküli szomorú példát tüntetnek föl, milly marczongló kínokat kelle e bámulandó hősöknek akkor kiállniok, s mint fajult el az atyák szíve tigrisi vérszomjuvá, mint voltak legközelbi rokonok sőt szülék legkegyetlenebb kinzói rokonaiknak, gyermekeiknek.

* * *

Balbin érkezett Procop elé.

„Hol leányod, a bájos Czeczilia?“ kérdé az érkezett az első üdvözet után.

„E mellékszobában itt,“ válaszola boszutelten Procop, „menj, beszélj vele, ha tudsz, s fogadd el válaszeit, ha ajkait felnyitni képes... Itt e kulcs, ezzel megnyithatod foghelyét!“

* * *

Czeczilia pamlagon fekvék; a szenvedő szüz szép feje erőtlenül csüggött alá, s szemei egy kised arany feszületre voltak függesztve, mellyet lankadt jobbja alig birt erőtlenül tartani a karcsu ujak között; tagjait a szenvedett kegyetlen atyai büntetés fájdalmi kínozák, míg lelke szeretet és bizalomteljesen emelkedett a megváltóhoz, ki még érdemetlenebbül még iszonyubb kínokat szenved a keresztfán, mellynek jelen a bájos szemek csüggettek... A pamlag és a kised szoba ékes padolata vérfoltokkal volt elboritva.

De az együtt érző meleg rokonszenv azon szánakozására, melly jó kebelben ártatlan szenvedő iránt fakadoz, Balbin szíve nem birt tehetséggel: benne csak a vágyteljes vad szerelem lángola, s agyában az egyetlen gondolat uralgott: Procop kincseire.

Felszólalt. És szavait most is az ostromló szerelem sugalata után szötte. Hizelgve emlité meg érdemül, a mi büne volt, hogy csak ő az, ki a szenvedőnek jelen állapotjában is megjelen vigasztalására, mig Valerián...

E névre a beszélőre emelte Czeczilia pillanatát: ajkai körül édes mosoly fakadt s csöndes hangon suttogá Valerián nevét.

*

Balbin elsápadt; ő abban, mi a testvérileg ragaszkodó keresztény szeretet nyilatkozata volt, nem látott egyebet azon emésztő indulat szavainál, melly keblében tombola... Ujra szót emelt. Lány hizelgést szenvedélyes kifakadással, esdést fenyegetéssel vegyite, mik Cze czilia előtt nem hallott igékül vesztek el. Ismételve sutto gá Valerián nevét, kiben a keresztény szüz rokonérzetü keresztény barátot birt, ... kit hitedzett ékesszólása téritett pogány szeretőbül a vallásban rokонтárssá. Nem szivének, — lelkének kívánt és nyert benne barátot.

„Esküszöm!“ felkiálta végre Balbin, midőn Cze cziliának véghatározati szavait „Soha! soha!“ kétségbesés dühével hallotta, „enyimnek kell lenned, vagy“ s e szavainál szenvedélydüh kékité ajkait, „vagy atyád kínoz ostroma alatt fogsz halálra vérzeni!“

Távoztával az ajtó előtt egy agg nővel találkozott, ki sopánkodva emelt szót hozzá, s urnője bslsorsa iránt panaszkodott. „Te atyjának szívesen fogadott barátja vagy, oh uram!“ esdett a részvevő agg nő, „emeld föl pártoló szavadat, hogy emberileg cselekedjék leányával.“

„Keresztény bohó!“ riadt a nőre Balbin, „miként is türhet olly meggondolatlanul Procop illy nőt házában, leánya mellett...“

„Úram, én e ház ötven éves szolgája vagyok,“ válaszolt álmétkodva a nő, „s ott álltam Procop, ott Cze czilia bölcsője mellett.“

„S ott fogsz állni halálos ágyánál is,“ közbe szólt Balbin és eltávozott. „Mert mi tartóztat halálra üldöz nöm, a kit nem birhatok? ... Oh a keresztények ellen csak

egy szó kell, hogy öldöklő tombolásra birjam a legközelbi népcsoportot!“ szolt, előbbi szavait magában kiegészítve, mialatt távozott.

IX.

A hatás, melyet az első keresztények szóval és tettel gyakoroltak környezőikre sokszor rögtöni volt, megfoghatlan gyorsaságu s ellenállhatlan; az istenek pogány tisztelője ismeretségbe s közelbi viszonyba jött valamelly buzgó kereszténnyel, s a magasztos lelkesülés, mely ezek sajátja vala, az erős bizalmu hit roppant példaereje, az egyszerűség az erkölcsökben, a tántorithatlan ragaszkodás az erény útaihoz, a hősi szellem, mely a harczos rómaiak előtt olly tiszteletes volt, s melyet az egész kereszténység kitünő tulajdonának lenni annyi vértanu bebizonyított, s amaz az embert mindeniben forróan szívhez ölelő föltétlen felebaráti szeretet, s az igazságnak azon diadalszerző varázsa, mely Mesterünk felleges tanításain átsugárzik, — mind ez sokszor a leg-rövidebb idő alatt változtatta buzgalmas hívővé az érdeketlent, a közönyöst, a gúnyolót, az üldözött.

Minél könnyebben volt e szerint megtérithető, ki különben is mint lelkesült dalnok édes hangjait fogadta a térítő minden szavát. ki ehhez szívében a legforróbb s varázshatalmu ragaszkodással vonzódott, kinek lelke mint fogékony kisededé állott nyiltan, magába színi min-

den benyomást, mellyet iránta a szeretett téritő szónoklata gyakorolhatott?

Igy történt, hogy midőn Valerián a szerető sziv vonzalmos nyiltságával járult Czecziliához, nemes és magasztos lelke is feltárult előtte, s rövid társalgás után a bájerejü szüzzel, a kereszténység elveit s érzelmeit mintegy rég titkon a kebelben táplált elvek és érzelmek gyanánt birta belsejében. ... Mi alatt ostromló férfi az engedékeny szüzet szerelme viszonyzására birhatja, e szüz e férfiut az uj vallásba vezető keresztség elfogadására birta.

Ettől fogva gyakoriak lőnek összejöveteleik, s az egymást túlvilági céljaikban megértő s kölcsönösen segítő, buzdító lelkek, feledve a földi szerelem földre vonzó vágyait, egyesültek a hit, az uj vallástan iránti tántoríthatlan ragaszkodásban, a szeretetben Isten iránt.

Kevés idő mulva Tiburtz és Maxim, Valerián öcsse és barátja, szinte felfogadva lőnek a hívők társaságában. S az elismert igaz istenség mindenik képzeletében az lőn, mivé őt az eddigi élet- és gondolkozásmód teremtheté: Valerián a mindenható teremtőt, a szeretetteljes megváltót, az igazság osztót, az erényjutalmazót, a bünbüntetőt imádta benne: — Maxim, a síma udvaronc, hódolt a kegyelem árasztónak, ki jóságból világot teremté s ajándéku boldogságot oszt az embernek; — míg Tiburtz a kérlelhetlen bírót rettegé, ki keményen ostorozza a nem-hívót, a gúnyolót, a vallástalant.

Midőn nem régiben Czeczilia körében láttuk összegyűlve e három férfiut, a keresztények Istenének dicsői-

tésére tarták az összejövetelt, s azon alkalommal tevék — Czezcilia példája után — a szent fogadást: szüz életöket az égnek szentelni.

*
*
*

Az illy összejövetelek gyakoriak voltak már az előtt és azután is buzgó ajtatosság gyakorlására; míg utóbbi napokban a körülmények félbeszakaszták azokat, s a hív barátok lelki fájdalommal érték a szenvedéseket, miket Czezcilia atyja kegyetlenségétől tünni kénytelen.

E férfiak társaságából, hol Czezcilia egy ujjabb kinszenvedéséről tön tudósítást, tért ki Achill, a zenész, midőn nem messze, némelly alsóbb rendü kézművesek társaságában, Balbinnal találkozott.

Balbin, mint tudjuk, tisztában volt szándokával: egy végső kísérlet által vagy megnyerni magának Czezciliát, vagy legalább boszut állni az ártatlanon. A kiknek társaságában most látjuk őt, ismert gyülölői voltak a keresztényeknek.

„Vitéz Achillem!“ felkiálta, a zenészt közelitni látván, „hogy állunk még hitvallás dolgában? Megtérítettek-e már a keresztények?“

Achill a kérdést szokott közönyösségével fogadá: „Nem,“ ugymond, „Apolltul nem is pártotok el soha.“

„Makacs ember vagy,“ folytató Bálbin, „hogy olly sok jó barátid levén a keresztények közül, megtérítésed szerencséje egynek sem sükerül.“

„Mi gondom nekem illy dolgokra, a ki zenész vagyók?“ válaszolt egykedvüleg Balbin. „A keresztények közt sok ismerősöm van, mert ők jó emberek, s mert e keresztények legdicsőbbike, a dicső Czeczilia, ismerősöm, tanítványom. Közülök, az igaz, sokan fáraszták már magukat, ezen uj vallás tanait belém csepegtetni, de Achill tántorithatlan, sérthetetlen; — Achillnak, mint tudjátok, csak sarka volt sérthető, nekem is legfeljebb sarkamat indítja meg a sok beszéd, ha megúnom, s ekkor tovább megyek.“

„De hiszen a keresztények erkölcstana olly szelíd, olly jámbor, hogy zenésznek más vallást nem is kellne követni?“ folytató gúnyosan Balbin.

„Szavaid nagyon igazak; de én különben is szelid vagyok; a kereszténység jó elvei szerint folyt életem mindig, s ha ezt mint Zeusz híve tehetém, miért változtassam most cselekedetim czimét, ha maguk a régiek maradnak... Maga Czeczilia, ki bűvös hatalmat gyakorol felettem, hasztalan törekedett engem megkereszteltetni!“

E beszéd a hideg közönyösségü zenész értelmében folyt tökéletesen, miközben Balbin szavai egyre csipősöbök, gúnyosbak s hallgató társaira nézve ingerlőbbek lettek. Áttért végre Valeriánra s önmagára, s magát mint üldözö ármány áldozatát állította fel, ki ez által árulóilag lón megfosztva egy szeretett nő birtokától. Achill, közönyössége e beszédeket untatóknak találta, már rég egészen más tárgyakon kalandoztatá elméjét, midőn Balbin tüzelő beszédei következtében — egyszerre hangos

fenyegetések törtek ki a körülállók ajkairól: „Boszut, boszut a keresztényekre!” s a kised csapat, utjában sűrűn nevekedve, Balbin vezetése alatt útnak indult.

Achill követte a tovább haladó tömeget.

* * *

Valerián, Tiburtz és Maxim haladnak Procop laka felé. Valerián sietteté lépteiket.

„Be akarsz-e jutni minden esetre Czeceziliához?”
kérdé Tiburtz menet közben.

„Semmi se tartóztasson vissza!” válaszolt Valerián határozottan.

Bajtól félek,“ folytatá Maxim a beszédet, vészbe ne dönts magadat, vagy Czeceziliát nagyobbba, mint minőben van.“

„Ügyes szolgát béreltem fel a háznál, ki észrevétlenül vezetend lakhelyéig, szólt bizalmasan Valerián, s társai tartozkodó kétkedését látván, lelkesült arczzal folytatá: „Ne rettentsen bennünket vissza, barátim, félénk tartozkodás, midőn keresztény rokonunknak kell vigaszt vinnünk üldöztetés közepett. . . . Czecezilia lelünk legjobb barátja e világon, ki benünket az isteni vallás malasztáival megismertetett, kinek köszönhetjük, hogy tévelygő vakoskodás helyett szent igazság látására nyitak meg szemünk, kinek fáradhatlansága, elbájló ékesszólása olymp ezernyi istenei helyett az egy élő Isten imadására birt és vezérlett bennünket; nem érdemli-e,

hogy fáradjunk mi is értte, s legalább egy rokoni kézszoritással, üdvözlő szóváltással legyünk bajai közt vigasztalói? Nem, nem, barátim! ha e szüznek irántunk érdemét meggondoljátok, sietni fogtok láthatni őt, érinteni szenvedő kezét, tudakolni tőle, ha valljon volna-e helyeselhető mód, melly által atyja kegyetlenkedései alul megszabadíthatnók.“

E pillanatban a kert ajtajában egy szolga jelent meg, s messziről jelt ada az érkezőknek besietésre.

„Előre magam megyek,“ szolt Valerián, a jelt észrevevén, társaihoz, „s ha háborítlanul érkezhettek utánam. e szolga uj jelt fog adni számotokra.“

Valerián távozott... Kevés percz mulva a szolga ismét megjelent, s Tiburtz és Maxim utána a kertbe léptek.

Azonban alig távoztak, midőn zugó fürgeteggyanánt közelített a ház felé, Balbin által vezetettve, a fenyegető csapat, melly megérkezése közben a csöcselék nép százaival szaporodott, fenyegetések és káromlások közt tüzelve egymást és önmagukat vad indulatoskodásra. — Néhány pillanat mulva körülözönlé Procop lakát a rakonzátlan tömeg, melly közül Balbin a ház kapuja alatt észrevétlenül eltűnt, s egyenest Procop fölkeresésére sietett.

Vészt hirdető szavakkal riasztá fel ezt magányában, röviden értesíté őt az ostromra s rombolásra kész néptömeg szándokáról, melly vagy Czecziliát akarja bálvány istenség előtt térdelve s áldozva látni, vagy maga teendő áldozatot, mellyben Procap háza leendő a szétrombolandó martalék. „Ékesszólásom“ ugymond ravaszul, „mit sem használt; e népre szó nem hat többé, csak tett birhatja

engesztelni, ha Czeccilia enged kívánatának. Élénken tartja eszében mindenik a minapi eseményt, mely Róma több békes polgárának házait tette duló tűzvész martalékává, s e miatt egyedül a keresztények vádoltatnak, ... Hallod e vad morajt? Hidd elő lányodat; engesztelni csak ő bír hatalommal.“

X.

Procop halálos félelemben háza erkélyére lépett, s e félelme még nagyobb lön, midőn az e közben megszámlálhatlanná nőtt sokaságot rakonczátlan fenyegetések közt megpillantá. Szólni akart; de hangja elveszett a sokaság zaja közt.

„Vész a keresztényekre!“ orditá egyik csapat.

„Vész és halál!“ riadt utána egy másik ... Azután egy hang Czeccilia nevét kiáltá fel, mellyet a népcsoport utánzugott, s lárma-jelszóul látszott elválasztani.

„Leányomat! tüstint hozzátok elő leányomat!“ szolt Procop kétségbeseten s kezeit nyögdelve tördelé, míg magában a fenyegető vésznek házátóli elvonulásaért sűrű fohászokat mondott.

Czeccilia csakhamar megérkezett, gyámkezekre támaszkodva, mellyek kiállott szenvedésitől roskadozó testét gyámoliták ... De nem magában jelent meg: Valerián és társai kísérték lépteit.

„Mi vész van itt?“ kérdé Valerián önmagáról feledkezve, a körülállókat.

Procop félelmét haragja üzé el pillanatra, midőn leányát utált keresztény ifjak társaságában látta érkezni; — kiméletlen durvasággal nyujtotta karját Cze czilia után, s hurczolá őt magával az erkélyre a nép elé.

Kün pillanatra csöndesség lön, midőn a tömeg szemei előtt Cze czilia deli alakja feltünt. „Rómaiak!“ kiálta e közben megerötetett hangon Procop, „csillapuljon haragotok házam ellen . . . Itt leányom nyiltan vallja, hogy kész az istentelen keresztények hitét magától elesküdni.“

A csönd még feszültebb lön; mindenki Cze czilia szavát várta hallani . . . s ő felszólala.

Néhány szót monda csak, melly atyja iménti beszédét megtagadta, s azon pillanatban egy kő zúgott el feje felett.

Cze czilia keresztet vetett . . . Jel volt ez a tömegnek még nagyobb dühösködésre, s a felhajított első kő után másik, harmadik és tizedik érkezett . . . Procop rémulve vonult vissza az erkélyről, magán kivüli haraggal taszítván földre Cze cziliát—

„Jézus — én Istenem!“ felkiálta rémulétében az üldözött szüz; de hangját egy kősujtás, melly keményen találta vállán, elnémitotta.

Valerián az erkélyre lépett, hogy oltalmazója, megmentője legyen . . . S alig látta a nép, hogy a vérmartalék elragadtatni szándékolatik előle, midőn száz és ezer kéz követte az előbb kövezők példáját, s Valerián, néhány percz alatt sebekkel boritva, terült Cze czilia haladkló teste mellé . . .

A tolongás, zaj és vak düh egyre növekedett, —

a kapu kiforgatva lön sarkaiból, s számosan tódultak a ház belsejébe ... Az egyre fékezhetlenebb kicsapongás martalékaul esett el Tiburtz és Maxim is ... Rövid idő alatt feldulva s lángboritva lön a ház ... a vad csoport fénytüzet akart látni nemes cselekvése mellé.

* * *

Egy közel ház falához támaszkodva, néma elmerültségben állt Achill, Czecczilia egykori zenetanítója. Arczualata most is a nála oly szokatlan érdekeltségnek, részvevő megindulásnak volt tükrözője; a nagy tömeg zajongását alig látszott észrevenni, alig méltatni figyelemre a körüle tolongók seregét; méla homlokát néhány komoly redő borította, karjai összekulcsolva csüggtek mellén, s tekintete az erkélyen függött mozdulatlan: hisz ott feküdt halálra kövezett teteme az egyetlen lénynek, ki ez érdeketlen kebelt maga iránt vonzalomra, kinek művészete szívét szeretetre s olykor meleg lelkesülésre tudta birni; pillái néha reszkettek, mintha erős küzdelmet víttak volna a két könyecsep ellen, mellyek szemeiből elérzékenyültsége tanuiul akarának kitörni ... ajkai nehéz sohajra nyiltak: „Czecczilia! Czecczilia!“

Az égő ház kapuján sugár alakú férfi sietett ki, kezeiben magasán tartva egy ékes hárfát, Czecczilia kedvelt hangszerét ... „Keresztény jószág! Czecczilia hárfája! szenttelen hangszer!“ kiáltozott a férfiu, zsákmányát fenhordozva feje felett.

„Tüzbe vele! tüzbe vele!“ riadtak többen körülötte, s a hárfát megragadák, hogy az emésztő lángokba vessék.

Alig pillantá meg a hárfát Achill, midőn hirtelen keservvel szállta meg lelkét mind azon kedvesen töltött órák emlékezete, mellyeket a szeretve tisztelt szüz művészi játéka szerzett neki. Azon pillanatban a csapat közepén termett, s a hárfát mind két kezével megragadta. „Nem, nem! ez egyetlen emléket nem bocsáthatom, nem veszthetem el legkedvesebb tanítványomtól. E hárfa birtokomban marad; életemet áldozom érte!“ S a zenész arcán a lelkesültség azon kifejezése tűnt fel, mellyet nála már egyszer, a keresztények gyülekezetében, láthatánk.

A vad csapat, ellenszegülést látván, még fékteleőbb haragra fakadt. Szilaj szóvita s utóbb erőszakos küzdelem kezdődött közte s a hárfát mindenkép menteni törekvő zenész közt . . . „Hah Balbin! Balbin segits!“ kiálta utóbbi, a nevezettet gyors léptekkel és háborodottan közeledni látván, „te mondád, hogy szereted Czecziliát, segits megmenteni az egyetlen emléket, mellyet tiszteletére megóvnunk méltó . . .“

A csoport közül néhányan, csak a segítség megemlítésére is, uj haragra lobbantak, s uj fenyegetésekre Achill és Balbin ellen . . . „Segits! segits oh Balbin!“ esdett ismét az előbbi, midőn gyöngé ereje a nagyobb tömeg ellen a hárfát nem bírta megóvni.

„Én segítelek, esztelen!“ kiálta Balbin, „én óvjak-e keresztény kezektől fertőztetett eszközt a nép méltó

tó boszujától? Tüzbe e hangszerrel!“ s a hárfát kezeibe ragadva az égő lángok közé készült dobni.

„Nem engedhetem, Czeccilia bájló művészetének ez egyetlen maradványát — oh nem engedhetem!“ kiáltta Achill egész lelkesedéssel, s megfeszített erővel iparkodott a hárfa birtokába jutni.

Balbin hirtelen lobbanó indulata ez ellenszegülés által fölingerelve lön; „otromba keresztény - pártoló!“ riadt fel szenvedélyesen, s a széttörött hárfa kemény darabját megkanyarítván feje felett, olly erővel sujtá Achill halántékához, hogy ez vértől boritva terült földre.

A vérszomjas tömeg örömríadásra fakadt... De Balbin saját tettén rendkívül megütközött, mert rögtön eszébe juta, hogy Róma polgára, a város és a fejedelmi udvar kedvelt embere s a mellett nem keresztény volt, a kit halálosan sujtott.

„Czeccilia! oh Czeccilia!“ nyögé Achill töredezett és egyre gyöngülő hangon; „örömmel szenvedem a halált érted... Mi kedvtelés, maradhatna még Achillra hátra ez életben... ha nem hallhatja többé remek játszásodat... azon kedves... azon... menyeyi... harmoniát...“ Róma legkedveltebb zenésze megszűnt élni.

E pillanatban az égő ház egyik ablakából segélykiáltó szavak hallattak; Procop állt az ablaknál, melyen keresztül a szoba butorzata lángokban úszni látszott... „Balbin! ah barátom Balbin!“ kiáltott kétségbesetten Procop, „jer, oh nyujtsd, gyors segélyedet, kü-

lönben olvasztó tűz martalékjává lesznek kincshalmazaim
 .. jer, oh nyujtsd gyors segélyedet!”

Balbin rögtön a házban termett ... az ablakon keresztül lelete látni, mint szállnak alá Procoppal egy föld alatti üregbe. Kevés percz mulva Balbin magányosan tért vissza ez üregből, néhány ládikát gondosan rejtegetve to-gája redőiben.

XI.

A békeszerető fejdelem neheztelve vette hirét a kic-sapongásoknak, mellyeket, egyes csöndzavarók által iz-gattatva, a népcsöcselék mind inkább sürűbben kezde el-elkövetni. Parancsából a legutóbbi zendület iránt szigoru vizsgálat tartatott a fővárosban, s már más nap birák előtt álltak mindazok, kiket a keresztények elleni bujtogatas és lázítás nehéz gyanuja terhele.

A hely színén, Procop utóbb feldult háza romjainál, vizsgálatra megbizott férfiak jelentek meg, kik az épület minden zugát felkutatók, a nélkül hogy a népdüh áldozat-ainak holt tetemit megtalálhatták volna. Az erkélyen azon-ban észrevehető jeleit lelete látni, hogy ott a tűz elham-vadása után emberek jártak, s a közel szomszédok val-lák, hogy még azon éjjel néhány férfit láttak eljárni a ház körül, kikben keresztényeket gyanítottak, s kik üres kéz-zel jöven, terhek alatt görnyedve látszottak távozni. —

Az épület egyik földszinti szobája padozatán egy boltozat beomolva tünt szem elé; letekintettek, s alant pinczeszerű rejtett üreget láttak, mellybe a boltozat beomlott részén égő gerendák és fadarabok voltak aláhullva. Közel egy nyitva felejtett rejtett ajtó fedeztetett föl, mellyen a félig elégett lépcsőzeten csak bajjal lehet az üregbe jutni... Itt szinte pusztító jelei voltak a tüzelemnek, melly a boltozaton keresztül hatván e hely minden emészthetőit fölemésztette... Egyik szögletben meglepő látvány kötél le mindnyájok figyelmét: egy emberi alak, ruháitól lángok által fosztottan, s megperzselt tagokkal feküdt hosszant, s arczulata, mellyről minden izom egész a csontokig leégve volt, arany és ezüst olvadékba volt lohadva; ez olvadék hőzt, mint egyes virágok vízszín felett, tündökölt számos drágakő, mellyeket folyásha hozni az érczolvasztó tűznek nem volt elég ereje... A körülmények után a halottban csak Procopot lehet gyanítani. A szerencsétlen kincsszomjának lett szomorú áldozata: összehalmozta aranyát, ezüstjét és drága ékszereit, hogy velök szabadulhasson a helyről, mellyen azokat biztosnak többé nem tartotta; de mielőtt távozhatt, a boltozat összeomlék feje felett, s maga a nyomdokaiban jött s a kijáráshoz közelebb maradt Balbin is csak bajjal tudta életét és egy pár magához rejtett ládikát megmenteni. Pénz és kincs volt bálvány a Procop életének, az előtt borult térdre a halál bizonyos veszedelmében, s midőn a beharapózott láng füstözöne elfojtá lélekzetét, eszméletlenül sülyedt reszkető feje az ércztömeg közé, mellyet utóbb a tűz ereje egyetlen tömeggé olvasztott; agya sustorog-

va forrt össze gondolatai legszeretettebb tárgyával, ezen ércztömeggel.

* * *

Balbin a szigorú birák előtt álla; az eddig végzett vizsgálatok után mint néplázító, mint egy római polgár — gyilkosa terhes váddal vádoltatott, s helyzetét még veszélyesebbé tette a körülmény, hogy lakán Procop tulajdonából nagyértékű kincs találtatott... Kevés idő múlva örökös száműzés a birodalom végső határain túl adta meg jutalmát szeliden büntetett vétségeinek.

* * *

Nem sokára a főnemlített gyásznapi után tömérdek sokasággal gyült össze a kereszténység Róma egyik legdíszesebb piacán; nyíltan és bátoran jelent meg a jámbor hívő sereg, mert Szever Sándor szigorun gyakorlott büntetése s kiadott békeparancsa nem engedé többé bántalommal illetetni a keresztényeket. A tágas tér közepén magas ravatal állott; rajta négy halottnak tetemei, csonkán, dúló tüztől megmarczongolt izmokkal... A közel kis egyházban, melly a roppant sokaságnak csak igen kis részét fogadhatá kebelébe, gyász istentisztelet tartatott négy elhunyt hívőért, a keresztény vallás négy új vértanúért. — Rövid időn megjelent a tisztos férfiú

is, kit egykor már oktató székben láttunk a hívők serege előtt, s mély csönd, ajtatos magába szállás, gyakran önkénytelen omló könyvek közben kitörő zokogás kísérte szívet indító s lélekemelő gyászszoneklatát, mellyet az elhunyt hittársak felett tartott; s az ajtatos nép minden egyesei előtt folyvást hű s áldott emlékezetben maradt és együtt neveztetett a négy vértanu: Czeccilia, Valerián, Tiburtz és Maxim.

KELMENFY.

SZENT LÁSZLÓ KIRÁLYRÓL.

(Ó modorban.)

Lészen éneklésem szent László királyról,

A cserhalmi hősről, Bélának fiáról?

Ki — mint irva vagyon lapján kronikának —

Kilenczvenkettőt hogy ezren tul irának:

A pogány kunokkal harmadszor vitt harcztot.

Kik országán tőnek sok keserves sarcztot.

Először is vitéz karjának általa:

Ő nagy megromlásuk kisvárdánál vala,

Reájok nódítván magyaroknak hadát:

Vőn a Kún futamást, elvesztvén a csatát.

Másodszor a Tömös mellé rekedének.

Hol nagy lőn folyása támadók vérének.

Egy lábíg vesztenek partján a folyónak.

Csupán egy szaladván haza hirmondónak. —

Ákos vezér alatt most harmadik csatán
 Háborgatá a hont istentelen pogány,
 S a dolgok mivoltát hogy megbeszéli:
 Két szemes szaguldót futamtatott elé.
 De vérszemet kapván már a magyar sereg:
 Jötte árát a Kun harmadszor adta meg,
 A porba hullt pogány Akos vezér feje
 — László király saját kezével ütötte le. —
 Megrontá, elveszté utána táborát,
 Táplálván testökkel az égnek madarát.
 Futott, ki a kemény csatán ott nem vezett,
 Erdőkben, bérczeken lelvén buvó helyet;
 Sok pedig keresztény fogságba akada.
 Imígyen romlott el Kunoknak ő hada.

*
*
*

László, ki a csatán megverte ellenit,
 Békében, hordozá népének gondjait,
 S a megnyúgvásra nem is hagyván üdöt
 Ügyes-bajos dolog Tornába hitta őt.
 A nép rövidségét mert szívére vette,
 A helytelenkedőt büntetvén felette;
 Gonosznak ő útát hatalma elveszté,
 S hogy szarvat emeljen addig nem ereszté.
 S bár útain annyi bosszuság találta:
 Mikoron feddőzött magát megbíráta;

És a népek felett ítelt igazságban,
 Nagy jó véget érvén minden szándékában;
 Orczáját a szegény elől nem rejtette, —
 A jámbor éhezőt kenyérrrel éltette.
 Ezért nagy hivségét bírta ő népének,
 Kik látták jóvoltát szelid elméjének:
 És járt az ur előtt tiszta kegyességben
 Ki látta utait magasságos égben.

* * *

Történt egyik napon. — László király midőn
 Lovagolna kopár, magános bércztetőn,
 Hol árnyas rengeteg köríti a helyet;
 Tünődő lelke mély gondokba sülyedett,
 Mellynek közepette eszébe nem vevé,
 Hogy egy gyanús csapat sietve tart felé;
 — A vert had emberi, lappangó Kunfiak,
 Mutatta a fegyver, mutatta a sisak. —
 Ismerte a királyt a kósza Kuncsapat:
 Látván mint hullá el szörnyű csapás alatt:
 Ákos a hadfeje, — a bús vitéz előtt;
 — A szent, a hős királyt — ismerte minden őt! —
 László csak egyedül, s mi több! fegyvertelen...
 A vakmerő csapat, — fejszámra negyvenen —
 Midőn a rengeteg szélén ólálkodott:
 Meglátta a királyt, s vesztére tört legott.

És nagy fennen szóltak: Vérboszú szavával —
 Társak! vesszük el hatalmát magával,
 Ki által gonoszúl, vitézlő Kunsereg,
 Éhesen károgó hollók prédája lett.

A mély gondú király szemét hogy felveté:
 Átlátta a veszélyt a melly fenyegeté,
 Reá már vonva volt mord halálnak ijja,
 Hogy élteinek várát végromlásra vijja;
 Nem volt bízakodás emberek fiában,
 Veté reménységét seregek urában,
 Ki által egykoron, sziklának kebliből,
 Elepedt népinek forrást fakasztta föl;
 Ki bízik az urban: az meg nem szégyenül,
 Mert az ő angyali tábort járnak körül.
 László fohászokodék.....s mellette percz alatt
 Az izmos sziklahegy földig ketté hasadt,
 Egymástól messze el-tágulva két fala,
 S közben fejszédítő üres mélység vala,
 Elválasztván ötet vad üldözőitől,
 Kik álmélkodással állottak túlfelől;
 Eltűnt a szent király — s ők mit találtak ott?
 A köbe bényomult mély lópatkó nyomot. —

Sok századoknak lön azóta mulása,
Miképen egy éjnek rövid vigyázása;
Azóta elhamvadt László a szent király,
És sok koronás fő, sirboltok álminál.
De patkó - nyomdoka maíglan ott vagyon
Szent László lovának, a szirtes bérczfokon;
Hol lassú zörejjel ömlik le a patak,
Szirten ülő tiszta — s topolya fák alatt.
Körüle hallgatás ... s a multak képe leng ...
A lélek érez, — hisz — s mélyen el - elmereng. —

T o m p a M i h á l y .

„Ne szeressünk szóval se nyelvvel, hanem
cselekedettel és igazsággal.” Jan.I.Lev.3,18.

SZERETET.

Szép Izonda és Jolán,
A galambszemű leány,
Szívben tulvilági jók.
Herczegasszony mind a kettő,
S bár irántuk több a bók,
Mint nyaranta, bön növesztő
Gabnaföldön a kalásznak —
Hogyha tán fuvalg a szél —
Hajlongási: ők megállnak
S egyik, másik is beszél
Dússal ugy, mint a szegénynyel,
S telve nyájas érzeménnyel
Kérő hangra,
Jobbra, balra,
A mint a dolog kívánja
Vígaszt nyujtanak,
Mint két szent alak.
Őket a szegény hűn áldja.

Hő vetélyre gyúl a dús
 S bőkezűleg oszt azoknak,
 Léte kiknek éjborús.
 A szép herczegasszonyoknak
 Példájára így hamar
 Elvonúl a bú, sanyar.

* * *

Dombon áll az ősi templom
 Fön komoly harangja szól;
 Elsők a két herczegasszony
 A város lakóiból,
 Kik, mihelyt a nap fesel,
 Szentegyházba mennek el.

Isten oszt az embereknek
 Boldogságot, égi jót,
 Hogy vigadhass szép sikernek
 Kérd a mesteralkotót:
 Így eszmél s egyházba lép
 Munka kezdetén a nép.

Áhitattal zeng az ének,
 Isten zsámolyához ér,
 Ah, megadja ő hívének,
 Mit saját javára kér;
 S míg daluk zenéje tart,
 Meglágýitnák a vihart.

És midőn a csarnokokban

Lassu némaság terül,

S a magas gothablakokban

A nap pirja fölmerül:

Munkasort hogy kezdne meg

Szerteoszlik a tömeg.

A két hercegasszony is megy,

A szelid galambkapár,

Arcukon mosoly, vidám kegy,

Millyen rájok égbe vár;

És utánok színre tán,

Egy kis apród van csupán.

Igy midőn karöltve mennek,

Mint egy pár szeráfalak,

Hangjain bús érzelemnek

Külvidéki koldus agg,

Esd előttük, térdre hull

S két szemébe köny todul.

Szép Izonda hercegasszony

Látva így a szenvedőt,

Valjon ez meg kit ne hasson?

Kérdi, bátorítja őt,

S biztató kegyajkiról

Üdvmalasztok árja szól.

„Vedd, szegény öreg barátom!

Jó az Isten, jó az ég,

Sorsodat bár zuzva látom,

Földerül szép napja még“

Hallatá Jolán szavát

S egy aranypénzt nyujta át.

* * *

Igy szeret, ki jó keresztény,

Példa rá e két dicső lény.

Nem mulékony hír s önérdék

Szórta konkolyát közéjük;

Tiszta céluk egy, hatása:

A szegények ápolása.

S a nyomornak, merre járnak,

Kart, segélyt öelve tárnak.

Fün reájok így az égben —

Példaképekül erényben

Itt a földön kik valának —

A dicsők jutalmi várnak.

Lakner Sándor.

ALVÓ FIAM FELETT.

Alszol fiam, kis angyalom,
Szelíded - édesen,
Viraszt fölötted jó anyád
Gyöngéd - figyelmesen;
Alszol, s mosoly leng ajkadon,
Bájos, miként ég hajnalon.

Mosolygsz: az álom szárnyain
Lelked föl égbe szállt,
S mit még nem érez itt alant,
Szent, tiszta kéjt talált:
Ott vannak angyaltársaid,
Velük játszatnak álmaid.

Játszál, o játszál, kis fiam,
Játékid égiék;
De majd ha uj nap kél reánk,
Társid kövessenek,
Jöjj vissza ismét, s kék szemed
Atyádnak nyisson bájeget.

C s á s z á r.

DAVID 10-dik ZSOLTÁRA.

Istenben bizom, barátim!

Mért mondjátok hát nekem :

Fussak mint madár a hegyre,

Mert megtámad ellenem ;

Mert sebes nyilát az ívbe

Tette már a cselszövő,

És igazra száll ki a nyil

Hogyha majd az éj lejjő.

S mert lerontá a mít egykor

Alkoték a védfalat:

Vad dühétől így a jámbor

Biztosítva hol marad? —

Égben ül trónján az Isten
És örök tekintete
Jókra úgy mint bűnösökre
Egyaránt kiterjede.

A gonoszra égető szél
S mennykővének gyilka száll,
Jó az Ur, a jót megörzi,
S pártján vídor arczezal áll.

Tárkányi Béla.

A TANÍTVÁNY.

Három tanítvány könyv előtt .
 Két úrgyerek , s kis árva lány ,
 A kettő játszik és nevet ;
 A mester borsót falra hány .

Tanulni jobb a zöldbbe kinn .
 Kiált az egyik , és megyen ,
 A másik hogy maradna most ?
 Járnak már nyaktörő hegyen .

Az árva lány is játszani vágy ,
 Előbb leczkékét mondja fel ;
 És most ő is kérezkedik ,
 A mester rá haragra kel .

„A vallástant még nem tudod .
 Tudom , tanítom , szól a lány ;
 S felmondja ; és kimenni kér ,
 Kicsalja őt a zöld virány .

„A számvetés még hátra van .
 Ő hallja ; és tovább tanul ;
 A könyvbe hullnak könyei ,
 Fáj szíve mondhatatlanúl .

„Hisz ők se tudták, mesterem?
 És játszniok még is szabad“
 „Ők urfiak, te árva vagy“ ...
 Az árva könye hull, szakad.

Sokára felmondá a lány,
 De kinn a fákon már az est
 — Illyenkor játszni nem való —
 Egy árnyat a másakra fest.

Szilajkaczagva zajlanak
 Be zöldből most a gyermekek;
 Arczok piros, könyvük szakadt,
 Örömben égnek a szemek.

Szól most a mester: „elmehetsz,
 Te is kicsint ki játszani.“
 Az árva nem hall, nem felel,
 Megfagytak könye árjai.

„Hallod? szabad!“ — de áll a lány,
 Fehér, halottként megmered!;
 A gyermek mindent szivre vesz,
 Gyermekszív könnyen megreped. —

Kicsalta őt is a tavasz,
 De olly soká van játszani —
 Nem gondolá, hogy angyalok
 Lesznek majd játszó társai.

NŐI BOLDOGSÁG.

NOT BOLDORAG

VILMA ATYJÁNAK.

Kassa, télhó 15. 1836.

Kedves atyám! Alig tudom min kezdeni levelem. Nem mintha annyira elfoglalna a vigalom; sőt azért, mivel soha nem találom teljes kedvemet, mióta tőled elszakadtam szeretett atyám! Csak most érzem, mit tesz az, egy szerető atyát nélkülözni. Igaz, itt van anyám, ezen jó, ezen áldott anya, ki minden léptemet vezérli, ki minden tettemet olly kegyesen s nyájasan bírálja: s ha valaha gyermek boldognak érezé magát, úgy én vagyok az: hogy illy szülőkkel álda meg Istenem. Igen, atyám! én gyermeki szeretetem teljében olly boldog vagyok, hogy mindennapi imám az ég kegyes urától nem kér egyebet annál: miszerint életem ezen örömét, melly bennetek központosul, minél hosszabbra, végtelenre nyujtani kegyeskedjék. És még is ... lásd atyám, néha úgy érzem, mintha boldogságomnak némi hijja volna, s csak

azért, mert együtt nem ölelhetlek, nem ölelhetem együtt anyámat s atyámat, nem velök együtt kedves testvérimet. Ó én meg nem oszthatom szívemet köztetek! Mit is érne szülőnek gyermeke fél szive? Egész szívem tied, édes atyám; — de egész szívem anyámé is! Milly édes volna anyám kebeléről a te melledre simulni, milly boldogító volna atyám szerető pillantását felváltani anyám kegyes mosolyával! S milly szent örömet, milly épületes gyönyört szerezne folyton látni s tapasztalni azon viszonyos szelíd egyetértést, melly köztetek mindig uralkodik, hallani azon oktatásokat, mik egyesülten zengnek ajkaidról minden alkalommal. S most különösen, midőn születésed napja közelg, most inkább érzem e hiányt mint valaha. Még gyermekkoromban olly jól esett elrebegni előtted illy ünnepen mindannyiszor szeretetem s hálám érzelmeit. Ha ollyankor könyűket láték ragyogni atyai szemedben: kimondhatlan édes érzelem fogá el hiv keblemet, s úgy tetszett, mintha Isten angyalai közé emelkednem, s mintha ők áldának gyermeked őszinteségemet. S most e pillanatban is felujúl bennem az annyszor érzett angyali öröm emlékezete; most is hallom minden édes szavaidat, miket olly alkalomkor hozzám intéztél. Mit tegyek tehát, hogy e napot méltólag ünnepeljem? Te ismered leányodat édes atyám! tudod, hogy lelkemet áthatotta az Isten negyedik parancsa. Ismételjem-e tehát mit annyszor elrebegék? O a papir olly hideg közlő eszköz, a leirt szavak olly hideg tolmácsai a hő érzelmeknek! Összesítsd tehát édes atyám te is mindazt, mit életemben már tiszteletedre mondtam, összesítsd

minden tettemet, mellyeket valaha kedvedre cselekedtem, s légy meggyőződve : hogy mindazokat most is elmondanám, ha szivedre simulhatnék, s mindig csak azt teendém, mi atyai szivedet megörvendeztetheti. Sőt ha egy évszázadig élnünk engedne Istenünk : gyermeki tiszta érzelmim mindig magasabb lánggal lobogandnak feléd, s tetteim mindig arra czélozandnak, hogy, atyai áldásodat megérdemeljem.

S ime, most ismét teljesen boldog vagyok. Enyészik a távolság, melly elválaszt tőled ; fohászim égbe repülnek jólétedért, s mosolyogni látom felém az angyalok sergeit. Az ur hatalmas keze, valamint itt fölöttünk, ugy fölötted is örködik, s legyünk bárhol : ő megvédend minden veszélytől. Édes jó atyám ! áldd meg gyermekedet !

VILMA IRMÁNAK.

Kassa, télutó 1.

Lelkem Irmám ! Olly tarka változatosságban röppenek el napjaim, hogy szinte tündérvilágba hinném magamat helyezve, ha efféle mesékről józan gondolkodással rég el nem szoktam volna. Egészen új élet nyílt meg előttem. Tegnapelőtt vezetett anyám először nyilvános táncz-vigalomba. Már az előkészületek sajátos hatással voltak reám, keblem szorongott, szemeim örömittasan s még is félénken tévedeztek nap estig : — remegve örültem, s félve remegtem. Beállt az est, közelgett a menés pillanata, s szívem összeszorult, mintha a liljom szirmaira hirtelen jeges szél lehelne. Ugy tetszett e perczben : mint-

ha eddigi elzárkozott magányom boldog ligetét a nyilvános zaj vihara akarná megrengetni. O én e perczen olly mondhatlanul irtóztam attól, mit tapasztalandó valék, szinte sejtve, hogy letépendi az élet valósága eszményim aranyos egéből ama bájképet, mellyet magamnak képze-lődésem szárnyain olly gyakran alkoték. Remegésemet csak anyám biztató jósága nyugtatá meg némileg, mert azon bizalom vön erőt rajtam: hogy jó anyám csak jót akarhat, hogy ő nem akarhatja leánya ártatlan boldogságát megrontani. Végre az ő derült arcán én is derültem, az ő mosolyát mosolyom kísérte; az anya örvendett gyermeke csinos öltönyén, a leány pedig anyja jóságán. Így léptünk a terembe. A szokatlan fényár elkábíta pár pillanatra, a fényes öltözékek elvakítanak; az öröm mind-ezt láthatni élvezhetni, diadalt vön lelkemen; de alig mult pár percz, már ismét visszavágytam csöndes lakomba. Érzém, hogy e zajongás nem lel viszhangra keblemben vagyis inkább, hogy a sok száz meg száz idegen alak közül egy sem pendít olly húrt, melly képes volna visszengeni lelkem gyöngéd rezgéseit. O ezen emberek olly hidegek, élvsovárok, üresek; nincs bensőség, nincs mélyebb érzés, nincs öszhangzás. Annyit beszéltek nekem már ezelőtt, hogy a fiatal leány az illy vigalomban találja fel először azon, illatos életléget, mellyet lelke mohón szí be, melly ifjúságának boldogító eleme: én ezt itt nem találtam.

Tánczba sodortattam. O mennyi élvet találtak társnőim tánczban, a vele öszeszött társalgásban. Én hideg, érintetlen maradék, sőt visszataszítottam. Hódo-

latokat hallgatni, majd ugyanazon szavakkal, minőket óra-negyeddel előbb egy másiktól hallgatánk, — unalmas. Nyilatkozásokat hallgatni, minőket ugyan azon egyén pár percz mulva más előtt mond el, boszantó. O igen új élet nyílt előttem, mint mondám, de a valóság, a világ, az élet élete; s kevés óra folytán megtanulám: hogy ezen élet nem olly szép, minőnek képzelém, nem olly jó, minőnek álmodám, nem olly boldogító, minőnek, hogy legyen, ohajtám. Tizenhét éves leánykát, minő én vagyok, ha gyöngye agyu, hiu képzelme, mi könnyen megzavarhat illy tündéresnek látszó életcsillám. De engem ez meg nem tántorított. Regényekkel nem igen táplálkoztam ekkorig; a miket olvasék is, jó anyám tanácsa szerint, csak tized részöket hívé, költemények gyönyörködtettek ugyan eddig is, de én azokban csak az emberi nemesb sziv általános nyelvét hallám hangzani mindig, — az emberegység nyilatkozatai igen kevés érdekűek valának. Így igen könnyen megmosolyoghatám az ifjak érzelő udvariságait, mert azonnal észrevehém: mikép a tánczvizalmi nyelv nem emelkedik a sziv bensőség nyelvéhez, az általános nemesb, magasb szivélet nyelvéhez, s hogy a regényes fényháznak, mellyel takargatni szeretik udvarlásukat, csak tized vagy tán század része való, vagy éppen annyi sem. Csodálkozol tán, hogy illy higgadt vérel tudok irni az első tánczvizalomról, s mintha hallanálak, hogy ismét philosoph fejnek gunyolsz, mikép azt gyakran aprólékos okoskodásink s versenygésink alkalmával tevé; de nem tehetek róla, nevezs bár különcnek rideg erkölcsbuvárnak, nekem mindegy; a nyalvalgó

édeskedés, ezen világszinpadi cziczomázás, ezen erőtetett bókolás nekem nem tetszik, s nem fog tetszeni soha. Sokkal becsesb nekem egy jó könyv olvasása, mellyből vidulhatni, okulhatni is, — vagy meghitt barátnővel, például veled kedves Irmám, összeülni, tréfálni, enyelegni ártatlan enyellel, s élvezni, bámulni a szép természet mindennapi csudáit, s így tovább. Igen ez sokkal becsesb időtöltés nekem, mint ezen oriási vigalmi köpeny alatt iz-zadni, mellyel minden otthoni elégtelenséget betakarhatni vélnek, mellyre csak azért aggatnak csillámgyöngyöket, hogy a foszlányok semmisége szembe ne tűnjön.

Édes Irmám, ne neheztelj, te vigalmi leirást vártál tőlem, s én száraz erkölcsi okoskodással tartlak, ismered kedélyem alapját, melly már gyermek éveimben is inkább a komolyabbra vonzott; azért bocsás meg; én még is szerető barátod maradtam; s mióta nem köröz ama boldogtalan fényözön s tarka szóáradat, ismét visszanyerém régi boldog derűtségemet. Szeresd azért tovább is nem csak igaz de egyszersmind vidámszivü Vilmádat.

BÉLA SÁNDORNAK.

Pozson . tavaszelő 10. 1836.

Szük nekem a világ, kedves Sándorom. Annyi vágy, annyi remény feszíti keblemet, hogy ezred részének teljesülése is alig lehetséges, érzem azt, s még is mind-egyike teljesüléseért imádkozom naponként Istenhez. Boldog időnek mondják az ifjukort, melly arany jövőt teremt magának minden nyomon; melly tündérkastélyokat lát

ragyogni minden fellegen, s minden kavicsot gyémánttá bir varázsolni, mikből ama képzelmi várakat felépítendi valaha. S illy ifjúság boldog is lehet, a mennyiben boldogságnak nevezhető a képzelődés üres játéka s csillámzatos tünelgése. De mi marad akkor, mi boldogságra igényt tartson, ha e játszi tréfái az elmének hiányzanak? Mi boldogíthatja az ifjut akkor, ha véletlen zuhanással a való élet kopár szirtjeire vettetik? Mit boldogíthatja őt, ha a higgadtabb elmélkedés óráiban számtani bizonyossággal előre látja: hogy amaz aranyzott fellegek mind szét fognak oszlani, ama tündérvárak le fognak omlani, ha látja és tudja: hogy a kavicsok csak kavicsok maradandnak örökké, mellyekből nem csak fénycsarnokot nem, de egyszerű kunyhót nem építendhet soha, melly akár önmagának szolgálhatna biztosító hajlékul vihar és fürgeteg ellen, akár embertársai befogadására nyithatna küszöböt az inség szenvedésiben. . . . Ha mind ezt tudja és látja a hideg megfontolás óráiban, mi boldogítja őt akkor? Oh, kinosak az eszmélet pillanatai!

Igy folynak jelen napjaim. Rémgondolatok izzasztják agyamat, s a gyötrellem súlyos cseppekben ül ki homlokomra, mintegy jelképezve a nehéz vihart, melly idegeimet ostorozza. Igen, rémgondolatok ezrei szállják meg keblemet, ha embertársim sorsát vizsgálgom. Én e szörnyü tábortól menekülni nem tudok; évek előtt üldöztek e gyötrelmes gondolatok s üldöznek most ujlag, csak hogy más alakban s más októl indittatva akkor és most. Szükölködő rimánykodik ajtóm előtt, szenvedő zokog séta útamón: s segítni nem bírok. A pár fillérnyi

segély, mi tölem telik, mit lendithet az ő sorsán? Körül- nézek könnyű szemekkel keresve a tehetőseket, a dúsa- kat, kik életén javithatnának, de nem találok őket. S felfohászkodom szorúlt sohajjal a mennyek urához: nem közelít-e egy segélyző angyal e nyomorultak ápolására? De a csudák korszaka letűnt; — s ekkor izzó könnyűktől sajgatott szemem megakad az alkony pírján, s nyugtató gondolat szállja meg lelkemet: hogy a nagy alkony után mindnyájan dúsak leszünk! De mit ér a pillanatyi nyú- galom? A honatyák a nép jóléte fölött tanácskoznak, s buborékot buborék után látok szétpattanni, enyészni. A nagy munka még csak kezdve is alig van, s a századok óta sohajtozó nép, a segély után századok óta kiáltozó felebarát ujolag csalódva sompolyog garádjá mögé, s ár- nyékba fekszik, hogy elaludja nyomoruságát. Oh hol ker- ressek vigaszt ilyenkor? ott, a szép kék egen-e, melly olly derült, olly gyönyörű, mintha itt alant minden leg- jobb rendén volna? vagy itt a virulatos földön-e, melly olly szépen zöldel, mintha mindenkinek akarna gyümöl- csöket teremni? Hol keressek vigaszt, ha egy nemzet, egy ország nem bir vigaszt nyújtani annyi milliónnak, nem nekem, ki ezen milliók sorsát szivemben hordozom? És hol találjak enyhülést mardosó fájdalmamban? zúgo- lódásban pattogjon e el mély keservem kitörése? kikeljen- e bántott kedélyem az emberi igazságtalanság, az élet kedvezményinek aránytalansága ellen. De van-e jogom, van-e alapos okom ez ellen kihelni? Vádolhatom-e a vég- zést, hogy ez így van s nem máskép; szabad-e vádolnom a népi jólét mellett küzdőknek olly lelkes, de mégis sike-

retlen fáradozásit? Ki tehet arról, hogy olly későn ébredénk eszméltre, hogy óriásbérczi súlylyal nehezkedik fölöttünk a letűnt idő elhanyagolása? Ki fog a lehetlenséggel küzdeni? — Az akarat szent és dicső; de a legdicsőbb, legszentebb akarat is tehetlen a miriádnyi gát, a töménytelen nehézség ellenében. Az ősbércz sziklatömegét egyszerre keresztül furni lehetlen, légbe röpitni akarni a kárpát lánczaít képtelenség! Átlátom, érzem, tudom ezt. Keblem majd megszakad ez irtózatoss bántomban; de hová forduljak, mit tegyek; én mákszem, én párány a végtelenség árjában? Szememből kiszáradt a köny, kiégett a fájdalom; a kelő napra tekintek s azal vigasztalom magam; lesz még e népnek hajnala, derül még nap az emberiség fölött. Tűrj tehát, szegény felebarátom, tűrj, a tűrőket megvigasztalandja Isten szent kegye!

E gondolatban rejlik némi enyhítő ír az óriási lélekszere, melly életem belsején tátong. De mi kevés az ahhoz képest, mit a világtól, az emberektől igényelhetni vélek. Mikép is elégithetne ez ki engem itt e földön, midőn érzem és tudom: hogy mind a mellett is, hogy ezernyi gáttal kell küzdeni, több történhetnék, mint a mennyi jelennen történik felebarátimnak emelésére. Nincs elegendő erély, nincs kitartás, nincs kiszántság az egyesekben; s így bármi magasztosnak látszassék is az összes törekvés eredménye, mégis csekélylyé törpül összevetve azon eszménynyel, melly elérhető volna, ha az egyes tényezők nagyobbyszerű működést fejtenének ki. S így

ezen összevetés eredménye réám nézve végre is csak levertség, s majdnem csüggedés.

Ezekből láthatod, barátom, hogy boldog nem vagyok. Nem részesülök azon ifjanti boldogságban, mellynek ölén társaim olly könnyeden, gondolatlanul s gondtalanul édelegnek. Nem, boldog nem vagyok. De még is boldogabb, mint évekkel ezelőtt, midőn a csüggelem küzdterén ingott süppedett lábaim alatt a föld, midőn a kételyek dühös hullámai közt nem volt horgonyom, nem szalmaszálom, mihez kapaszkodjam. O mi végtelenül különbözik még is jelen életem ama sötét múlttól! a lelki harcok rémgondolatai üldöztek akkor is, mint már emlitém. De a szörny, melly a gondolatokat éleszté, akkor a semmiség — a semmisülés vala.

A jelenben, a földi létben helyzém akkor minden bizalmamat; a jövőre gúnymosolylyal tekinték. A jelen, a földi élet vala azon kör, melly minden élvet, minden jót, minden üdvet magában zárt, a mi e körön túl feködött, ür, enyészet, megsemmisülés vala kábult lelkem előtt. Az emberek valának azon csudalények, kiktől mindent várhatni, az emberekben biztam határtalanul, — és — oh irtózom kimondani, — nem biztam Istenben! De föleszméltem még idején kárhozatos tévelyemből. Életem folytonos száguldozás vala egy megfordított gula alaplapján. Kapkodtam, szaladgáltam ide s tova, ennek is amannak is bizalmat ajánlva, ettől is amattól is segítséget, testvéri közre munkálást igényelve, s innen is onnan is visszalökette ismét másokat s másokat ostromoltam nyílt szívem reményivel. Ez alatt a gula mindig ingott, libegett,

tántorgott lábaim alatt, s valahányszor széléhez közeledtem, felfordulással fenyegetőzött. Visszaborzadtam a rémes mélységtől, melly elnyeléssel fenyegetett, irtóztam kinézni a távolba, hol álhitem szerint nem létezett semmi, csak ür és puztaság; visszatántorodtam, s az élvek bálványzásába merült önző csoportok kitaszítottak körükből, mivel létök egyensúlyát hivatlan tolakodással megzavartam. De a kellő központot, hol megnyugodhattam vagy csak megpihenhettem volna, nem találtam fel sehol. Elundorodva ez aljas vázaktól, miket embereknek neveztek, kétségbeesetten vetém magam az iszonyatos mélységbe, s e zuhanat gyógyulásom pillanata vala. Most a roppant életgúla alján ballagok; köröttem bogács, tövis, bürök és burján sarjadzanak, kigyók sziszegnek, s undok férgek hemzsegnek ugyan, de fenn a gúla csúcsán az örökké valóság napja ragyog, a jövő reménye csilámlik, az Isten trónja fénylik örök lobogásban. Igen, én visszanyerém bizalmamat Istenhez, hála jobb szellememnek, s fájdalomim közt ott nyerek megnyugvást, a túllét vigasztalásiban.

Igy édes Sándorom, jobb ugyan mostani életem, mint volt ezelőtt; de még teljes gyógyulásom, érzem azt, be nem következett. A rémes gondolatok most is üldöznek. Irtózatossá zavar környezi szívemet, s a homály borzadályai ijesztik lelkemet, valamikor csak az emberekre gondolok. Ember és homály fia nekem egy értelmű. Csak két emberfajt ismerek; ollyakat, kik homályban tespednek és nyögnek, s ollyakat, kik e homálylyal előzőnlük társaikat. Egy rész a butaság homályiban fetreng, másik

a romlottság éjében fuldokol. Oh, kinos helyzet ez, — majdnem kinosabb előbbi örülésemnél. Az önhittség örületbe ringatott; az örült pedig boldog a maga képzelmeiben, míg azokból fel nem riasztatik, s az ébredőre iszonyú az eszmélet öntudalma. Most hiszek Istenben: de nincs hitem az emberekben; bizom Istenben: de emberek iránti bizalmam megsemmisült. Várom a jövőt, de mit sem várok a jelentől; eszményeket keresek, de megvetem a valót, úgy mint van. Szeretem az erényt, de gyűlölöm a világot, épen azért, mert valódi erénnyel alig találkozom. Igy inkább tengek, mint élek. Csupa ellenmondás egész lételem. Bármennyire utálok is az emberek összegét, még is mély és kinos sajnálat, éles és keserű szájalom fogja el miattok keblemet; bármennyire erőködöm is utált körükből szabadulni, még is valami ellenállhatlan s meg nem értett vágy vonz vissza közbök; bármint akarom is elhítenni magammal, hogy megérdemli e tömeg az átkot, melly reája súlyosodik, még is forró könyüket hullatok elhagyott sorsáért, s térdre omolva imádkozom könyörületért az éghez. S ez talán onnan van, mivel e boldogtalan tömeg balirányu életében saját magam képmására ismerek. Bűn fertőibe sülyesztve, erkölcstelenség mételyétől elmérgezve látom nyavalyogni milliónyi embertársimat, s ilyenkor hatalmas szózat emelkedik lelkemben: vajjon érdemel-e jobb sorsot e nép, melly ennyire kivetkezett emberi méltóságából? De mélyebb pillantást vetve e rejtelmek bonyodalmira, világosan áll előttem az: hogy mindezen elveteműtség a hitetlenség, a materialismus, az elharapózott anyag-

istenlés szüleménye. S ekkor feljajdul lelkem mélyén az élet vádja, az öntudat szörnyetege, iszonyainak minden legioival. Hajh; mivé kelle lennem nekem is, ha ama boldogtalan pályán folytatom utamat! Hit éljen az ember szívében; hit az ész kisugárzása; hit nélkül az emberélet átkosabb az állati tengésnél. S e szegények tán szinte csak vak áldozatai a csábitók cselfogásinak, valamint én valék; s ki tudja, hánynak közölök lesz annyi lelk; ereje, hogy kiküzdje magát az anyagi bünszellem körmei közül? s fog-e az ugy sikerülni nekik, valamint nekem sikerült.

Ah, szeretnék minél előbb menekülni ezen irtózatossá ellenzetek tömkelegéből; szeretnék kigyógyulni teljesen minélelőbb; ohajtom ismét szerethetni az embereket, mert így nem leszek képes értök valamit tenni; pedig cselekvés nélkül bűn, folytonos hosszú bűn az élet. S most ítélj fölöttem, barátom, kitártam lelkem boruit. Itélj, s imádkozzál gyors gyógyulásomért, mert ha még soká tart ez állapot, nem tudom mi lesz őszinte barátodból. Isten veled.

VILMA IRMÁNAK.

Kassa, tavaszelő 12.

Szinte gyanítám, hogy minapi levelemmel nem lész elégedett, s azért meg sem lepett korholásod, mellyet tánczvigalmak iránti közönyösségem miatt hozzám intéztél. Csak rajta, kedves Irmán; folytasd ezt, ismételd minél gyakrabban; talán sükerülend kedélyemet búskomolyság-

nak indult irányából — mi megvallom, kissé aggódtat is — némileg kiemelni. De viszont te is megengeded, hogy gyakrabbi vidám és szeszélyes oktatásaidat mindannyiszor saját modoromban viszonozzam; miszerint engem is kecsegtet a remény, hogy tán te is fogadsz el némelylyeket az én komolyabb észrevételeimből; — s így egyszer majd csak azon vesszük észre magunkat, hogy mintegy öntudatlanul s erőtetés nélkül közeledtünk egymáshoz életnézetünk idomitásában. Sőt már minapi leveledből is ollyasmi világlik ki, — mintha koránsem volnál már ama pajzánka, gúnyos s röppenékeny gyermek, mint ezelőtt csak félévvel is, ki mindennek csupán nevetséges oldalát tudá felkutatni, s minden komolyabb mélyebb irányu szó, esemény vagy cselekedet ellen gúny és tréfa szikráival röppentyűzgetett. Így szeretlek, lelkem Irmán; s valamint te azon intést czélzád reám: hogy fejünkre nő az élet, s tulságos komolyságunkat kijátsza a bohócsokaság —; úgy viszont én azt irányzom feléd: hogy fejünkre nő az idő, e szökdécselő tréfavadászatunkat megbénítja az évek józansága.

Hogy azonban ne gondold, mintha a komor bölcsek élvgyűlölő dicsőségére igényt akarnék tartani, kivallom: hogy az emlitemen elsőn túl még néhány más tánczvilgalomban is részt vevék, több s több kedvet s élvezet találtam rajtok, — de a mi igen különös, csupán azért, mivel ügyesen el tudám különzeni a mulatságot a mulatóktól. Ez talán visszásnak fog tetszeni, de valóban úgy van. Szegre akasztám a számos bohóság, fonákság, s izetlen-ség miatti boszonzkodást; úgy vevém az embereket, mint

vannak, s épen az, mi eleinte bántott vagy keserített, mulattatásomra szolgálja; mert mosolygám vagy sajnálám magamban ama sok bók, hizelgés, okoskodás s elménczkedés körüli erőködést, melly mind csak arra szolgálja, hogy ezen emberek annál szembetűnőbbben tárják ki silányságuk, köznapiságuk, vagy épen aljasságuknak különben tán temetve maradandott titkait. E szerint képzelheted, igen jól mulattam, mi azt is eredményezé: hogy a tánczot pusztán magáért, nem pedig a tánczosokért kedveltem. De van még egy titkom, mit szinte rád bizok; de ki ne ne vess. Kevésben múlt, hogy fiatal érzéketlenségem jege fel nem olvadt. A mulatók soraiban volt egy jeles külseű s eleven elméű fiatal ember, kinek szép szavait majdmajd valóknak kezdém hinni. De hála az égnek, megmenekedtem idején a maszlagos hálóból. Szántófiéknál ő is megjelent az estélyen; s a vallási viszonyok is szóba sodortatván, ezen ifju — minek is nevezném meg őt? — bámulatos ledérséggel nyilatkozott mindazok felett, miket kegyes jámbor szív szentnek, isteni-nek hisz. Hideg borzadás csörgedezé végig ereimet, s megvetéssel fordultam el ez embertől, kinek számos szép tulajdonságát lassankint becsülni kezdtem; — s azótajó szemmel nem nézhettem reá. De a mi sokkal inkább viszsztatetszett, sőt mondhatom, fájdalmasan metszett szívem belsejébe, az azon egykedvűség, hidegség volt egyrésről, hogy senki, de senki nem találkozott az egész társaságban, sem nő sem férfiú, ki őt e tiszteletlen kicsapongásért rendre igazítaná, — sőt azon valóban szomorító pajzánság, vagy minek is nevezzem? — miszerint vol-

tak, s pedig nem csak férfiak, de nők — hallod-e, nők! — is, kik e sületlen elménczkedéseket, és vizenyős szó-játékokat jóízű, bátorító, s mintegy dicsérő, vagy legalább együttélvező nevetgeléssel kísérni és szaporítani nem pirultak. Oh, ha már ennyire sülyedtünk, hogy finomabb s művelteknek tartatni akaró társaságink is szabad színpadot nyitnak illy korcsosító szerepléseknek, mit várjunk akkor azoktól, kiknek kebleit már szegényebb nevelésöknél fogva sem hathatá át a vallási tisztelet bensősége? Családi élet, házassági viszony, szülői és gyermeki kapcsolat, felsőségi tekintély, irodalmi erkölcsiség, s közeleti illedék már úgy is megannyi gúny tárgyivá aljasultak a kiméletlen ajkak játékaival; csak az volt híjja, hogy a vallás szentsége, a hit ágazatai, az erény fénycsillagai, sőt maga az Istenség is szenttellen nyelvek fulánkitól sértegettsék, s ezt tenni divatos vidámságnak, észélnek, s mindenem felülemelkedő szépelműségnek tártassék! Mivé leszünk, ha ez így halad? Bomlás és romlás lesz ennek következménye előbbutóbb bizonynyal.

S hová meneküljünk illy undorító, s léleksajgató megtámadások elől? Mi szolgáljon védő pajzsul e mérgezett nyilak zápora ellen? O kedves Irmám, csak egy van: a vallási bensőség. S ime épen itt az alkalmas idő, a bőjti korszak. Hidd el. sokkal inkább elemenben érzem magam, mióta elzajogtak ezen zenéző, s ha illy rút kinövésektől éktelenítvék, csak zománczozott tivornyáknak nevezhető mulatságok. Beállt az ünnepélyes komolyság ideje, s én nyugton engedhetem át magam, semmi rend-

kivüli fény cziczomától meg nem zavart elmélkedésimnek. O mi boldognak érzem magam, midőn belépve nagyszerű szentegyházunk gót ivezetei alá, ahhoz röppíthetem lelkemet, kitől az egyedüli vigaszt s megnyugtatót vár. O mennyire emelkedik szívem, midőn megzendülnek itt a szent hangok; mennyivel magasztosabb a zene annál, melly a vilárcsillogványu teremekben szokott harsogni. Igen bölcsen van intézve, hogy a zajongó vigalmak napjait nyomban követik a szentebb elmélkedés hetei. Ez talán sokakat megment az örvénytől, mellybe különben a világi lengeségek csillámi megannyi lidérczként csalogatnák. Ah érzem is, hogy nekem is szükségem volt ezátmenetre, ha más okból nem is, legalább azért: hogy ismét kibéküljek az emberekkel, azon emberekkel, kiket az élvek fényesített padozatán mármár megvetni kezdtem, de kiket itt a szentelt talapon ismét becsülni tanulok. Áldjon meg Istenünk, szeretett Irmám! —

BÉLA SÁNDORNAK.

Kassa, tavaszutó 1.

Három hét folyt el azóta, hogy válaszodat vettem, s hat heténél több, mióta én irtam leveletem, mellyre azon válaszodat küldéd. O mennyi változáson mentem azóta keresztül! Szégyenlem a zavartságot, ama lidérczedő ide s tova kapkodást, melly azon boldogtalan soraimat bélyegzé, s melly miatt olly igen megérdemlém baráti szigorú feddésidet. O kedves Sándorom! mi egészen más levék én azóta; alig ismerek magamra, — s hálát

adok Istennek, hogy ezt mondhatom. Kedélyem vadonának alapja megrendült, mint mikor a természet óriási karjaitól rázatva megrendül a föld; s a beomlott kopár vadon helyén szende tó usztatja fodrozatos habjait, melylyek játszva az égiszellő csábjaival fenséges tüneményben tükrözik vissza a dicső nap arany arczatát. Végre lenyugszik a szellő édelgése is, s a roppant sík úgy terül el virúlatos partoktól övedzve, mint a derűtség angyalának remekszüleménye, magasztos fényáradatban dicsőítve a természet csudának pompáját. Gyönyörű habszínén mélység s magasság ölelkezik, ég és föld összeolvad azúrja bájaiban. Feltekintesz az égre, s ott a tó szépségeit véled feléd mosolyogni; — letekintesz a tó mélyeire, s ott az ég boltozatának nagyszerűségét véled felmerülni. Utánozhatlan kép, mellyen a lélek fölszellemül, a szív elandalog, az élet elvarázsoltatik; oly isteni kép, mellynek fenekén szentebb boldogság ragyogványa fényledez, s mellynek minden parányán az ihlet fellengése önti el határtalan, elragadó, ellenállhatlan hatalmát. — Illyen most az én kedélyem tüköre, illyen az én szellemem fölnemesült élete! Szívem kapujába mennyei cherub állt, s lángpallosával mind kiüzé a kétely s bizalmatlanságnak még hátrahagyott szertebolygó törpe magzatait, — s lön szivemben éden, tiszta és büntelen, szent és fertőzetlen, mint minő volt a teremtés első édene, midőn az kikerült az Alkotónak mindenható kezéből.

Oda hagyám Pozsont, üzetve nyugtalan szellememtől és szülőföldemet jövők meglátogatni. A lég és vidék változása jótékonyan hatott; a régi benyomások fölelevenül-

ve melegíték át szívemet; az emlékezet varázslata olly szeliddé s ártatlanná hangolá kedélyem, minő szelíd s ártatlan vala akkor, midőn gyermekded vidorsággal élvezém az első pacsirtaéneket, s madárkönnyűséggel kergetém a deli lepke tánczait e mezőkön, e réteken. Mindinkább elmaradt mögöttem a nagyvilági zaj, az idegen csoportok vegyülete, s mindinkább üdültem. Minden arczon, mellyel találkozám, ismerős, baráti vonalmakat vélek felfödözni, s annyira ellágyultam, hogy mindenkit szerettem volna szívemhez ölelni. Inkább s inkább tünedeztek az érdekharczok keserőségei, a pártok küzdelmének gúnyhahotái, mellyek egy egész ország szíveit lázas ingerültségre feszítnek, s reám olly idegenítőleg s nyomasztólag hatottak. E pillanatban úgy tetszék, mint ha az emberek mindnyájan testvéri karokkal fogódnának össze, közös vállakkal hordozandók közös terheiket. O én e pillanatban olly jóknak, olly gyermekileg szíveseknek képzelém az embereket, s egészen kiemelkedtem rideg mogorvaságomból. De ez csak perczig tartott; már a legközelbi pillanatban felzajgott ismét keblen fenekéről az elkeseredés haragvó tengere, hullámai alá temetendő az érzelem tavasznak virághimzette úszószigeteit. Igen, felcsapkodtak újra a kínos hullámtorlatok, az ész és hit őrtoronyát elborítani, s rajta a világitó lángot eloltani erőködve, melly egyedül biztosan kalauzolhat a vézszek fellegháborúiban. Felcsapkodtak, de reménylem, utószor. Mert a fénytorony szilárd szirteken nyugodt, s meg nem ingott, meg nem hajolt az ádázat szellemének gyilkos ostroma alatt. Mert oda pillanték a szent hegy-

re, a kalvária magasságára, hol gyermeki szívem annyiszor olvadozott boldog áhitatban, hol első ifjuságom érzelmei annyiszor hevültek istenes lelkesedésre, — oda pillanték, hol fiatal életerőm oly gyakran megszentesült az erénymalaszt, s Istenimádás salaktisztító lángjaiban. Oda pillanték, s a sötét hullámzatok szégyenülten, megtörve, s tehetlenül zuhantak vissza medreikbe, és sértetlen állt a lélek őrtornya, és homlokán az ész és hit fénytűze lángola fel dicsőbb lángolással! Igen, barátom én gyógyultnak, hitben s erényben erősnek, hősnek érzém magam e megható pillanatban.

És kisétáltam a város környékére a szent hétben, s felzarándokoltam a ritka szépségű kalváriára, s minden állomásnál új enyhület illatát szívá szendeség karjain ringatott lelkem. Látám, mikép keres és talál itt vigasztalást az inséges szenvedő, a nyomorban tengő ügyefogyott, — épen úgy, mint gyermekéveimben; látám, mikép magasztosul bizalomra Isten iránt a szerencsétlen, az árva, a koldus, — épen úgy, mint fiatalabb koromban; látám, mikép közeledik a dús, a fény magzata e szent emlékekhez, komolyan és magába szállva, s mikép keresi szeme az eget, fohásza a megnyugvást, imája az atyai kegyelmet, — épen úgy, mint boldog ifjuságom hajnalszakában. Édes merengésbe sülyedett elmém, o diadaléretettel eszméltem fel azon meggyőződésre: hogy még sem oly gonoszak az emberek, minőknek hittem, hogy vannak még közöttök, kiknek homlokairól nincs egészen letörölve a világ bünlehelete által a teremtés áldásának zománczkoszorúja. S ekkor saját homlokomhoz kap-

tam. Nem nem, e hév nem csalhat; e tűz, melly halán-
tékimat körülfüzi, az áhitat, a buzgalom, a lélekemelke-
dettségének ünnepi lángja!

Igy múlt el néhány nap. — Felzúgott végre a baran-
gok ünnepélyes zenéje, az ájtatos népet esti órában szent-
egyházba hívó. Rég nem érzett kéj ömlött el keblemen e
hangok hallatára. Mentem, siettem én is a tóduló soka-
sággal. Beléptem a dicső épületbe. Az oszlopok s izeze-
tek gyertyafényben úszó komoly és méltóságos rajzai, a
buzgó nép éneke s az orgona megható hangjai, a szer-
tartás fénye és ünnepélyessége, — mindezek összevé-
ve olly hatalommal ragadák meg lelkemet, hogy önkény-
telenül roskadozni érzém térdeimet. Szokatlan volt a be-
nyomás, — szokatlan és nagyszerű. S midőn megzendült
az összes néptömeg diadalmi hálaéneke, az öröm és áhí-
tat ez egyszerű, szivbül merített szent dala, s midőn
megindult zászlók és fényár vezérlete alatt az ájtatos jár-
dat, s mindenki feje fölött lebegett az áldás ihlete: —
s akkor nem birám többé tartóztatni magam, — legben-
sőbb érzésem szemeimbe olvadt, s könnyük árja magya-
rázá arczomon a megindulás, a legédesb illetődés titkait!
Már gyermekedveimben ellenállhatlan vala mindannyiszor
reám nézve e fenségesen szép ünnepély és ének hatalma;
sírtam most is, mint akkor, boldog voltam most is, mint
akkor valék! Igen, kedves Sándorom, a feltámadás szent
ünnepélye diadalörömet támasztott lelkemben, diadalt a
fölött is: hogy ismét teljesen vissza adva vagyok magam-
nak, hogy feltámadtam a tespedés homályüregéből újabb

fényéletre. Erőt érzek magamban, uj, hatalmas, végtelen erőt: tenni, működni, munkálkodni!

S mind e mellett — de ne mosolyogj gyöngeségem fölött — a legünnepiesb szertartások közepett is magára voná figyelmemet egy földi tárgy, — egy hölgyi arcz. Úgy lebegett ott a tömeg között, mint szeráf hajnali arca, mondhatlan bájjal, s túlvilági áhitattól körülözönölve, oly szép és derült, oly szelid és mégis komoly, oly ifju s mégis fenséges: hogy azóta álmamban sem akar távozni tőlem az angyalszerű tünemény. De hagyjuk ezt; a nőket mindig kerültem, — s úgy hiszem, el fog lobogni s elhamvadni keblemben e rögtöni villámsugár is.

Igy viradt reám husvét ünnepe; s nekem még boldogabb, önelégültebb ünnepem, nem volt soha. Így, e folytonos lélekünnepély közepett viradt reám május elseje is; s nekem még nem volt szebb tavaszi napom a mainál teljes életemben. S ha visszagondolok borongós múltomra; úgy tetszik, mintha csak most kezdeném érteni: mi az élet valódi tavasza — mintha ezentúl Isten örök tavaszában fognék élni! — ölel boldoglelkü barátod.

VILMA ATYJÁNAK.

Kassa, tavaszutó 20.

O szent Istenem! azt sem tudom, élek-e, kedves atyám! Irtózatosaik szívemnek kínai, s majd elől a fájdalom. Csak Istenben van még bizodalmam; ő benne helyezem reményem, boldogságom, mindenem! — O hisz ő mindenható, véghetetlen jó és kegyelmes: ő segíthet

s fog segíteni. Ő látja lelkem belsejét, s irgalma megszá-
nandja szenvedésimet, — o mert anyám halála sirba dön-
tene engem is Ah kimondtam az iszonyú szót,
— igen atyám, szegény anyám életveszélyben forog. Az
épülő pitvar reá szakadt. Lábai összezúzatvák. Jer édes
atyám, jer azonnal, segíts, tanácsolj, ápolj intézkedjél,
én magamon kívül vagyok; az ijedtség egészen elkábi-
tott. O atyám, siess, vezéreljen az Isten angyala!

U. I. E perczen lép be az orvos. Ő vígasztal, a
gyógyítást lehetségesnek mondja. O mindenható szent
Isten, vajha igaz legyen. Szegény jó anyám aléltan fek-
szik; mohón lesem lélekzete minden lebbenését. Az ájult-
ság már negyedórája tart. Jer sietve atyám; én imád-
kozom.

SÁNDOR BÉLÁNAK.

Sopron, tavaszutó 24.

És ismét kell, hogy korholjalak. Ambár minapi le-
veleddel egészben véve megelégedni teljes okom van,
még sem hallgathatom el egy észrevételemet, mellyet an-
nak néhány sora bennem támasztott. — Te a hölgyeket
kerülöd, pedig ezt tenned roppant tévedés. Csak neme-
sen érező hölgy képes veled az élet egész becsét, a mun-
kásság egész jelentőségét, a vallásosság egész erejét kel-
lőleg éreztetni, felfogatni, s élveztetni. Igen, neked nőre
van szükséged, barátom. Cseppet sem kételkedem ugyan
kijózanulásod őszinteségén, tisztult érzéseid bensőségén:
de hogy ez tartós, állandó legyen, azt csak nemes női

szív művelheti. — Jelennen föllelkesülve, áthatva vagy szerencsés átalakulásod fölötti örömedtől, s ennél fogva hajlandó levén mindent a legkedvezőbb színben látni, világnézeted is derültebb, tisztább, világosabb. De ez állapot sokkal újabb, e hangulatod sokkal ifjabb, hogysen szilárd következetességét biztosan jósolni lehessen. Valamint minden lelkesedés, úgy ez is lohadni, hülni fog, s bármennyire bízom is megférphasodott jellemed alaposságában, még sem szeretném egyedül erre építeni egész földi s jövő életed minden üdvösségét. Soha nem szabad feledned: hogy valaha e lelkesedésnek éppen ellenkezőjében sínylődtél, s annak végső maradványaitól csak nem rég menekültél. S ki tudja, ki van-e irtva végkép e veszedelmes nyavalya, vagy tán csak visszafojtva lappang szíved titkosabb redőiben, csak elnémitva hallgatódnik annak zsarnoki bőszülete? Sőt lélektani tiszta elvekből indulva ki, nem is valószínű e métely tökéletes megsemmisülése. Ollyan ez mint a bokor mögött ólálkodó krokodil, melly míg martalékot nem lát, csöndesen hever, de villogó szeme mindig résen van, csak a pillanatot várva, mellyben előronthasson. Egy ingerlés, egy őrizetlen pillanat kell csak, és martalékul esik lelked áldott nyugalma. Ne higyj a vidámszóld pázsitnak, melly olly igézőleg terül el lelki állapotod felületén; ingovány az még most, alatta posvány gőzölög; — csak addig virul fertőzetlen színezetben, míg szellemi könnyedséggel lebegsz fölötte; ereszkedjél le vigyázatlanúl felszínére az anyagság súlyával: s azonnal beszakad a söppedék, s iszap rutitja tiszta lényedet. Igen, barátom, a lélek, melly

már el volt telve valamikor a tévelygés maszлагаival, csak egy szerencsétlen érintésre vár, s azonnal előrohan az indulatok tárházából a balságok, előítéletek, kételyek hátterbe szorított egész tábora. Azért folytonos ápolásra, szelíd és soha meg nem szakadó ápolásra van szüksége újabb lelki állapotodnak, hogy Istennek szent áldása jótévő napsugárként kiszárazsza az ingoványt, s a megszilárdulandott alapokon valódi virágok s gyümölcsök tenyészhessenek.

Most nyugodt, derült vagy, őszinte hódolattal imádsz a gondviselés örök jótékonyosságát, simulsz az emberekhez, s vágyva vágyol tetteleg bebizonyítani, mennyire fekszik sziveden a világi érdekek nemesítésében részt venni. De ki áll róla jól, hogy nem zavarandja meg semmi ez üdvös irányodat? Ember hatalmában van-e a körülmények idomítása, az események elrendezése, a véletlennek, az elemi balságoknak, az emberi érintkezéseknek eszmény szerinti módosítása, akadályzása vagy siettetése? Nem fog-e megtörténni, hogy legjobb fáradásid épen ellenkező sükert arassanak? hogy emberekben s reményedben újra csalódjál? hogy szerencsétlenség tönkre verje minden erkölcsi, szellemi, s anyagi vetésidet? Nem fog-e megeshetni, hogy legnemesb küzdelmidben egyedül állj, hogy gazok s elvetemültek harcra lehetlennitse legtisztább szándékid életbeléptetését? Sőt, igen nagy valószínűséggel jósolhatni, hogy ez gyakrabban meg fog történni az élet hosszú során. Mit léssz akkor teendő? Elkeseredel-e újra az emberek silánysága fölött, s lábbal taposod azt is, mi jól létrehozni még ha-

talmadban állana? Kétségbeesel-e ismét, mint hajdan, a világrend józanságán, a lét és örökkévalóság összefüggésén, s kétkedel-e újra azon mint hajdan, hogy az örök gondviselés számba veszi legparányibb erénymunkáidat is. habár néha a gonoszoknak szabad tért látszik is engedni? S mire való volna tehát az erényesek élete, ha arra nem, hogy szilárd, visszarettenthetlen harczban végre kiküzdjék Isten dicsőségét a roszaik ellenében itt e földön is? Vagy te mindannyiszor saját erődből fogod legyőzni e kísértéseket? Emlékezzél meg, hogy már egyszer eltántorodtál, s hogy a háttérben még egyre leskődik a szörnyü krokodil, s alattad még mindig ingovány terül. Mi nyujtand tehát erős vigaszt mindezen balságokban, mi fogja ellensúlyozni illy elemek dühének rohamát? Csupán és egyedül szilárd bizalom a Mindenhatóba, csupán és egyedül mély, benső, igaz vallásosság. — Oszlopra van szükség, mellyhez támaszkodjál, mellyet átkarolva biztosan állj a lábad alatt sodorva rohanó hullámok közt. Szoszlop: tiszta női szerelem. Olly nő szerelme, ki erényben él, erényt lehel, erénnyel táplálkozik; olly nő szerelme, kit szelídség, kegyelet, áhitat szellemit, kinek lelkével összeforrt a vallás szentsége. Igen, illy nőre van szükség. Ha bánat fog el, ő vigasztal, ha terveid megbuknak, ő emeli fel csüggedő lelkedet, ha minden elled esküdni látszik, minden elhagy, gúnyol és üldöz, s te mármár feszíted ökleidet az összes világgal harczra kelendő: ő csillapítva oda irányozza tekinteted, hol minden harcz ki lesz egyenlítő, s attól esd fejedre kegyelmet, kitől egyedül várhatni gyógyszert a legszonyubb csapá-

sokban is. Így hat a jó nő erénymagasztossága, s vallási érzelmeinek fensége! S ha egyszer magzatot ringatsz térdeiden: ő a hatalmas oszlop virágkoronája. Reá tekintve mindig fel az égre tekintesz, mindig ahoz emeled szemed, kitől ez áldást vevéd. A gyermekben tisztúl meg végkép a férfiú szellemélete; ő azon kapocs, melly jelent sjövőt összefűz, s mellyet azért bízott az Isten gondjaira, hogy benne megtestesítsd, s általa terjeszd az erenyéletet, s Istenimádást jövő nemzedékek sorai közt!

Ismétlem, házasodnod kell. Végy példát rajtam, és higgy nekem. Te most 24-dik évedet éled: én hat évvel náladnál idősb, s tán tapasztaltabb is vagyok. Higgy szavaimnak: mióta nő és családanya vagyok, csak azóta tudom, mit nevezhetni földi holdogságnak, s mikép lehet megérdemelni a mennyeket e földön. — Ismerem házasság iránti régibb nézetidet. Nem gondolál nőt találhatni valaha, ki egész tiszteleted megérdemelje. Igen természetes, hogy te, ki az emberi összeséget sokkal súlyosabbnak, s az összeggel az egyéneket sokkal aljasabbnak hívéd, mint a minők valósággal, a hölgyvilágra nézve sem tevélt kivételt mogorva embergyűlöletedben. Oh úgy hiszen, kedélyed újabb fordulata e tekintetben is jótételeg hatott, s ki van már köszörülve emberkerülő bizalmatlanságod e megrögzött rozsdája is. Ugy van Bélám! meg kell gyökeresülni azon meggyőződésnek szívedben: hogy találhatsz erénytiszta nőt; e meggyőződés, e hit nélkül nem lesz tökéletes emberek iránti hited; e hit nélkül boldog nem lehetsz.

A házasság gondolatával meg kell barátkoznod már

csak azért is, hogy munkássági jó föltételidet illő összhangzásba hozd. Az ember munkásságának egyik kiválólag kitüzött czélja: hogy boldoguljon maga, s boldogítson másokat. O de vajmi széles a mások boldogításának mezeje, mérhetlen, végtelen; az egyes ember munkareje pedig olly parányi! mi marad itt fenn egyéb, s mi természetesb, mint olly kört választani, mellyet munkásságunk egészen betölthet, s mellyet ez által egészen boldogítani képesek vagyunk. S ez a családi kör. Sokkal rövidebb az ember karja, hogysen vele ölelhesse az egész emberiséget, — sokkal távolabb állnak szívetől s hangjától a milliók, hogysen melegülhetnének vére lüktetéseitől, s megérthetnék bár legtisztább czélzatu szavait. De a család minden tagja versenygve fut védő, ótalmazó, s boldogító karjai közé, — keble minden dobbanásán szentebb hevületre lelkesül, — ajkai mindenszáván épül s megilletődik. Legyen bármi hivatalod az életben, bár a legterjékenyebb határu, alig fog gyümölcsözni fáradozásid század része; az emberek szívében pedig, s reád áldást árasztólag gyümölcsözni alig ezred, alig tizezred része. Lépj ki a világ terére, tanits, ints, irj, szónokolj: a süker mindig kétséges; a tömeg hideg marad; bámulni fognak talán, — megérteni igen kevesen. Ellenben a család szentelt körében, melly veled érez és él, veled örvend és szenved, veled kél és veled nyugszik, minden tett és szó magva, jó földre talál. Smilly dicsőült öröm rezgi át melleidet, tudva, hogy kiket neveltél, bennök mindannyi lelket nyertél az erénynek, az égnék, az öröklétnek, — s viszont érezve, hogy csalá-

dod reád is folytonos tökéletesítő hatást gyakorol. Te Istenhez közelebb vezeted családotod, s viszont családod téged emel naponkint egyegy lépcsővel közelebb az örök-
kévalóhoz. O nincs nyelv, melly kimagyarázhassa mind azon bájt és üdvözítő hatalmat, melly e körben kínálko-
zik. A férfit boldogító munkásságának valóságos köre: a
családi élet kertje.

S mindezek koronájaul tüzd oda: hogy szent val-
lásunk ölében a házasság valóságos szentség: mennyi ma-
laszt és áldás, mennyi boldogság és üdv anyjává lesz
igy a családi élet! Azért, kedves barátom, ne kerüld a
nőket. Sőt meglehet, hogy épen ama szeráfarczu lény,
kiről futólag emlékezel, van kijelölve teljes boldogításod-
ra. Én legalább nem nézhetem pusztá véletlennek, hogy
olly negyszerű szent ünnepély alkalmával épen e hölgyi
arcz tünt fel előtted, s pedig egész életedben. Isten uj-
ját látom én e találkozásban téged arra intőt: e nő tár-
saságában kell megszentեսülni életednek, erény és hit
szolgálatában siriglan. — Áldjon meg Isten legkegyesebb
akarata! —

VILMA IRMÁNAK.

Kassa, nyárelő 10.

Ismételve panaszkodol leveleidben, hogy elhanyag-
lom barátságodat, olly hosszú idő óta egy sorral sem
örvendeztetve meg téged. De mikép vehetnéd ezt nekem
most rossz néven, hiszen tudod, milly szerencsétlenség
érte házunkat; s ez iránti őszinte részvétedet a legszi-

vesebben köszönöm. Ám te én tölem akarod hallani az eset elmondását, minthogy a hir idegenek száján mindig növekszik és torzúl. Most már tehát nyugodtabb vérrel teljesíthetem kívánságodat, mert hála az Isten kegyelmének, a veszélyen túl vagyunk.

Udvarában azon háznak, mellyben lakunk, szárny-épületet emelnek, mellynek pitvarára a régi épület pitvara összefüggőleg szögellik. — Vasárnap volt. Anyámmal a már majd egészen kész építményt a pitvarsoron sétálgatva körülnézegettük. Laczi öcsém ozsonnáért kiáltozott, s én siettem őt kielégíteni. Alig távozám, ropogás hallik; egy zuhanás, s anyám jajsikoltása hasítja fületem. Visszafutok, — s oh irtózatos látvány! — borzalom fogja el lelkemet: szegény anyám, a leszakadt boltzat alá temetve jajveszékel. O kedves Irmám! e pillanat rémülete kimagyarázhatlan! Segélykiáltásom sükertelen hangzott el; mert cselédeinket részint déleesti isteni szolgálatra, részint sétára eresztők, s az egész házban csak magunk valánk otthon. Megrémült kis öcsém szinte csak növelte siránkozásomat. Látám, hogy itt tenni kell, s Laczit segítségre felszólítám. E pillanatban érkezett repülve fel a lépcsőkön, egy ismeretlen szabadító. Fiatal úr volt ez, ki arra sétálva hallá a ház közelében a zuhanást, s kiáltozásinkra felrohant. Nem sokára a szomszédok is összecsdültek; de már ekkor a szives ismeretlen, karjainak mintegy óriási erejével, nagy részint eltakarítá a kőhalmazt, s midőn amazok tovább folytatnák, a munkát, ő anyám ápolására fordítá figyelmét. Végre minden félre volt emelve, — de jó szülőm állapota fölötte siral-

mas valá, sietni kelle, mert a boltozat többi részei még egyre ropogtak, s az oldalfal is bedőléssel fenyegetőzött. Az idegen ifju karjaira emelve anyámat a leggyöngédebben vivé ágyára, s azután orvosért futott. E szörnyü bal esetben még szerencsének mondható az, hogy az omlás anyám mögött történvén, csak lábait érheté s a hulló kövek is így tolultak egymásra éleikkel, hogy egész súlyok nem nehézkedett elesett anyámra, különben teljesen összezúzták volna csontjait.

Rémületem első óráiban még nagyobbnak képzelém a veszélyt, s az orvos vigasztalásit is csak — vigasztalásoknak vevém. Atyám megérkezével minden jobb rendbe jött: de én egy negyedórányit sem távoztam azóta a szegény szenvedő ágya mellől, s csak midőn már ellenállhatlanúl nyom el az álom, engedek magamnak koronként pár órai szendergést. O én e csapás inségében is olly boldognak érzem magam, ha szeretett anyám minden legcsekélyebb ohajtását elleshetem, s teljesíthetem. Mert lehet-e gyermekre nézve nagyobb boldogság, mint kötelességét teljesíteni szülői iránti hálájában; lehet-e tökéletesb hála, mint az, ha magunkat feláldozhatjuk szüleink segedelmére?!

A nemeslelkü mentő azóta gyakrabban látogatja házunkat, mindig a legbensőbb részvétet tanusítva a beteg sorsa iránt; atyám szivesen társalog vele, s anyám már ágyához is hivatja gyakrabban, hogy mindannyiszor megköszönje széplelkü készségét. Várlaki Bélának híjják, müvelt, lelkes, szerény és — szép ifju. Időközben jutott eszembe, hogy a feltámadáskor akaratlanúl is szemembe

tünt. Egy itteni öreg ügyvédnek a fia, s nyolcz év óta nem látta szülővárosát. Ismeretsége mindinkább érdekessé lesz, és — hisz előtted nincs titkom — szinte féltem szívemet. — De végeznem kell, anyám csönget. Isten veled.

BÉLA SÁNDORNAK.

Kassa, nyárelő 14.

Ha most hatalmamban volnának a szent hajdankor ama csudaerejü kürtjei, mellyek harsogására beomlottak Jerikó falai, — mind megfűnám őket: hogy omoljanak le mindazon falak, mellyek szívet szívtől elzárnak, embert embertől elkülönöznek. Annyira megutáltam egykori szerencsétlen emberkerülésem emlékezetét is, hogy mind meggyógyítani szeretném, kik hasonló nyavalyában sanyalódnak, hogy megmenteni ohajtom az emberi nemzetete mételyes kórtól, melly az emberszív legnemesb gerjengéseit már csirájokban előli, a felebaráti szeretet, testvéri egyetértés, s tetteleges részvét harmatcsókolta virágait gyökeikben kiaszalja. Most érzem, hogy gyógyulásom hathatós, lelki egészségem állandó leend. Én, ki hajdan balgán hívém, hogy nem létezik Isten szép ege alatt emberi lény, kiért fáradozni, működni érdemesnek tarthatnám, — én találtam olly lényt, kiben, habár egyedül maga volna is jó mindanyi gonoszok közt, becsülni, szeretni tudnám az összes emberi nemzetet, kiért megtudnám bocsátni a világ minden tévelygéseit, s aljasságait, csak azért, mivel e világ képes vala illy terem-

ményt felmutatni. Hajdan valamit tenni az emberkért kétkedtem, vonakodtam, mert önzőknek, haszonlesőknek hívém mindnyájokat, s most e lényért, s e lény kedveért az emberiségért feláldozni magam olly jól esnék szívemnek. Kérje véretem, éltemet, kérje erőm minden parányát, cselekvőségem egész összegét: mind, mind az övé! Mérjen rám óriási terheket, én elviselem; parancsolja a lehetetlenséget, én lehetővé teszem. Igen barátnom, a hölgyet, ki éltemet boldogíthatja, kit szelidség, kegyelet, áhitat szellemit, ki erényben él, erényt lehel, erénynyel táplálkozik, kinek lelkével összeforrt a vallás szentsége, e hölgyet én megtaláltam! Ő az, kit a feltámadási fényözönben szeráfként láttam lebegni, — igen, ő az! Érzem, csak e hölgy társaságában virulhat fel nekem az emberi méltósághoz illő cselekvőség egész édene.

Olly boldog vagyok kedves Sándorom! Azért ne neheztelj; ha boldogságom teljében ismét zavartabbak jelen soraim, mintsem férfias higgadt jellemhez illenek; de lásd: én szeretek. Viszont szerettetem-e, nem tudom. Elég az hozzá, én szeretek, s ez érzetben boldog vagyok. Azt mondják: az ember kétszer gyermek: élete első zsenyéjében, s az aggodt vénség éveiben. Pedig van még egy harmadik gyermeki időszak is, az, a mikor szeret. O de ez a legboldogabb időszak. Gyermeknek lenni az öntudat egész teljében, az értelem egész fejlettségében, a költészet egész magasztosságában, — milly boldogság! S illyenkor a zsenge évek minden szép tulajdonival birni, határtalan bizalommal mindenkire, egyszerű ártatlansággal, mély kegyelettel, mindent ölelő szeretettel bir-

ni, erényben, áhitatban lelni kedvet, örömet, élvezetet, — o mi dicső, mi végtelenül boldogító. Kinek élethivatása szerelmet igényel, s még sem szeret, vagy soha nem szeretett, tisztán, mélyen, igazán, — nem lehet jó ember. — Szívem, egy kert, mellyben milliónyi virágok hirdetik az élet szépségeit, s a legdiszesb pompavirág, legmagasban emeli benne fejét a fellegekhez, Istennek tömjénez fűszeres illatával, hálát illatozik azon véghetetlen jóságért, melly e létet olly szépnek alkotá. Hajó az én szívem, melly tükörsima özönön úszik tova, ama távolba, hol óriási bérczek, hol égbe nyúló havasok megannyi ragyogó oszlopként jelölik a mindenhatóság birodalmának nagyságát, — oda úszik a kikötő felé, mellynek fénytornyán az öröklét örömlángja lobog, oda siet, hogy üdvözölje legsudárabb árbocza lobogójával a Mindenhatót, ki illy bájt önte a földi lét titkaiba. Sas az én szívem, melly diadal érzettel tör fel a csillagok közé, s lelkesülten a nap tüzétől szárnyai csattogásával dicsőíti a mérhetlen világok urát, ki e porszembe — a földbe is olly boldogító önérzetet lehelt! — Mondhatlanok ez új élethajnal malasztugárai, s kifejezhetlen a kéj, mellyet lelkem virányán élesztenek. Gondolatim megannyi harmatgyöngyök e virányon, mellyek özönében szivárvány szinei fűrödnek, minden szavam egy hajnali háladal a végtelenhez. Most, csak most érzem, hogy meghallgatá Isten töredelmességem fohászit, hogy engesztelődve van teljesen hajdani bünömért; igen érzem ezt, mert, kin az úr haragja nyugszik, illy derült, illy boldog nem lehet.

S a hölgy neve, ki mindezt eszközlé bennem, Hid-

falvi Vilma. Anyját életveszélyből mentém meg, de a csapást még mindig sinyli. Csak most kezd üdülni. A leány folytonos ápolással szorgoskodék a beteg körül; de illy gyermeki áhitattól szentesített ápolást csak eszmények országában keresbetni. Ennyi önmegtagadás, ennyi szenteség és érzetmélység, ennyi angyali bizalom Isten iránt, olly mondhatlan maga megadásával párosulva csak szentek jellemit bélyegzik. S mind e mellett mennyi jelesség egyéb tekintetben is! De nem festem őt most, — tán más-kor jobban sükerülend ez; most sokkal inkább el vagyok fogulva saját énem vizsgálatától, hogyses az ő erényeit méltó ecsettel örökithetném. Isten veled mi hamarábbi találkozásig. —

SZENDEY HIDFALVINAK.

Sz. . . . falva, nyárhó 8.

Csodálatosan lepett meg leveled kedves barátom! nem mintha valami rendkívüli dolgot fődöztél volna fel előttem azon lehetőség gyanításában, mellyet említett, — hanem inkább azért, mivel e sejdítésedhez olly különös, mondhatnám idegenszerű észrevételeket csatolsz. Azt, hogy leányodba valaki beleszeressen, igen természetesnek látom, azt pedig, hogy leányod is szebb érzelemre gerjedjen vagy gerjedhessen valamelly derék ifju iránt, szinte igen egyszerűnek találom; de már azt, hogy neked csak távulról is eszedbe juthasson, illy féle szentebb vonzalmak további fejlődhetését gátolni, nehezíteni, vagy csak lassítani akarni, ezt, bocsáss meg őszinte barátságomnak,

igen furcsának, sőt hogy többet ne mondjak, nagy gyöngeségnek kell neveznem. Te magad elismered, hogy az ifju derék, eszes, és példás jellemü. Más apa kapva kapna az alkalmon, illy ággal diszíthetni családjá törzsökét: s mit teszesz te, édes barátom? — te mindenkép azon törd fejedet, mi módon akadályoztasd a történhető nyilatkozásokat. S miért? Mert nem tudod bizonyosan: vajjon valóságos nemesember-e Várlaki Béla, vagy nem? Ha most együtt volnánk, rövid úton szemed közé nevetnék; de mivel ezt most nem tehetem, s te azonfelül olly komolyan adod elő a dolgot, egyszersmind véleményemet s tanácsomat kikérve, rá szánom magam, hogy kissé komolyabban megleczkézzelek.

Mi ketten még a régi világból valók vagyunk — de életútunk különböző levén, nézeteink is sokban eltérőkké módosultak. Mikor még együtt jártuk a tanpályát, sokkal elfogultabb volt még a nagy tömeg, s a felvilágosultak sokkal gyérebbek, hogy sem akkor a születésjogi előítéleteket valami feltűnőnek lehetett volna venni. S mégis, milly benső, igaz, őszinte s elszakadhatlan barátokká levénk mi ketten, én a németnevü, pórszületésü, szegény ifju, s te az ősnévü, ősnemzetségü, rangos, és birtokos szülők fia! Szívedet akkor a barát választásában épen nem gátolá az idegen név, és cím nélküli szegénység. Midőn megmagyaritám nevemet, megtapsolál ifju örömben, nem mintha ez, úgymondád akkor, reád nézve különbséget tenne, hanem mivel nézeted szerint, ezáltal is megakarám mutatni, hogy testtel lélekkel szeretem a nemzetet, mellynek tagja vagyok. Ez csekélység; de te még-

is épen ezen alkalommal fogadád: hogy tudván, mikép a név rajtam semmit sem változtatott, soha sem fogod azt nézni, kinek minő neve és czime van, hanem csak azt, ki mennyire becsületes és honszerető. Lám, lám, — ezen szép fogadásodat most vénségedre, úgy látszik, feledni akarod.

Már maga azon habozás és határozatlanság, azon kitérőzés s bátortalanság, miszerint nem tudsz vagy nem mersz egyenesen tiltólag föllépni, eléggé mutatja: hogy szól mégis szíved fenekén egy titkos szózat, melly illyféle zsarnoki tettettedet nem helyesli. Igen, de te egyre kétkedel, s mégis mintegy reá akarnád beszélni magadat, mintegy magad előtt erőködöl mentegetőzni czifránál czifrább okok utáni kapkodásodban: hogy még sem volna helytelen illyszerű föllépésed. Természetes, mert te rabja vagy a világnak, a körülményeknek, az emberek nyelvének. Te egészen más levegőben éltél ekkorig, mióta pályáink szétágaztak; a társadalmi érintkezések sokkal nyűgözőbb befolyást gyakoroltak reád, hogysem csak reá is értél volna összevetni a dolgok külszínét a belső lényeggel, s a számtalan balitéletet kellő vizsgálat alá vehetted volna. De a te szemüved, mellyel nézed a világi dolgok folyamát, nem az enyim, — mert életmódom egyszerűbb, hivatásköröm szellemibb, s így nézeteim sok tekintetben tisztultabbak, függetlenebbek a tiednél. Ezek nyomán azon meggyőződés állapodott meg lelkemben, hogy nemesebb szívonzalmak ügyében csak szellemi és erkölcsi okföket szabad tekintetbe venni, — csupán anyagiaknak engedni eldöntő súlyt, valóságos véték.

Tekintsük csak a józan ész világánál a dolgot. Mi forog fen itt? — nem csekélyebb, mint leányod boldogsága. Föltehetni-e épeszü emberről, okos apáról: hogy készakarva gyermekének boldogtalanságát szándékolandja? — Te magad kedveled Bélának társaságát; — már micsonda ellenmodás az, azt akarni, hogy gyermeked ne találja abban kedvét? vagy azt szeretnéd, ha olly ifju nyerné meg leányod szívét, kit te magad, bármi okokra nézve, nem szenvedhetnél? hisz ez a józan észnek épen legélesebb ellentéte volna! — Te elismered, hogy Várlakinak hálával vagy lekötelezve nőd megmentéseért, s hogy egyéb erényei miatt is becsülnöd kell őt. Hát azt akarnád-e, hogy leányod szerelme ne alapuljon erénybecsülésen? — és saját gyermeked szívében épen az erények egyik legnemesbikét, a hálátakarod elfojtani? vagy épen egy egész élet boldogtalanságával akarod őt büntetni azért, mivel a legfőbb hála érzelem, gyermeki hála az anya megmentéseért, indítá meg először ártatlan keblét? Nem, te illyet nem akarhatsz; hiszen megtagadnád józan eszedet, s apai sziveden erőködnél zsarnokságot elkövetni!

De van még egy magasabb szempont is, s ez a vallási. Ha nem volnék is az egyház férfia, tiszttán emberi kötelességnél fogva sem szabadna a vallás parancsait mellőzni; jelen tisztlemnél fogva pedig kétszeres okom van minden alkalommal fölidézni a vallás szent szózatát. — Igen, nem csupán a szív vonzalma indítja arra a szülőket, hogy gyermekeiket lehetőleg boldogítsák, hanem ez valóságos isteni parancson alapuló fensőbb kötelesség. „Szeresd felebarátodat, mint tennen magadat!“ — Van-e

szülőnek közelebbi felebarátja, mint saját magzata? S fogja-e ezt illően felebarátalig szeretni, ha boldogságát eszközteni elmulasztja? A magzat valódi kincs, Istentől a szülőre bizva, hogy ez annak lelkét művelje az örök üdvösségre; kincs, mellyet számom fog kérni a Mindenható a végítélet napján, s mellyről számot nem adhatni irtózatossá! O de mikép adjon számot az apa azon gyermeke lelkéről, mellyet maga taszított a boldogtalanság örvényébe? Meggondoltad-e mind a szomorú, az irtózatossá következőket, mellyek megannyi szörnyszülőttei a kényszerített, boldogtalan házasságoknak? A férjét nem szerető nő vagy tür szelid önmehtagadásban, minden perczen várva s ohajtva a szabadító halált, s ekkor élete folyvásti titkos gyötrellem; s minő homlokkal fog megállni az ezt okozó apa az őt kérdőre vonó örök bíró előtt; ha gyermekét soha nem szünő kintpadra hurczolá? — vagy legyőzötve az élv kisértésitől átengedi magát minden kicsapongásnak, s ekkor élete szakadatlan láncza a hűtlenségnek, fertelemnek, legátkosabb bűnnek, s mikép mentegtetendi magát a zsarnok szülő az úr tronja előtt, ki gyermekét a bűn fertőibe kényszeríté? Lehet azonban, hogy a boldogtalan szerelmes soha sem nyújtja másnak kezét, s oda hervad harmat nélküli virág gyánánt, s oh, milly rémletes teher azok lelkén, kik ezt okozák, illy feláldozott élet! S nem hallottál-e semmit szerelmi örület okozta öngyilkolásról, midőn a végső lehetet is átok az élet megmérgezői ellen? S nem rázza meg lelkedet illy borzadály meggondolása is?! Mindezen s hasonló szerencsétlenségek pedig mennyire ritkulnának,

ha azok, kiknek eldöntő szavukon néha mint hajszálon függ a boldogító koszoru, vagy a gyilkoló tör, kevesebb makacssággal ragaszkodnának ferde előítéleteikhez, ha lelkiismeretök rovására nem gyujtanának dicsőítő szövétneket a világi érdekek balga győzedelminek! S van-e arány, sőt nem bün-e csak gondolni is arányra, holmi salakos érdekek és az örök lelki üdvösség között?

Illy szegényes földi érdekek, illy aljas előítéletek nem valának szent mesterünk tanainak alapjai, midőn a házasság szentségét szerzé. Az emberi nemzet fölnemesítése, az emberek erkölcsösökké, szentekké nevelése rejlik ez isteni eszmében! Hol anyagi számitás, vagy pusztá vér-ösztön vezeti egymás karjaiba a párokat, ott ez eszme istenessége megszentetlenítettik. Isten előtt csak az erény, tiszta szeplőtlen lélek, a vallás áhítatában fellengző szív valódi érdem: a földi czímek játéka, a rangcsillámok buborékai semmik az Isten áldásának országában. Szerelmen pedig csak úgy leng Isten áldása, ha az bensőleg méltó a szentség malasztjaira.

Ezeket kelle elmondanom, kedves régi barátom, hogy megtartóztassalak egy netaláni bal lépéstől, melly siralmat áraszthatna reád itt s a túlvilágon. Azért, ha leányod, s az ifju szerelme igaz, benső s erényes: add reá vonakodás nélkül apai áldásodat.

BÉLA SÁNDORNAK.

Kassa, nyárhó 15.

Szük nekem ismét a világ, édes Sándorom! de nem nyugtalan vágy, nem kielegítlén ohaj: — öröm feszíti keblemet, a legünnepiesb öröm, melly valaha emberr szivben honolt. Ő az enyim; igen, Vilma szeret! Mái ez maga is elégséges volna egy élet boldogítására; de ezzel még korán sincs betelve szerencsémnek mértéke. Halld egyszerü elmondását a történetnek.

Alig múlt pár nap minapi levelem költe után, midőn Hidfalviné felgyógyulását ünneplők. Mindnyájan át valánk hatva a családi öröm bensőségétől. Valóban szívindító vala látni a felüdültnek őszinte illetődését. Szívében ezen jó anyának, ki csak azért, hogy romlástól óvja tanodába járó kisebbik fiát, a városban vön lakást, milly magasztosan dobogott az öröm, midőn az ünnepély alkalmával mind együtt láthatá lelke kedveltjeit. Vajmi szivemelő illy családi koszorú szemlélete, s o mi dicső lehet illy családhoz számittatni! — Délután kisétáltunk a kalvária mögötti kúthoz. A regényes, vidék, az átellenben fekvő sz. Rózalia gyönyörű dombja, s a forrásnak, fürdői emlékeket felidéző medenczéje, mindez sajátosan hatott a kedélyekre. Mindnyájan el valánk lágyulva, — s ez óra emlékezetéül közös poharat üriténk. Én Vilma után következvén, használtam a szokásos tréfára az alkalmat, látszólag könnyü hangon, de bensőleg elszorult szivvel felkiáltva: „Oh vajha most kitalálhatnám a kisasszony gondolatit.“

Vilma gyöngén elpirulva mintegy suttogólag ejté: „Az nem volna olly igen nehéz.“ Ugy tetszett, mintha ekkor az öreg Hidfalvi arcán némi komolyabb árnyékot látnék elvonulni, s már bänni kezdém bátorságomat, midőn az asszonyság kegyes mosolylyal imigy felszólalt: „Ugyan hát kedves leányom, mit is gondoltál azon pillanatban, midőn ajkaidhoz emeléd a poharat?“ — A kedves teremtmény ekkor minden elfogultság nélkül válaszolá: „Azt gondoltam kedves anyám: vajha teljes életemben olly emberek üritnének velem poharat, kiknek nyíltszivü őszinteségökről épen olly kevésbé legyen okom kételkedni, valamint bizonyosan tudom, hogy most nincs közöttünk egysém, ki olly kételyre legcsekélyebb okot adna.“ S ez utóbbi szavait olly jelentékeny hangon ejté, hogy önkénytelenül is rezgett szívem eddig nem ismert gyönyör érzetében. Később kisebb csapatokra szakadozván a társaság, fölmenénk a kies erdőbe, s szétnézve az Isten szép világában, legyőzetém a pillanat hatalmától. Megfogám Vilma kezét, s legbensőbb érzelmem hevével intézém hozzá e szókat: „Olly szép e mindenség, és még is üres, ha nincs sziv, mellyben viszhangozzék ajkainkon zengő bámulása Isten nagyszerü művének. Az éden kertje milly szép és gyönyörteljes vala, tán e vidéknek szolgált az mintájaul, s még is a rideg, elhagyott ember árvának, boldogtalannak érzé magát; társat kért, rokon szivet kért Istentől, melly megértse őt, melly vele osztozzék az ég urától engedett örömökben. Ó Vilma! akar-na-e ön az én édenem éltető, boldogító szelleme, az én édenem angyala lenni? Vagy nézhetné-e részvétlenül,

hogy rideg, számüzött, árva legyek e világnak olly szép édenében? akarhatná-e, hogy e föld, melly édenem, de csak ön által lehetne, kopár sivatag legyen ön nélkül? O szóljon Vilma, lesz-e ön édenem angyala?“ Ekkor a leány reám emelé érzésben úszó lelkes szemeit, s alig hallhatólag, de még is tündéries zengeményképen lebent el ajkiról a boldogító „igen!“ — O barátom, ha ekkor láttál volna, nem hiszem, hogy rám ismerhetél. Szemeimből egy egész életösszeg örömlángzatának kelle kisugároznia, arczomon túlvilági derületnek kelle hajnalania, olly dicsőültnek érzém magam! Illy hölgytől szerettetni, illy hölgyet birni sajátul, kiben az érzelem szendesége a jellem erejével, az erény fellengése a vallás fenességével párosul, illy lényt enyimnek nevezhetni, meghaladá szerénységem álmait. O igen, habár a legaljasabb bűnös volnék, e hölgy leheletétől meg kellene térítettnem, az ő érintése szentség ösvényére vezetne. De nem, a bűnös nem volna méltó közeledni hozzá, érzem ezt; ki kelle előbb tisztulnom tévelyeim szenyjeiből, ugy intézé ezt a kegyes gondviselés, s csak így vala szabad szemem hozzá emelnem, ő hozzá, kit Isten azért engede e földre születni, hogy testi szemeinkkel lássuk példányképét a mennyei angyaloknak, hogy épüljön roskodázó hite az a fölött kétkedőknek: mintha Isten nem örvendeztetné meg többé az elhagyott földet a felsőbb világok szellemmagzattal.

Minden olly csodásan hatott reám; ugy tetszett, mintha közelednék felém az égi boltozat, mintha emelkednék lábaim alatt a föld. A madarak hangicsálásai

megannyi Istendicsőítő hymnuszként zengtek fülemben, s a fák levelei közt susogó szellő andalító lehetképen fuvallott felém a felhők honából. Észrevétlenül közeledék a kalvária feszületéhez. Nagyszerű sejtelem özönlé el lelkemet, hogy itt, hol gyermeki szivem áhitatban ünnepelt, hol új erényi időszakom felhajnalott, itt kell megszentésülnie életem legfontosb pillanatának. Ajkimhoz emelém Vilma kezét, s remegő csókom önté arra belsöm egész érzelem világát. Reszketeg hangon szólék ismét a kedves leányhoz: „Vilmám, szent a föld, mellyen állunk, s a lég, melly itt környez. Itt ime a Megváltó világaldozatának emlékoszlopa. E szent kereszt előtt fogadom önnek, hogy olyan lesz teljes életem, miszerint ön kegyeletápolta szívének erényérzetével soha ellenkezőt ne tegyek; fogadom, hogy minden törekvésem ön boldogítására leend irányozva, s úgy hallgassa meg Isten fogadásomat, a milly őszintén imádkozom e perczenben a Mindenható áldásaért!“ — „O kedves barátom! — kiálta ekkor a leány elragadatva az áhitat szellemétől, — én önnel imádkozom a legfőbb áldásért!“ S leborulánk a feszület előtt, s egyéolvadt fohászaink a magasságba szárnyalának. Fölkelénk, pár lépésnyit távozánk, egymásra függesztők szemeinket, némán s öntudatlanul omlottunk egymás karjaiba e megható pillanatban. A szivek frigye kötve volt, s lehetlen, hogy Isten áldása ne lengjen jövő életünkön, — s hiszen az ég malasztja szentesité meg tiszta frigyünket!

A társaság haza felé indult, s mi is oda vegyülénk a boldogok közt mi legboldogabbak. Mindnyájan hallga-

tagok valánk: csak néha szólalt fel egyes észrevétel az ezt szépségéről; a megelégedés olly csendesekké hangolá mind a kedélyeket. — Elválánk; — csak én és Vilma nem válánk el egymástól: lelkeink egymásnál maradtak.

Sajátszerű igézettel bir a szerelem titka; s ez gyakran csábító bájjal szokott hatni a szivekre. Mi is élvezők e titok boldogító kedvezményeit; mind az által soká nem türhetők: felszengett sziveinkben a kötelesség szózata. Gyermekeknek legfőbb szabály a szülői akarat; ezt kijátszani bűn; szülőnek tudnia kell az irányt, melyet magzata választ életpályáján. — Egy hét mulva ama nagy napunk után, felfödözém az atya előtt viszonyunkat, s tiszta férfiasan elhatározott szándékomat: hogy Vilmát nőül venni szeretném. Az öreg úr meghökkent, habozott, s bővebb meggondolásra három napi időt kért; mindazáltal egész udvariság- és szivességgel bocsáta el magától, sőt kinyitva a mellékszoba ajtaját Vilmához utasított társalgásra. Szorongatott szivvel várta a leány a hirt, melyet hozandó valék; aggalom és buslakodás fogá el lelkünket a nyert válasz nyomán. Képzelheted, milly nagy vala örömlépetésünk, midőn e kétes helyzetben alig negyed óra mulva bétoppan örömsugárzva az atya, kibontott levél kezében, s ünnepélyes áldását adá fejünkre. E perczben az anya is megjelent, s örömkönyüs illetődéssel erősíté az atya egyezését. Mit érzénk e pillanatban gondolhatod. Tollam elakad; — én boldog vagyok! Isten velünk.

IRMA VILMÁNAK.

Pest, nyárutó 24.

Bizony nem szép kedves Vilmám! hogy illy titoktartó vagy irányomban, s másoktól kell megtudni sorsod változását. Már szinte egy hava mult, hogy jegyben vagy s erről engem nem tudósítál. Vedd mindazáltal legőszintébb szerencse kívánatimat. S hogy lásd, mikép én nyiltszívűbb vagyok náladnál, megírom: hogy három nap óta menyasszony vagyok, s két hét múlva férhez megyek. Ismeretségünk Lajossal nem olly felengző színezetű, mint a tied Béláddal, de azért reménylem, nem leszek kevésbbé boldog náladnál. Egy rokonunk ezüst menyekzőjét ünneplé; ott megismerkedtem Bányai Lajossal, kit ezelőtt nem láttam soha. Vigan társalogtunk egymással, s harmadnapra megkérte kezemet. Igen derék, csinos ember; jövedelmező ügyészségei vannak. Ő igen szeret engem; már is igen becses ékszereket küldött menyasszonyi ajándékul. — Most hoszasban nem irhatok; nagyon sok dolgom van a készüllettel. O én olly vig vagyok mindig; szívem röpös örömében. Ha most ölelhetnélek, bizonyosan reád is elragadna derült kedélyem. Siess te is minél előbb férhez menni, a mi hiszem már most nem is nehéz. Fölöttébb igéző báj rejlik azon gondolatban: hogy az ember saját asszonya. Csókollak, Lelkem. Elvárom leveledet.

VILMA IRMÁNAK.

Kassa, őszelő 7.

Mire e sorok kezeidbe érkeznek, te már hihetőleg nővé lettél, vagy tán épen menyekződ napján veszed azokat. E számításomból is láthatod, milly őszinte részvéttel vagyok szerencséd iránt, mert azt akarom, hogy épen legfőbb ünnepeden találjon a baráti üdvözet. De erre még más is indított. — Te szemre hányásokkal illettél titkolódzásom miatt; pedig alaptalanul. Van-e titkolódzás ott, hol nem mérjük még bizonyosnak mondani azt, a mi bizonytalan? Hogy Bélát szeretem, gyaníthatád minapi levelem célzásiból, s mit irhattam volna többet? Nem tartozom azok közé, kik kürtölni szeretik, mit bizonyos időig elhallgatni, vagy legalább nyilvánosan nem tudatni inkább fekszik érdekünkben. Tudod, milly hegyes a világ nyelve a nélkül is. Mi könnyen jöhet közbe nem vélt akadály; s hát minmagunk tegyük-e ki nevünket a hírkövácsok gúnyhahotáinak, meggondolatlan kérdéssel? Különben is megelőzte a hír a valót; mert mikor te engem jegyben járónak hível, még nem valék az, az ünnepélyes gyűrűváltás csak ezelőtt öt nappal ment véghez. S most már kimondhatom, büszke öntudattal, boldog érzettel: igen, én mátká vagyok!

Bármennyire örvendek is életpályád oly gyors elhatározódásán, mégis, megvallom, magamra nézve sokkal jobban szeretem a lassabb fejlődést; sőt csak így

lehetett nekem ez kedves és élvezetes. A férjhezmenés lépése sokkal fontosabb kihatóbb az életre, hogysen azt egy ijról pattant nyíl röptével összehasonlítani merészelném. Ti nagyvárosi leányok mindent sebesen, ugy szolván tánczolva, röpülve szerettek véghez vinni. Az élet mozgalmi közöttetek sokkal élénkebbek, sebesebb lüktetésűek, hogysen belé ne sodorna titeket is az örökös hullámzás a közörvényzet gyűrületébe. Mióta pesti leány levél, te is inkább engedél e csábingereknék, minden sorod mutatja, s igy nem is csudálom, hogy férjed karjaiba mintegy belé tánczolád magad. Ne vedd ezt lezckézésnek; csak magamra alkalmazólag mondom: hogy három napi ismeretséget igen igen regényesnek, lovagkorinak tartanék.

Mi egészen más az én viszonyom Bélával! Itt a meggondolás, egymás jellemének kitanulása viszi a főszerepet. S hála az egek urának, a meggondolás jó eredményre vezetett, s olly jellemet tanultam ismerni, melly egyéniséggemmel tökéletes összhangzatban áll. Előbb becsültem, azután tiszteltem, végre szerettem őt. S e szeretet napról napra növekszik; mindinkább érzem, milly hatalmat gyakorol fölöttem ezen olvadékonyan szelíd, s még is férfiasan szilárd jellem, s mindinkább édesebb bájta nyújt, e hatalomnak engedhetni. Jelen életszakom olly szép, olly bájteljes, olly dícső, hogy teljes létem ebbe pontosul; — ugy tetszik, mintha csak azóta élnek, mióta őt szeretem; minden, mi azelőtt történt köröttem, homályban borong, csak az ő szerelmével kezde derengeni az önérzet koránya. Boldog voltam-e ezelőtt? mit tu-

dom én? Meglehet; de hogy csak most van teljes, világos öntudatom a boldogság mibenlétéről, azt állíthatom. S épen azért szeretem, hogy mátkai állapotom nem csupán röppenékeny álom, hanem tartósb, hosszabb időre terjedő előkészület. Mert azt hiszem, hogy jelen helyzetem olly kellemekkel bír, miket semmi idő sem hozhat többé vissza. Miért ne élveznők azokat minél tovább? A gyermekkor szende egyszerűsége felnéz az égre, nem eszmélve arra, mennyi csillagvilág úszik a távol léghullámok kék ölén; — szedegeti a rét füveit, örvend minden virágnak, nem is sejtve, milly titkos gyógyerők rejlenek a szép színek bája mögött. Bárhova néz, minden vidítja, örvendezteti; de nem tudja miért. Ő boldog, — mert boldogtalan nem lehetne. A serdülő ifjúkor ábrándja csillagokban keresi boldogságát, és a virágok millióiból ezernyi füzért fon a homlokra, nem gondolva azzal, vajjon nem lesznek-e futócsillagok a képzelet tündérfényei, s nem fognak-e elhervadni a koszorúk, még mielőtt a halántékok ölelnék. Ő boldog, mert boldognak képzei magát. — De ha egyszer beléptünk a fensőbb tisztább eszmélet korszakába, akkor látjuk, mikép ama csillagok nem játékszerűl ragyognak ott az égi boltozaton, hanem Isten keze hinté el őket a mindenség végtelenségébe, hogy kalauzúl szolgáljanak, ha már azon ösvényre léptünk, mellyen haladva megérdemelhetjük a boldogságot; s akkor látjuk, mikép a miriadnyi virágok nem azért zománcozzák a földszinét, hogy önhitségünknek, képzelt érdemünknek fűzzünk koszorukat, hanem hogy velök másokat vidítsunk, csudanedveikből másoknak készítsünk vi-

gasztos balzsamot, másokat boldogitsunk virúlatukkal, s a legdiszesebbeket Isten oltárára áldozzuk. Így tekintem én most a földi boldogságot; boldogok vagyunk ilyenkor, mert hisszük és érezzük, hogy azok leszünk, hogy azokká kell lennünk utóbb is! A komoly és tiszta eszmélet korszaka leány életében a mátkaidő. Miért akarnánk azon olly könnyeden átsuhanni? Nagy és fontos kötelességek várnak reánk a női állapotban. Milly szép és szivnyugtató azokra kellőleg elkészüni; mindennap újra és újra átgondolni, mit kellend tennünk, hogy azokat méltólag teljesítsük, mindennap újra meg újra imádkozni Istenhez, hogy adja malasztját, hogy azoknak szentül megfelelhessünk! O Irmám, hasonlíthatlan gyönyörben részesülünk, ha ilyenkor felgondoljuk: mikép fogunk ragaszkodni hön és hiven férjünkhez, mikép fogja ez őt is kötelességei teljesítésére serkenteni, buzdítani, lelkesíteni, mikép osztozunk vele hön is hiven, örömben, bajban sőt nyomorban is holtiglan, mikép emelendi ez lelkét cselekvőségre, munkásságra saját maga s embertársai javára, mikép ajánlandjuk fel minden tettünket közakarattal az erény dicsőítésére; o Irmám, ezeknek felgondolása ellenállhatlan bájt kölcsönöz a mátkai állapotnak!

Azért nem bánat, hanem szelid megnyugvás fogja el keblemet annak tudatában, hogy csak egy év múlva leszek Béla nőjévé, igen csak egy év múlva. Ő utazni megy, tudom sanyaru lesz az elválás órája, szívem talán megszakadással fenyegetődzik ama sulyos pillanatban: jó az Isten, ő adand erőt annak is elviselésére. S ha megtörténendett az elválás, ismét beálland, ugy hiszem,

a csillapulás ideje, s bizalom teljesen várandom a dolgok fejleményét. Ő nem fog megcsalni engem; sokkal szilárdabb az ő jelleme, hogy sem ezt tehetné, — sokkal szentebb volt a búcsúzási ünnepély komolysága most negyednapja a sz. rozáliai búcsu alkalmával, hogy sem Isten illyent történni engedne. Így lelkem Irmám, nem csekélyebb boldogságban töltendem el a mátkáévet, mint te női életednek első évét, s reményilem, egy év multán a két barátné boldog nőkül ölelendi egymást. Isten veled.

BÉLA VILMÁNAK.

Páris, nyárhó 1. 1837.

Vilmám, egyetlenem! Itt élek a nagy világ zajában, a föld műveltségi mozgalminak fővárosában, messze hazámtól, és még is gondolatban, érzésben köztetek, a ti meghitt, édes körötökben. Fény és zaj, pompa és csillogás mindenütt köröttem: de a boldogság a kebel csöndes, zajtalan magányában honol! Özöne a vigadóknak, mulató csapatok hullámzásai mindenütt: de szivem mélyén a te képed ünnepe! Minden nyomon szökdél, tánczol, nyargal, kocsziz, ujjong, danol e nyugtalan, merényletes, s merényeiben olly rettenetes nép: mellem a nyugalom szent helye, a nyugalomé, mert tudom, hogy tőled szerettem. A divat tarkaságai, a művészet diadalai környeznek mindenfelől: de a jellemtisztaságot meg nem ingatja, meg nem zavarja a változékonyság hatalma, s a legfőbb

diadal a hű szerelmé! Ezernyi csákkal lengedez körül a szépség és báj, himes lepkeszárnyokon röpked az élvezet, ezernyi arcz mosolyog felém, villám szikrákat lövel az igéző szemek hódító sugára: de lelkem előtt Vilmám emlékezete dicsfényben lobog, s az erény szent-sége magasra emeli üdvözlő zászlaját. Egyedül állanék e roppant vegyület közepett is, ha téged nem ölelne lelkem a szellemélet karjaival.

Gyakori leveleimre csak három választ kaptam tőled eddigelé, az elsőt Velenczében, a másodikat Nápolyban, a harmadikat Marseilleben. Mindazáltal minden sorod egy gyógycsepp vala a bizonytalanság és aggály gyötrelmitől mardosott szívemnek, mert ujabban meggyőzött minden szavad, hogy mindnyájan érdeklél emlékeztek rólam. S ez milly jól esik idegen földön, idegen emberek közt; o mert az utazó, ki övéihez, nemzetéhez őszintén ragaszkodik, a legédenibb vidék örömei közt sem találja fel hazáját, érzi, hogy nem simulhat a hon édesanyai keblére. — Bejártam Olaszhon gyönyörű tájait, csudáltam a régiség dicső maradványait, elragadtatám a művészet remekeitől: de minden léptemen azon gondolat kísért, mennyivel élvezetesb volna mindez, ha veled élvezném. Láttam Róma csudáit, porba borultam a világ legdicsőbb szentegyháza isteni építményének nagyszerűsége előtt, és tiszszeresen áthatá keblemet a buzgóság, mert ott is érted imádkozhattam. Hányattatám a zajongó tenger vésteljes hullámain, és gyönyörködve néztem a viharok irtózatosszépségeit: mert tántorithatlan bizalom emelé lelkemet Istenhez, hisz leg-

szentebb föltételeim csak úgy érhetendik el ohajtott czéljokat, ha veled egyesülten érdemelhetem meg működésinkre az erény koszorúját. S fölmentem Helveczia csudateljes havasaira, szertenéztem a láthatár mérhetlenségére, letekintettem a föld nagyszerű szikla alkatára, s a völgyek szivigező virulatára, s mindenütt és mindenben imádtam a Mindenhatónak jóságos kezét, melly illy tájakat rendelt lakhelyül teremtményinek. S hozzátok röpültek gondolatim a bérczek kupjairól, s mennyei elégülés enyhité keblemet; o hiszen hazám is mi szép, termékeny s csudákka! tetézett; ott is mi boldogok lehetnek Isten teremtményei, csak megérteni s becsülni tudják műveinek nagyságát. Fejem fölött s lábaim alatt dörögtek el a szörnyü zuhatagok, iszonyu örvénymélységek éjjelei szédíték agyamat, a leáldozó nap roppant lángoszlopúl festődött csendes tavak tükörtérein, a szelid hold fodorozatos fellegek közt uszkált tova oriási völgykatlanok sötét rengetegei fölött, s majd hajnali szellők lágy susogása, majd süvöltöző viharok orditozása kíséré a természet bámulatos tüneményinek sorozatát. Megkapatva s belsőmben megrázódtatva ennyi csuda által, térdre omolva kiálték fel. Hol van ember, ki nem akarna leborulni ennyi hatalom, ennyi fenség előtt? ki nem akarná minden leheletével tanusítani gyermeki hódolatát az urnak trónja előtt?! Hol van ember széles e világon, ki nem szeretné rokon kebelével közleni szívének emelkedettségét, ki nem ohajtaná az özszes emberi nemzetet testvéri karokkal ölelni, hogy melle dobogásán mindnyájan közfelkiáltásra hevüljenek. Mi mind-

nyájan gyermekei vagyunk a főkegyelmű atyának, ki mindnyájunkat azért helyezett e földre, hogy művei élvezésében, s az ő imádásában boldogok legyünk! — Illy szent-helyére a természet nagyszerűségének ohajtanám, jöjjön minden utazó, s kinek szive ott meg nem nemesül, az salak magzata.

Igen Vilmám, a legtisztább gyönyört csak a természet szépségei nyujthatják. A városok kőhalmazok; az emberek bennök — mozgékony szobrok. Milly jól érzem magam ott a bérczek közt! Itt ismét csak azt tanulom, mit olly régóta tudok, hogy ember a világ bármely részében, bármely éghajlatt alatt is hű marad eredeti, kiüríthatlan gyarlóságához. A tömeg, a nagyobb szám, mihelyt nem ringattatik a természeti egyszerűség ölén, mihelyt a finomulás kétes jótéteményt élvezi, mindenütt önző, ledér, felhőbe kapó; a benső boldogság szerény forrása nem csörgedez az ő szívében. S kivált itt, hol a legnagyobb fény mellett a leginségesebb nyomor nyög, a legzajosabb tivornyák mellett a legtitkosabb bűn sompolyog, itt mindenki csak azt őrizi féltékenyen, mit tolvajkulcs, vagy erőszak kiragadhatna birtokából. Finom csáb, ugynevezett művelt hódítás, elmés cselszövény, szellemes ármány ellenállhatlan büvesszót bitorol. Férfi tisztaság, női hűség majdnem az ünnepies kivételek sorába tartozik. A kegyes Isten óvja meg szeretett hazámat e divatkor iszonyaitól, mellynek járványszerű mérge már is kezd pusztitgatni nálunk a szívélet s családi virányok országában. Vannak azonban még itt is egyes erénypéldányok,

s hála az égnek, hogy vannak, különben csak bánnom kellene útazási tapasztalati-mat, mellyeket emberbecsülésem rovására gyűjtendenék. De nem; bármint legyen ez, bármit kelljen is még látnom és hallanom, szilárdul áll bennem a hit: hogy lehet még segíteni az emberiségen, hogy meglehet őt menteni az örvénytől, mellybe rohanni készül, — s e mentőszer vallásosb nevelés. Felbuzdúl lelkem illy gondolatra, és szívesen áldoznám csekély tehetségimet itt mindjárt a szent cél megközelítésére: de annak tudata, mennyi tenni való van drága hazámban, arra int, hogy kiméljem erőmet honom szolgálatára, s hamit tehetek, nemzetemnek használjak, mint annak hű fia. S mennyivel könnyebb, viderabb, s hathatósb lesz ott munkálkodásom, midőn te állandasz oldalom mellett, segédkezet nyujtva minden fáradozásban, mint Istentől mellém rendelt őrangyala minden lépteimnek! Igen, lelkem lelke te! mi tenni fogunk, mennyit tennünk engedtetik csekély körünkben; s ha nem terjedendhet is erőnk az egész nemzedék emelésére, habár csupán azokat nevelendhetjük erényesebbekké, kiket netán Isten kegye legközelebb kötend szíveinkhez, s bizand vezérletünkre: az ég áldása nyugvandik mindenesetre jámbor fáradalminkon.

E fensőbb vágytól indítatva sietek nem sokára karjaitok közé. O mi magasztos leend a viszontlátás öröme! S egybekelésünk ünnepe nagy Boldogaszony napján leend, mint elhatározók. Nem tehetünk főségesebbet annál, hogy életünk legelhatározóbb lépését a boldogságos szüznök felajánljuk. Ő lebegend fölöttünk védő karjaival, ő mosolygand kegyesen egész életpályánkra. Így erősek,

bátrak leszünk, bármi veszély fenyegeessen. Igen, szeretett Vilmám, bizom a Mindenhatóban: mi boldogok leszünk! Örködjék fölötted addig is az Isten szent angyala!

VILMA ANYJÁNAK.

Pest, télelő 20.

Ránk viradt a kereszténység legjelentékenyebb ünnepe, Karácson. A hála legélénkebb érzetével emlékszem, kedves anyám! az oldalad mellett leélt számos karácsonra, enyhe vidulattal emlékszem a kedves szíves ajándékokra, mellyeket ez ünnepen mindannyiszor nyertem tőled, mellyekkel már a gyöngye gyermek figyelmét is e nap szentségére irányozni törekvél. Igen, zsenge koromban vetéd meg alapját, édes jó anyám, a mély tiszteletnek, melly jelennen áthatja lelkemet, már akkor előkészítél lassacskán a vallási magasztosság megértésére, mí jelennen olly igen boldogit, s miért ismét s ismét hálat adni gyermeki buzgóságom soha meg nem szünend. — O mi szabadon emelkedik a lélek, a mindennapiság köréből, a szellemi világ dicső szenthelye felé! Azt hiszem, minden ember jobb, jámborabb, illy ünnepen, s leveti az anyagi terhek nyügét, s átengedi magát a felsőbb érdekü gondolatoknak; nem földi műveink iránt tanakodunk földi társainkkal: fényeslények azok, kikkel szívbeszédet váltunk. S minél inkább elmélyedünk ez ünnep vizsgálatába, annál inkább leköti egész lelkünket.

Karácson! olly dicső, olly fenséges ünnep, hogy mintegy öntudatlanul ragadtatunk az égiek közé e szent

napon. Életünk minden nemesb, tisztább pillanatai ellebegnek szemeink előtt, s bátoritva ezektől, mint melyek által érdemet szerzünk a fényország felé közeledhetni — ezektől bátoritva emelkedünk a tisztább légöv magasságiba, hol cherubok lengenek körül, és seraphok dalai ringatják álomba testi érzékinket. Megnyilik az örök lét hona, s betekintünk a véghetlen boldogság örömébe, honnan földi boldogságunk harmat cseppjei is szivárognak; megnyílik az örök kegyelem országa, és szemünk sovár áhitattal függ a hatalom urának kezén, melly kegyelmet int felénk. Oszlanak e porvilág ködei, s az örök béke édenét szemléljük, hol szüntelen tavasz virúl, s honnan angyalok ujjai hintik a drága olajágot fejünkre. Enyészik a földi sötétség, és térdre hullva imádjuk az Alkato karját, melly áldást osztva nyulik el a világegyetemen. Igen, megnyílik az örök üdv országa s dicsőült gyönyörrel látjuk jövendő öröminck fényes rajzait, — s a sugározón közepett áll a világok Ura, s lángbetűkkel írja a végtelenség boltozatára: üdvösség!

Igy ünneplem én a mai nagy napot édes jó anyám, illy jámbor elmélkedésekben; s hogy így birjam ünnepelni, hogy illy gondolatokra értem meg, neked, szeretetteljes nevelésednek köszönöm. De köszönöm ezenfelül jelen csöndes helyzetemnek, mellyben semmi keserü indulat meg nem zavarja szentebb emelkedésemet. Olly boldog vagyok, hogy lehetlen azt szavakban kifejezнем. Olly férjjel áldott meg az ég, ki mindennap ujjabb s ujjabb okot nyújt annak ismétlésére: hogy a hölgyi boldogság tetőpontja csak a nő életében érhető el. S e férjet is nemde

nektek kell hálálnom, édes szülőim? — mert milly boldogtalannak kelle lennem, ha ti e szerelmet, s egybekelésemet elleneztetek volna. Milly boldogság azt látni, hogy férjem mindenkitől becsültetik, — s ezt még édesebbé teszi azon tiszta öntudat, hogy e becsülés nem külső mázon alapul — mert vajmi gyakran vi ki ideiglenes becsülést a színlett erény is, — hanem valódi belbecsen épül. Ötödik hava, hogy férjnél vagyok, s egymásiránt szeretetünk még folyvást növekszik; csak illy férj társaságában kiálthatni fel lelkünk mélyéből: „Fogadd leghódolóbb hálámat, o Isten! mert megtalálnom engedéd az ösvényt, mellyen országodhoz közeledjem!“

Küszöbön az újév. Kivánom szeretett szülőimnek, hogy számos illy napot érjenek, s hosszú évsoron át lehessenek tanúi az én, s minden testvéreim hasonló boldogságának. Így kísérendi titeket gyermekeitek egyesült öröklő hálája az élet végpartjaira, s a legfőbb bíró trónja elé. De ez minél később következék el! Testvéreim, tudom, egyesítendik imájokat az enyimmel: hogy ti, kik minket boldogíttatok, minél tovább lehessétek boldogságotokat gyermekeitek szeretetében. S csak így lesz életem öröme tökéletes. Egy felől férjem, másfelől szülőim szeretete, fölöttem Isten malasztja: s nem viharozhatik fel olly sauyarú idő, melly kiforgassa szivemből a legfőbb boldogság dús virulatu fájának gyökereit, ha szinte egyes ágai, rövid időszakokon néha hervadoznának is! Isten ved, édes jó anyám; kézcsókom lelkem ölelésével üdvözl. —

IRMA VILMÁNAK.

Gyöngyös, őszhó 2. 1838.

Bűnvallomáson kénytetem kezdeni soraimat, kedves Vilma! Midőn férjhez menendésem alkalmával irt leveledben néhány komoly szót intéztél hozzám, én akkor annyira sértve érzém magamat, hogy boszuságomban föltevém soha veled mit sem tudatni állapotomról. O vajha megértettem volna akkor szíves intésidet, most hihetőleg kellemesb hirekkel lephetnélek meg. Adja Isten, hogy jelen soraimat vissza ne taszítsd kebledről valamint én háladatlanul visszalökém báráti czélzásidat! — S most, miután töredelmes vallomással, ezen érdemlett önvád-lással némileg megengesztelni hittelek kába felsuvalkodottságomért, légy engedelkeny és türelmes, s hallgasd meg szomorú eseteim rövid vázlatát.

Mikor még Kassán laktunk, már hajlottam a pipere, s hiúságra; tetszeni, bámultatni vala egyik főczélom; de ennek még alig birtam öntudatával, mert még igen fiatal valék. Csak most, midőn érettebb értelemmel visszagon-dolok akkori állapotomra, s azt szigorú pártatlansággal vizsgálom, jut eszembe, mikép szentegyházba is csak azért szerettem járni, hogy láttassam, s szemléljem azokat, kik nekem tetszettek. — Szülőim Pestre tévén át lakásukat, még kevesebbet gondoltak velem, fájdalommal kell érintenem, vagy legalább azzal, mit teszek, mit cselekszem, mint azelőtt. Ebéd, thea, játszasztal, estély, táncz-vigalom, színház, foglalták el legfőbb gondjaikat. Tem-

plomba jártunk ugyan ; de itt hiányozván azon ájtatra serkentő komolyság , azon megható nagyszerűség , melly a kassai főtemplomban fiatal kedélyemet legalább részben megragadá , s a világi benyomásokat legalább némileg ellensúlyozá , csakhamar teljesen eltért figyelmem a szent épületről , s a buzgóságtól , s egyedüli czél lön azért járni templomba , hogy ott mulassak látásban s láttatásban. Czifra ruha , divat , szórakozás tölté el egyedül minden gondolatimat , ez feszíté minden vágyimat , ez táplálá minden reményimet. Tetszelgeni , kaczerkodni , s ha olvastam is , legfőlebb szerelmes külföldi , minden nemesb iránytól ment , vagy érzelgős regényeket olvasni , de miket épen érzelgősögek miatt nevettem , lön egyedüli foglalkozásom. Így múlt pár év. Jött egy fiatal ember , ki a többieknél kiválóbban tudott hizelgeni , dicsőíteni szépségemet , s hódolni szeszélyeimnek , — s e fiatal ember megtetszett , viszont , mivel legajánlatosb , legdivatosb , s legműveltebb oldalomról tudám magam neki mutatni , én is megtetszém neki. Három nap határzá sorsomat. Növé levék. Az ékszerek csillogása legboldogítóbban vakított , az udvarlások , leghódítóbban bájoltak , a mulatságok legkéjesebben kábitottak. Férjem másutt kereste a szórakozást , mit nálam föl nem lelhetett , s én örültem , valahányszor őt távozni láttam a házból. A vallás kötelességeiről csak anynyiban emlékezém meg a csillogó mámor ölében , menynyiben a szokásnak néha mégis hozunk egykét fanyar áldozatot. Elmém elfordult minden szentebb tárgy figyelmesb vizsgálatáról : szivemben bálványok ünnepeltek. — Anyává levék. E nagy jelentőségű esemény visszaránthat

tott volna az örvényből. Eleinte éreztem is olyasmit, mint-ha egészen ismeretlen boldogság lepné el lelkemet, — de ez csak futócsillag fénye vala. Rövid időn csak divatos csecsebecsének néztem gyermekemet, mellyel, ha éppen jobbat tenni nem tudunk, pár perczig játszogatunk, melly iránti szeretetünk és gyöngédségünket olly igen készek vagyunk vásárilag fitogtatni, — de melly elviselhetlen nyüggé lesz, mihelyt valami mulatsági részvétben gátol, s mellyet megúnt s zúgba vetett játszószerül ellökünk magunktól, mihelyt csiklandóbb érdek izgatja vonzalmunkat. O én iszonyúan sülyedtem, — s irtózatossá, de igazságos az Isten büntető kezének sujtolása!

Igy folyt időm, midőn szüleim, mintegy hirnökeül a bekövetkezendő szörnyü csapásnak, két heti időköz alatt, hirtelen meghaltak. A pompázás, most tünt az ki, főlemészté mindenöket, az adósságok elnyeltek mindent. A reménylett dús örökség helyett megcsalódott hitelezők átkait nyerém osztályrészü. S a vádak nem alaptalanul érték fejemet, mert botor fényüzésem is segíté megásni a sírt, melly mélyebb volt a testet magáha fogadó sírgödörnél, s melly szegény szüleimnek becsületét temeté el holtuk után. Megrázkodtatám, s eszmélni kezdtem. A bánat egész fájdalmával, a bánkodás egész kétségbeesésével ragaszkodám most férjemhez, de késő volt. Megvallá most, hogy csak vélt gazdagságom birhatá őt olly botor lépésre, miszerint elvegyen engem. Nem ismétlem a gyalázásokat, mikkel tetézett, nem emlitem a legcsúfabb bánásmódot, mellyel illetett, — hiszen mindezt megérdemeltem; de végre, ah — irtózom kimondani, — elta-

szitott magától, elhagyott! Holléte mai napig sem tudatik. Nem volt semmim, csak gyermekem. Ezt öleltem szívemhez leghőbb szeretettel, de ah, nem volt miből ruházzam, nem volt miből ehét csilapítsam; mert férjem, mim még volt pénzben, ékszerekben, elvivé....Ekkor borúlt Budapestre az árvizi inség — s a nyomorultak közt én legnyomorultabb valék. Megtörve, megsemmisítve Istentől esengék segélyt: dé várhatám-e, hogy csudát tegyen illy méltatlanért? Mindazáltal jótékony vala a vigasz, melly keblemet, Isten iránti ujjabb bizodalomban, sigaz bűnbánatomban enyhité. Szenvedtem, nyomorogtam, kinlódtam, — s velem szenvedett, nyomorgott kinlódott szegény gyermekem; de ah, ő mégis olly kedves vala most szívemnek, hisz nem vala egyebem, mint éhező gyermekem!

Nem remélt segély érkezett. Távol rokonom megértvén inséges helyzetemet magához vön Gyöngyösre. A család nem gazdag, de mégis tehetős. A családfő áldott ember, s minden kimélettel viseltetik irántam; de nője én ellenemben a megtestesült üldözés. S kétszerte irtózom tőle, mert saját képmásomra ismerek benne úgy, a minő valék ezelőtt. Gögös, mint én valék, pazar mint én, de fukar s kemény a szegények irányában, mint én valék. Testileg nem nyomorgok ugyan, de lelki inségem szörnyületes. Gyermeken nem éhezik, de az ehét csillapító falatot irigység mérgezi. O ez kiállhatatlan. Legfőbb imam Istenhez: vajha az által mutatná bűnbocsátó kegyelmét a megtért szenvedő iránt: hogy gyermekemet, az ártatlant lássam megmentve e gyötrelmes koldusságtól! —

O Vilmám, ha megbocsátál, ha megilleté nemes szivedet ennyi szenvedés: segits árva magzatomon, légy anyja, ápolója, — o mert én már úgy sem leendhetek az soká. Áldoz egy könyüt emlékezetemnek, s imádkozzál, Istenhez, hogy legyen irgalmas bűnös lelkemnek! — O Vilmám, ne büntesd miattam gyermekemet, s ne taszitsd el magadtól; az ég áldása jutalmazandja nemes tettetted. Örangyalod kísérje lépteidet! —

VILMA IRMÁNAK.

Pest, őszhó 6.

Sietve sietek válaszolni panaszos leveledre szegény, szerencsétlen barátném, s legelőbb is tudatom veled, hogy a neheztelésnek vagy épen haragnak soha legcsekélyebb árnyéka sem homályosítá kedélyemet irányodban. Szerencsétlen állapotod fölött szívemből sajnálkozom, s őszintén szánlak, kedves Irmám! Részvétem nem csak szavakban nyilatkozik, de mennyire lehetséges, tetteleg is szeretném azt bebizonyítani. Azért nem csupán gyermekedet fogadom oltalmam alá a legkeresztényibb készséggel, de arra kérek, hogy magad is jöj szerény házi körömbe, — ha egyébiránt körülményeid tiltólag nem hátráltatják ezt. Sőt kérek, hogy mindenesetre jöj, mert fáj lelkemnek tudni nyügös helyzetedet. A mim van, szivesen, barátilag, testvérileg megosztom veletek. A mi halálfélelmedet illeti, légy nyügodt: életerőd még sokkal fiatalabb, hogysen mindjárt megdőljön e csapás alatt. Egyébiránt az Istenbe helyzett igaz bizalom hatalmasan

emeli nemcsak a lélek, de a test erőit is, s ha állhatatossággal követed jobbra fordult jelen irányodat, bizonynyal megvigasztaland az Ur kegyelme, s adand erőt az életre. Igen, neked élned kell, élned gyermekedért. Az anyai öröm legfőbb öröm e földön; az maga is képes a mármár szakadozó életfonalat megerősbbíteni, hosszabbítani.

Hogy azonban lásd, mit várhass nálam, s kelljen-e hasonló helyzettől rettegned, minőben most nyomorgsz, hol egyik pártol ugyan, de a másik kajánul üldöz, — leírom röviden állapotom minőségét.

Fényben nem élünk, de szükségét sem látunk semmiben, s így az áldott megelégedés partjaitól övezte csendes folyamon úszik tova életünk vitorúl libegő sajkája. Mióta férjnél vagyok, soha semmi nyugtalanság, semmi indulatháború nem zavará meg boldogságunkat. Egymásnak s egymásban élünk. A világi ledérségek csába izgalmi nyomnélküli tünelgésekül enyésznek el mellettünk. Nemtelen gyanakodás soha sem veré fel keblem nyugalját, s a milly nagy férjem iránti szeretetemet, szintolly nagy az ő ismert nemes jellemében helyzett bizodalom. Három hónap óta én is anya vagyok; o mi kimondhatatlan a kéj, melly eltölti keblemet, ha gyermekemre tekintek, mi végtelen a még mindig öregbedő boldogság mezeje, ha lelkem elé állítom mindazon apró kötelességeket, mellyek e kedves magzat nevelésének tekintetéből anyai figyelmemet igénylik s igénylendik jövőben! Igen, hiszem, s büszkén hirdetem a világ minden tájai felé: hölgy életének fényszaka az anyaság! Anyának lenni szívvvel, lélekkel, mi dicső! Anyának lenni, a földi bol-

dogságok legfőbbike! — Szeretet azon éltető elem, melly a hölgyet boldogíthatja. Szeretni Istent, szeretni szülőt, szeretni férjét, szeretni gyermekét — o lehetséges-e fen-ségesb eszménykép a földi lét megdicsőítésére? S még ezekenfelül szeretni a hont, mellynek gyermekei vagyunk, s mellyet mi is egy magzattal ajándékozánk meg, — sze-retni e hazát, mert minket nevelt, szeretni azért, mert mi is nevelhetünk neki jóra való polgárt, — szeretni a ha-zát, hogy mi is tehessünk erőnk szerint javára, szeretni azt, hogy naponként újabb s újabb hévvel kérhessük Isten áldását az ő virágzására, — szeretni felebarátinkat, hogy munkáljuk az emberiség fölnemesítését, — így élni, illy folytonos özönében élni a leggyöngédebb, legmagasz-tosabb szeretetnek, egyedüli boldogság. Meg vagyok győ-ződve, hogy nincs, nem lehet boldogság ezen kívül a föld kerekiségén.

Igy férjemmel tökéletes egyetértésben élek, az ő akarata nekem elhatározó tanács. — s viszont az én akaratom neki irányadó ohaj. E tekintetben összeütközés-nek nem volt helye soha. Most is megnyerém teljes egye-zését elhívásod iránt, s ő ugyan soha sem fogja azt meg-bánni, mit közös egyetértéssel tenni jónak láttunk. Sőt örvend, ő is, leginkább gyermekedért. Mert életünk főbb feladata, fiacskánk kellő nevelése; s a nevelés gondjai olly édesek, hogy azokat másokra is kiterjeszteni csak gyö-nyört nyujtand. Azért jertek minélelőbb; boldog csalá-dot képezendünk. Igen, még neked is viruland a női bol-dogság, anyai tiszted lelkiismeretes betöltésében. Így Isten áldása nyugvandik műveinken; erény és vallás mindig

hatalmas támaszt nyujtandanak, bármelly nehéz kísértésekben, miket az úr keze reánk bocsátni jónak látand. Jer minélelőbb; csókolom kedves gyermekedet, s téged úgy öllelek, mintha már itt volnál, s többé nem is szabadulsz ölelő karjaim közül. Az ég vezéreljen, testvérileg szerető keblemre.

NEY.

SZIVVIRÁGOK.

I.

Egy tünde álom a rózsa ifjuság,
 Melly mint a kis patakcsa folydogál .
 S a merre lejt mosolyg ezer virág ,
 Zöld réteken s berkek homályinál.
 E sok virágot érzelem növeszti ,
 E sok virág közt lejt a csermelye,
 S míg habjait vigan tovább ereszti
 Két ringa szálát elsodor vele.

Az egyik lesz multadnak örvilága
 Hová benyúl az öntudat keze,
 S kéjt harmatoz majd élted szűz virága
 Ha ez törével meg nem véreze.
 Emlékezetnek nevezik sokan ,
 Én mint virágot jobban ismerem;
 O mert nekem a szív óráiban
 A tél fagyán is rózsákat terem. —

A másik ösvényt a jövőre nyit,
 Ha kebled istenét megőrized;
 S a szivvirágit bimbajában még
 Szentségtelen nem tépi szét kezed.
 Reménynek szokja ezt nevezni sok,
 Én mint virító ágat ismerem,
 Melly árnyékát a vészóráiban
 Gyakorta izleltette már velem.

E két virág a lét legszebb virága,
 Kelyhükben szűz erény a harmatár,
 Mellyet ha a vad indulat kirága
 Elhervasztandja a délnapsugár.
 — Az ifju, ábránd tájakon csapong,
 Hol a sötét bűn fényarczot visel,
 S körülle mézes ajkakkal rajong
 Mig elkábitja csábredőivel.
 Mig lelke szebb világa elsötétül,
 És vissza szállni nincs csillagvezér:
 Vakon rohan vad szenvedély dühétől,
 Csillámhoz kapkodsz szűz valót nem ér.

S ha megjön a gyász ébredés kora
 S a fön elharvadt fürtök lengenek,
 Midőn eloszlik a sziv mámora
 S a csermelyének árja, habsora
 Egy őszi tarmezőben lejtének:
 Körül tekint . . . s mit lel most enyheül,

Hogy meg ne átkózzon csalárd világ?
 A sziv kopár, a lélek elsötétül,
 Széjjel tiporva a két szüz virág.
 Multjából nem hoz többé kéjmalasztot
 A büntengerbe fult emlékezet,
 S szétdult reménye hervadt virágán
 Sovár szívének nincsen élvezet.
 — O ifju, ifju! higj a hit szavának!
 Ne kergess ábrándhonban csábvalót;
 Szorits szűkebb kört az érzéktusának
 Mulékony kéjért ne adj égi jót!
 Őrizd meg a két bájoló virágot,
 Valódi boldog ugy lehetsz csupán;
 S ha elharasztja a kor életágod
 Nyugtót csak így lelsz élted alkonyán.

II.

A serdült ifju pályasikra lép,
 Körüle folyton két vezér mulat;
 Boldog, ha jól választ ezek közül —
 Ismert nevök: erény és indulat.

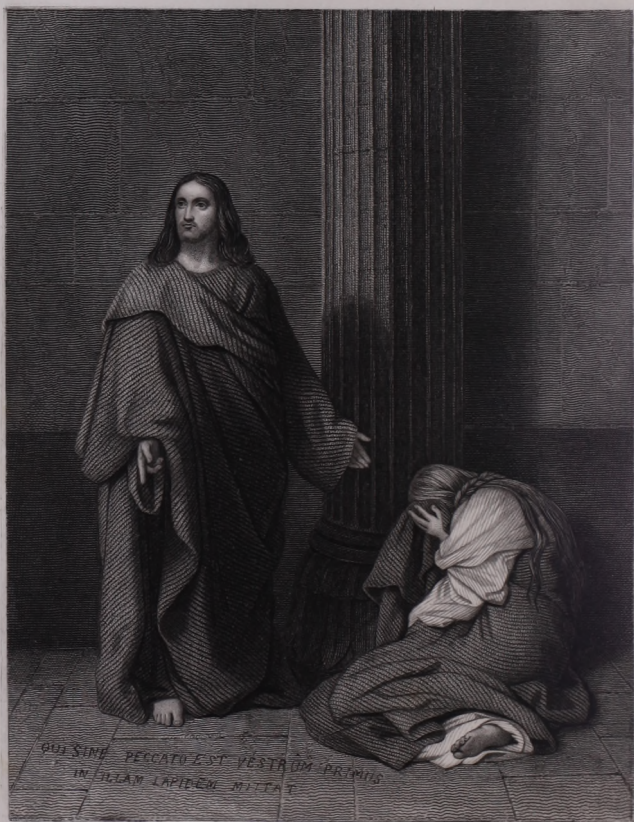
Az indulatnak is vagon virága;
 De lelket kábít gőzös illata,
 Bucsút veend a szüz erény honától,
 Mert ösvényt téveszt — a kit áthata.

Rózsája bájos, ah, de hervadandó;
 Elzárt előtte szívem ajtaja —
 Csak úgy, csak úgy kívánom átölelni,
 Ha szűz erényből nőtt ki bimbaja.

A r é n y n e k hervadhatlan rózsaszála
 Üdvvel köszönti a felé jövőt —
 Tövise sok; de a kī rá találja
 Bizton siethet felkarolni őt.

Teremtend ez majd keble templomában
 Örök derűvel áradó tavaszt,
 S nem lesz vihar, csáb a vészek honában,
 Melly képes lenne megzavarni azt.

Szelestey László.

QUI SINE PECCATO EST VESTRUM PRIMIS
IN ILLAM LAPIDEM MITTAT

A bünös nő.

A BÜNÖS NŐ.

Mért zajong a nép, vad átkot
 Szórva keble mély öléről?
 Zaklatott tigris seregnek
 Tartanád szilaj dühéről.

És az egyház csarnokába
 Gyöngé nőt ragad magával,
 Hol szeretni inte Jézus
 Istenajka lángszavával.

S zúg a nép: „e nő feledte
 Szent hatalmát esküjének,
 Érdemes, hogy köhalommal
 Vessünk véget életének.”

Ismered Moyses parancsát:
 Halljuk a te véleményed;
 Nem leszen törvényszegővé
 Most ez egyszer tán erényed? —

Igy kísértik álszavakkal
 Istenét a szent könyörnek,
 Míg a nőnek gunyosolygva
 Gyászos életére törnek. —

A bűnös nő dult vonásin
 Folyni látván vérkönyűket,
 „Jézus meghajolva, földön
 Ujjhegyével ir betűket.

Ujra intik gúnyosolygva,
 Mondaná meg véleményét,
 Elveendő válaszával
 A szegény nő végreményét.

S ő, kí olvas a kebelben,
 Melly ezer bűn gyász tanyája,
 Mond: „k i n e m b ű n ű s, l e g e l s ő
 Vessen az követreája.“

S míg a földön néma arczczal
 Folytatá tovább irását,
 Mind, szivök bűnértében,
 Elhagyák Isten lakását.

Egy magán a gyöngé nővel
 Álla Jézus a középén,
 S a bocsánat égi hangja
 Ébredett föl szent szivében.

Térdre hullt az és zokogva
 Elfödé arczát kezével,
 Mellyen irva volt a bánat
 Vérkönyűi tengerével.

S nem meré az urra vetni
 Bus szemének tört sugárát,
 Megfizetvén annyi kinnal
 A bünös gyönyör nagy árát.

S monda Jézus: „nincs, ki vádat
 Vetne gúnynyal már szemedre,
 Kérve Mojzes iratából
 Vérhalált bünös fejedre.“

Nincs, Uram! felelt a vádlott;
 S halk imája bus szívének,
 A bocsánat kegyszavában
 Kért nyugalmat életének.

S ő, ki jött kereszthalálban
 Vére habjait kiöntni,
 O! mi édes volt kegyének
 A levert nőt így köszöntni:

„Vétkedért tőlem se szálljon
 Büntető csapás fejedre,
 Menj s a szüz Erény virágát
 Tűzdezentul életedre.“

Sujánszky Antal.

VIHAR.

A villám, mint egy lángmadár
 Röpült az éjen át,
 S utána zengi a vihar
 Szilaj orkándalát.

A hold sápadva hunyja be
 Vidám ezüst szemét,
 S föllegpalástot öltve fel,
 Az éj olly rémsötét.

Miként ha földre omlanék
 Ugy reng az ég s ropog,
 S a rettegő világ fölött
 Az Isten — mosolyog.

S e szent mosolygás az örök
 Gondviselési jel:
 Hogy míg Istent imád s hisz, a
 Világ nem veszhet el.

Lisznyai.

CSEND ÉS VIHAR.

A hegytetőn vihar süvölt,
Villámtul ég a bérczi tölgy,
Vihar s villám között bolyong
Vándorbotán az árva hölgy.

A menny dörög, tolúl az ár,
De a hölgy szívnyugalma szent,
Kéblében égi csend honol,
Mit biztos öntudat teremt.

S habár nyomában a halál,
Nem csügged ő, nem a remény;
Mert örökdő védangyala
Az illetetlen tiszta rény. —

Repül az év, a büszke hölgy
Vigalmi kéjben édeleg,
Körüle lepke ifjuság,
Körüle illatár lebeg.

De bár nem üz elemesatát
Fölötte a nyugalmas ég:
Kebélében vad vihar zajong,
Mert öntudatja bűnben ég.

Lakner Sándor.

VALLÁSHOZ.

Ha vannak enyheperczeim
 A játszi élettengeren,
 Hol fel s alá hányattatik
 Hullámizgatta életem.

Ha nyilnak égő képzetim
 Nyomán üdítő érzetek,
 Mellyek sebemre gyógyító
 Balzam gyanánt irt öntenek.

Ha végre keblem öntudó
 Kedében ollykor fölriad,
 Nem érezek bántalmi zajt
 A repkedő gyönyör miatt;

S feledve a letűnt idő
 Hiult reménysugárait,
 Szellemszerűleg áttöröm
 A bús jelen határait.

S boldog jövő, szent békehon
 Mosolyg felém sirom fölött,
 S itt vágyó lelkem elmerül
 A titkos eszmeár között:

Mentő karod védvesszejét
 Látom körülem lengeni,
 Oh szellemélvek angyala,
 Vallás! te szent, te isteni! —

Nyulassy Antal.

ISTEN SZEME.

TÖRTÉNETI BESZÉLY.

WESTERN BUREAU

THE BUREAU OF

BEVEZETÉS.

Emeljük fel, szép olvasóim, hazánk rég mult éveiről néhány pillanatra a fátyolt, s lássuk egyikét azon eseményeknek, mellyek e nemzet felett, midőn még új szállója volt e földnek, ádázatosan elviharoztak.

Mert szép tudni a mult kor történetét s ismerni az embereket, kik abban cselekvőleg éltek; tanulságos látni a magasztos pályát, mellyet a polgárok jelesbei a közügy érdekében megfutottak; tanulságos és üdvös századok után is szemlélni: mint győzedelmeskedett az erény az azt sanyargató, eltipró bűn felett.

A fájdalom és bú, mit illy események rajzánál érez nemesebb kedélytek, nincs neme nélkül az édesnek.

A haza, melly benneteket szült és ápol; a nemzet, mellynek polgárkoszorujában egyegy bájlevélke vagytok, kit ne érdekelne közöletetek? S ha látjátok: mint sorvadott a hon pártos polgárok dühöngése alatt, s mint szen-

vedett, mint vérzett a nemzet az önkénynyé fajúlt főbb hatalom, vagy lázas önfiai aczéla alatt; nem lehet, hogy ne fájjon szűz kebleteknek. — És ha látjátok viszont: mint virúlt fel a haza ismét dicsőbben, mint emelte fel sudár czédrusként büszkébben fejét a viharok elzugása után; ha látjátok, mint edződött izmosbbá a nemzet a viszályok lenyügzése után; s ha látjátok végre, mint diadalmaskodott az erény az ármány fondorlatain; nem lehet, hogy édes öröm ne fakadjon tiszta kebletekben.

Legyen tehát szabad remélnem, hogy a történet, mellyet legitt elmondok előttetek, nem fárasztandja ki türelmeteket. Nemzetünk évlapjaiból vevém azt, mint a régi krónikák följegyezgeték.

A lapok, mellyekre nyiték, gyász események vészes torlatát mutatják.

A nemzet szenvedett fejedelmi önkény és kegyenczek szeszélyei alatt; s a nyomás, a köz szenvedés, nem hozott egy érzetet, egy lelket a nyomottak, a szenvedők közé! Meghasonlottak atyáink egymás közt politicalai és vallási véleményökben, s a viszonos meggyőzés eszközei, okok helyett, kínpad és fent vas levének! Királyt király után tovaűztek: fejedelmek s egymás holttestein emelve föl az újabbnak trónját és hatalmát; s hogy inségökre mi se hiányozzék, szétrombolták ádáz karokkal a vallás szent kötelekeit, mellyek szorosbra fűzheték boldogító egyetértését a honfiaknak, s mint gátakat rontott áradat rohantak élet- és vagyonnak: pusztítva uj hazájokat, irtva önvéröket, magokat!

Péter és Aba királyok korára emlékezem, mi-

kor még zsenge volt az alkotmány, mellyet első szent fejedelmünk századokra ohajtott megalapítani e honban; s mikor még zsenge volt a hit, mellyre, mint ingathatatlan szirtre, helyezé e nemzet életét, boldogságát.

A hosszú, közel tizenegy évig tartott honrázkodtató zavarok s vérengzések sorából egy jelenetet emelve ki, elmondom, szép olvasóim, történetét egymást hűn szerető két szívnek, kikre szinte súlyosan nehezültek lángszárnyai a duló viharnak!

I.

A VÁRAKOZÓ.

Az ős Budavárt nyugatéjszakra koszorúzó hegyek közt közel a forráshoz, melly Hunyady Mátyásnak vadászatai közben kedves pihenő helye volt, keletre gyöngén emelkedő halom látható.

E halmon napjainkban mulatólak fogadja a zugliget vendégit nyaratszaka; századok előtt, s a korban, midőn beszélyem cselekvő személyei éltek, magas tölgyek árnyalták be rajta a gyér pázsitot. Magaslatán, honnan szép kilátás nyílt a lombos fák szétvált sorai közt a Dunára, s ezen túl a Rákos rónáira, fészület állt, a Megváltó képével; előtte térdelőül márványlap a leboruló áhítatosok számára.

Egy nyárutói alkonyaton e térdelőn gyönyörű szüzet üdvözöltek sötét öltönyében a nyugatra siető nap sugárai.

A szüz elmerülve imájába, megfeledkezni látszott mindenről, mi körötte történik. Az estkorány közelgett, a napot komor föllegek fogadák sötét méhökbe, s a szüz egyre imádkozott. Megtestesült áhitatnak vélnök őt, ki nek tiszta lelke megválva a földtől, Isten trónja elé szállt, hogy enyhületet nyerjen fájdalomnak. Mert a fájdalom pilanatai azok, mikor leghöbben gerjednek bennünk a valási érzetek. A földről, melly kínainkat okozza, elkiváncozunk a kegyelem kiapadhatlan mennyei forrásához, honnan egyedül várhatunk vigaszt. A szűznek halvány arczain, ha láthatnók azokat, feltünnének kétségkívül a fájdalom nyomai.

Végre fölkelve, még egyszer fölemelte szemét esdeklőleg a feszületre, s megfordúlt, hogy távozzék.

— Oh, már bealkonyúl; szóla könnyebbült kebelével. Sietek megnézni Lothárt és Omádot, talán megérkeztek? ah, őket aggasztani fogná távollétem.

Kevés pillanat mulva a forrás melletti remetelaknál volt.

A remetelak üres; s a szüz néhány percznyi gondolkodás után, miközben magát valamire eltökélni látszott, fölsietett a forrás fölötti halmakra.

— Jó ég! még sem látom őket; sohajta, hókezét összefonva, s nagy kék szemét égre emelve, midőn a hegytetőre érve, a völgyben széttékitett? — Omád, Omád! miért késef olly soká? nem tudod-e, milly szívedve vár kedvesed, milly szívszorongva várja híreidet? ... A nap leáldozik; tevé hozzá némi szünet után; nyomában sötét föllegek tornyosúlnak, s ő mégsem jő, s

késik Lothár is. Isten a magasban! kalaúzd őket vilá-
god szent fáklyájával, hogy veszély ne érje útjokat.

Sohajtása után lekonyult fővel s csüggedt karokkal állt néhány perczig gondolatokba mélyedve; majd összeszedve magát, visszaindult a forrás melletti remetelakhoz vezető pázsítösvényen, melly csak az ő könnyü lábainak mutatá nyomát a meghajolt fűszálakon.

— Megyek; mond aggálylyal. Eddig legalább az ősz Lothár visszatérhetett, ő hírt fog mondani róla és — atyámról.

E szóra mintha villanyos erő futotta volna át gyöngéd tagjait, megreszketett a szűz önkénytelenül egész testében; s mintegy merevülten állapodva meg, a fájdalom lassú hangján sohajta újra:

— Oh atyám, kedves jó atyám! te eddig talán elvérezél hóhérid pallosa alatt! . . .

Elnémult. — Eszméletlenül látszék állani, szemét földre szegezve, összefont karjait lebocsátva. Gyönyörű szöke hajának bomladozott selyemfürteit s a nyakát borító sötét patyolatot az erősbülő szél lebegteté. Ő nem vé észre a növekvő szél pajzánkodásait, nem látá a feje felett összetornyosult felhők éjtáborát. Mint megtestesült eszménye a néemberi tökélynek, a költő első szerelmének, állott igéző szoborként egy kökénybokor előtt, emelni pompáját a lankadni induló természetnek.

— Editha! Editha! hangzék fel a halom aljából olly hangon, mellyről meg leheté ismerni, mikép a hívó félve kiáltja e nevet, de kiáltania kell, hogy keresettjére akadjon.

A szűz, mint szelíd gerlicze az erdő homályin bolygó keselyűnek szárnyuhogására, neve hallására megdöbbenve, magához tért merengésiből, s feszülten hallgatózva várta ismétlését a hangnak, melly őt hívá.

— Editha! Editha! hangzott újlag a völgyből.

— Ah, ez ő!.. Lothár! ismerem szavát. Megjött, engem keres. Megyek, repülök... Talán vele Omádom is, és atyám!...

Ezt mondva, mind könnyű őzike szökelt a völgynek, honnan a hang jöve.

— Lothár, te! kiálta, midőn az őt hívó férfiút meglátta... És atyám?

— Ő él; lön Lothár válasza; miközben a siető leány lélekszakadtan borúlt magasan dobogó mellére.

Az aggastyánban első pillanatra ráismerünk egyikére azon szent férfiaknak, kik únalomból, vagy a változó sors csapásait elégelve, vagy végre lelkök szent magasztaltságában ábitatos szemlélődésökre háborítatlan helyt keresve, elhagyják a világ zaját, el az emberek társaságot, s a magány csöndébe vonóznak; s kiket hajdan, mint ma, remetéknek szoktunk nevezni.

Lothár remete volt. Mi ok vitte őt a magány rideg ölébe? talán beszélyünk fonalán még megtudandjuk. A vastag szörkámzsa, melly tagjait boritá; a faczipők, mellyek talpaihoz szíjjakkal valónak megerősítve, mind ehhez a tiszta, kedves és jóságos kifejezésü arcz, s melly hosszan lefüggött mellére, az ezüst szakál, tiszteletgerjesztőleg hatott a hozzá közelítőre. Őt, mint szent tetekben kifogyhatlan férfiút, mélyen tisztelé a közel vidé-

kek népe, tisztelé úr és pór, s nála, vigaszt keresni eljött messze földről, sok boldogtalan.

De megismervén e férfiút, térjünk vissza történetünk fonalára.

A találkozás után néhány pillanatig szótlánul tartá reszkető karjai közt az ősz a szép leányt, ki utóbb lefejlődve kebléről, ismételve kérdé:

— Atyám él, Lothár?... és Omád?...

— Ő a király udvarában van még, várva a dolgok fejlődését, bogy aztán hírt adjon a történetendőről.

— Tehát te, szent atyám, nem láttad őt, nem szólaltál vele?

— Nem.

— S azt, hogy atyám él, honnan tudod?

— A városban hallám, hol nem titok mindaz mi az udvarban történik.

— Oh, szólj igazat, Lothár! szólj, és ne akard megölni a kétely lassú, de kinos nyilával szívemet. Ha kell jöni a halálnak, jöjjön az rögtön, ne kimélj. Ha valósul gyászos sejtelmem: kiméleted kínpad leendne most. Ha atyám él, ha Omád nem forog veszélyben, miért dobog agg kebled olly hangosan? miért remegnek karjaid, s miért reszket szávad olly szokatlanul?...

— Légy nyugodt, leányom; válaszolt erőtetett nyugalommal a remete; a hír, mellyet közöltem, való. A sietés, melly feléd vonzott az agg tagok... s megmondjam-e, Editha? az ijedtség, midőn barlangomban nem leltelek....

— Elég, elég, szent atyám! hiszem, s nyugodt va-

gyok. — Omád megjő nemde, s atyám felett az úr szeme fog örködni? Hisz te mondd mindig, jó öreg, hogy az ég meghallgatja az ártatlanok imáját, s az Isten mindenható szeme fog örködni hivi felett?

— Ugy van, gyermekem; az úr szeme örködik hivi felett.

— És én, o hidd nekem, én ártatlan vagyok, s előbb is olly buzgón imádkozám. Anyám emléken túl nem szeretek e földön senkit, csak atyámat, csak téged és... Omádot. De ez, ugy mondád te, nem bűn. Nemde, nem az, szent atyám?

— Nem, jó leányom! Érzésed tiszta, mint angyaloké, mellyel a Mindenhatót imádják csillagos trónjában. Omád szép és hős ifjú, atyád tudja irántai vonzalmadat, s ő megáldta sziveitek frigyét. Imádkozzál, leányom, s reméljünk; imád nem lesz sükertelen.

E beszélgetés közben Editha az ősz karjára füződve leballagott vele a völgyeletbe, hol egy szirtüreg torkában durva kövekből rakott, s bemohosult falakkal gazdag lombozatu mogyoró- és somfától elfödve állt Lothár remete-laka.

Az eső nagy cseppekben pattogott le az erdő tölgyeinek leveleire, s a remete és vendége sietve vonultak be a szirtüregbe, hol egy fatörzsre fektetett idomtalan kőlapon várta őket a csekély eledel, mellyet Lothár a városból hozott, s az egyszerű hársedényben a közel forrásnak fris vize.

II.

ÉJI HIRNÖK.

Elköltvén a szük estebédet, Editha a szirtből vágott nyoszolyán, mellyre medvebőr vala terítve, álomba szenderült; míg Lothár mécse mellett egy kopott könyvben olvasgatott, s olvasás közben föl-fölemelvén szemeit az égre, sohajtott: „Úram, megdicsőítettél a te szentedben: adj erőt követnem nyomdokát!”

A könyv pergamenlapjain sok újforgatás nyomai tün-tek föl; tartalma szentek életrajzai valának szép gótbe-tükkel írva.

Lothár olvasása nem volt háborítatlan.

Kün hatalmas szélvihar közt zuhogott a zápor, a vis-kót fedező tölgyek ágai csikorgva hajlongtak a szélroha-mok ereje alatt, s az ajtó nyílásain koronként hosszan cikázó villámok hatottak az odúba, mellyeknél sohasem mulasztá el a jó öreg magát megkeresztezni.

A vihar csilapulván, Editha nehéz fohászai, fuldok-lásai szaggaták meg figyelmét, s illyenkor odahagyva könyvét, az alvó szüz felé fordítá szemeit, és agg für-teit rázva szóla:

— Szegény, szegény leány! még éjjel, még álmad-ban sincs nyugalmad! pedig olly szép, olly ártatlan vagy, mint Isten angyala.... Miért kell illy korán, az élet feslő

hajnalán megizletned a bú s fájdalom cseppjeit, s miért ürítned a keserűség kelyhét?...

Itt szava elakadt.

Visszakönyöklött szirtasztalára, de nem olvasott. Két keze homlokát fődé el egyideig; majd jobbával mellet veré, s nagy bensőséggel sohajtott:

— Isten a magasban, bocsásd meg bűnömet! Én vétkezém, mert kutatni merém gondviselésed útait, s kételkedni szent és örök igazságodon. Te tudod, miért eresztéd e leányra karodat súlyosan. Lelki üdve, ősi bűnei...

E szavaknál feje mellére konyúlt, s gondolatokba mélyedett, mintha önkeble redőiben kutatna...

Szent andalgásiból Editha zavarát fel, ki álmában kínos hangokon majd atyját, majd Omád nevét rebegé.

Az ősz áldást jelölt reá reszkető kezével, s tovább olvasott.

A vibar elvonúlt, Editha csöndesben szunyadott. Lothár előtt még néhány sor vala csak, mellyeket átolvassandván, fekünni készült, midőn méntüszkölés, majd a viskó előtti ágak zörgése köti le figyelmét.

Alig emelte föl fejét figyelőleg, s im a bezávarozott ajtó fakilincse nyitásra mozdúl; de az ajtó nem engedvén, halk kopogás közben e szavak lönek hallhatók:

— Lothár! nyisd meg hamar...

— Ki az? kérdé a remete megdöbbenve, ki illy késő éjjel zavarni jön a magány emberének imádságait?

— Én vagyok, Lothár! én Omád; az égre! nyiss ajtót hamar....

— Omád? illy későn s illy viharban? monda az

ősz, s az ajtóhoz menve, levoná a závárt, s a jövő pillanatban Omád állt előtte: egy deli ifju, átázott köntössel, kuszált fürtökkel, oldalán csillogó aczéllal.

— Hol Editha? kérdé a belépő nehéz lélekzettel.

Lothár jobb keze mutatóját csöndet intőleg ajkaira tévé, s baljával az alvó szüzre mutatott.

— Ah, Editha! ... sohajta kínos epedéssel Omád, karjait az alvó szüz felett kitarva. Majd a mellette álló aggastyánhoz fordulva, folytatá: nézd, szent atyám! így szendereg a fris virág a szirt oldalában, s nem sejtí a vést, mely fölötte elvonúlva, romlással fenyegeti a szirtet és magát!

— Oh, ne hidd, fiam, hogy álma illy nyugalmas; lön válasza az öregnek. Néhány percze csak, hogy illy édesen szendereg. Kínos rémképek kergetheték egymást lelke előtt sokáig, mert gyakran kiálta fel álmában, atyját s tégedet nevezve...

— Ah, atyját! ... sohajta az ifjú, s mindkét kezével szemeit fedé el.

— De jer, Omád; ülj le a padra pihenni, s mondd: mi hirrel jössz illy későn, s illy pogány időben?

— Nincs idő pihenésre, nincs! Mire új hajnal hasad ránk, Edithának a király udvarában kell lenni... vagy atya nem látja többé a napot.

— Tehát nincs kegyelemhez remény?

— Csak egy. Editha tán meglágyítandja Péter sziklaszivét s életet nyer atyjának, kire a kínos ítélet kimondva, s ha ő nem jó, e reggel végre hajtva lesz.

— S hiszed, hogy Editha könnyörgése sükert hoz?

E szavaknál búsán emelte jobbját az öreg ősz fürtei közé, s kétkedőleg rázá meg fejét.

— Hiszem, atyám! De ve cher, ki mint tudod, kegyes, jó uram, s a királynál is nagy kegyelemben van, tanácslá: hoznám el a leányt, kiről sok szépet halla már; s hogy a kegyelem, ha ő kéri azt, bizonyosan meg fog adatni atyjának.

A remete, szemeit a beszélőn nyugtatva, csöndesen hallgatá végig az ifjut. Ajkai hallgatása közben gúnymosolyra vonultak, s midőn Omád szavait végzé, így folytatá ő:

— Szegény, együgyü fiú! s te De ve cher tanácsára a leányt Péter elé akarod vinni? Nem ismered te Devechert, e tarka virágok árnyában csuszó kigyót. Ki annyi magyart, ki Editha atyját, áldozatul adá a zsarnoknak, hogy rut árulásával megvásárolja kegyét a dolyfös és buja fejedelemnek, az neked jót nem tanácsolhattott. Nem, Omád, Editha az udvarba nem mehet...

— Istenemre, jó öreg, te szörnyüket beszélsz. Devecher áruló!... Lehetséges-e?

— Nem csodálom tudatlanságodat. Romában serdülél föl, hol hihetőleg csak jó emberek környeztek, s lelked nemes, kebled tiszta levén, jónak hiszesz mindenkít, míg gonoszságait tenkezeddel nem tapogathatod. Ez diszedre válik, Omád. De vajha bus öntapasztalással ne légy kénytelen kiábrándulni a szép eszményvilágból, melyet magadnak alkotál! Rövid ideje, hogy az udvarnál vagy, hova Örs, tanácsom ellenére, azért küldé leginkább, hogy ismerve förtelmeit, tanuld meg utálni azokat,

kik a nemzetet, a hazát gyalázatosan sarczolják, s annál hőbb védője légy a törvénynek s igazságnak. Ujoncz előtt, kit a fény megvakít, bűvös káprázat játszadozik, mellyen át csak később fogja láthatni a való rut képeit. Eljöend ez idő rád nézve is . . . Nem ismered Devechert? Igen, ő édes, kedves ember; kivált azok iránt, kiket magához akar csatolni; de félj az édes szavaktól, fiam, többnyire fulánk rejhk s öldöklő méreg alattok! Te nem tudod még, mint lett ő Péter árulójából Abáévá, hogy feledtesse alacsony hizelgéseit által rút bűneit, mellyel előbb koronáját segíté Aba által eloroztatni; nem tudod, mind hordja bárd alá a nemzet jelesbeit, hatalmasbait, hogy az ámitotta király kegyét mindinkább megnyerve, kincset és hatalmat gyűjtsön vérök, s megfertőzésre vitt nejeik, lányaik díjában? Oh te nem tudod még. . . .

Az ősz férfiú kekelét irtózat és harag fogá el; szava egyre hangosabb lőn, s még tüzesben fogott szólani, ha Omád őt az édesen alvó lányra nem figyelmezteti.

— Az égre, szent atyám, csöndesedjél! kiméld e szűz nyugalmat. . . .

— Igaz, igaz! Hová is ragadtatám? . . . Oh Istenem! De nem, nem szólok többet . . ., eleget mondtam, hogy ismerd az embert, kinek gonosz tanácsát végrehajtani jöttél.

Végszavait csöndesebben, de még egyre reszkető ajakkal mondá az öreg.

Mind e mellett is nem fékezhetett indulatában szavai sokkal erősbek valának, minthogy Edithát álmából föl ne zavarják.

Midőn az öreg szavait végzé, Editha fölyeté szemeit, s a legközelebbi pillanatban két szerető kebel egymáson dobogott.

A visznlátás örömét tolmácsoló hangokat nem sokára komolyabb tárgyak fojták el. A lány apja után kérdezősködött, s az ifju sohajtva ismétlé azt, mit Lothár városbóli megtérésekor már elmondott; s midőn az atyjára nézve nyereendő kegyelem, s így annak életéhezi reményről kérdezé Editha, akaratlanul, s mintegy megletkezve Lothár előbbi szavairól, felsohajta a szerető ifjú :

— Csak egy remény van még, Editha!.....

Az öreg komoran pillanta Omádra, kinek szemei találkozván a remeteéivel, elérté a feddő tekintetet, s megakasztá szavait.

Editha nem vette észre a viszonos pillantásokat, s esengve vágott Omád szavába :

— Van remény? van?..... O szólj, Omád! ismételd, hogy van remény, és megkisértsük sükeresítését, habár minéletünkbe kerülne is.

— Hiu ábránd! szóla közbe Lothár, ösz szakálát simogatva, s komoran redőzött arczán a viszzatetszést tükröztetve, mellyet Omádnak meggondolatlan szavai lelkében okoztak. Hiu képzelgés, leányom! Hiszed-e, hogy a hyaena, ha hőrmei közé kaphatá martalékát, melly után vérszomjazólag ásita napok óta, kibocsátja azt, ha arra földöntuli hatalom nem kényszeríti őt?..... Hiu kecsegtetés!..... Az égben csak lehet egyedül reményünk; az ég meg-

mentheti atyád életét, — földi hatalom azt tenni már nem képes.

— Oh szent atyám, te kegyetlen, te könyörületlen vagy irántam! Szólj, Omád! s mondd, mit tegyünk atyámért? mint menthetjük meg őt? Hisz ne földi hatalomba bizzunk, jó öreg; bizzunk az égiben, melly — miként te oktátál — igen gyakran gyöngé földi erőt használ eszközül a dölyf, a zsarnokság, a pusztán emberi erővel le nem győzhető hatalom ellen. Szólj, Omád, kérlek, kényszerítlek az égre, szerelmedre, szólj: mit tegyünk atyámért?

E végső szavakat olly bensőséggel, olly édes-epedve, s egyszersmind kínos esengéssel mondá a szűz, hogy Omád ellen nem állhata azok meghallgatásának.

— Igaza van Devechernek; sohajta, miközben Editha összefont kezeit gyöngéden mellére emelé. Igaza van! Ki is állhatna ellen illy angyal esdeklésinek? ... Ne neheztelj, jó öreg, folytatá tovább Lothárhoz fordúlva; de én tudatom vele a módot, mellyen atyja életének megmentéséhez még remény lehet.

— Ám tedd, ha nyilván veszélybe akarod dönteni a leányt és magadat a nélkül, hogy apjának használj; mond a remete szigorú hangon, és szavát feddőleg komor pillantásokkal kísérve. — Tedd, de engem ne okolj! ...

Omád csüggedve tartá karjai közt a leányt, ki újra kezdé esengéseit.

Az ifjún megtetszett a küzdelem, melly lelkét szagatá. Az öreg tilalmát megszegni nem akará, mert mi

oka lehetett volna neki, ki Örsöt szinte szerette, őt óvni Editha bemutatásától a királynál, ha meggyőződése szerint veszélyt nem lát vala a leánynak udvarnáli megjelenésében? Más részről, mint higye mindazon roszt Deveherről, ki őt eddig különösen kegyelnilátszott, s mint hagyja megkisértetlenül az egyetlen módot Editha atyjának, kit ő maga is atyjaként tisztelte, megszabadítására?

— Nem, szent atyám! én nem állhatok tovább ellen; szólt végre Omád. Segédgyilkosául tekintném magamat Editha atyjának, ha tovább is hallgatnék. Történjék bármi, az ég látja lelkemet, én csak jót akarok, én csak az ő életét akarom megmenteni.

Ez után elmondá Edithának Devecher tanácsát. S a szűz, hallva azt, daczára Lothár intésinek, könyörgésinek, kész volt követni jegyesét a királyhoz, hogy trónja előtt atyja életeért esdekeljen.

— Az Isten szeme örködik felettem; mond eltökélten Editha: és sürgeté az indulást.

Az éj későre haladt már, veszteni való idejök nem vala; azért a remete s vendégi nemsokára úton valának a királyi udvar felé.

III.

A BÖRTÖN.

A helyzet változik. A hegyek csöndes magányát, szegény egyszerűségét a királyi udvar zaja, csillogó pompája váltja fel. Amott nyugalmat ugyan nem, de szelid tü-

relmet, ártatlan, aggodó szerelmet, rettegés s remény közt találtunk; itt, a hizelkedők gyáva serege közt elzsarnokult Pétert látjuk az ármány és aljas boszú kigyóitól környezve, dölyfösen ülni a fényes királyi széken, hol törvény helyett, önkénye szerint rendelkezik a magyarok élete- s vagyonáról.

Még nem kezdett biborúlni a keleti ég, midőn vándoraink a királyi udvarba érkeztek. Az idő minden perczen egy kedves élet függött; ők érezték azt, és siettek.

Omád, ismertetve az őt által, szabadon ment be a királylakba. Editha Lothárral egy közel ház eszterhája alá vonultak. A leány szótalan volt. Remény és rettegés küzdelme közt szorította magát a remete átölelt karjához, ki balával nehéz botjára támaszkodva, szánakozó szemekkel nézett a szeavedő leányra.

— Oh, jó öreg, ki tudja, él-e még atyám! E kérdéssel szakasztá meg végre Editha a hosszú csöndet, s így szólva lehajtá fejét az öreg mellére.

— Bizzunk az Istenben, leányom; viszonzá a remete. Az ő szeme örködik felettünk. Talán nem siettek olly nagyon vérszomjas bakói? ... Omád bizonyos hirt hozand, addig légy nyugodt. Lelkem csak egyet mond nekem, azt, hogy sem te, sem senki nem menti meg őt a haláltól; s én rettegek még te miattad, sőt magunkért is. Oh fogadd meg szómat, leányom! jer, térjünk vissza rejtekünkbe, mig meg nem láttanak Péter czinkosi.

— El, innen? mielőtt atyámat látnám? Nem, jó öreg; mond hevülő kebellem Editha. Ha tudnám, hogy meghalok, nem távoznám. Hisz ő érette fognék meghal-

ni, s lehet-e édesb magzatnak, mint atyjáért áldozni fel magát? ... A remény, őt még egyszer láthatni, áldását vehetni; édesebb, hidd, semhogy a támadható vész visszajesszen.

— S ha a halálnál kínosbat kellene szenvedned; ha a király tetszést lelve bájjaidban, kényszeritene ... Ohég, mit szólok! de itt mindentől kell rettegni ...

— Nem értelek, szent atya. Szólj, mi lehet kínosb a halálnál, illy fiatal életben?

— Van, van, leányom! az ég ne adja! ...

E pillanatban lépett ki Omád az udvarból.

Lothár a leányt nem tartóztathatá vissza. Editha repült Omád felé, hogy hallja a hírt, melyet atyjáról hozza.

— Ő él! mond Omád a feléje sietőnek; s reményem nagyobb, mint valaha, élete megmentéséhez. Devecher szolt a királylyal, s kieszközlé, hogy ha jösz, megnézhesd atyádat. Jer tehát ...

— Köszönöm, Omád, e jótéteményt. Ha lehetne, szerelmem hőbbségével hálálnám meg azt; de az, tudod, határtalan, s így vedd hozzá a szív örök háláját De jerünk; jöjj Lothár, atyámhoz!

*

Mig vándoraink a kín és öröm vegyült érzési közt haladnak börtönéhez Editha atyjának, vonjuk le a leplet az ármányról, mely őt abba vezette. — Hogy ezt tehesük, át kell tekintenünk a mult évek történeteit.

István, a szent fejdelem, kormánya utolsó perczei-

ben szavát nyéré az ország nagyainak, hogy elhunyt után Pétert ültetik a királyi trónra. Beválták adott szavukat a magyarok: Péter királylyá lön. De a korona nem lehetett állandó homlokán. Az ország törvényeit, az ősi szokásokat zsarnokul tapodó fejdelem, ki eltávolítá köréből a magyart, jöveczeknek osztá a birtokot, fényt és hatalmat, nem tarthatá meg soká a vadon élet rögzött szokásiból még egészen ki nem vetkezett nemzet közepett a királyi széket, mellynek oszlopait önkezüleg döntögeté szét. A nemzet föleszmélt, és szabadságát viszszerenyendő, táborba szállt az önkényü fejdelem ellen, ki futással menekült a fejére növesztett vihar elől.

Aba Samu foglalá el a trónt; de nem nagyobb szerencsével tartá meg azt, mint előde, kinek esetén nem okúlva, eltaszítá magától a nemességet, s a pórság karjaiba vetve magát, vad öldökléseket tön soraiban a hatalmasoknak, kik által trónra jutott. Azt hivé ő, hogy kik trónt adának, el is vehetik azt; s e hitben ki akará irtani a magyar föld színéről azokat, kiktől rettegett, s kiket szelidség- s bölcsességgel megrendithetlen támaszaiúl tarthatott volna meg királyi székének.

Illy viszonyok közt mi lön természetesb, mint hogy az üldözött nemesség legnagyobb része visszaohajtsa Pétert, kinek vadsága elüzetése előtt még nem szállt olly irtóztatós fokra, mint Abáé, s kit különben is Henrik, a német császár, fegyveres erővel készült már visszahozni az országba.

Két tábor állt szemközt a Rába partjain. Abával a magyarok; s a Pétert védő Henrikkel németek s magya-

rok vegyesen. A csata Aba részéről vesztve lett: mert serege nagy része ütközet alatt Péterhez szakadt, s ő éltevel fizette meg a nemességben tett véres irtásait.

Azok közt, kik Aba táborát elhagyák, volt Devecher is, kit Aba, a nádor, porból emelvén ki, meghittetbei közé sorozott.

A háladatosság már hajdanta is ritka erény volt; s Devecher nagyravágyó lelke, fondor kebele nem ismeré az ég e szép ajándokát. Midőn hanyatlani látta a hatalmat, melly őt is hatalmassá tette, s elhomályosodni a fényt, melly reá is sugárt vetett, feledte a nyert jót, s oda szegődött, hol hatalma, fénye biztosítva lőnek.

Péter megszoká már a hizelgők tömjénét; s a veszedelmes szokást visszahozá ismét a trónra magával. Devecher ismeré gyöngéjét, s kegyenczei sorában első helyre küzdte fel magát.

Igy álla ő, midőn a királyi székre visszahelyezett Péter önkényét s fajtalanságát megúnva a magyarok néhányai, Kopasz László fiainak visszahívását elhatározzák. A merényt megsugák az áruló Devecher és Buda Péternek, s a szövetség főbbjei irtózatossá kínok közt végeztettek ki.

E viszonyok ohajtott alkalmul szolgáltak Devechernek, lázadás ürügye alatt menekülni elleneitől s azoktól, kiknek szép birtokát sovárgá kincsszomjazó lelke. Ez utóbbiak közé tartozott Örs, az ős hét vezér egyikének Dunán túl szakadt utódja, Editha atyja, kinek Budától nem messze feküdtek téresbirtokai. Egyetlen leányát kéréreté nőül az alacsonylelkű kegyencz, s keze visszavetése után kincsvágyához a boszú érzete is járult.

Örs az összeesküvésbeni részvétről vádoltatott a könnyen hívő, trónját féltő király előtt, s neki halni kelle!

Midőn Devecher Omádnak azt tanácslá, hogy Edithát küldje a királyhoz kegyelmet esdekleni, pokoli terve már készen volt. Ismerte Péter fajtalan vágyait, melyek kielégítésében a király nem látott akadályt isteni, nem emberi törvényekben. S nem kételkedve azon, hogy a király vágyait a gyönyörű szűz bájai felingerlendik: titkos kárörömmel örvendett boszúja sükerén — lealacsonyítva, porhasülyesztve látván a büszke apa leányának tiszta nőerényét.

Kába ember! Mindentehetőnek hívé magát. Agyöngeszűzet eltiporhatni vélte ereje s hatalma sulyával! Feledte, hogy az égben él Isten, ki szempillája mozdításával világokat alkot és semmit meg, s haragja féregként törli el az önerejében túlbizakodó büszke halandót.

Most térjünk vissza vándorainkhoz.

*

Editha kísérelivel ott állt atyja börtöne előtt, melly Omád szavára nem sokára megnyittatott.

Ki írja le az érzések azon véghetlen tengerét, melly a fogoly és látogatói keblében a viszonzlás pillanatában elhatalmazott?

— Atyám! sikolta a szűz; és szótlánul rogyott Örs lábaihoz, mellyek nehéz vasakkal valának a csertörzsökhöz, mellyen ült, leszoritva.

— Leányom! viszonzá az atya;...és nehéz könyek gördültek ősz szakálára. Kezeit akará mozdítani, hogy leányát fölemelje, karjaiba zárja; de azokat súlyos bilincs merevité derekához, mellyet izmos aczélabroncs köríte.

Omád némán térdelt az ősz mellé, Lothár botjára dölve, szoborként nézte a jelenetet.

— De szólj, leányom, mond hosszú csend után megindulási reszketeg hangon Örs; milly angyal vezérle az inség e hajlokába, hogy lássanak még egyszer szemeim, mielőtt örökre elhomályosuljanak? Szólj; nevezd meg őt, s én áldani fogom, hogy megadta e végső örömet lelkemnek; mint áldlak tégedet, hogy eljövél látni ártatlan atyádat! Mert tudd meg jó leányom, nem ismer bünt ez agg kebel, nem volt áruló atyád soha; bár volt és van ok arra, hogy eszméljenek a nemzet jobbjai. De én áruló nem vagyok, s örvend a Mindenható fényes trónja előtt kevés pillanat múlva megjelenendő lelkem, hogy neked ezt éltem vég órájában elmondhatom.

— Nem, atyám! nem utolsó órája ez éltednek; viszonzá Editha fuldokolva. Te nem fogsz meghalni, nem, atyám! te élni fogsz. Igen, Omád, ki hozzád kalaúzott, elvezetend engem a királyhoz, s én leborúlva előtte, könyemmel fogom öntözni sarúit, mig szavát adandja, hogy éltednek kegyelmezni fog.

— Leányom, megbocsátom e szavakat, mert nem tudod, mit beszélsz; megbocsátom gyermeki szeretetednek, melly e tette vonz; de tudd, Örs nem bűnös, Örsnek nem kell kegyelem. Ha volna törvény, elvárnám ítéletét, melly kimondja büntelenségemet. Törvény nincs!

A király kegyelme bűnössé tenne engemet, mint nem tesz most arra önkénye. Ne esdj kegyelmet! Ha szereted atyádat, térj vissza Lothárral lakomba, Omád örködjék felletted, s tartsd szent emlékedben atyádat, kit nem bűne visz pallos alá, hanem a haza mutat be áldozatul. bűneért a nemzetnek, melly zsarnokot ültetett királyi székébe.

— Igy gondoltalak téged, Örs, mond a remete, ki eddig szótlanul állá; s im nem csalódtam. Tartóztatám leányodat, de Omád....

— Omád? esék szavába kérdőleg Örs?

— Igen, atyám! Ő mondá, hogy láthatlak, hogy könnyörgésem éltedet megmentheti.

— Omád, szólt a fogoly megindulva, köszönöm, hogy leányomat megmutatád; de ez minden, mit buzgalmadnak, szeretetednek köszönök. Minden további lépés mellyre Edithát vezetnéd, csökkentené irántadi vonzalmamat. Ősz fejemre kimondá a zsarnok ítéletét, s én nyugodtan várom a halált.

— Oh, atyám, viszonzá Omád esdekelve; de ha egy szó megmentheti becses napjaidat leányodnak, nekünk és a hazának....

— Illy áron nem kell az élet... szólt, ősz fürteit búsan megrázva a fogoly. A hazának, mondád? folytatá reszkető hangon. Mit nyerne a haza életével egy ősz polgárnak, ki mint áruló térne meg a bitófától szeplőtlen kebelére? Szennyes, élet nem való Örsnek! Haraggal fogadnának őseim, ha majd a kikoldúlt napok alkonyán, mint megkegyelmezett áruló szállanék hozzájok a halál országába. Most örömmel üdvözlendének, mert tisztán meg-

őrzém az erényt, mit vérökkel öröklék. — Még egyszer, köszönöm, hogy velem a viszonzlás örömét éreztettétek, most térjete vissza a magányba, s imádkozzatok lelkemért.

— Atyám, kedves jó atyám! s leányodért nemszeretnéd-e az életet? Oh ne akarj meghalni, vagy veled halok én is....

— Nem, neked élned kell, ha a zsarnokok koholt bűnömért téged is lakoltatni nem akarnak. Menj, menj! mert félek, törül lesz a királylak neked, hogy bennakadjon ifju, szép életed.... Menj, távozzál gyorsan e falak közül, hogy bátorságban tudjalak, midőn pallos alányújtom agg nyakamat...

— Ne félj, Örs! monda határozottan Omád; mi itt bátorságban vagyunk.

— S ki biztosít az önkény e fészkekben veszély ellen?

— Devecher! válaszolt haragos arczczal s hangnyomattal a remete.

— Igen, ő! mond Omád.

— Devecher, mondjátok? kérdé haragtól remegő hangon Örs. — Devecher?....

Csönd lett, s a fáklya kék lobogása négy szobrot látszott a börtön szirmos falai közt megvilágítani, mellyek mindegyike arczulatán más és más érzés tükrözött.

— Devecher! sohajta végre a csöndet megszakasztva Örs... Nincs kétség benne, leányom, ő vesztedet, vesztünket akarja mindnyájunknak. Fuss, távozzál innen, hol az ármány öldöklő lehelete környezi éltedet! Ne késél egy pillanatig! Lothár, örködjél felette. El, el, leányom! míg idő van....

— Atyám, édes jó atyám! engedd, hogy a királyhoz menjek.

— Nem; szólt határozottan Örs. Ha kedves előttem lelkem nyugalma a halál perczében, ha kedves atyai áldásom, elhagyva börtönömet, egyenesen Lothár magányába mész, s bevárod, míg a vihar elvonult fölülünk, s aztán itt Omád, kinek kezedet ígértem, szálljatok az ősi birtokba, s éljetez ott emlékével ártatlanul elvérzett atyátoknak. — Menjetez!

Ezt mondva, szemeivel inte Lothárnak, vezetné el a leányt.

Editha még egyszer átkarolta atyja lábait.

— Ott fenn, leányom; mond Örs, és szemeit az ég felé emelte.

— Nem, nem atyám! neked élned kell ... megyek a királyhoz; mond Editha, s az ajtóhoz rohant.

— Megállj, boldogtalan! kiálta mély haraggal Örs. Átkom reád, leányom! ha tilalmam ellen téssz.

— Botor ősz! rivalt az e perczben megnyilt börtönajtó küszöbéről egy hang. Hallottam minden szavadat; s kába dölyfödet megtöröm én.

— Devecher! kiáltának egyszerre a fogoly és vendégei.

— Igen, Devecher; én vagyok! — Nemde, megrémül szavamra a bűn? ... kezemben volt a királyi kegyelem; te megvetéd azt, halál reátok.

— Halál reád, gyáva áruló! ... kiálta ádázatában Omád, s aczélt huzott, hogy megrohanja őt.

— Fegyveresek! szóla Devecher, s a börtönbe kato-

nák tolúltak, kik lefegyverzék Omádot. Hurczoljátok el őket; kennek is pártos vér buzog, mint e nyomorú öregben. S te hős ficzkó, folytatá Omádhoz fordulva, gúnyos kaczagással; s e vén czinkos itt hatalmamban vagytok! Szorosan őriztétek őket. El velők!

A börtön sötét lön és üres, Örst kivéve, ki lelánczolva nyögött tehetetlen mérgében az árulás diadala felett.

IV.

ZENDÜLÉS.

Van a bűnben is némi édesség, melly áldozatát sajátserü kéjmámorba ringatva, mindig tovább és továbbra készti; s a bűnös botor önhittségében, megfeledkezve az Istenség büntető kezéről, mindegyre messzebb rohan az úton, mellyen a gondviselés őt, megtérésére várva, haladni engedi. De az ég türelmének is van határa, s megtelvén a véghetlen Jóság haragkelyhe, midőn vágyai tetőpontjához legközelebb véli magát a bűn: akkor sújt le reá a boszuló villám.

A nemzetek Istene eléglé a magyarok nyomorát, s Péter országlásának, s ezzel kegyelt büntársainak is, vége közelgett.

Alig emelte föl a nap lángarczának felét a Rákost szegélyező halmak kéklő ormozatán, midőn Devecher Örstnek börtönét elhagyá, s új foglyai iránt rendelést téve, a király teremeibe sietett. Ha útja közben lelkébe nézhetnénk,

látni fognók ott a sátáni kárörömöt, melly az útált Örs leánya és barátnak törbe kerítése fölött benne keletkezett, s látni repesését a kincs- és hatalomsovár szívnek, melly ez új szolgálata által lekötelezendett királyi kegyben újabb fokát méré telhetlenségének. Haladtában fülét hangok üték meg, mellyek ismételt hallására özszereszkeztett minden tagjaiban a gyáva kegyencz.

— Éljen Endre király! Le a zsarnokkal! Le idegen kegyenczeivel! Így hangzott a zaj, melly a Rákos téreiről a pesti hegyre felhatott.

Devecher nem akart hinni saját füleinek. Megállt figyelve, s im a palota udvarába összefutó nép rémülve fölkiált:

— A pártütők! zendülés! Vatha jó!.....

A király előcsarnokába lép Devecher, s ott Budával találkozik, ki a robajt Péter szobáiban hallván, s a rohanó csapatokat annak ablakából nézvén, épen az udvarra sietett, hogy a zaj mibenlétéről értesüljön.

A két kegyencz megütközve nézett egymás sápadó arczára; szeméből rettegés és düh lövelt mindkettőnek.

— Mit jelent e zaj?

— Lázadás!

— Huh! gaz nép!

— A királyhoz!

A két bünszolga csak kevés szót válthata egymással. Buda elrohant; Devecher maradt, s a királyhoz ment, hogy a palotaőrök élire állva, szükség esetében véde legyen a fejedelemnek.

Kevés pillanat mulva a zaj és rémülés általános lön.

A király és kegyenczei láták a veszélyt, melly őket itt környezé; azért Péter és udvara nem sokára uton volt Székes-Fejérvár felé; s nyomukban német zsoldosok indultak fedezésökre.

Mindez épen olly rögtön történt, mint a milly váratlan volt a zendülő csapatok illy gyors haladása és erősödése, — A király és alacsony hizelgői azt hívék; ki-gyilkolák az elkinzott néhány főnemesben az elégiületlenség magvát az egész nemzetből, kiirták vágyát az árpád-házi fejedelmek uralkodása iránt: s gondtalan kéjelgésekbe merülve mulaták Pétert és magokat.

Az ég boszújának napja következett.

Néhány óra mulva a pártosok átkelve a Dunán, Budára tolultak, hol számuk sok száz még száz elégiületlennel szaporodott.

Élükön, mint Isten boszuló keze, Omád állt, keble egész haragjával a gonosz Devecher és czimborái ellen.

Edithát önszobáiba viteté Devecher; az agg Lothárt pedig, mint kinek gyöngeségétől nem igen tarthatott; bilincs nélkül záratá a vár fenekéni tömlöczbe. Omádot békók várák, s már megkezdék rajta munkájokat a porozlók, midőn a palota minden fegyverviselhető népe az udvarba idéztetett. A köz zavar- és rémületben távozva még békóttan hagyák az ifjut, s tárva börtönének ajtaját. Igy ő, midőn a király s kísérei távozásával néhány perczre csend lön körötte, odahagyá tömlöczét, s hallván a zen-

dülők szavát, hozzájok sietett azon föltétellel, hogy segélyökkel szeretteit szinte szabadokká tegye.

A Rákos felől jövő csapatok örömszajjal fogadják az ő jeligéjüket viszhangoztató Omádot; ki azonban rémulve vette észre, miként a vadcsoport már nem csupán Pétert és kegyelteit, de a szent hitet és szolgálait is átkozódásiba foglalá.

Eszébe jutott Lothár, a remete; s tanácsosbnak tartá egyelőre felhagyni kiszabadításával. Örs lánczai azonban széttörettek, s ő szinte a pártütők sorában állt, kik őt, mint a bakó bárdja alul megszabadított vértanút, fölemelve hordák szét a városban.

Mire Vatha párthivei a királyi lakba rohantak, az már puszta volt, s a dühöngő csoport nem lelve Pétert s udvarát a palotában, nyomába iramlott.

— Atyám, én megyek; s aczéлом, esküszöm, nem száll hüvelyébe, míg rajt az átkozott áruló vére nem piroslik. Örkdjél te leányod, az én szép jegyesem s Lothár felett, s vigyázz, hogy a szent férfit s az ajtatos szűz a dühös nép kicsapongásinak áldozatul ne essenek! Ők a börtönökben lesznek.

— Az ég veled, Omád! Ne feledd az Istent, kit szent fejedelmünk adott, ne a vallást, mellynek áldásával bennünket elárasztott.

Az ifju levante kivált Örs reszkető karjai közöl, s mint villám száguldott Vatha fegyveresei után. De ő megjegyzé az agg Örsnek szavát; s a csapat, mellynek tiszteletét és ragaszkodását nem sokára megnyeré, kimélte az egyházakat és szolgálait: míg mások dühödten rohanták

meg azokat, s pusztítás, vérengzés vonult el rettenetes
inség közt nyomukban.

V.

GYERMEKTELEN APA.

A nap szakadatlan zavar- és dulásban mult el. A leáldozó sugarai romba dőlt kápólnákat, kiforgatott szobrokat és kereszteteket s elkinzott, vérben uszó keresztényeket világítottak meg. A jobbak szive sajgott az iszonyu jelenetek fölött, mellyek minden lépten feltünedeztek: de szólani a bószült csapatoknak vagy nem mertek, vagy ha szóltak, szavuk pusztában hangzott el. A fejedelmi önkény s udvari kegyenczek zsarnokságának megszűnését alig volt magyar, ki nem ohajtotta volna; de a szent hit elleni elkiserült harczon megrémült a szelidebb kedély.

Örsnek, miután őt Omád elhagyá, első gondja lön: fegyvert szerezni, s megválni a lázongók csoportitól. Sükerült nem sokára szándéka, s odahagyva a lázadókat, bevonult a palotába, hogy kikutassa a börtönt, mellyben leánya és Lothár lehettek.

Ismételve bejárta a palota minden szobáit, földalatti folyosóit. A teremek puszták, a börtönök ajtai nyitvák, keblök sötét vala. Gyakran félelmesen hangoztatá Editha és Lothár neveit, de választ nem kapott. Türelmetlenül

és kínnal várá az éjt, midőn a remete után bátrabban kutathatott.

Az éj beállt; a zendülők csoportjai széledeztek; s csak ittott lehetett még hallani egyes jelkiáltásokat, vagy a haldokló keresztények halálhörgéseit. Örs, fáklyával kezében, leszált ismét a tömlöczök folyosójára. Egyenként átkutatta azokat. Üresek valának. Kétségbeesetten leánya és Lothár elveszte fölött, kiket a zendülők dühének esett áldozatokul hitt, már oda akará hagyni a nyomor föld gyomrábani tanyáját, midőn egy félreeső szük sikátor felől lassu nyögést hall. Oda siet, kérdést tesz s a válaszbán Lothár szavára ismervén, leüti a zárt, s a jövő pillanatban a remete előtt áll.

— Te itt, Örs? kérdé megdöbbenve Lothár, s keresztet hánya magára. Szemeim kápráznak a fáklya búslobogásu fényénél; avagy Örs lelke jő-e hozzám a tulvilágból, hogy nyugalmaért imádkozzam? Szólj, mit tegyek, hogy békéd legyen?

— Nem lelkem, Lothár, nem! én vagyok, Örs, testben és lélekben; ám tapogasd meg csontjaimat, s győződjél meg. De mondd: hol van leányom, hogy őt is megszabadítsam?

— Editha? nem tudom.

— Nagy ég! te nem tudod?

— Börtönöd ajtajánál elválasztatánk. Én lehurczoltatám a férgek e szirmos tanyájába; hová lett ő? mi történt vele és Omáddal? nem tudom.

— Omád szabad; de leányom? Istenem! add vissza őt nekem.....

— Hanem szólj, mint van az, hogy te jössz megszabadítani engemet, hogy Omád szinte szabad, s Edithát nem leled?

Jer, jer, keressük őt. De vesd el kámzsádat, mert az életed veszélyeztetné most; im itt az öltöny, melly pótolja. Siess, az égre! nincs egy percz is veszteni való.

Mig Lothár átöltözködött, Örs elmondá a nap történeteit. A remete kihez nem hathatott hang a föld színéről, csodálkozva hallá azokat, s hallván nem fojthatá el a hálafohászt ajkain a zsarnok bukása felett; noha másrésről iszonynyal tölték el szívét a dulongó csoportok vad kitörései a vallás ellen.

A remetéből vitéz lön, mint volt egykoron, s mindketten siettek újra átfürkészni a tömlöczöket és palotát.

— Ő nincs sehol! ő elveszett; sohajta az atyai szív egész kinjának nagyságával Örs, midőn a palota legutolsó szobáját is üresen s felforgatva találák, s a fáklya kihullván kezéből, erőhagyottan egy székre hanyatlott.

— Légy férfiú, Örs! bátoritá a fáklyát fölemelő Lothár olly hangon, melly szinte elárulá a lelkébeni leveretést. Bizzál az Istenben, ő fogott örködni az ártatlan leány felett. Jer, tovább keressük őt.

Örs hajolt agg barátja szavára, s elsiettek befutni a várost. Mind hiába! Editha nem vala.

A kétkedés bizonyossággá vált Örsben, s ő megsiratta elvesztett leányát. Lothár csak félve merte őt vigasztalni, mert érezé, mikép neki kell vala gátolni a leányt, hogy a palotába ne jöjjön. De Örs, elfoglalva

nagy fájdalomtól, s tudva barátja hiú ellenszegülését, nem tőn neki szemrehányást.

Éjfél rég elmúlt, midőn a két aggastyán kínos érzések közt a várost elhagyák, s lassu léptekkel a hegyek felé vevék utjokat. Találkoztak a néma vándorok lázongó csapatokkal, de sértetlenül hagyattak: mert tudva már a jelszót, s a remete mint vitéz utazván, nem lőnek kiteve a háborgók dühének, kik őket saját pártfeleiknek tekintvén, szabadon bocsáták.

VI.

KÉJTANYA.

Koránylani kezdett, midőn a két öreg a remetelakhoz ért. A fájdalom- és fáradalomtól elnyomatva Örs ledőlt a szirtágyra, mellyen az előbbi éjen még leánya szunyadott. Lothár cserszékét emelé az asztal mellé, s mit huszonnégyszáz óra alatt elmulasztott, elrebegé ahitatos lélekkel nagy könyvéből imáját.

De hagyjuk egy időre a két öreget magányukban, mig velök ismét találkozandunk, s lássuk, mi történék azalatt Edithával, kit apja s remete elveszettnek hittek.

Midőn a királyi palotát Péter és udvara elhagyá, nem feledkezett meg Devecher a szép martalékról. Parancsa szerint hölgyeivel útnak indított a leány, s bátorságul néhány zsoldfegyveres adatván melléjük kísérettül, másnap reggel a Bakony sivatagaiba jutottak.

Devecher jól isméré Péter király buja szenvedelyét, s mint alacsonylelkű hizelgő, elég szentelen volt ezen szenvedély ápolásának rút eszközéül szolgálni, hogy a fejedelmi kegy annál inkább biztosítva legyen számára.

Midőn Péter a bűn ez ösvényére lépett, s a szemérem, s szentnek lenni kellő önszemélye iránti becsület érzése még nem húnyt ki egészen kebléből; midőn még nem hanyatlott annyira, hogy az alattvalóknak adandó botránytól ne irtózzék. titkos helyről gondoskodott Devecher, hol a feslettség, a nép szeme elől elrejtve, bátran üzhesse pokoljátékát. S ezt könnyű volt találni; mert a kegyencz birtokában fekvén a Bakony nagy része, a végtelen erdő mély rengetegeiben elég rejtett, s e mellett kies helylyel kínálkozott a bűntanya felütésére.

Regényes sziklacsoportozatok közt, mellyek ormán százados tölgyek emelkedtek, s mély nyílásaiban sűrű lombozatu galagonyák s vadszőlőindák pompáztak, gyönyörű völgy terült a Bakony közepében. A nyaranta dúsan viritó pázsitot hegyi patak kigyózá keresztül, zúgásával folytonos morajra idézve a sziklák viszhangját. A természet itt mindent megtett, mi a vadulregényest varázsolja elő.

E helyre vetődvén egykor vadászat közben Devecher, önkénytelenül támadt gonosz agyában a gondolat: e kies völgyet kéjtanyává tenni.

Devecher dús volt és zsarnok, ura sok ezer rab-szolgává alázott magyarnak, s így terve kivitelében nem lehetett akadály. Egy különvált sziklacsucson, melly a kies völgy keleti szorulatában emelkedett, olasz épité-

szek ügyelete mellett néhány hónap alatt készen állt a gótizlésü lak, ugy rendezve el kényelemre és bátorságra hogy puha bujaság mit se nélkülözzön, mit az akkori század izlése pompában és fényben, művészete erő és fortélyban nyujthatott, s egyszersmind a bűnnek meglepetésekor védül szolgáljanak az izmos falak, s ha ezek legyőzetnének rejtélyes utak és sülyedések által könnyü legyen kibontakoznia a neki vetett törből.

A hely megtetszett a királynak, s akkor is, midőn már benső biráját lecsitíta a bűnfertő, s nevetve tudta nézni a botrányt, mit népének adott, itt tölté — kegyenceire bizva az ország dolgait — sivár testiségben a nyár sok napjait. A vidék legszebb szüzei, elraboltatva szeretteik nyugalmas köréből, bekötött szemekkel vitettek a bakonyi kéjtanyába; s a megfertőzötteket szinte ugy vezették el az erdő szélibe a hitvány poroszlók, kik hogy idegenek, s azért Péterhez ragaszkodók legyenek, fő gondja volt Devechernek.

E kéjtanya volt czélja Editha utjának, hol, ha majd a lázadás el leendett nyomva, martalékul szolgálándott a király s rabló kegyencez fájtalan vágyinak.

De Editha bizott az Istenben, s az Isten szeme örködött felette.

Napok napok után multak el, mióta a szüz kíséroi-vel a Bakonyba érkezett, s a kéjtanya urától nem jött semmi hír, semmi rendelés iránta.

A király s párthivei Vatha üldöző csoportjai előtt futva, Székes-Fejérvárra érkezének, mellynek falai közt, mint hivék, bátorságban leendnének a lázadók dühe előtt

addig is, míg a történetekről követ által értesített Henrik seregével segélyt hozandott. — Ők csalatkoztak.

A zendülés, mint rohanó áradat, mint villanyfolyam, terjedett szét az egész hazában, s elönté a dunántuli vidéket is; s midőn Péter és követői a városhoz érkeztek, kapuit zárva találták. — Székes-Fejérvár Endrének hódola.

Most érezé csak Péter helyzete egész veszélyességét, s ténácsot tartva kegyenczeivel, abban állapodtak meg, hogy az ostrákhátár felé vonuljanak. — Fegyveresei, kivévén az idegen zsoldosokat, izenként elhagyaták őt; Buda és Devecher, a két gonosz tanácsos, csak azért maradtak mellette, mert az őket érdemök szerint halálra gyűlölő lázadók erősb hadától rettegve, üdvöt egyedül a tévuton tartott királylyal s királytól várhattak.

De üdv nem volt többé számukra. — Mindketten a király védelmében hulltak el, ki szinte a pártütők kezére kerülván, kínos halállal rová le bűneit.

A lázongók dühe a királyon s kegyenczein vett bosszú után csöndesedni kezdett; de a béke még messze volt: mert Endre csak utóbb koronáztatván meg, a válásirtó had még egyre folyt.

Lothár és Örs e közben gyakran elhagyák a remetekot, s bejárák Budát s vidékét, hogy hirt halljanak Editháról.

Minden fürkészésök meghiusult.

Örsnek atyai szive lassanként megbarátkozott a fájdalommal, melly leánya vesztesége miatt kebelét megszállá, s visszavonult birtokába, hogy jelenlétével eny-

hitse a forrongás dulásait. Lothár, kámzsáját odujában hagyva, Székes-Fejérvár felé indult Editha nyomozására.

Fáradozása itt is eredménytelen lőn; és már visszafordult, hogy magányába térjen, midőn a Vértésekben egy csoport fegyveresekkel találkozék, kik, Omád vezérése alatt, éppen Péter üldözéséből jövének vissza Fejérvár felé.

A találkozás mindkettőre ohajtott volt. Lothár elmondá Budán s vidékén történeteket; elmondá, hogy Örs, ki őt megszabadítá, él; s hogy Editha eltűnt.

Ki szive egész erejével, ifju keble egész szent tüzével égett első szerelme szüze iránt: az képzelheti a kint, mellyet Omád érzett Lothár szavaira.

— Oh, én balga! sohajta, görcsös vonaglással emelve öklét homlokára az ifju vitéz; én balga, ki olly könnyen hívék a czudar áruló édes szavainak, s magam vivém bűnös karjai közé a szüz liliomot, hogy mérges leheletével kioltsa életét! Ő nincs többé; aczéлом poklra küldte a rút bűnverem fertőzött lelkét; de mit használ nekem a boszú, ha nincsen ő, kit dijul ohajtottam magamnak a gazok eltiprásaért!

A remete szótlan állt, s Omád szavait végezve, elmélyedve nézett maga elé.

— Mi baj, vezér? kérdé egy magyar, ki a csapatból szinte kiválva, Omádhoz közelebb vonult, s szavait érdekekkel hallgatá.

Lothár, Omád intésére, elmondá újra a történeteket.

— Még ne essünk kétségbe, uram Omád; szólt Buzod — így hívák a koros vitézt, ki részvétellel figyelt mind végig a remete hireire. — Volt nekem is leányom; szép, mint a májusi rózsa hajnal hasadtakor harmatos keblével; s Devecher raboltatá el őt. Megjött ismét, de csak azért, hogy a tört virágszál az anyai keblen hervadjon sirjában.

Itt szava elakadt a koros vitéznek, s néhány nehéz köny futott barnult arczain alá a szürke szakálra, melly melléig ért.

Lothár és Omád reménycsillámtól lelkesülten, esdekelve sürgeték, folytatná beszédét.

— Ő elveszett, s én megboszultam őt, mert rabló gyilkosai vérenek ez aézél is nyitott rést testükből a porba. Általa tudám meg, hogy van a Bakony mélyében tanya, hová a vidék szüzei hurczoltatnak. Mint vadász, befutám ismételve a vadont, hogy megtaláljam azt, s kiirtsam a föld színéről lakóit. Megleltem a tanyát; de mit tegyen egyesnek dühe a vad csoport ellen, melly kapuján őrködik? mit tegyek ott, hol az úr parancsa nélkül csak ismert emberek léphetnek át a várhidon?

— Vezess a tanyára! kiálta Omád.

— A mint parancsolod, uram vezér. Vigyünk hirt urokról a hű ebeknek, kiket, képzelem, ohajtva vár ő a pokolban. Fogadni mernék, mátkád ott eped. Szerencsédre, a hiúz nem térhetett odvába.

— Lóra vitézek! kiálta Omád.

S kevés pillanat mulva az egész had uton volt a bakonyi kéjtanya felé.

VII.

SZABADULÁS.

Buzod kalauzolása mellett messze haladt már a csapat az erdő rengetegében. Éjjeli útjokon a tiszta hold világa mutatván az ösvényt, mire pitymallani kezdett, a bakonybél völgybe jutottak, hol épen reggeli zsolosmájokat éneklék az Isten szolgálói.

A csapatban találkozott egy némelly, ki a kolostor felé közeledtökben durva tréfára nyitá meg száját; s ez nem kerülé el Omád figyelmét.

— Béke e laknak magyarok! mond Omád vitézeihez, midőn a magaslatra értek, honnan a kolostor körüli völgy őszi köntösében elterülve volt látható. A bűnfészket jövének megrohanni; itt az ahitat s erény szent hajloka áll. Lakóinak egy hajszála se görbüljön meg fegyveretek alatt, melly védtelen s ártatlanokat még nem sujtott. Tartsátok fenn élet számára a bűnnek, mellynek büntetése nem sokára igénylendi azt.

A vezér szava megtette hatását, s a csapat csendesen ereszkedett alá a völgybe; s a kolostor szent férfiai, megnyugtatva az előre küldött Lothár által, örömmel adtanak, mit konyha és pincze nyujthatott a hadfiak erősítésére.

Rövid reggelizés után folytatva útjokat, magas sziklák közötti szoros mélyedembe értek, mellynek köves részein egyenkint s lovaikat vezetve áthaladván, megnyilt

a gyönyörű völgy, mellynek keleti oldalán emelkedett Devecher kéjpalotája.

— Ott a bűntanya! kiálta Buzod; csak utánam.

S a vitézek lovaikra pattanva, követék őt.

Omád lelkében a kétség, a rettegés, a viszonzlás örömevel küzdött erős harczot, s a bátor leventének szive mindannyiszor feldobogott, a hányszor szemeit a gyászos épületre vetette.

A szikla tövében megállapodva, buzdító szavakat szólt Omád övéihez: „Küzdöttetek, úgy mond, a hon életeért, vittatok a nemzet szabadságaért, nemesen, mint hősökhez illik, nem bántva a gyöngét, nem a békés polgárokat s az égnek szolgálait. Aczéltok élettől most a zsarnokság és bűn fészkének védői remegjenek. Halál rájok! de élet a gyöngye szűzeknek, kiket a bűn áldozatul szemelve ki magának, e falak közé lopott.“

Így szólva, ismét Buzod vezetése alatt, felvonultak a szűk ösvényen, s a meglepett gyáva zsoldosokat lekonzolván, tárva állt előttök a palota minden szobája.

Ovakodásra inté Omádot s Lothárt Buzod, ki a lak rejtélyiről sokat hallott leányától s a vidéken, hol nem volt ugyan titok a kéjtanya létezése, de hiányzott az erő, a bátorság lerontására: mert tudták, hogy a király üté fel ott búja kéjelgési sátorát, s Devechert nem kevésbbé rettegé a vidék, mint gyűlölte az ország.

Omád, mint párjavasztett arszlán, rohan szobából szobába, mellyekben a legbájosb hölgyek egész seregét találta összegyűjtve. Haladt tovább és tovább Buzodtól s Lothártól kísérvé, mig a palota éjszaki szárnyán álló to-

ronyba üldözve egy német fegyverest, utána egy fényüzéssel bútorzott boltozatos szobába nyitott, mellynek egyik szögletébe épen azon pillanatban vonczolá az üldözött férfiú — Editháját, ki kétségbeesve küzdött hurczolójával.

— Omád! segíts!

— Editha!

Hangzott egyszerre a két szerelmes ajkán.

De a jövő perczbeu kopja hullt Omád sisakára, s a levente elkábulva rogyott Lothár karjaiba, mig a német fegyveres, Buzod bámulatára, a szoba alatti üregbe tünt.

Buzod, Lothár gondjára bízva Omád ápolását, sietett vissza a lakot duló magyarokhoz, rendelést tenni, hogy a palota minden útai szorgosan őriztessenek.

Aggodalma fölösleges lön; mert a mint az udvarba leére, a vitézek már hozák a német fegyverest, karjait hátrakötözve; s hozák Edithát is, ájultan, kivel új rablója a torony mélyébe ép akkor érkezett, midőn néhány vitéz Omád kíséretéből annak sötét kebelét kutatgatá.

Omád nem sokára magához tért; a kopja nem hatott át aczélsisakján, csak hatalmas ütése horpasztá be búbját; s kevés pillanat mulva Omád és Editha egymás keblén lihegék a viszonzlátás örömének boldogító, de néma érzetét.

A német fegyveres, ki veszve látván a lakot s őreit, Edithával szökni akart, a kéjtanya felügyelője volt. Megérté a magyar vitézek kiáltásiból Devecher halálát, s most életével a legfrisebb virágszált akará kimenteni a

reája szállt viharból. Ő tudta egyedül a földalatti útat, melly a torony mélyéből egy közel barlangba vitt. — Omád parancsára fához kötözve, tizenkét szittyá nyilnak szolgált czélul a várfal egyik szögletén a vakmerő, s lezuhanva a mélységbe átkos vérével kihörgé a bűnt, mellyel lelkét kegyelői körében táplálta.

A megmentett szüzek visszaküldettek szülőikhez; a kéjtanya felgyújtatott, s következő napokban százanként fádott benne a környék népe, hogy abból kő kövön meg ne maradjon.

Omád Buzodnak hálát mondva, őt addig is, még viszont hozzájuk csatlakozik, vezérül hagyá a csapatnál, mellyet Endréhez küldött; maga kedves zsákmányával s a remetével visszaindulván Örshez, hogy neki megtalált leányát bemutassa.

VIII.

VISZONLÁTÁS.

Csöndes őszi est vala. A melegevesztett nap alkonyra hajolván, nyájasan mosolygott Buda fakoszorús hal-maira. Még néhány percz, s a leáldozó végsugarai csak a sudaras tölgyek ormán elterülő fellegek gyöngé rétegein át valának láthatók, megfordított, hosszú loborzatokban ömölve szét, mint szent fők köré szokta a festész ügyes keze ecsetelni félkörben a dicsőület koronáját.

Örs még a nap reggelén odahagyá lakát, hogy Lothárt megtekintse; kiről, mióta távozott, semmi hirt nem vőn.

A remetelakot üresen találta, s visszakészült, midőn a közel feszület tűné szemébe, ahitatos buzgalom kelt lelkében. Oda ment a kereszthez, s leborult előtte, hogy imájában enyhülést találjon az agg kebel, melly rövid napok alatt olly sok, olly nehéz fájdalemaknak lön vigasztalhatlan tanyájává.

A naphanyatlott, s Örs, végezve imáját, fölkel, hogy visszaballagjon hajlokába, midőn a remetelakon túl lódobogást és hangokat hall.

Megáll. A zaj közeledik. A hangokban Lothárét s Editháét véli megismerni. Nevöket kiáltja, s im a következő perczben Editha repül agg karjai közé.

Az első édes meglepetés szótlansága után elmondá Editha a vele történeteket; el Omád is mint jutott a szűz hollétezése titkához és mint szabadítá meg.

Örs örömkönyeket sirt gyermekei felett, s a következő óranegyedben a feszület előtt rebegé áldását fejökre; a nászt akkorra tüzvé, ha majd a vihar országszerete lecsilapulandott.

Az éjt a remetelakban s körötte töltötték. Másnap a feszület előtt forró imát mondva az ég urának, kinek mindenható szeme örködött felettök, elhagyák Lothárt. Örs és leánya, hogy lakukba térjenek, Omád, hogy visszasiessen Endre táborához.

Néhány hónap mulva Endre királylyá koronáztatván, szigorú parancsával véget vetett a vallás miatti dúlásoknak, s a polgárhad megszünvén, béke lön a magyarok között.

Omád megtérve a koronázási ünnepélyről, oltárhoz vezeté Edithát, s szent frigyöket Lothár áldotta meg.

A menyekző napján Örs átadá birtokát kedves vejének, s pedig egy részét, mint sajátját, melly apja, Lothár után őt illeté. Mert a remete — apja volt Omádnak, kit birtokával együtt Örs gondjára bizott, midőn mint István a szent fejdelem elleni összeesküvésnek részese, a királyi kegyelem után, hogy égben is bocsánatot nyerjen nagy bűnének, kámzsát öltve, a szent földre, s onnan Romába zarándokolt.

Lothár kettős örömmel mondá el az áldást a szerelmes pár felett, de unszoló esdekléseik daczára is visszatért a magányba, hol még sok évig könyezte az árulási bűnt, mellyre tévedett

A feszület helyén nem sokára csinos kápolna emelkedett, az „Isten szemé“ hezi czimre szentelve, mellyben Lothár lön az áldozó.

Az idők viharai közt elpusztult a szent épület, s manyájas mulatóház emelkedik helyén; de ez századokon át napjainkig fentartá emlékét a kápolna szent nevének.

A HIT JUTALMA.

Imádó néptömeg között
 Melly mind összebb szorul,
 Az üdv igéi hangzanak
 Jézus kegyajkirul.

S a nép szívében föllobog
 A hit tüézete,
 Mit istenes csodái közt
 Elötte hirdete.

S mig vágyva csügg minden szaván,
 Mit ihlett ajka ejt,
 — Mert üdve vész, ha abbul ő
 Csak egyet is felejt —

Egy nő, ki ember-orvosok
 Segélyiben bizott,
 És enyhülést kincsromjain
 Szerezni nem tudott.

Keresztül törve a tömeg
 Ezernyi sorain,
 Hozzá repül fölébredett
 Bizalma szárnyain.

S követve Jézust, egyre nő
 Szívében a remény;
 Hogy ő tudand segíteni csak
 Insége tengerén.

S felszítva keble mélyiben
 Hitének lánghevét,
 Szent borzalommal illeti
 Ruhája prémzetét.

S a túlzónló vér sebes
 Folyása megszakad,
 Melly majd halálíg gyötri őt
 Tizenkét év alatt.

S kinél az inség embere
 Könyörre kész szívet

Talál, az Isten mond : „ki az ,
 Ki engem illetett?“

S csudálva szólnak : ,senki, nézd
 A nép szorúlatát,
 S te Isten , kérddheted : ki az ,
 Ki illeté ruhád?“

És Jézus újra válaszol :
 „Ruhámat illeték;
 Belőlem gyógyító erőt
 Kifolyni érzék.“

A nő remegve földre hull,
 Bocsánatot rebeg;
 Szólván, ruhája prémzetét
 Ő mért illette meg.

S mint érze enyhítő hatást
 Testén elömleni,
 És ebben újabb indokot
 Hatalmát zengeni.

És monda Jézus : „lány, erős
 Hited meggyógyított;
 Menj és halálig békegaly
 Ővedze homlokod.“

Ha nincs e földön olly erő,
Melly nyujtja csöppegélyt,
Midőn a sors fejed fölé
Uszita zord veszélyt :

Küldj Istenedhez hő imát
Bizalmad szárnyain,
S ő óva átsegit borús
Sorsod viharjain.

Sujánszky Antal.

LEGENDÁK.

Pyrker után.

I.

Uram! hová mégy!

Vér festi Róma téreit,
 És minden utca vérpatak,
 Az embertől segély, tanács,
 Mind elpártolni látszanak.
 Mert évek óta ott dühöng —
 A düh oroszlán- s tigrisé —
 Nero, s dühéhez gúnyt csatol,
 Ha népét tán nem öldöcsé.
 Sokat szurokkal békenet,
 S hol anyyi ember megjelen —

Éjjel sorokba rendezé

El őket a küztérekén.

A sok keresztényt fáklyaként

Égette, kinzott, öldösött;

Ki lelne szót rá milly nyomort

Öntött el a földnép között? —

Péter fejére tűz ki most

Halált érdemlett dij gyanánt,

Ki rég feszült harag között

Tartá a vérszomjú pogányt;

Mivel Rómában vakmerő

Hirdetni a kereszt tanát,

S daczára a nép elhagyá

Az isteneknek templomát.

A hir megy, és nagy rettegést

Visz a keresztények közé,

Halálnap, s óra tudva van,

Mint azt a zsarnok végezé.

Péterhez mennek s kéri őt;

„Oh fuss el, mentsd meg éltedet,

Mi a pogánytól üldözött

Egyháznak olly szüksége lett!“

Engedve hosszú harcz után,

Megy, s éjjel a kapun ki mén

De im elébe jő az Úr

S ő benne megfagyott a vér.

„Uram! hová mégy?“ — kérdezé.

„Ismét örömmel adni vért,

Szűz Mária.

S kiket szükségben elhagyál
 Meghalni megváltottimért!“
 Így szóla, és eltűnt az Úr,
 De bánatos pillantata
 Péter szívére mély sebet
 Ütvén, fájdalmasan hata.
 Ki a városba visszament,
 S mint Krisztus mondta — készen állt,
 S egész örömmel szenvedé
 A kinos vértanúhalált.

Inségeidben légy erős,
 S midőn veszély közelg feléd
 Istenbe bizzál, és ne félj,
 Ha élsz, vagy halsz — szerelme véd.

II.

A bold. Szűz temetése.

Földünkre szállt a csendes alkonyat,
 Felhőpalástba öltözött az ég,
 Jeruzsalem gyászdalt viszhangozott,
 A fáklya itt ott már lobogva ég.
 Fáradt tagokkal még a vének is
 A lakhoz olly gyorsan lépdeltének,

Honnét a szív csendes keservivel
 Sirjába egy holtat viendenek.

A holt, Megváltónk anyja, Mária,
 Legboldogabb nő minden nők felett,
 Ő, a malaszttal teljes tiszta szűz,
 Ki meghalad minden szépségeket;
 Hozzá tekint fel a sebhedt szívü, —
 Hogy szent Fiát kegyével nyerje meg, —
 Ha ajkain az égi trón felé
 Csendes könnyörgés, halk sohaj remeg.

Az égi tiszta lelket szent Fia
 Kezébe ő nyugton lehelte ki;
 És János, a szelid, gondoskodott,
 Hogy gyűljenek mind egybe hivei. —
 Ki hogy szülőjeként fogadja őt,
 Keresztről hivaték fel akkoron,
 Hogy a nap éjre vált, és rettenet
 Rohant keresztül a földszarkakon.

A békelakba gyűltek a hivek,
 Minden szemekben mély bú könye ült,
 S a jámbor tettet végrehajtani
 Sok ezrek hő részvéte egyesült. —
 Indúl kesergve a gyászos menet,
 S haraggal im elötör egy zsidó,
 Hogy földre rántsa a szent hamvakat, —
 Tajtékzó ajkin átok volt a szó.

De karjaiktól a gonosz kezek
 Elválva, rögtön földre hullanak,
 Csodálva s félve látja minden ezt,
 S Istent dicséri minden szív s ajak.
 A bűnös csak tört szókat ejthetett,
 S megy, míg a sirhoz ért a drága test,
 Ott földre hull, s az égre feltekint,
 Sir, felzokog, kiált, irgalmat esd.

Meghallgatá a bánat hő szavát,
 S mi minden szemben részvéttel ragyog —
 Kedvtelve nézte Isten a könnyűt,
 És egybeforrtak a szétvált tagok :
 Hogy lássa és csodálja mindenik,
 A bánkodóval Isten mit teve,
 Ki mint keresztény ment övéihez,
 S családja hitben egyesült vele.

A drága test egy sziklasír ölén
 Szent szorgalommal eltemetteték,
 S körötte mindenkor dicsfény dereng,
 Ha fölvevé csillagleplét az ég;
 Kedves virágok illatoznak ott,
 A szív örül, élveznek a szemek,
 S az aeolhárfa szellemhangja közt
 Az angyalok magas dalt zengenek.

A vad boszúvágy iszonyú
 Tettekre gyújtja szivedet,
 Csak kint és bánatot szerez,
 Szükség azért mérséklened
 A szív veszélyes lángjait,
 Mig benned fel nem forrt a vér;
 Az életpályán fájdalom
 S bú nélkül czélt csak ilyen ér.

III.

Sz. János evangelista.

Mint a tavasz szelid lehellote
 Felkölti a kihalt virágokat,
 Bimbók fakadnak fákon, bokrokon,
 A harmat gazdag áldást osztogat,
 A kedves illat, mint az áldozás
 Szent füstje hálával megy égbe fel:
 Így a szeretet, a szent égi tűz,
 Mi János által sok csodát mivel.

Urunk barátja jár s kel Ásia
 Vidékein mint vigasz angyala,
 S ha volt, ki a hitettség és erény
 Ösvényin legkevésbé ingana,

Példája, mint a csillag éjjelen

Úgy tündököl nagy és kicsiny előtt. —

Igy szent szerelme egy ifjút ölel

Fel, a midőn egyik városba jött.

De sürgeté őt útja s a fiú

Gondjával a főpásztort bizta meg,

,Barátom! — ugymond — engemet sokan

Várnak, mig hát azokhoz elmegyek :

Képezd ki szívben észben e fiút

S vezessed őt a pályacél felé,

Melly ránk a jámborok honába vár,

De melly csak a valódi érdemé.

Én visszatérek, s tisztán jámborúl

Egy év után őt nékem átadod . . .

A püspök szívesen megegyezett,

De elfeledte a mit fogadott;

Sok gondja közt mellőzte a fiút,

Kit példa, szükség, s vágyak ingere

Örvénybe vittek, ő vadonba ment,

Rablókhöz állt s rablóvezér leve.

Szent János egy év mulva visszatér,

És kéri a püspöktől a fiut;

De a szemét felvetni sem meré,

Arczán keresztül szégyen pirja fut.

Elmondja végre, a fiú mi lett. . . .

„Oh milly nagyon kijátszál engemet! —

Mond sirva János — csak Istenbe kell,

Az emberekbe bizni nem lehet.

És a kilenczven éves agg kimegy

A rengetegbe s a rablókhoz ér;

De alig, alig vette észre őt,

Rohanva elfut a rablóvezér.

Az ősz követte: „Oh térj vissza, térj!

Az Üdvözítő hí, — sorsod felett

Ő kegygyel ítél itt, s az égben, jer,

S halhatlan üdvre mentsd meg lelkedet!”

Megáll az, és az agg keblére hull,

Zokogva sir, bánkódik és remeg;

Kéjtelve mellé térdepelt az ősz,

S forró könnyük árában mosta meg

Bűnétől a kezét, jól tudva már

Hogy a megtért egészen Jézusé;

Kit a vadonból olly pályára vitt

Min ő az égi üdvöt elnyeré.

A földön szebb szerencse nincs,

Mint az, ha tévelyedtetek

A rénynek ösvényére visz
Gondoskodó szereteted.

IV.

Sz. Erzsébeth.

Ki ott a nő, olyl bájos, olyl szelid,
Ki szörruhában a kórházba megy?
Gyógyszert, italt s ételt olyl szivesen
Nyujt ő, habár ragályos sok beteg,
S a szívhasító fájdalom között
Vigasztalás szeráfjaként beszél;
Könyét nem tudja senki rejteni,
S iránta minden szív hálára kél.

Erzsébeth ő, magyar királyi vér,
Hessen- s Thuringnak herczegasszonya,
Trónját feledve mindig egyre tör,
Ha jő a regg, dél, és nap alkonya :
Mikép enyhítse a fájdalmakat,
S őszinte keble szent érzelmivel
És tettek által a kétségeket
Az Úr kegyétől — mint oszlassa el.

Keletre vitt hű férje egy hadat,
Mevíni a szent földért s elhala.

A nő megvetve minden földi kéjt —

Mert már letűnt reménye csillaga —

Istenbe lelt megnyugvást, s elvonult,

A szerzet szent ruháját vette fel,

Marburgban egy kórházat alkotott,

S fájdalmat ott enyhite nőivel.

S midőn a boldogok honába ment,

Czellájában feküdt a szent tetem,

Körötte égi fény volt látható,

Miként a csillám drága köveken;

És sejtve mondá ekkor minden ajk:

„E nő áldás lesz a föld népein!“

És az lön a nőkben, kik Jézusért

Enyhítnek a szegények sérvein.

Valódi nagyság elvonult

Szerény kebel sajátja,

Istenbe bizva utjait

Mindenkor feltalálja.

Tárkányi Béla.

TARTALOM.

CSÁSZÁR FERENCZ.

Az őrangyalhoz	5
Alvó fiam felett	187
Isten szeme. Beszély	273

GARAY JÁNOS,

Szent Erzséhehez. Legenda	94
-------------------------------------	----

JÁMBOR PÁL

A tanítvány	191
-----------------------	-----

JÓSIKA MIKLÓS

A hogy Isten akarja. Beszély	7
--	---

KELMENFY

Szűz Czeczilia. Beszély	109
-----------------------------------	-----

LAKNER SÁNDOR

Hymnus	52
Borúra derű	104
Szeretet	183
Csend és vihar	269

LAUKA

Bizalom	66
-------------------	----

	Lap.
LÉVAY JÓZSEF	
Vizáradtakor	106
LISZNYAI KÁLMÁN	
Harangszó	55
Vihar	268
MÁRK	
Jósef. Beszély	193
NEY	
Női boldogság. Beszély	193
NYULASSY ANTAL.	
Valláshoz	271
SUJÁNSZKY ANTAL.	
Hamvazó Szerdán	59
Remény	102
A bűnös nő	265
A hit jutalma	319
SZELESTEY LÁSZLÓ.	
Szívvirágok I—II	261
TÁRKÁNYI BÉLA.	
A bűnbánó	61
Dávid 10-ik Zsoltára	189
Legendák Pyrcher után. I—IV	333
TOMPA NIHÁLY	
Szent László királyról	178

